C

82 / 83 M.

[1] Secunde iam littere tractatu cursim elimato talia mater Grammatica vatum assidentium auribus instillavit. [2] "Iam o filioli quorum sitibundis scientie mentibus consumate doctrine lac sepius immulsi primus advertite de tertia littera oriendus tractatus tam divite partium fonte redundat ut nec sine invidia possit a quopiam propalari. [3] Detestanda quidem invidie pestis que de suis desperata de alterius bonis misere egra sese tanto autumat infirmari quanto alios in bonis perspexerit attolli. [4] Factiosum, inquam, et inquietum invidie malum que nullum bonum quiescere permittit, immo tunc se bonorum censet expertem cum quemlibet in bonis senserit eminentem tum pronior fit et ingeniosior ad fraudem ingerendam cum in bonis accumulatiora animadvertit bona. [5] Ad hec unus poetarum vultu comi arridens: quam grata, inquit, nobis o magistra, directa contra invidos invectio! [6] Admodumque fiet gratiosum si in singularum capite litterarum predurum reprehendendi genuinum acerbos relaxes in morsus quique alumnos tuos pestifero quam frequenter veneno inficiunt ipsa alumnorum vice recertandi contra eos ducatum assumas huiusmodi namque scorpiunculi sepenumero sequacibus tuis molesti extitere, utque de ceteris taceam, filium tuum Terentium, furem quemque cunctis habes amiciorem poetis, Mantuanum illum, probrose compilatorem nuncupare. [7] Tuos quoque huius temporis tirunculos, qui et vivacis ingenii armantur acumine, et doctrine floride copia fecundantur graviter insecuntur quia aut preclaros quibus exercentur labores aut falsissimis eosdem criminationibus corrodunt. [8] Scio, inquit, Grammatica nec a pectusculi mei arcano conviciosa contra viscera mea illata

---

prologum om. M_1

Incipit prologus in tractatum primum super tertiam litteram que dicitur -C- H

Prologus tertiae litterae *Mai*

1 elimato: eliminato P_1 / assidentium: assidentia A / ⟨in⟩ auribus A / instillavit (*Mai*): instillanti V_1HP_1 **2** sepius *om.* P_2 / advertite *om.* A / de tertia littera: a quo P_1 / oriendus: ordinandus A / tam...redundat *post* doctrine A / divite: divitum P_1 **3** Detestanda ⟨est⟩ A / de alterius: alterius A / alios: aliis A / in bonis *om.* A / perspexerit: perspexit P_2 prospexerit A **4** Factiosum: Factilosum A / invidie: invidia A / immo tunc: immotum P_1 / tum: tunc P_2P_1 / pronior: maior P_1 **5** Ad: At A / unus ⟨cum⟩ A **6** in singularum: tu singulari P_1 / genuinum: ingenium A / ⟨morsu⟩ pestifero P_1 / quam: tam I / veneno *om.* P_1 / vice: vicem P_1 / recertandi: recertando P_1 / ducatum: ducat ut A / tuis *om.* A *Mai* / furem *om.* I A / ⟨pre⟩ cunctis P_1 / Mantuanum *s.l.* .i. Virgilium H / nuncupare: nuncupaverunt P_1 ⟨audent⟩ *Mai* **7** quoque: que P_2 / huius *om.* A / qui: quique P_2 / armantur: amarit I / et doctrine: doctrine I / eosdem: eos A *Mai* / criminationibus: criminibus P_2 **8** contra ⟨quamvis causa⟩ P_1 / viscera *om.* P_1 / mea: mei P_1 / illata *om.* H /

83 / 84 M.

elabitur contumelia dudumque aliquid eis adversum pro huiusmodi adversitate molirer nisi tanto meos feliciores esse pensarem quanto ab invidis amplius infestantur. [9] Cum enim evidentissimum sit lutulentam invidiam nullos nisi bonos impugnare posse bonos profecto constat esse quibus invident tam malitiose. [10] E converso autem cum perspicuum sit solos malos invidie morbo laborare probatissimum est malos esse qui in bonos seviunt tam scelerose. [11] Verum de impuris ranulis loqui ad presens omittentes qui probitatis extorres inani tamen et infructuoso contra probos clamore insurgunt de tertia littera pollicitum digeramus sermonem que ad instar lune quando est semiplena vel ad semirotundi ferri quod ungule caballine inseritur equipollentiam semicirculata molaribus, ut ait Martianus, super lingue extrema appulsis. [12] Audite igitur benivoli quia immensus iam iam partium tonitruus intonabit."

C i [1] **Celo** as avi atum tu .i. abscondere, occultare verbum activum, inde verbalia. [2] Et **cella** e eo quod celet inhabitantes, [3] unde hec **cellula** e diminutivum, [4] et hoc **cellarium** ii, [5] unde hic **cellarius** rii .i. custos. [6] Et per compositionem hoc **bicellium** lii dicitur a cella .i. domus quia duas in se continet cellas sicut domus mercatorum in urbe, [7] et hic **circumcellio** nis .i. monachus qui per diversas semper vagatur cellas, [8] qui etiam **circellio** dicitur. [9] Item ab hoc verbo quod est celo hoc **cilum** li .i. folliculus quo oculus tegitur eo quod oculos celet, [10] et inde hoc **cilium** lii .i. ordo pilorum qui folliculo illo crescit, [11] quod componitur **supercilium** lii .i. ordo pilorum qui est desuper cilia, [12] et hoc **intercilium** lii spatium frontis quod est inter duo cilia. [13] Notandum autem quod secundum Ysidorum **cilium** dicitur a verbo cillere .i. movere eo quod sepius moveatur. [14] Item ab hoc verbo quod est celo hoc **celum** li eo quod nobis celat secreta, [15] inde hic et

---

11 Mart. Cap. III 261

C i **13** *cf.* Isid. *orig.* XI 1, 65

---

elabitur (*Mai*): illabitur V_1 φ / dudumque: dumque P_1 tu deque A / aliquid: ad P_1 / tanto (*Mai*): tanto in eos V_1 φ / meos: eos *Mai om.* P_2 **9** lutulentam: lutulentiam P_2 **10** autem *om.* H / cum: pro P_2 / morbo: malo P_1 / bonos: bonis A **11** ad presens *om.* A *Mai* / omittentes: omittens P_1 / probitatis: probitates A / probos: proprios A / clamore *om.* I / insurgunt: consurgunt A / vel: et *Mai om.* A / quod ungule caballine *om.* A / molaribus (*Mai*): molaris V_1 I / appulsis ⟨exprimitur⟩ V_1 **12** quia: quorum A / iam iam: iam A *Mai om.* P_1

Explicit prologus H

Incipit tractatus primus super tertiam litteram que dicitur -C- H

C i **1** abscondere *om.* M_1P_1 / occultare: occulto as ⟨inde verbalia⟩ A **2** celet: celat P_2 ⟨nos⟩ A **5** cellarius: cellararius A / custos ⟨cellarii⟩ HM_1P_1 **6** quia: que Hφ / continet: habet M_1P_2 / in urbe *om.* P_1 **7** per *om.* M_1P_2 *Mai* / diversas *om.* M_1P_2 / vagatur: vagat HA *Mai* ⟨circa⟩ M_1 **8** circellio: cillerio P_2 **10** qui ⟨in⟩ $M_1P_2P_1$ *Mai* **10-11** qui ... pilorum *om.* A **11** .i. ordo pilorum *om.* P_1 / qui (*Mai*): quod V_1AP_1 / desuper: super M_1P_2 *Mai* **12** *om.* A / est (*Mai*) *om.* V_1 **13** .i. movere *om.* P_2 **14** secreta ⟨celestia⟩ A

hec **celestis** et hoc celeste, [16] et pluralis hii **celites** tum .i. vitam celestem agentes, unde Ovidius metamorphoseos nec tamen admonita est pena pluralis Aragnes cedere celitibus; [17] et **celicus** a um, [18] unde **celice**, [19] et **celiter** adverbia, [20] et hoc **celeuma** tis .i. clamor nauticus eo quod ad celum deferatur. Dicitur quoque generaliter pro quolibet clamore, unde Hieronymus super Isaiam nequaquam in vindemiis letus vindemiator celeuma cantabit. [21] Et **celibatus** a um .i. celestis, [22] et hic et hec **celebs** bis .i. vitam celestem agens, [23] unde hoc **celibatum** ti .i. virginitas, unde Martianus Capella constituit pellere celibatum. [24] Celum componitur hic **celigena** e, [25] et hic **celicola** e. [26] Sciendum autem quod hoc verbum **celo** aliquando dicitur pro pingere et pro sculpere teste Martiano qui participium sic ponens ait celatam ex hebeno pinacem afferebat; [27] et tunc inde dicitur hec **celatura** e .i. pictura, [28] et hoc **celamen** nis similiter pro pictura, unde Homerus accipit insignem vario celamine balteum; [29] et hec **celeptia** .i. quoddam genus mitre, [30] et hec **celox** .i. navis, Plautus in asinaria quo hanc celocem conferam? [31] Celo componitur **concelo** as.

[1] **Cano** nis cecini verbum neutrum et caret supino, [2] inde hic **cantor** is, C ii
[3] et hec **cantrix** cis, [4] et hec **cantio** is, [5] et hic **cantus** us tui, [6] et hoc **cantum** ti quod et pro cantu dicitur et pro medietate rote ubi radii inseruntur, unde Persius vertentem sese frustra sectabere cantum. [7] Item a cantu hec **cantilena** e, [8] et hoc **canticum** ci, [9] et **canto** as verbum activum,

---

16 Ov. *met.* VI 151: nec tamen admonita est pene popularis Aracnes (Aragnes *var. l.*) cedere celitibus **20** Hier. *in Is.* XVI 10 **23** Mart. Cap. I 5 **26** Mart. Cap. II 174: caelatamque ex hebeno pinacem argumentis talibus afferebat **28** Hom. Lat. 630 **30** Plaut. *asin.* 258

6 Pers. V, 71

---

16 pluralis: pluraliter A / hii ⟨et hec⟩ P_1 / celites tum: celeste tium A / celestem: celestium A / agentes: gerentes A ducentes P_1 / metamorphoseos *om.* P_1 / est *om.* P_2P_1 / pena: pene M_1P_2 / pluralis: popularis AP_2P_1 *Mai* / Aragnes: Aragne P_1 *om.* A / celitibus: celestibus A **18** celice: celeste A ⟨adverbium⟩ M_1P_1 **19** celiter: celitus φP_1 / adverbia: adverbium M_1 **20** vindemiis: videmiis V_1HAP_2 **21** celibatus (*cf.* C.G.L. IV 32,4): celicus *Mai* / .i. celestis *om.* P_1 **22** agens: ducens P_1 celibes proprie dicuntur qui continenter vivunt, unde Hieronimus virgines reprehendit dicens [*epist.* PL 22 col. 403A] celibem spernit virgo germanum fratrem et querit extraneum *in marg.* H **23** hoc (*Mai*): hoc celitum V_1 / Capella *om.* P_1 **26** pingere (*Mai*): cingere V_1A / pro sculpere *om.* P_1 / teste Martiano: unde Martianus P_1 teste Maximiano A / celatam: celatamque P_1 / hebeno ⟨pre mentem si ait⟩ A / pinacem *om.* A **27** dicitur: videretur dici A / pictura ⟨vel sculptura⟩ P_1 **28** et ... pictura *om.* *Mai* / similiter pro pictura: quod idem est P_1 *om.* M_1P_2 / balteum ⟨et hic celeptes tis pro instrumento ferreo quo aliquid celatur⟩ M_1 **29** hec ⟨celepeia vel⟩ M_1P_2 *et s.l.* celipeia M_1 **30** celox: celobs P_1 / in asinaria *om.* P_1 / quo *om.* P_1 / conferam: transferam A **31** *om.* M_1P_2 / as ⟨componitur celifer a um⟩ P_1

1 cecini ⟨cantum tu⟩ P_1 **6** hoc cantum: hic cantus P_2P_1 / cantu (*Mai*): canto V_1 I / dicitur: accipitur I / radii: rote A **7** cantu: canto HM_1P_2 cano IP_1

85 / 86 M.

unde verbalia, [10] et **cantito** as verbum frequentativum, unde Augustinus de civitate Dei in quarto cur ludi scenici ubi hec dictantur, actitantur, cantitantur. [11] Canto componitur **incanto** as, [12] **recanto** as, [13] **decanto** as, [14] **excanto** as .i. discantare et ab istis verbalia. [15] Item a cano hic **canor** ris, [16] unde **canorus** a um, [17] et hic **cantharus** ri .i. magnus scyphus qui cantando depotatur, unde Iosephus de antiquitatum historia in septimo ex quo Salomon cantharos optimos effecit, cum templum edificaret. [18] Dicitur quoque hic **canterius** rii .i. equus castratus, unde Plautus ego faxim ut mali qui superant equi sient viliores Gallicis canteriis. [19] Item a cano hec **Camena** e .i. musarum generale nomen et dicitur camena quasi canens amena, [20] et hec **canna** e .i. rosel, [21] unde hoc **cannetum** ti .i. locus ubi canne crescunt, [22] et hec **cannula** e diminutivum, [23] et hec **cannabis** is .i. chorda, unde Persius tibi torta cannabe fulto cena fit in transtro. [24] Item a preterito cecini hic **cygnus** ni eo quod bene cantat, [25] et inde hic **cygnulus** li diminutivum, [26] et **cygninus** a um, [27] et **cygneus** a um, [28] et secundum quosdam **concinnus** a um dicitur a cygno .i. concors et consonans sicut cantus cygnorum, [29] et inde **concinne** adverbium .i. concorditer et consonanter, [30] et **concinno** as verbum activum .i. aliquid concorditer et composite agere, [31] et inde **concinnator**, [32] **concinnatus**, [33] **concinnatio**, [34] et **concinnatim** .i. consonanter adverbium. [35] Item a cano pluraliter **cantes** ium .i. fistule organorum in quibus cantus temperatur et ut Martiano placet Cantes dicuntur dee ornamentorum, unde idem ait quipppe ille Cantes dicebantur, et quicquid apprehenderant venustabant. [36] Cano componitur **concino** is, [37] unde hic **concentus** us .i. cantus, [38] **recino** is, [39] **precino** is, [40] unde hic **precentor** is .i. precantor, [41] et hic **precentus** tus, [42] **succino** is subcanere, [43] inde hic **succentor** is quasi subcantor, [44] et hic **succentus** tus subcantus, [45] **occino** is .i. canere, [46] unde hic **occentus** tus .i. cantus, [47] et **occento** as verbum frequentativum, unde Augustinus de civitate Dei in secundo si quis occentavisset, vel carmen condi-

---

10 Aug. *civ.* IV 26: cur ergo ludi scaenici, ubi haec dictitantur, cantitantur, actitantur **17** Iosephus = Cassiod. *Ios. antiq.* VII p. 190 *F.*: Salomon illud magnum vas quod mare magnum vocabatur effecit et optimos cantharos, cum deo templum aedificaret **18** Plaut. *aul.* 494-495: ego faxim muli, pretio qui superant equos | sient viliores Gallicis cantheriis **23** Pers. V 146-147: tibi torta cannabe fulto | cena sit in transtro **35** Mart. Cap. II 132: quippe ille Charites dicebantur, et quicquid apprenderant venustabant (Cantes *var. l.*) **47** Aug. *civ.* II 9: si quis occentavisset, sive carmen condidisset

---

10 in quarto *om.* P_1 / scenici: cecini P_1 / dictantur: dictitantur HP_1 **17** depotatur: portatur φ P_1 / unde ... septimo *om.* P_1 / effecit: fecit φ **18** canterius: cantarius I / qui (*Mai*): quod I *om.* V_1HM_1 / superant: fuerant P_1 / sient: scient I sint P_1 / viliores: meliores P_1 / canteriis: cantariis I **19** .i....camena *om.* A **20** rosel: arundo H **24** cantat: canat P_2P_1 *Mai* **29** consonanter: consonans P_1 **30** verbum activum *om.* HP_1 / composite: concinne φ **31** *om.* *Mai* **34** adverbium ⟨vel concinnare est commiscere unde tota die concinnabatur dolos .i. dolum dolo commiscebat⟩ P_1 **35** ornamentorum: organorum I / et: que P_1 / quicquid ⟨ille⟩ A **36** is ⟨Lucanus in primo [238] Non pia concinuit cum pauco classica cornu⟩ P_1 **40** .i. precantor *om. Mai* **44** subcantus *om.* AP_2 **45-46** *in marg.* I **46** .i. cantus *om.* AP_2 **47** frequentativum ⟨.i. canere⟩ π / in secundo ⟨libro⟩ A *om.* P_1

86 / 87 M.

disset. [48] Dicimus quoque **occano** nis ui, unde Sallustius iussu Metelli Celeris cornicines occanuere tubis. [49] Componitur etiam cano cum aliis multis partibus ut iste, hic **cornicen** is, [50] unde hec **cornicena** ne, [51] hic **tibicen** nis, [52] unde hec **tibicina** ne, [53] hic **cecuticen** is qui canit cum cecuta, [54] unde hec **cecuticena** ne, [55] hic **liricen** nis, [56] unde **liricina** ne, [57]hic **oscen** nis .i. avis quelibet ore canens, unde Martianus Capella quibus formare solitus et volucrum diversos meatus, et oscinum linguas. Componitur quoque cum aliis multis partibus, de quibus alibi loquemur.

[1] **Candeo** es candui verbum neutrum, [2] inde **candesco** is verbum incoa- C iii
tivum, [3] quod componitur **incandesco** is, [4] et **recandesco** is, [5] et **excandesco** is. [6] Item a candeo **candidus** a um quod comparatur candidior candidissimus, [7] unde **candide** candidius candidissime adverbia, [8] et **candidulus** a um .i. aliquantulum candidus, [9] unde **candulus** a um per sincopam, unde Iuvenalis prebenda est gladio pulcra hec et candula coniunx. [10] Dicimus quoque **candiculus** a um .i. candidus, unde Marbodus in libello de lapidibus tertia candiculis tribus est inscripta lituris. [11] Item a candeo hic **candor** ris, [12] et **candidatus** a um .i. dealbatus a um, [13] et hec **candela** e eo quod incensa candeat, [14] et inde hoc **candelabrum** bri, [15] et **candico** as .i. candere, unde Martianus Capella ipsius cantities prunosis nubibus candicabat, et inde verbalia. [16] Item a candeo pluralis **candes** dium .i. vasa fictilia quedam, [17] et hic **candidarius** rii .i. pelliparius qui coria facit alba. [18] Candeo componitur **excandeo** es, [19] et **recandeo** es, [20] et **incandeo** es.

[1] **Caleo** es ui verbum neutrum et caret supino, [2] inde **calidus** a um C iv
quod comparatur calidior calidissimus, [3] unde **calide** calidius calidissime

---

48 Sall. *hist.* fr. I 135 57 Mart. Cap. I 10

9 Iuv. X 345: prebenda est gladio pulchra haec et candida cervix 10 *non repperi*
15 Mart. Cap. I 70: ipsius autem canities pruinosis nivibus candicabat

---

48 cornicines *om.* H 49 multis *om.* M_1AP_1 / ut iste *om.* $I\varphi P_1$ 51-54 *in marg.* I 52 ne ⟨hic tubicen, hec tubicina⟩ M_1A 53 qui canit cum cecuta *om.* A / cecuta: cicuta M_1P_1 57 quelibet: quedam P_1 / Capella *om.* P_1 / linguas ⟨hic fidicen, hec fidicina⟩ P_1

1 candui *om.* P_1 / neutrum ⟨et caret supinis⟩ P_1 6 quod comparatur *om.* M_1A 7 adver- C iii
bia ⟨et candido as⟩ P_1 / *om.* M_1P_2 9 sincopam ⟨.i. per medie sillabe subtractionem⟩ V_1 / coniunx: cervix P_2 *Mai et s. l.* vel cervix P_1 ⌒ 10 Marbodus: Macro M_1AP_1 / libello: libro P_1 11 hic *om. Mai* 15 candico: candido *et s.l.* candico M_1 / Capella *om.* P_1 / prunosis: palmosis A / candicabat (*Mai*): candidabat V_1M_1 17 hic *om. Mai* 18 excandeo es *om.* P_1 20 es ⟨et secundum quosdam accendo, incendo, succendo, a quibus verbalia⟩ P_1

1 ui *om.* $V_1I\varphi$ / verbum neutrum *om.* P_1 2 quod comparatur *om.* M_1A C iv

87 / 88 M.

adverbia, [4] et hec **calliditas** tis, [5] et hic **calamacus** ci .i. quoddam genus stricte mitre et dicitur calamacus quasi calorem machinans eo quod stricta sit et capiti impressa, unde Iosephus in secundo super caput gestat pilleum in modum parvi calamaci. [6] Item a caleo hic **calamus** quia ex immisso flatu calescit, [7] unde hec **calamitas** tis .i. miseria quia est inanis et vacua ad instar calami, [8] et inde **calamitosus** a um .i. miser et calamitate plenus, [9] et hoc **calamistrum** tri .i. quoddam genus acuum unde coma discriminatur, [10] et inde **calamistratus** a um .i. calamistro ornatus, [11] et **calamistratulus** a um diminutivum et in eodem sensu, unde Hieronimus in epistulis cincinatulos pueros et calamistratulos et peregrinas unguenta olentes devita. [12] Item a caleo hic **calor** is, [13] et hoc **caliendrum** dri .i. mitra vel generaliter quicquid caput involvit unde maiorem calorem contrahat, unde Horatius in sermonibus altum sagane caliendrum. [14] Et **calesco** is verbum incohativum, [15] quod componitur **recalesco** is, [16] et **incalesco** is, [17] et **occalesco** is, unde Ovidius metamorphoseos in quinto osque meum sensi pando occalescere rostro. [18] Item a caleo hic **calebs** ibis quoddam genus durissimi ferri quod Gallice vocatur [18a] acer, [19] et hoc **caldarium** rii, [20] et hic **calix** cis, [21] unde hic **caliculus** li diminutivum, [22] et hic **calo** nis .i. lignorum portator, unde Horatius in sermonibus hunc perminxere calones. [23] Caleo componitur **recaleo** es, [24] et **incaleo** es, [25] et **occaleo** es .i. caleo, [26] et **calefacio** is.

C v [1] **Caneo** es nui verbum neutrum et caret supinis, [2] inde **canesco** is, [3] vel **canisco** is quod magis in usu reperitur, [4] et **canus** a um quod comparatur canior canissimus, [5] unde **cane** canius canissime, [6] et hec **canities** ei, [7] et **canutus** a um, [8] et pluraliter **cani** canorum capilli scilicet qui citius in capite caniscunt, [9] et hec **canitudo** is .i. canities, unde Plautus stultum est, inquit, adversus etatem et huius capitis canitudinem. [10] Canus componitur **incanus** .i. valde canus, unde Ovidius metamorpho-

---

C iv **5** Iosephus = Cassiod. *Ios. antiq.* III p. 74 *F.*: super caput gestat pileum in modum parvuli calamaci **11** Hier. *epist.* CXXX 19 **13** Hor. *serm.* I 8, 48 **17** Ov. *met.* XIV 282 **22** Hor. *serm.* I 2, 44: hunc perminxerunt calones

C v **9** Plaut. fr. 125: stultus est adversum aetatem et capitis cani tudinem **10** Ov. *met.* VIII 802

---

3 adverbia *om.* φ **5** in secundo *om.* M_1P_1 / gestat: gestans A / pilleum: pileum *Mai* / parvi: parvuli φ **10** *om.* P_2 **11** cincinatulos ⟨et contratinnaculos⟩ M_1A **13** sagane ⟨est⟩ P_1 **14** Et ⟨scilicet a parte cales addita co fit⟩ P_1 **16** *om. Mai* **17** occalesco (*Mai*): concalesco V_1I / occalescere: concalescere I **18** calebs: calybs H *Mai* / quod Gallice vocatur acer *om.* φ **19** *om. Mai* **21** diminutivum: .i. parvus calix V_1H ⟨.i. parvus⟩ I **22** hunc: hinc P_1 / perminxere: permixere V_1 **23** es ⟨a quo recalesco⟩ P_1 **24** *om.* P_1 *Mai* **26** is ⟨et calefio⟩ P_1

C v **1** supinis: supino *Mai* **2** is ⟨incoativum⟩ P_1 **3** quod magis in usu reperitur *om.* φ / reperitur: est P_1 **4** quod comparatur *om.* M_1A / canior canissimus *om.* I **5** *om.* I / canissime ⟨adverbia⟩ HP_1 **8** pluraliter *om.* M_1A / citius: cito I / in capite *om.* I **9** est *om.* HI / inquit *om.* φ / etatem et *om.* P_1 **10** componitur ⟨percanus⟩ P_1 /

89 M.

seos in quinto labra incana situ. [11] Item a caneo hoc **canistrum** tri .i. quoddam genus vasi quod ut Rabano placet dicitur a canna eo quod cannis intexatur, [12] et inde hoc **canistellum** li diminutivum. [13] Caneo componitur **incaneo** es, [14] et **recaneo** es.

[1] **Calco** as avi tum tu verbum activum et inde verbalia, [2] et hoc **calcar** ris, [3] et hic **calcaneus** ei .i. talonus, [4] qui et **talus**, [5] et **cals** dicitur calsque pro fine cuiuslibet rei ponitur sicut dicimus in calce libri .i. in fine libri, [6] et inde **calcio** as verbum activum, [7] unde hoc **calciamen** nis, [8] et hoc **calciamentum** ti, [9] et hec **caliga** e, [10] unde hec **caligula** e. [11] Et hic **calcitro** nis .i. rusticus qui intemperate calcat, unde Plautus in asinaria clamat siquem videt ire ad se calcitronem. [12] Calcio componitur **discalcio** as, [13] et **recalcio** as, [14] et **excalcio** as, et ab istis verbalia. [15]Item a calcio hic **calculus** li .i. lapis parvus quales solent esse in fundo fontis, unde Ovidius nitet omnis ad imum calculus; [16] et inde **calculo** as verbum activum .i. numerare, [17] unde hic **calculator** ris, [18] et **calculatorius** a um, [19] et **calculatus** a um, [20] et hec **calculatio** nis, [21] et **calculatim** .i. numeratim adverbium, [22] et hic **calcus** ci .i. quarta pars oboli minima pars ponderis, [23] et hoc **calcidicum** ci foris deambulatorium. [24] Item a calco hic **cacula** e .i. servus et nuntius curratilis, unde Plautus video caculam militarem. [25]Et hec **calcis** is .i. lapis minutissimus eo quod sine molestia calcetur, [26] cui contrarius est **scrupus**, [27] et **scrupulus** .i. lapis qui cum inciderit in calciamentum gravis fit et intolerabilis. [28] Calco componitur **inculco** as, [29] et **reculco** as, [30] et **deculco** as, [31] et **proculco** as, [32] et **conculco** as, et ab istis verbalia. C vi

---

11 *non repperi* C v

11 Plaut. *asin.* 391: clamat, procul si quem videt ire ad se calcitronem 15 Ov. *met.* XV 44: et omnis calculus inmitem, demittitur 24 Plaut. *Trin.* 721 C vi

---

situ ⟨scabra rubigine dentes⟩ P_1 11 vasi: vasis A / ⟨a⟩ cannis φ 14 *om.* HP_1

1 avi tum tu *om.* P_1 3 calcaneus: calcareus A / .i. talonus *om.* P_1 4 qui: quod P_2 *om.* A / et ⟨calceus ci⟩ P_1 / talus ⟨qui Italus⟩ P_1 5 in calce libri: in calce M_1A 6 activum: neutrum P_1 10 *om.* A / e ⟨diminutivum⟩ P_1 11 intemperate: intemperanter AP_2 / calcat: calcet φ / in asinaria *om.* P_1 / ire: venire P_1 12 ⟨Item a calce calcitro quod componitur recalcitro.⟩ Calcio P_1 / componitur: comparatur *Mai* 15 calcio: calco IAP_2P_1 / quales: qui P_1 / fontis ⟨qui quanto minus cavetur tanto citius offenditur⟩ P_1 / imum: unum A / calculus ⟨minimus dicitur a calce lapillus quo vexatur homo si calcet cum pede nudo⟩ P_1 16 verbum activum ⟨et inde verbalia⟩ AP_2 *om.* P_1 / .i. numerare *om.* A 21-23 *om.* A 21 adverbium *om.* P_1 23 calcidicum: caldicum I 24 cacula: calcula HI / curratilis *om.* φ / video ⟨inquit⟩ I / caculam: calculam H 25 hec calcis: hic calx M_1A 26 est *om.* P_2 27 inciderit: incidit AP_2 / in *om.* AP_2 / calciamentum ⟨urit pedem⟩ P_1 / gravis ... intolerabilis *om.* P_1 28-32 *alio ordine* $H\varphi P_1$ 29 *om.* P_2 30 *om.* P_1 32 et conculco as *om.* *Mai*

C vii [1] **Corona** ne, [2] inde hec **coronula** le, [3] et hec **corolla** le .i. parva corona, [4] unde hoc **corollarium** rii .i. corone premium, unde Boetius in libro de consolatione philosophie ita ego quoque tibi veluti corollarium dabo; [5] et **corono** as verbum activum, et inde verbalia. [6] Item a corona hic **chorus** ri eo quod in modum corone ducatur, [7] et inde hic **chorulus** li diminutivum, [8] et hic **choraula** e .i. ille qui chorum ducit, [9] qui aliter dicitur **choraules** lis, unde Iuvenalis aut Glafyrus fiet pater Ambrosiusve choraules; [10] et hic **choricista** e .i. ille qui cum choro canit, [11] qui etiam dicitur hic **choricanus** ni. [12] Item a corona hic **corymbus** bi .i. fructus hedere quia inde coronabantur antiqui, unde Ovidius metamorphoseos in tertio et gravidis distinguit vela corymbis.

C viii [1] **Cumbo** is cubui cubitum tu verbum neutrum, [2] inde hic **cubitus** us, [3] et inde hic et hec **cubitalis** et hoc cubitale, [4] quod componitur **bicubitalis** et hoc bicubitale, [5] et **tricubitalis** et hoc tricubitale, [6] et hoc **cubile** lis, [7] unde hoc **cubiculum** li, [8] et hic **cubicularius** rii .i. cubiculi custos, [9] et inde **cubicularia** in eodem sensu. [10] Item a cumbo is **cubo** as ui et cubavi et facit supina in tum tu, inde verbalia. [11] Et hoc **cubatorium** rii quod aliquando dicitur pro lecto aliquando vero pro aliqua re ubi annitimur. [12] Et componitur **recubo** as, [13] et **decubo** as, [14] et **accubo** as, [15] et **occubo** as, unde Statius Thebaidos sed tunc pedes occubat arvis. [16] Item cubo componitur **incubo** as, [17] unde hic **incubator** ris, [18] et hic **incuba** e qui super incumbit, [19] **succubo** as, [20] unde hic **succubator** is, [21] et hic **succuba** e ambo pro eo qui succumbit, [22] **concubo** as, [23] unde hic **concuba** e .i. ille qui pariter cumbit, [24] et hec **concubina** ne, [25] unde hec **concubinula** le diminutivum, [26] et hic **concubinatus** tus, Quintilianus de causis id vero cuius dementie est? In concubinatum iuniores eliguntur. [27] Componitur quoque **excubo** as .i. vigilare, [28] unde hic **excubitor** ris, [29] et

---

C vii **4** Boeth. *cons.* III 10, 22 **9** Iuv. VI 77: aut Glaphyrus fiat pater Ambrosiusque choraules **12** Ov. *met.* III 665

C viii **15** Stat. *Theb.* II 574 **26** Ps. Quint. *decl.* III 11

C vii **2** le ⟨diminutivum⟩ P_1 **3** et hec corolla le *om.* P_2 / .i. parva corona *om.* P_1 **4** in libro *om.* P_1 *Mai* / philosophie *om.* φ / veluti *om.* P_2 **5** et inde verbalia *om.* A **6** ri ⟨et hec chorea ee⟩ P_1 / ducatur: ducitur P_2 **9** Glafyrus *om.* P_1 / Ambrosiusve: Ambrosiusque M_1P_1 **10** choro: corona I **12** metamorphoseos in tertio *om.* P_1 / corymbis ⟨colimbus hec colimba crescens in aqua vel infra virens. Prudentius [*perist.* XII 36] donec virenti flueret colymbo⟩ P_1

C viii **8** cubiculi: cubiculis HA **10** ui ... tu *om.* P_1 / ui et *om.* H / et facit supina in *om.* H / tu *om.* V_1I **11** aliqua: alia P_1 / ubi: cui P_1 / annitimur: innitimur P_1 **15** arvis (*Mai*): parvis V_1 armis P_1 **18-20** *om.* I **18** e ⟨ambo pro eo⟩ φ **19-21** *om. Mai* **19** as: is A **21** ambo pro eo qui succumbit: utrumque in eodem sensu P_1 / succumbit: super incumbit A **22-23** *in marg.* A **26** tus ⟨qui (quod P_2) ad concubinam (concubinatum P_2) pertinet⟩ φ / de ... est *om.* P_1 / dementie: clementie I / est *om.* I **27-30** excubo ... frequentativum *om.* P_1 **27** quoque ⟨cuba, secuba⟩ P_1 **28** excubitor: excubator φ

91 / 92 M.

excubie arum, [30] et **excubito** as verbum frequentativum. Et notandum quod similiter ex omnibus verbis supradictis dicuntur frequentativa licet in usu reperiantur, [31] dicimus enim **recubito** as, [32] **decubito** as, [33] **accubito** as, [34] et **occubito** as, [35] **incubito** as, [36] **succubito** as, [37] et **concubito** as, et ab omnibus istis verbalia. [38] Cumbo quoque componitur **recumbo** is, [39] **decumbo** is, [40] et **accumbo** is, [41] unde hic **accubitus** tus, [42] **incumbo** is, [43] **discumbo** is, [44] **subcumbo** is, [45] **procumbo** is, [46] **occumbo** is, [47] **concumbo** is, [48] unde hic **concubitus** tus.

[1] **Canis** is, [2] inde **caninus** a um, [3] et hec **canicula** le pro quadam stella, C ix
unde Persius insana canicula messes iamdudum coquit. [4] Item ab hoc nomine quod est canis hic **catellus** li, [5] unde hic **catellulus** li, [6] et hic **catulaster** tri ambo pro parvo, [7] et hic **catilio** nis .i. gluto et degulator, [8] et **catiliosus** a um .i. avidus et gulosus sicut catulus est ad escam. [9] Notandum autem quod canis dicitur **cynos** sed Greco tantum modo, [10] inde **cynicus** a um .i. caninus, [11] et **cynedus** a um similiter caninus sed ambo tamen dicuntur pro quibusdam scholasticis qui more canum omnia corpori attribuebant, Iuvenalis castigas turpia, cum sis inter Socraticos notissima fossa cynedos. Persius si cynico barbam petulans nonaria vellat. [12] Hinc etiam dicitur hic **cynifex** is, [13] et hec **cynomia** e ambo pro muscis que maxime circa canes solent volitare.

[1] **Curro** ris cucurri cursum su verbum neutrum, [2] inde **cursor** oris, [3] hec C x
cursio is, [4] hic **cursus** us, [5] et hic et hec **cursilis** et hoc cursile .i. ad currendum facilis, [6] et inde **cursiliter** adverbium, [7] et hic **currus** us, [8] unde hic **curriculus** li diminutivum, [9] et **curriculo** adverbium .i. cito, unde Plautus licet vos abire curriculo. [10] Item a curro **cursim** adverbium, [11] et

---

3 Pers. III 5-6 **11** Iuv. II 9-10 Pers. I 133 C ix

9 Plaut. fr. 121 C x

---

30 omnibus *om.* φ / verbis *om.* P_1 / supradictis: predictis φ / dicuntur: ducuntur *Mai* / usu ⟨non⟩ M_1A / reperiantur: recipiantur P_1 sint M_1 sunt A ⟨et ab illis omnibus verbalia⟩ φ **32** *om. Mai* **33** *om.* P_2 *Mai* **37** as ⟨secubito⟩ P_1 / et ... verbalia *om.* P_2 **39** decumbo: discumbo I **40-48** *alio ordine* H **41** hic ⟨recubitus, et⟩ P_1 **45** is ⟨accumbo⟩ P_1 **48** tus. ⟨Item a cumbo cubus bi, unde cubitus a um⟩ P_1

3 pro *om.* M_1 **4** canis ⟨hic catulus et⟩ P_1 / li ⟨diminutivum⟩ I **6** ambo pro parvo: omnia C ix
diminutiva P_1 ⟨catulo⟩ IAP_2 **7** degulator: deglutator IM_1 **8** est *om.* φP_1 **9** cynos ⟨quod est immundum⟩ P_1 / Greco: generico φ *Mai* / tantum: tamen *Mai* **11** caninus *om.* P_1 / corpori: corpora P_1 / notissima: novissima P_1 **13** solent volitare: infestant P_1

3 *om.* P_1 **4** ⟨et cursorius a um, et⟩ hic P_1 **5-6** *om.* P_1 **6** adverbium *om.* AP_2 **9** .i. C x
... curriculo *om.* A / licet ⟨inquit⟩ P_1 / vos: nos P_1 **10** *om.* A / adverbium ⟨et a supino cursu u in o⟩ P_1

curso as verbum frequentativum, unde verbalia, [12] et hic et hec **cursatilis** et hoc cursatile .i. ad cursandum habilis, [13] et inde **cursaliter** adverbium, [14]et **cursito** as aliud frequentativum, et inde verbalia. [15] Et hic et hec et hoc **currax** cis .i. velox et cursu potens, unde Iosephus de antiquitatum historia in sexto qui tunc in camelis curracibus ascendentes evadere vix potuerunt; [16] et inde **curraculus** a um .i. diminutivum .i. aliquantulum velox. [17] Item a curro hoc **cribrum** ri, [18] quasi **currifrugum** eo quod per illud decurrat frumentum, [19] et hoc **crus**, [20] unde hoc **crusculum** li diminutivum, unde Plautus extortis talis cum crocotillis crusculis. [21] Curro componitur **incurro** is, [22] unde hic **incursus** us, [23] et **incurso** as, [24] **decurro** is, [25] unde hic **decursus** us, [26] et **decurso** as, [27] et **decursim** adverbium .i. fugaciter, [28] **recurro** is, [29] unde hic **recursus** us, [30] et **recurso** as, [31] **discurro** is, [32] unde hic **discursus** us, [33] et **discurso** as, [34] et **discursim** adverbium .i. passim sparsim, [35] **accurro** is, [36] unde hic **accursus** us, [37] et **accurso** as, [38] **occurro** is, [39] unde hic **occursus** us, [40] et **occurso** as, unde Virgilius occursare capro, cornu ferit ille, caveto; [41] **excurro** is, [42] inde hic **excursus** us, [43] et **excurso** as. [44] Componitur quoque curro **percurro** is, [45] et **precurro** is, [46] et **circumcurro** is a quibus nihil venit.

C xi [1] **Crepo** as crepui crepitum tu verbum neutrum, [2] inde hic **crepor** ris .i. sonitus, [3] et hec **crepido** nis .i. riparum summitas, unde Iuvenalis nulla crepido vacat nusquam pons. [4] Item a crepo hic **crepus** pi .i. sacerdos Iovis, [5] quod aliter dicitur **flamen**, [6] et **dialis**, [7] et **lupercus** et dicitur crepus a pellibus percussis, [8] et hec **crepida** e .i. quoddam genus calciamenti, unde Persius non hic qui in crepidas Graiorum ludere gestit; [9] et hic **crepitus** us, [10] et hoc **crepitaculum** li .i. sonitus, [11] et **crepito** as verbum frequentativum .i. sepe crepare, unde Iuvenalis queque

---

15 Iosephus = Cassiod. *Ios. antiq.* VI p. 179 F.: qui tamen in camelis curracibus ascendentes vix evadere potuerunt **20** Plaut. *cist.* 408: extertis (extortis *var. l.*) talis cum todillis crusculis **40** Verg. *buc.* IX 25

3 Iuv. V 8 **8** Pers. I 127 **11** Iuv. I 116

---

11 unde verbalia: quod componitur incurso as a cuius supino cursatu a in i et u in o fit P_1 **12-14** *alio ordine* P_1 **12** habilis: facilis A **13** cursaliter: cursabiliter P_1 **15** cis ⟨omnis generis comparatur curracior curracissimus, unde curraciter curracius curracissime adverbia⟩ P_1 / .i. ...potens *om.* P_1 / de ... sexto *om.* P_1 **16** .i. diminutivum *om.* φP_1 **20** diminutivum: .i. parvum crus V_1H **23-25** *om.* P_1 **25** us ⟨et decursio⟩ M_1A **28-30** *om.* P_1 **29** us ⟨recursio⟩ M_1A **32** us ⟨discursio⟩ M_1A ⟨discursus ui⟩ A **34** passim *om.* IM_1AP_1 **40** et occurso as *om.* P_2 *Mai* **42** *om.* I **43** as ⟨Concurro is, unde hic concursus us ui, et concurso as⟩ H ⟨recursus us, recurso as⟩ P_1 **45** is ⟨unde precursor⟩ P_1 **46** quibus nihil venit: quo nihil P_1 ⟨Nota quod verborum que geminant sillabam in partem quedam retinent gemini in compositione quadam non quod his versibus pro notari. Si componantur geminantia non geminatur his disco, curro, sto, posco doque remotis. Curro tamen eam non retinet nisi in precucurro⟩ P_1

3 vacat: valet *Mai* / nusquam pons *om.* V_1P_1 **4** Item a crepo *om.* V_1 **5** quod: qui $M_1P_2P_1$ **8** calciamenti ⟨quod bota dicitur⟩ φ / qui (*Mai*) *om.* V_1A / in *om.* P_1 **9** *om.* P_2 **11** .i. sepe crepare *om.* P_1

93 / 94 M.

salutato crepitat concordia nido; et inde verbalia, [12] et hic **crepitatus** us. [13] Et componitur **increpito** as, [14] **concrepito** as. [15] Item a crepo hoc **crepundium** ii .i. cunabulum li, [16] et hoc **crepulum** li .i. dubia lux, hora scilicet illa de qua dubitatur utrum magis nocti vel diei sit vicina, [17] et inde **creperum** adverbium .i. dubitanter, unde Martianus Capella creperum sapis, inquit. Et iterum cum creperum lux alma micat gemmata decore; [18] hinc etiam tractum est hoc **crepusculum** li .i. dubia lux, [19] et **creperius** a um .i. dubius. [20] Item a crepo as **crepo** is crepui vel crepivi verbum neutrum et caret supinis .i. crever. [21] Et per compositionem **decrepitus** a um eo quod iam crepare .i. aperte loqui defecerit. [22] Crepo componitur **discrepo** as, [23] et **concrepo** as, [24] et **increpo** as, et ab istis verbalia.

[1] **Celleo** es ui verbum neutrum sed non est in usu, [2] inde **celsus** a um quod comparatur celsior celsissimus, [3] unde **celse** celsius celsissime adverbia, [4] et hec **celsitudo** nis, [5] et **celticus** a um .i. nobilis. [6] Celsus dicitur **excelsus** et notandum quod celsus secundum Rabanum dicitur a celo similiter excelsus. [7] Celleo componitur **excelleo** es, [8] unde hic et hec et hoc **excellens** quod comparatur excellentior excellentissimus, [9] unde **excellenter** excellentius excellentissime adverbia, [10] et hec **excellentia** e. [11] Dicimus etiam **cello** is quod non est in usu, [12] sed componitur **percello** is .i. percutere, [13] et **excello** is .i. superare vel superesse dignitate. Et sciendum quod preteritum ab excelleo facit excellui preteritum vero ab excello facit exculi, sicut a percello is perculi teste Prisciano. C xii

[1] **Colo** is colui cultum tu verbum activum, [2] inde hic **cultor** ris, [3] hec **cultrix** is, [4] et hec **cultura** re, [5] et hic **colonus** ni .i. terre cultor, [6] quod componitur hic **agricolonus** ni, [7] et hec **colonia** nie .i. civitas vel villa quelibet a novis instituta colonis, unde Plautus in aularia post hec quid habeo nisi ut commutet coloniam? [8] Item a colo **cultus** a um, C xiii

---

17 Mart. Cap. I 2 Mart. Cap. II 116: cum creperum lux alma micat gemmata Dione (decore *var. l.*) C xi

6 *non repperi* **13** *cf.* Prisc. *G.L.K.* II 460, 6 *H.* C xii

7 Plaut. *aul.* 576: post hoc quod habeo ut commutet coloniam C xiii

---

12 ⟨Item a crepito⟩ et ... us *ad* 14 *post* as P_1 **16** vel: quam φ **17** adverbium *om.* I / Capella *om.* P_1 / sapis: satis A / Et iterum *om.* P_1 / gemmata: geminata H **18** dubia *om.* *Mai* **20** crepo as *om.* *Mai* / vel crepivi *om.* P_1 / et caret supinis *om.* H / supinis: supino *Mai* **21** um ⟨.i. senex⟩ P_1 / defecerit: desierit H **24** as ⟨a quo increpito as⟩ P_1

1 verbum neutrum *om.* φ **2** quod comparatur *om.* M_1A **3** adverbia *om.* φ **6** et ... excelsus *om.* P_1 / similiter excelsus *om.* P_2 **9** adverbia *om.* φ **12** is ⟨perculi⟩ P_1 **13** is ⟨exculi⟩ P_1 / Et ... Prisciano *om.* P_1 / excelleo (*Mai*): excello V_1 C xii

3 *om.* P_1 **7** quelibet *om.* M_1 / a *om.* Hφ / aularia: aulularia I asinaria M_1A / hec (*Mai*) *om.* V_1I / habeo: habebo M_1P_2 / commutet (*Mai*): committet V_1 C xiii

[9] quod componitur **incultus** a um, [10] et hic **cultus** us, [11] et hic **colus** li, [12] et hec **cola** e folliculus de quo fel effunditur quod et pro ipso felle accipitur, [13] et hic **colossus** i aliqua res in memoriam alicuius mortui facta sicut tumuli et imagines apud antiquos et dicitur colossus quasi colens ossa, unde Ambrosius super Egisippum in templo medio colossum constituit Augusti; et in eodem tribus colossis ingentibus totam porticus illius gratiam venustavit. [14] Item a colo hec **columna** ne, [15] unde hec **columnula** le diminutivum, [16] et hec **columnella** le similiter diminutivum, unde Iosephus in octavo quattuor columnelle quadrangule stantes, [17] et hoc **columbar** ris .i. quoddam genus vinculi vel catena in qua collum constringitur, unde Plautus collum in columbari haud multum poterit; [18] item a colo hoc **colustrum** tri, [19] unde hoc **cutellum** li, [20] et hec **cultura** e .i. pulvinus qui sub nobis iacet quod Gallice vocatur [20a] cuilta, [21] et hoc **colemma** tis .i. commixtio olei ex qua luctatores in palestra ungebantur, unde Martianus Capella nilotice fruticis colemmata notabantur. [22] Item a colo hoc **colustrum** tri .i. novum lac quod cito coagulatur, [23] et hic **coluber** ri eo quod colat umbras, [24] unde hic **coluberculus** li diminutivum, [25] et **columbrinus** a um, [26] et hoc **colifium** ii .i. panis qui post meridiem vel post primam laborantibus datur, unde Iuvenalis comedunt colifia pauce. [27] Item a colo hic **colifaria** e .i. bos operarius, [28] et secundum Ysidorum hic et hec **cliens** tis, [29] unde hic **clientulus** li diminutivum, [30] et hec **clientela** le .i. servitium, unde Terentius Thais commendavit se patri in clientelam; et dicitur cliens quasi colens a pluribus colendis. [31] Item a colo pluraliter **colomelli** orum .i. dentes longiores qui et maxillares et genuini dicuntur, [32] et pluraliter **cune** arum eo quod ab infantibus incolantur, [33] unde hoc **cunabulum** li, [34] et hic **cuniculus** li .i. quoddam genus machinarum ad instar cunarum caute ad urbes capiendas sub terra factum, unde Hieronymus super Isaiam in V li-

---

13 Ambrosius = Heges. I 35, 6 **16** Iosephus = Cassiod. *Ios. antiq.* VIII p. 229 *F.*: quatuor erant columellae ad totidem angulos dispositae, forma quadrangulari **17** Plaut. *rud.* 888: in columbari collus haud multo post erit **21** Mart. Cap. III 225: Niloticae fruticis collemata notabantur **26** Iuv. II 53: comedunt coloephia paucae **28** *cf.* Isid. *orig.* X 53 **30** Ter. *eun.* 1039 **34** *non repperi.*

---

10 us ⟨conilla e⟩ A **11** *om.* A / li ⟨conilla⟩ M_1P_2 **12** cola: colera HA **13** aliqua *om.* A / memoriam: memoria M_1 **13** apud antiquos: antiquis temporibus M_1A / templo: templi P_2 / medio (*Mai*): medii π M_1AP_1 / et ... venustavit *om.* φ P_1 **16** similiter *om.* AP_1 / in octavo: in VI I **17** vinculi: vehiculi M_1A / qua: quo P_1 **18** colo: collo $V_1M_1P_2P_1$ ⟨hic culter, et⟩ M_1 **19** unde ⟨hic cultellus⟩ M_1 / hoc cutellum: hic cultellus IP_2P_1 **20** e ⟨lectus plumeus⟩ P_1 / .i. ... cuilta *om.* P_1 / nobis: hominibus φ / quod ... cuilta *om.* φ / quod: qui H **21** olei: olim A / qua: quo AP_2 / Capella *om.* P_1 / notabantur: vocabantur P_1 **26** colifium: colificium V_1Hφ / pauce: panee $V_1P_2P_1$ ⟨Item a colo collibia illa scilicet munuscula que pro accomodatione nummorum recipiunt clerici quasi sub nomine caritatis usuram palliantes et dicuntur collibia quasi ad libitum collata, et inde collibite talium munerum receptiones⟩ P_1 **27** colifaria e: colifarius P_1 **30** colens: voliens πM_1P_1 / pluribus: patribus I P_2P_1 **31** et genuini *om.* φ **32** ab: in P_1 *om.* P_2 / infantibus: infantes P_1 **33** li ⟨quod componitur incunabulum. Ovidius in III [*met.* 317] tuta que bis geniti sunt incunabula bachi⟩ P_1 **34** sub terra *om.* A / in V libro *om.* P_1

95 / 96 M.

bro insidiis eam civitatem, et cuniculis dicunt superatam. Hinc etiam Ambrosius super Egisippum Iohannes, inquit, princeps seditionem cuniculum suffodit. [35] Item a colo hoc **columen** is .i. alacritas, unde Homerus hinc patrie columen pugnat Mavortius Hector; [36] unde hic et hec **incolumis** et hoc incolume, [37] et inde hec **incolumitas** is, [38] et a colo per compositionem hic **incola** le, [39] et hic **accola** le, [40] et hic **incolatus** tus .i. cultus vel mansio, unde psalmista incolatus meus prolongatus est. [41] et componitur **recolo** is, [42] et **incolo** is, [43] et **excolo** is, [44] unde hic et hec et hoc **excolens** is quod aliquando dicitur pro hoc nomine quod est purus et pro delitiose paratus, et tunc comparatur excolentior excolentissimus cuius comparativum posuit Iohannes Cassianus sic excolentiores cibi anime non adimunt puritatem, si cum moderatione sumantur; [45] et inde adverbia **excolenter** excolentius excolentissime, [46] hinc quoque tractum est **excolicus** a um .i. bene cultus, unde Martianus Capella excolicu prestruxit axioma.

[1] **Collum** li, [2] inde hoc **collulum** li diminutivum, [3] et hoc **collarium** rii C xiv
vinculum de collo canis, [4] et **colaphus** phi .i. alapa que collo imprimitur, [5] unde **colaphizo** as .i. alapare, et inde verbalia. [6] Item ab hoc nomine quod est collum hic **collis** huius collis, [7] unde hic **colliculus** li, [8] et **decollo** as per compositionem, [9] unde **decollator**, [10] **decollatio**, [11] **decollatus**, [12] et pluraliter **collibia** orum .i. parva munuscula et diversa poma, [13] et hoc **collyrium** rii .i. quelibet superunctio, [14] et hec **colima** me .i. calamus cum spica sua, [15] et hec **collyrida** e .i. panis tenuis et quasi subcinericius, unde Iosephus in septimo Thamar consparsas faciens collyridas, easque frigens obtulit fratri; [16] et hoc **colobium** bii .i. pallium virginale ad talos usque diffusum et manicatum et dicitur colobium quasi collobium .i. a collo depensum, unde idem Iosephus in eodem Thamar dolens iniuriam, et violentiam, dirupto collobio quibus antique virgines utebantur, sic ibat. Et sciendum quod partes supradicte non secundum sensum sed secundum litteram a collo dicuntur.

---

34 Ambrosius = Heges. V 20,1: Iohannes princeps seditionum cuniculum suffodit 35 Hom. Lat. 529 40 *psalt.* CXIX 5 44 *non repperi* 46 Mart. Cap. IV 327: et scholicum praestruit axioma

15 Iosephus = Cassiod. *Ios. antiq.* VII p. 196 *F.*: Conspersa farina faciens collyridas easque frigens obtulit fratri 16 Iosephus = Cassiod. *Ios. antiq.* VII p. 197 *F.*: illa vero dolens iniuriam simul et violentiam, dirupto colobio, quo antique virgines utebantur

---

seditionem: seditionum H *Mai* seditione P_1 / suffodit: effodit P_1 36 *om.* V_1I / incolume ⟨per compositionem⟩ H 40 psalmista ⟨heu mihi que⟩ P_1 / prolongatus *om.* P_1 44 purus: parvus V_1 durus P_1 44 cum: eum V_1P_2 / moderatione: moderamine M_1A 45 adverbia: adverbalia V_1H *om.* φ 46 Capella *om.* P_1 / excolicu: excolicum P_2 *Mai* excolitum M_1 / axioma: anxioma I A

2 collulum: colliculum I 3 de: in I 7 li ⟨diminutivum⟩ I 8 compositionem ⟨inde verbalia⟩ M_1 9-11 decollator decollatio decollatus: verbalia A 13 superunctio ⟨oculorum⟩ M_1A 15 in septimo *om.* P_1 15 collyridas, easque: collyridasque P_2 / frigens: fragens I lugens P_1 16 depensum: suspensum M_1A / unde idem *om.* φP_1 / Iosephus *om.* H / ⟨de⟩ dirupto I / collobio: colobio *Mai* / quibus: quo P_1 / litteram: litteraturam HIφ

96 / 97 M.

C xv [1] **Castigo** as avi atum tu verbum activum, [2] inde **castigator**, [3] **castigatio** is, [4] **castigatus** a um, [5] unde **castus** a um per sincopam quod comparatur castior castissimus, [6] unde **caste** castius castissime adverbia, [7] et hec **castitas** is, [8] et hec **castimonia** e, [9] et per antiphrasin hec **castrimargia** e .i. ventris ingluvies eo quod minime faciat castos, [10] et hoc **ceston** indeclinabile .i. cingulum Veneris, et dicitur ceston quasi caston eo quod in feminis maritatis signum sit castitatis, unde Statius Thebaidos que pessima ceston vis probat. [11] Castus componitur **incestus** a um, [12] unde **incesto** as .i. impudicare verbum activum, [13] et inde **incestator**, [14] **incestatus**, [15] **incestatio**. [16] Item ab hoc nomine quod est castus **castro** as verbum activum, [17] unde **castrator**, [18] **castratus**, [19] **castratio**, [20] et hic **castor** is .i. animal quoddam, quod aliter dicitur [20a] fiber Gallice autem [20b] bevere et dicitur castor eo quod venatoribus sequentibus se ipsum castret, unde Iuvenalis imitatus castora qui se eunuchum facit; [21] et hoc **castrum** tri eo quod ibi quasi castrati vivant, [22] unde hic et hec **castrensis** et hoc castrense, [23] et hoc **castellum** li diminutivum, [24] et inde **castellanus** ni, [25] et hoc **castellulum** li, [26] et hoc **casterium** rii .i. locus ubi remi collocantur, unde Plautus asinaria si remum reposui sola ego in casterio; [27] et inde per compositionem **procastrium** rii .i. locus extra castra. [28] Castigo componitur **recastigo** as.

C xvi [1] **Cera** e, [2] inde **cereus** a um, [3] et **ceruleus** a um .i. flavus ad instar cere, [4] et hic **cereus** ei, [5] unde **cereolus** li. [6] Componitur hic **primicerius** rii ille qui primum ante regem deportat cereum, [7] et hic **ceroferarius** rii ille qui cereum portat vel ille qui defert ad vendendum. [8] Item a cera hec **Ceres** ris .i. dea frumenti quod et aliquando pro ipso accipitur frumento, unde Statius Thebaidos et alii cumulare canistris perdomitam saxo Cererem; [9] et inde hic et hec **cerealis** et hoc cereale, [10] et hic **cereasius** ii .i. pistor qui ad modum cere deducit pastam, [11] et hoc **cerealium** ii .i. domus ubi panes inciduntur et administratio paratur, [12] et hic **ceramius** mii .i. figulus qui sicut ceram ita fingit argillam, [13] et hoc **ceroma** tis .i.

C xv **10** Stat. *Theb.* II 283-284 **20** Iuv. XII 34-35: imitatus castora qui se | eunuchum ipse facit **26** Plaut. *asin.* 519: si reposivi remum, sola ego in casteria

C xvi **8** Stat. *Theb.* I 523-524: his cumulare canistris | perdomitam saxo Cererem

---

C xv **1** avi atum tu *om.* P_1 **3** castigatio: castigon V_1P_1 **6** adverbia *om.* φ **9** castrimargia: castrimagia V_1 castimagia *Mai* **10** hoc: hic I / .i. ... ceston *om.* H / quasi caston *om. Mai* / que: quis A quod P_2 **12** activum ⟨et hic castor⟩ A **13** *om.* P_1 **14** *om.* I **20** .i. animal quoddam: aliquid P_2 / quoddam *om.* M_1A / Gallice autem bevere *om.* P_1 / sequentibus *om.* P_1 **24** castellanus: castellemnus V_1 **25** *om.* P_1 **26** ⟨in⟩ asinaria HA *Mai om.* P_1 / si *om.* P_1

C xvi **3** cere ⟨et hoc ceraunium⟩ P_1 **5** li ⟨diminitivum⟩ I **6** primum *om. Mai* / deportat: portat φ **8** frumento *om.* P_1 / et *om. Mai* / cumulare: accumulare M_1P_2 **10** cereasius: cerealius P_1 / deducit: ducit P_1 **11** administratio: a ministro A

97 / 99 M.

confectio quedam ex multis herbis, unde Iuvenalis femineum ceroma quis nescit? [14] Item a cera hoc **cerotum** ti .i. commixtio herbarum et unguentorum. [15] Et per compositionem **sincerus** a um quasi sine cera .i. sine mollitie et comparatur sincerior sincerissimus, [16] unde **sincere** sincerius sincerissime adverbium, [17] et hec **sinceritas** tis. [18] Et pluraliter **cerimonie** arum .i. festivitates cum ceris facte, [19] unde hic et hec **cerimonialis** et hoc cerimoniale.

[1] **Careo** es ui caritum tu et cassum su verbum neutrum, [2] inde **cassus** a um, [3] et **cassabundus** a um .i. cassus et frustratus, [4] et **cassum** adverbium quod non est in usu, [5] sed componitur **incassum** .i. frustra, [6] et hic **cassis** dis pro galea eo quod intus sit cassus, [7] et hec **cassis** is pro rete, unde Ovidius metamorphoseos in quinto nec posuit studiosius altera casses; [8] et inde **cassiarius** rii .i. retiarius qui retia facit, [9] et hec **cassicula** e .i. parvum rete. [10] Item a careo hec **caries** ei .i. putredo eo quod soliditate careat. [11] Componitur **sinceres** rum quod tamen pluraliter dicitur .i. purus et dicitur sinceres quasi sine carie .i. sine fece, [12] et inde **cariosus** a um .i. putridus, [13] et **cario** as .i. putrescere, unde Martianus ponens participium ait cariantem tripodem crepidasque situ marcidas. [14] Item a careo hoc **carenum** ni .i. mustum eo quod fervendo parte careat. [15] Et **carino** as verbum neutrum .i. arguere et convitiari, [16] unde **carinator** is .i. convitiator et maledicus, [17] et hec **carisa** se .i. vetus lena et litigiosa, unde et fallaces ancille carisie dicuntur quia veritate carent, [18] et hec **carex** cis .i. rosel eo quod robore careat, et [19] inde hoc **carectum** ti .i. locus ubi carex crescit, unde Virgilius et cum clamarem, quo nunc se proripit ille? Titire coge pecus, tu post carecta latebas. [20] Item a careo hec **cartilago** is .i. naris et auris ossea teneritudo eo quod dolore careat dum flectitur. C xvii

---

13 Iuv. VI 246-247 C xvi

7 Ov. *met.* V 579 13 Mart. Cap. I 10 19 Verg. *buc.* III 19-20 C xvii

---

13 quedam ⟨que fit⟩ P_1 / femineum ⟨sexum⟩ AP_2 **15** .i. sine: .i. AP_2 **16** adverbium: adverbia HI *om.* AP_2 **18** pluraliter *om.* A **19** cerimoniale ⟨et dicuntur cerimonie quasi monentes ceram ardere⟩ P_1

1 ui *om.* *Mai* **6** hic: hec A / pro galea *om.* P_1 / eo ... cassus *om.* P_1 / cassus: cassa Iφ **7** hec: hic I / metamorphoseos in quinto *om.* P_1 **8** .i. retiarius *om.* M_1A **9** .i. parvum rete: diminutivum ⟨sicut retiaculum⟩ P_1 **10-20** *om.* I **10** putredo ⟨ligni⟩ P_1 / careat: caret M_1A **11** purus: puri φ / et dicitur sinceres *om.* P_1 **13** Martianus ⟨cuius⟩ P_1 / cariantem M_1 / tripodem: tripodam P_1 / crepidasque: tripodasque P_1 **14** fervendo: fervente *Mai* **16** et maledicus *om.* φP_1 **17** carisie: carise φ*Mai* **18** rosel: canna φ **19** carectum: caretum V_1 / carex *om.* φ / crescit: crescunt P_2 / et ... ille *om.* φP_1 / Titire: Titure *Mai* / carecta: careta V_1 **20** flectitur ⟨si *vix leg.* neutra tacuere supina *vix leg.* excipitur nocitum, dolitum, placitum valitumque cassum vel caritum, passum, libitum licitumque vel alia. Preteritum faciunt in ui quecumque secula, si generis neutri sit scilicet caritura supinis. Excipe vi placeo, pateo, valeo careoque cum doleo, noceo, taceo quidam superaddunt⟩ P_1 C xvii

C xviii [1] **Calvo** as non est in usu, [2] sed inde dicitur **calvus** vi, [3] unde hic **calvulus** li, [4] et hic **calvaster** tri ambo diminutiva, [5] et hec **calvities** ei, [6] et hoc **calvitium** tii, [7] et hec **calvaria** e .i. locus patens super cilia, unde in evangelio legimus quod locus in quo decapitabantur latrones locus calvarie appellatur propter scilicet calvarias abscisorum capitum que ibi iacebant. [8] Calvo componitur **decalvo** as, [9] unde **decalvatus** a um, [10] et **decalvatio** nis. [11] Notandum quoque quod dicimus etiam **calvo** is calvivi vel calvii itum itu verbum activum .i. decipere, inde verbalia, [12] et hec **calumnia** nie, [13] unde **calumniosus** a um, [14] unde **calumniose** adverbium, [15] et **calumnio** as verbum activum, [16] unde **calumniator**, [17] **calumniatus**, [18] **calumniatio**. [19] Et componitur **recalumnio** as.

C xix [1] **Cado** is cecidi casum su verbum neutrum, [2] inde hic **casus** us, [3] unde et hic et hec **casualis** et hoc casuale, [4] et **casualiter** adverbium, [5] et hoc **cadaver** ris, [6] unde **cadaverosus** a um. [7] Et hec **casia** e .i. quedam herba cuius flos cito cadit, unde Persius hec sibi corrupto casiam dissolvit olivo. [8] Item a cado hic **cadus** di pro vase quod Gallice dicitur [8a] baril, [9] et inde hic **cadulus** li, [10] et hic **cadiolus** li diminutivum. [11] A cado et hec **casa** e .i. parva domus, unde Virgilius atque humiles habitare casas, et figere cervos; [12] et inde hec **casula** e diminutivum ideo ita dicta quia ad instar parve case totum hominem tegit. [13] Item a cado hec **casona** e .i. acus quo mulier caput scarpit eo quod cadere faciat immunda, [14] et **caducus** a um, [15] et **cadabundus** a um .i. crebro cadens, [16] et hic **caudex** cis .i. truncus et dicitur hic caudex quasi casum dans, unde Terentius in me quidvis horum convento, que sunt dicta in stultum, caudex stipes asinus plumbeus. Quidam autem asserunt quod cau-

---

C xviii 7 *cf.* Evang.] Hier. *in Matth.* XXVII 33

C xix 7 Pers. II 64 11 Verg. *buc.* II 29: atque humilis habitare casas, et figere cervos 16 Ter. *heaut.* 876-877: in me quidvis harum rerum convenit | quae sunt dicta in stulto, caudex stipes asinus plumbeus

---

C xviii *om.* I

2 vi: a um P_1 **3** *om.* P_2 / li ⟨diminutivum⟩ P_1 **4** ambo diminutiva: diminutivum P_1 **7** super cilia: inter supercilia P_1 *Mai* / in evangelio *om.* P_1 / decapitabantur: decapitantur P_2 deputantur M_1A / appellatur: appellabatur P_1 appellatus est M_1P_2 / abscisorum: occisorum P_1 **11** calvo: calvio M_1 **14** adverbium ⟨et hec cavillatura, unde cavillo as verbum neutrum et a calumnia⟩ P_1 **15** calumnio as: calumnior aris φ / activum: deponens φ ⟨vel calumnior aris verbum deponens⟩ P_1 **19** recalumnio as: recalumnior aris P_2 recalumniator M_1A

C xix *om.* I

1 casum (*Mai*): cassum V_1 / verbum neutrum *om.* M_1A **7** casia (*Mai*): cassia V_1 / herba ⟨vero dicunt⟩ P_1 / cadit: decidit V_1 **8** pro ... dicitur *om.* H **10** et hic cadiolus li *om.* *Mai* / diminutivum: ⟨ambo⟩ diminutiva P_2 **11** .i. parva domus: domuncula P_1 / cervos: clamitas H **12** diminutivum ⟨que etiam pro veste dicitur⟩ P_1 / ideo: imo V_1AP_2 / ideo ita dicta *om.* M_1P_1 **13** scarpit: sculpit A **16** et dicitur hic caudex: et dicitur P_1 / dans ⟨Ambrosius super Egisippum [IV 15, 2] caudicibus oppressi ponebant animam in flumine⟩ φ / in me ... stultum *om.* P_1 / in me: pre me A

100 / 101 M.

dex dictus est a cauda eo quod truncus sit quasi arboris cauda quod facile concedendum est. [17] Item a cado hic **caseus** ei, [18] unde hic **caseolus** li diminutivum, [19] et hic **caducarius** rii .i. ille qui alicuius bonis herede carentis cadit, [20] et pluraliter **cadula** orum .i. frusta ex adipe quia particulatim cadunt, [21] et hec **caducea** cee .i. virga Mercurii quia somnos cadere compellebat que etiam pacifera fuit, [22] unde et **caduceatores** dicimus eos qui pacis gratia inter duas regiones ferunt legationem. [23] Cado componitur **occido** is, [24] unde **occiduus** a um, [25] et hic **occasus** us, [26] et hic **occidens**, [27] unde et hic et hec **occidentalis** et hoc occidentale, [28] et secundum quosdam hic **oceanus** ni, sed melius dicitur ab [28a] occe Greco .i. velox, [29] et inde **ocius** adverbium .i. velociter, [30] et **ocissime** similiter adverbium .i. velocissime. [31] Item a cado componitur **recido** is, [32] unde **reciduus** a um .i. *tantum* cadens, [33] et **recidivus** a um renovatus, [34] unde **reciduo** as verbum activum .i. renovare, [35] et hoc **recidinna** tis .i. vestis tenuis ad sumendum et reiciendum apta, unde Iuvenalis rusticus ille tuus sumit recidinna, Quirine. [36] Componitur etiam cado **excido** is, [37] unde **exciduus** a um .i. quod facile cadit, [38] **decido** is, [39] unde **deciduus** a um ad cadendum facilis, [40] **succido** is quasi subtus cado, [41] unde **succiduus** a um ad succadendum paratus, unde Claudius succidui titubant gressus. [42] Item a cado componitur **procido** is, [43] et **incido** is, [44] et **concido** is. Et notandum quod omnia composita a cado carent supinis et omnia dicuntur pro cadere.

[1] **Cresco** is crevi verbum neutrum et caret supino, [2] inde hic et hec **crescibilis** et hoc crescibile, [3] et hec **creta** te, [4] et hoc **crementum** ti .i. semen virile teste Ysidoro, unde etiam Iosephus in primo crementum ad libidinem suo potius nutrivit in corpore. [5] Item a cresco **crassus** a C xx

---

35 Iuv. III 67: rusticus ille tuus sumit trechedipna, Quirine **41** Claud. *rapt. Pros.* III 153

4 *cf.* Isid. *orig.* IX 5, 5; XI 1, 15 Iosephus = Cassiod. *Ios. antiq.* I p. 6 *F.*

---

eo ... cauda *om.* P_1 / quod ... est *om.* φ / concedendum est: concedendum P_1 **18** diminutivum ⟨et hic caducus ci hereditas accedens alicui ex affinitate aliqua⟩ M_1A **19** rii: a um P_1 / qui ⟨in⟩ HP_1 / bonis: bona P_1A **20** frusta: frustra P_1 **21** caducea componitur caducifer .i. Mercurius *quod* in auctoribus reperiri potest *in marg.* H / cadere *om.* P_1 / compellebat: impellebat AP_2 expellebat P_1 / pacifera: pacifica P_1 / fuit: dicitur P_1 **22** duas regiones ferunt: duos reges faciunt P_1 **28** occe ⟨vel ocis⟩ P_1 ⟨ὠκὺς⟩ *Mai* **29** ocius: occius V_1 / .i. velociter *om.* P_1 **30** ocissime: occissime V_1 / *similiter om.* φ / adverbium *om.* φP_1 / .i. velocissime *om.* P_1 **34** reciduo: recidivo HA / verbum activum *om.* M_1 **35** recidinna: recidivina V_1recidina *Mai* / reiciendum: recipiendum M_1 / sumit: recipit P_1 / recidinna: recidiviva V_1 recidigina φ recidina *Mai* **37** cadit ⟨et hoc eccidium dii⟩ P_1 **41** succadendum: cadendum P_1 *Mai* / Claudius: Claudianus V_1 ⟨Claudianus⟩ H / titubant: titubabant AP_1 **44** et concido is ⟨accido⟩ P_1 *om.* V_1 / supinis ⟨preter occido⟩ P_1 / cadere ⟨de cado dic cecidi casum, de cedo cecidi cesum, de cedo cessi cessum quoque supinum⟩ P_1

C xx *om.* I

1 supino: supinis H **4** in *primo om.* P_1

um quod comparatur crassior crassissimus, [6] unde **crasse** crassius crassissime adverbia, [7] et hec **crassitudo** is, [8] et **crassulentus** a um .i. crassus, [9] et **crasso** as quod non est in usu, [10] sed componitur **incrasso** as, [11] unde **incrassatus** a um, [12] et hec **incrassatio** nis. [13] Cresco componitur **subcresco** is, [14] et **incresco** is, [15] unde **incretus** a um, [16] et hoc **incrementum**, [17] **concresco** is, [18] unde **concretus** a um, [19] et **concretim** adverbium .i. conglobatim. [20] Componitur quoque **decresco** is, [21] et **excresco** is, [22] unde **excretus** a um, [23] et hoc **excrementum** ti .i. illud quod excrescit, unde Lucanus sicce pallida rodit excrementa manus.

C xxi [1] **Cor** cordis, [2] inde **cordus** a um .i. serotinus, [3] unde et uve que tarde maturescunt **corde** dicuntur, [4] et hoc **corculum** li .i. parvum cor, unde Plautus ego sum liber in meum corculum melculum verculum. [5] Item ab hoc nomine quod est cor **cordatus** a um .i. sapiens, unde Elia in libro Iob viri cordati audite me; hinc etiam Augustinus de civitate Dei cum diis victis illa scriberentur, cordatos homines cogebat mentiri; [6] et **cordicitus** adverbium .i. cordetenus, unde Sidonius prudentibus, inquit, cordicitus insitum est. [7] Item ab hoc nomine quod est cor hec **corda** de, [8] unde **cordula** le, [9] et hic **cordacista** te .i. cantor qui cum chorda canit. [10] Et componitur **decacordus** a um .i. decem cordarum, [11] et **cordiacus** a um .i. cordis pulsum patiens, unde Iuvenalis cordiaco numquid ciathum missurus amico. [12] Quidam tamen dicunt **cardiacus** sub eodem tamen sensu sed melius dicere cordiacus ut sensum littera sequatur, [13] et dicitur **cordiacus** qui cor hians habet propter sitim. [14] Item ab hoc nomine quod est cor **cordate** adverbium .i. honeste et convenienter. [15] Et per compositionem hic **coredulus** li .i. avis quedam que cor citius edit, [16] et hoc **precordium** dii .i. intestinum eo quod presit cordi, [17] unde hic et hec **precordialis** et hoc precordiale, [18] et **precordialiter** adverbium. [19] Item cor componitur hic **corbius** bii .i.

---

23 Lucan. VI 542-543

4 Plaut. *cas.* 837 **5** *Iob* XXXIV 10 Aug. *civ.* I 3: cum de diis victis illa conscriberentur atque canerentur, poetas libebat mentiri sed cordatos homines cogebat veritas confiteri **6** Sidon. *epist.* IV 6, 1: prudentibus cordacitus (cordicitus *var. l.*) insitum est **11** Iuv. V 32: cardiaco numquam cyathum missurus amico

---

6 adverbia *om.* AP_2 **8** a um: ti A **19** conglobatim: globatim HAP_2 accumulatim P_1 ⟨accumulatim⟩ H **23** sicce: sic se φ sic *Mai*

C xxi *om.* I

3 corde: cordus V_1P_1 **4** .i. parvum cor: diminutivum P_1 / in *om.* HM_1AP_1 / melculum: melcidum A **5** Elia: Eliu *Mai om.* P_1 / hinc...mentiri *om.* P_1 / hinc: unde *Mai* / cum ⟨de⟩ Hφ **6** cordicitus: cordacitus $V_1M_1P_2$ / adverbium *om.* M_1 / prudentibus: prudentius $V_1M_1P_2$ / inquit *om.* φ **9** .i. cantor *om.* P_1 / cum *om.* A **11** cordiacus: cordatus V_1P_2 cordaicus *Mai* ⟨vel cardiacus⟩ P_1 / cordiaco: cordaico V_1P_2 **12** Quidam ... sensu *om.* P_1 / cardiacus (*Mai*): cordiacus V_1P_2 / sub: in A / tamen *om.* *Mai* / melius ⟨est⟩ Hφ / dicere: dicitur P_1 / littera: litteratura P_1 **13** et dicitur: et dicatur M_1A *om.* V_1 **14** et convenienter *om.* P_1

ille qui duplex habet cor, [20] quod etiam **corbinius** dicitur quasi binum cor habens, [21] et hic **chorepiscopus** pi .i. episcoporum vicarius, [22] et hec **cordiavia** vie .i. cella interior que quasi cor clavibus custodita, [23] et hic et hec et hoc **excors** dis .i. iners et fatuus, unde Horatius in epistolis sub domina meretrice fuisset turpis et excors; et dicitur excors quasi extra cor. [24] Item componitur hic et hec et hoc **concors** is quasi eiusdem cordis, [25] unde **concordiosus** a um, [26] et **concorditer** adverbium, [27] et hec **concordia** e, [28] et hic et hec et hoc **discors** is quasi deorsum ab alterius corde, [29] et inde **discorditer** adverbium, [30] et **discordia** e, [31] et **discordiosus** a um, unde Augustinus de civitate Dei in secundo quantum malum fuit discordiosi certaminis, quod fratrem Romuli coegit occidi. [32] Item a cor componitur hic et hec et hoc **socors** is .i. ignavus quasi seorsum a corde, [33] et inde hec **socordia** e .i. ignavia, [34] et **socorditer** adverbium, [35] et hic et hec et hoc **misericors** dis quasi miserum cor habens super aliquem afflictus, [36] et inde **misericorditer** adverbium, [37] et hec **misericordia** e, [38] et hic et hec et hoc **vecors** dis .i. furiosus quasi vae habens in corde, [39] et inde **vecorditer** adverbium, [40] et hec **vecordia** e. [41] Componitur quoque **unicors** is quasi unius cordis, [42] unde **unicorditer** adverbium, [43] et **recordo** as, [44] et **recordor** aris, [45] unde **recordatus**, [46] **recordatio**, [47] **recordabilis**, [48] et **recordabiliter** adverbium.

[1] **Ceros** Grece cornu Latine, [2] inde hic **cervus** vi, [3] unde hec **cerva** e, [4] et C xxii
hic **cervulus** li diminutivum, [5] et **cervinus** a um, [6] et pluraliter **ceraunia** orum .i. saxa prominentia in mari ad instar cornuum, unde Horatius in liricis qui vidit mare turbidum, et infames scopulos Acroceraunia; hinc etiam Lucanus ait movit quoque Ceraunia nautis. [7] Ceros componitur hic **egloceron** tis .i. capricornus, nam [7a] eglon dicitur capra, [8] unde et **egloga** ge dicitur .i. sermo de capris sicut sunt egloge Vir-

---

23 Hor. *epist.* I 2, 25 **31** Aug. *civ.* III 12

6 Hor. *carm.* I 3, 19-20: qui vidit mare turbidum et | infamis scopulos Acroceraunia Lucan. V 457: movitque Ceraunia nautis

---

20 cor *om. Mai* **22** cordiavia: cordiaria *Mai* / clavibus: avibus A ⟨est⟩ φP_1 **23** in epistolis *om.* P_1 / fuisset: vixisset A iussisset P_2 / cor ⟨a corde etiam per compositionem dicitur hoc coragium gii illud (id P_1) quod toto corde petitur (poscitur P_2) ut obtineatur⟩ φP_1 **27** *om.* M_1 **28-29** *in marg.* M_1 **28** deorsum *om. Mai* **31** in secundo *om.* P_1 / occidi: interfici P_2 **32** socors: secors A **35-37** *post* 48 P_1 **35** quasi ... afflictus *om.* P_1 / aliquem *om.* φ **41** unicors: concors P_1 **42** adverbium *om.* P_1 **45-46** recordatus, recordatio: verbalia AP_2 **45** unde ⟨recordator⟩ P_1 **46** recordatio ⟨et recordalis, et recordaliter adverbium⟩ M_1 **47** recordabilis: recordialis A

C xxii *om.* I

3 cerva: cervula P_1 **4** diminutivum *om.* πP_2 **6** ait *om.* AP_2P_1 / movit quoque: movitque AP_2 **7-10** nam ... tis *om.* A **7** Ceros ... dicitur *om. Mai* / egloceron: egoceron H **8** de capris *om.* P_1 / sicut sunt egloge Virgilii *om.* M_1P_2

gilii. [9] Componitur etiam quoque hic **rhinoceros** tis similiter pro illo animali quod dicitur capricornus, unde propheta cuius fortitudo ut fortitudo rhinocerontis; dicitur quoque rhinoceros pro virili membro eo quod rigeat ad instar rhinocerontis, unde Iuvenalis et magno cum rhinoceronte lavari. [10] Componitur quoque ceros **monoceros** tis .i. animal quod vocatur unicornis eo quod unum cornu habeat in fronte.

C xxiii [1] **Cluo** cluis clui verbum neutrum et caret supino .i. defendere, [2] inde hic **clipeus** ei, [3] unde hic **clipeolus** li diminutivum, [4] et hec **clipeola** e .i. anulus eo quod sit rotundus ad instar clipei, [5] et **clipeatus** a um .i. clipeo protectus, unde Ovidius metamorphoseos in tertio crescitque seges clipeata virorum. [6] Notandum quoque quod **cluo** dicitur pro splendeo teste Prudentio de sicomachia qui ait quod patria virtute cluis; [7] et inde **clito** onis .i. filius regis vel ille qui multa resplendet nobilitate, [8] quod componitur **inclitus** a um .i. nobilis, [9] unde **inclite** adverbium. [10] Item a cluo quando dicitur pro defendo hic **clunis** nis .i. nates, unde Iuvenalis clunem agitas ego te ceventem Sexte verebor, [11] et inde hoc **cluniculum** li teste Ysidoro .i. spata ad clunes dependens, [12] et hic et hec et hoc **clemens** tis teste eodem Ysidoro eo quod defendat uti dominus clientem et illud comparatur clementior, clementissimus, [13] unde **clementer** clementius clementissime adverbia, [14] et hec **clementia** e. [15] Clemens componitur **inclemens**. [16] Cluo componitur **precluo** is, [17] unde hic et hec **precluis** is .i. valde fulgens. [18] Notandum autem quod dicimus **cleo** es .i. gloriari et aliquando dicitur pro inclinare, [19] et etiam inde venit hic **clivus** vi .i. collis, [20] unde **clivosus** a um, [21] et **proclivus** a um cervinus promptus et intentus, [22] et inde **proclive** adverbium, [23] quod componitur **improclive** .i. sedule et intente, unde Terentius in Andria si id non potero, id faciam proclive.

C xxii **9** *num.* XXIII 22 Iuv. VII 130

C xxiii **5** Ov. *met.* III 110 **6** Prud. *psych.* 2: qui patria virtute cluis **10** Iuv. II 21: clunem agitant: "ego te ceventem, Sexte, verebor?" **11** *cf.* Isid. *orig.* XVIII 6 **12** *cf.* Isid. *orig.* X 36 **23** Ter. *Andr.* 700-701: si id non poterit | id faciam in proclivi (proclive *var. l.*)

---

9 animali quod: qui aliter P_2 / dicitur ... rhinocerontis *om.* V_1I / lavari ⟨qui solet, unde dicitur rinoceros animal illud quod habet unum cornu in nare, a rinos quod interpretatur nari⟩ P_1

C xxiii *om.* I

4 sit *om.* A / instar: modum AP_2P_1 **5** .i. clipeo protectus *om.* φ / metamorphoseos in tertio *om.* P_1 **6** Notandum quoque quod *om.* φ / qui ait: dicente P_1 / quod: qui P_2 **7** multa: multum V_1 / resplendet: splendet φP_1 **10** defendo: defendendo V_1 defendere φ / ⟨renes vel⟩ nates ⟨vel coxe⟩ φ / Sexte: Sixte V_1IM_1 **11** cluniculum: cuniculum A / li ⟨diminutivum⟩ P_1 / dependens: pendens AP_2 pertinens P_1 **12** tis ⟨.i. pius et dicitur clemens⟩ P_2 / teste eodem Ysidoro *om.* P_2 / eodem *om.* HM_1AP_1 / defendat: defendit V_1 **13** adverbia *om.* M_1 **15** inclemens ⟨unde inclementia⟩ P_1 **18** pro inclinare: pro clinare V_1 proclivare *Mai* **21** cervinus: cernuus P_1 *Mai* / promptus et intentus *om.* P_1 **23** quod componitur improclive ⟨adverbium⟩ P_2 / *om.* M_1A / et intente *om.* P_1 / non *om.* P_1 / proclive: improclive HP_1 ⟨Dicimus etiam declivus a um, et hic et hec declivis et hoc declive⟩ P_1

104 / 105 M.

[1] **Cedo** is cecidi cesum su verbum activum, [2] inde hec **cedes** is, unde [3] hec **cedecula** le diminutivum, [4] et **cesus** a um, [5] unde hec **cesonia** e .i. quedam parva caro que apparet in fronte equi pulli quando primum prodit ex alvo, unde Iuvenalis totam tremuli Cesonia pulli infundit. [6] Item a cedo hec **cervix** cis, [7] unde **cervicula** le diminutivum, [8] et **cervicosus** a um .i. superbus, [9] et inde **cervicose** adverbium .i. arroganter et superbe, [10] et hoc **cervical** lis .i. pulvinar, [11] et hec **cervica** .i. alapa, [12] et **cesim** adverbium .i. divisim artuatim, unde Quintilianus membratim inquit cesimque dicimus. [13] Item a cedo hic **ceso** nis .i. ille qui de ventre matris scinditur, [14] et hic **cincinnus** ni .i. capillus qui prolixe dependet, unde Iuvenalis altior hic quare cincinnus; [15] et inde **cincinnatulus** a um .i. capillatus quasi magnos capillorum cincinnos habens, unde Hieronymus in quadam epistola cincinnatulos pueros et calamistratulos et peregrina unguenta olentes devita. [16] Et sciendum quod cincinnus aliquando dicitur pro panniculo vetere et detrito et tunc inde venit **cincinnosus** a um .i. pannosus. [17] Item a cedo hic **cesor** is, [18] et **cesius** a um .i. lenticosus ideo a cedendo dictum quia qui lenticosus est colorem non integrum sed intercisum habet, unde Terentius in tertia comedia rufam ne illam virginem cesiam. [19] Et per compositionem hic **internicida** e .i. ille qui falsum testimonium commisit et ob id quempiam interfecit, [20] et inde hec **internicies** ei .i. mors, [21] et hoc **internicidium** dii .i. occisio interitus, [22] et pluraliter **subcisiva** orum .i. frusta illa que sutor abscindit de materia eo quod de solea subtus scinduntur, [23] et hoc **ancile** is scutum rotundum et dicitur ancile quasi circumcisum, unde Ovidius idque ancile vocant quod ab omni parte rotundum, quemque notes oculis angulus omnis abest. [24] Cedo componitur **occido** is, [25] unde **occisor** ris, [26] **occisus** a um, [27] **occisio** nis, [28] **precido** dis, [29] **precisus** a um, [30] et hec **precisio** nis, [31] et **precidaneus** a um .i. aptus ad scindendum, [32] **concido** is, [33] unde **concisus** a um, [34] et hec **concisio** nis, [35] **circumcido** is, [36] unde **circumcisus** a um .i. aptum ad scindendum, C xxiv

---

5 Iuv. VI 616-617: totam tremuli frontem Caesonia pulli | infudit **12** Quint. *inst.* IX 4, 126: membratim cesimque dicemus **14** Iuv. VI 492 **15** Hier. *epist.* CXXX 19 **18** Ter. *heaut.* 1061-1062 **23** Ov. *fast.* III 377

C xxiv *om.* I

1 cecidi ⟨vel cicidi, Lucanus [?] quam ullam cicidat etas⟩ P_1 **3** cedecula: cedula V_1 **5** parva caro: caruncula P_1 / equi: equini H / quando: cum P_1 **9** adverbium *om.* V_1 / arroganter et *om.* P_1 **12** artuatim *om.* P_1 / Quintilianus: Quintilius V_1 H **13** scinditur: ceditur P_1 **14** dependet ⟨super oculum mulieris⟩ φ / quare: queritur P_2 **15** olentes *om.* H **16** panniculo: panno φ P_1 **18** ideo: imo $V_1P_2P_1$ / cedendo: scindendo V_1 / in tertia comedia *om.* P_1 **21** occisio: occasio P_2P_1 **22** scinduntur: ceduntur P_1 **23** idque: id quod P_2 / parte *om.* *Mai* / oculis *om.* P_1 **24** Cedo: Cido *Mai* **27** nis ⟨unde occisor, occisio, occisus a um⟩ M_1 **28** dis: nis V_1 **31** scindendum: cedendum φ **36** um ⟨circumcisio nis, succido is, unde succisus a um⟩ HφP_1 ⟨et hec succisio nis et succidaneus a um⟩ H ⟨et succiduus a um (*om.* P_1) succidui caules dicuntur qui nascuntur in summitate magudaris abscisa (.i. caulis qua nascitur pro abscisionem alia caula *in marg.* M_1), et succisio, et succidaneus a um⟩ φP_1

[37] **excido** is, [38] unde **excisus** a um, [39]et hec **excisio** nis, [40] et hoc **excidium** ii .i. destructio vel eversio quod vero quibusdam placet dicere a cado. [41] Item cedo componitur **recido** is, [42] et **incido** is, [43] et **intercido** is, et ab istis verbalia.

C xxv [1] **Chiros** Grece manus Latine, [2] inde **chirurgicus** ci .i. medicus manu et ferri incisione operans, [3] unde hec **chirurgia** e .i. ipsa manuum eius operatio, [4] et hec **chiragra** gre .i. manuum infirmitas, [5] sicut **podagra** dicitur infirmitas pedum, unde Persius sed cum nodosa chiragra fregerit articulos. [6] Item a chiros hec **chirotheca** ce per compositionem .i. manuum tectura vel manuum repositorium nam [6a] theca dicitur scrinium ubi reponitur aliquid, [7] et hic **chironomanta** te .i. ioculator quilibet qui manu sua ludit cum cultellis, unde Iuvenalis et chironomanta volanti cultello.

C xxvi [1] **Ceco** as avi tum tu verbum activum, [2] inde **cecatus** a um, [3] et **cecatio** nis, [4] et hoc **cecamen** nis, [5] et **ceculto** as verbum activum .i. cecare, unde Plautus num nam mihi oculi cecultant? Ubi est Hermio meus?; [6] et inde **cecultatus** a um, [7] et **cecultatio** nis. [8] Item ab hoc verbo quod est ceco **cecus** a um, [9] unde hec **cecitas** tis, [10] et hec **cecuta** te pro quadam herba cuius sucus nocivus est oculis, [11] et inde **cecutio** tis cecutivi et cecutii itum itu verbum neutrum .i. cecare et cecum esse, unde Martianus ponens huius verbi participium ait cecutientisque Meonii suaviloquam senectutem. [12] Cecus componitur **semicecus**. [13] Ceco componitur **exceco** as, et inde verbalia.

C xxv **5** Pers. V 58-59: sed cum lapidosa cheragra fregerit articulos **7** Iuv. V 121-122: et chironomunta volanti | cultello

C xxvi **5** Plaut. fr. 126: num nam mihi oculi caecultant estne hic noster Hermio? **11** Mart. Cap. I 3

---

40 eversio ⟨converso⟩ P_2 / quod: quidam P_2 / vero: ut HP_2 ⟨ut⟩ A / dicere: dicitur A **41** cedo: cido V_1 **43** verbalia ⟨cedo cedite verbum defectivum et ponitur pro dic et pro trade⟩ P_1

C xxv *om.* I

3-4 manuum ... .i. *om.* P_2 **3** eius *om.* HM_1AP_1 **5** dicitur infirmitas *om.* φ **6** vel *om.* P_1 / nam: a P_1 / aliquid ⟨a thesis quod est positio⟩ P_1 **7** chironomanta: chiromanta V_1 / quilibet *om.* A / manu sua *om.* φ / et *om.* AP_2 / chironomanta (*Mai*): chiromanta V_1 / cultello ⟨et inde etiam dicitur hic cirogrullus (vel cirogrillis *s. l.*) .i. parvulus manuum vermis⟩ H

C xxvi *om.* I

1 avi tum tu *om.* P_1 **5** verbum activum *om.* φ / .i.: idem est quod P_2 / cecare: occultare P_1 / num *om.* P_1 / mihi *om.* HP_2 / cecultant (*Mai*): occultant P_1 occultabant V_1 / Ubi est Hermio meus *om.* A / Hermio (*Mai*): Hermionis V_1 / meus *om.* V_1 **7** cecultatio: cecultio V_1 **10** pro *om.* M_1P_1 / nocivus: noxius P_1 **11** itum itu *om.* A / huius verbi *om.* Hφ

106 / 107 M.

[1] **Claudo** is clausi sum su verbum activum, [2] inde **clausus** a um, [3] et hec **clausura** e, [4] et hoc **claustrum** tri, [5] unde **claustrellum** li diminutivum, [6] et hic et hec **claustrensis** is, [7] et hic et hec **claustralis** et hoc claustrale. [8] Item a claudo hec **clausula** le, [9] et hec **clavis** is, [10] unde hec **clavicula** le, [11] et hic **clavicularius** rii .i. ille qui claves portat, [12] et hic **clathrus** thri .i. repagulum et truncus, unde Horatius obiectos valeat si frangere clathros. [13] Clavis componitur hic **claviger** ri, [14] et hec **conclavis** is .i. cella vel thalamus sub clave alterius domus clausa, unde in libro regum legimus esse dictum ad regem Syrie est propheta in Israel qui omnia novit que loqueris in conclavi. [15] Item a claudo **claudus** a um eo quod domi claudatur, [16] et inde **claudulus** a um diminutivum, [17] et **claudico** as verbum neutrum, et inde verbalia, [18] et **claudicarius** a um .i. illud quod cito claudicat. [19] Dicimus quoque **claudeo** es pro claudicare verbum neutrum, unde Cecilius an ut sitis ubi consilium claudeat; [20] et inde hec **clades** is, [21]unde hec **cladecula** le diminutivum. [22] Claudo componitur **includo** is, [23] unde **inclusor** ris, [24] qui et **inclusarius** dicitur .i. ille qui vicinorum claudit pecora pro fore facto, [25] et **inclusus** a um, [26] et **inclusio** nis, [27] **concludo** is, [28] unde **conclusor** ris, [29] et **conclusus** a um, [30] et **conclusio** nis, [31] **excludo** is, [32] unde **excluso** ris, [33] qui **exclusorius** dicitur .i. ianitor .i. qui foras excludit homines, [34] et **exclusus** a um, [35] et **exclusio** nis, [36] **intercludo** is, [37] inde **interclusor** ris, [38] et **interclusus** a um, [39] et **interclusio** nis, [40] et hec **intercludo** nis .i. interclusio, unde Iosephus in sexto pro presentibus ornamentis ciliciis intercludine solem viderent; [41] **recludo** is, [42] unde **reclusus** a um, [43] et hec **reclusio** nis, [44] **secludo** is, [45] unde **seclusus** a um, [46] et hec **seclusio** nis. Notandum autem quod preteritum a claudo secundum antiquos facit clausi, unde Quintilianus de causis deinde miserrimos senes clauserat iam prope ignis; quod adhuc servatur in compositis, quia dicimus conclusit et non conclausit, et sic de ceteris. C xxvii

---

12 Hor. *ars* 437: obiectos caveae valuit si frangere clathros **14** *III reg.* IV 6, 12 **19** Caecil. *com.* 32 Ribb.[3]: An ubi non sitis, ibi consilium claudeat **40** *non repperi* **46** Ps. Quint. *decl.* II 2: deinde miserrimos senes cluserat (clauserat *var. l.*) iam propior ignis

---

C xxvii *om.* I

1 verbum activum *om.* A **2** *om.* A **8** clausula: clausura M_1 **10** le ⟨diminutivum⟩ P_1 **11** portat: gerit P_1 **12** *si om.* P_1 **14** vel: ubi *Mai* / domus *om.* φ / clausa: clausus P_2 / esse dictum: dictum est φ / que: quicumque P_1 / loqueris: dixeris φ **15** claudo *om.* V_1 **17** neutrum: activum A **18** claudicat: clauditur P_1 **19** verbum neutrum *om.* φ / an ut: ante P_2 / ut: ibi M_1A vos P_1 / sitis: sciatis V_1 nescitis P_1 / ubi: ibi M_1P_1 / consilium ⟨mihi⟩ P_1 **24** claudit *om.* P_1 / pecora: pectora *Mai* ⟨novit pervertere alia causa⟩ P_1 / pro fore facto *om.* P_1 / fore: foris H *et s. l.* male M_1 **32** *om.* M_1A **34** *om.* P_2 **38** *om.* M_1A **40** .i. interclusio *om.* P_2 / in sexto *om.* P_1 **42-43** *om.* φ **43-45** *om. Mai* **45-46** unde ... nis: et ab istis verbalia φ **46** clausi: clusi M_1P_2 *Mai* / miserrimos ⟨homines⟩ P_1 / clauserat: cluserat M_1P_2 *Mai* / iam prope ignis *om.* P_1 / ignis: egros V_1 / conclusit: inclusit V_1A / conclausit: clausit V_1 A

107 / 108 M.

C xxviii [1] **Carrio** is carrii et carrivi tum tu verbum activum .i. dividere, [2] inde hec **carruca** ce eo quod currendo dividat terram, [3] et hic **carrus** ri eadem ratione, [4] et hoc **carricutium** tii .i. vehiculum quoddam altissimarum rotarum et dicitur carricutium tii quasi carrus acutus, [5] et pluraliter **carrinatores** rum .i. carnium laniatores vel lanarum carptores. [6] Item a carrio hec **carina** ne .i. locus in media navi in quo aque putride ex diverso collecte manant, unde et quidam volunt illud a carie dirivare .i. a putredine, nos autem dicimus illud a carriendo .i. a dividendo eo quod carina currens dividat aquas. Carina autem cum pars navis sit dicitur tamen pro ipsa navi sicut puppis cum sit cauda et prora cum caput eius.

C xxix [1] **Cedo** is cessi sum su verbum neutrum, [2] inde a supino cessu u mutata in o fit **cesso** as, inde verbalia, [3] et **cessabundus** a um .i. ille qui sepe cessat, [4] et **cessiosus** a um i. ille qui sepe cedit, et [5] **cessim** adverbium .i. gradatim, unde Martianus cessim plerumque recursitans gaudeat occupari. [6] Item a cedo hic **cetus** us per antiphrasin .i. congregatio multorum eo quod minime cedat vel cetus dicitur a coeundo, [7] unde hoc **cete** indeclinabile pro quodam magno pisce eo quod copiosus sit ad instar magni cetus, [8] et inde hic **cetarius** rii .i.. ille qui piscem illum vendit, inde Terentius in eunucho concurrunt mihi obviam leti cupedinarii, cetarii; [9] et **cetarium** rii .i. macellum ubi venditur cete et locus in mari ubi cete maxime habundat, unde Horatius in sermonibus plures adnabunt tinni, et cetaria crescent. [10] Item a cedo **cedo** verbum defectivum .i. dic, unde Terentius in eunucho qui te ergo aliud sollicitat cedo. Invenitur quoque cedite pro dicite sed raro. [11] Et **cesso** is quod non est in usu, [12]sed componitur **lacesso** is lacessii vel lacessivi verbum activum .i. provocare, [13] et dicitur **lacessitus** a um .i. provocatus a um. [14] Componitur quoque **incesso** is similiter provocare, [15] et **decisso** is cuius prete-

---

5 Mart. Cap. I 25 8 Ter. *eun.* 256-257: concurrunt leti mi obviam cuppedenarii omnes | cetarii 9 Hor. *serm.* II 5, 44 10 Ter. *eun.* 163

C xxviii *om.* I

1 verbum activum *om.* A 4 tii ... tii *om.* P_1 5 carnium: carruum A 6 Prora prior navis pars dicitur ultima puppis. Dic latus esse ratem aientem dic esse carinam *in marg.* H / cum ⟨sit⟩ P_2P_1 / caput eius: pars anterior P_2 / eius *om.* M_1A

C xxix *om.* I

2 cessu: cessum *Mai* / mutata *om.* φ 5 gradatim ⟨pedetentim⟩ φ 6 multorum *om.* φ 7 Quidam tamen dicunt hic cetus ti in singulari ut fuit Ionas in ventre ceti, et pluraliter hec cete indeclinabile. Ut creavit Deus cete grandia et secundum hoc est nomen etheroclitum genere et numero, genere quia in singulari masculinum est generis in plurali vero neutrum, numero quia in singulari declinatur in plurali minime *in marg.* H / eo quod copiosus sit *om.* P_1 / magni *om.* V_1H 8 in eunucho *om.* P_1 / concurrunt (*Mai*): concurrit V_1 occurrit M_1 / obviam *om.* M_1 9 ubi ... mari *om.* φ / habundat: habundant φ P_1 / tinni: pisces P_1 10 in eunucho *om.* P_1 / qui: quid P_1 / cedo *om.* A 12 verbum activum *om.* M_1 13-14 *om.* P_1 14 is ⟨quod non est in usu⟩ A 15 decisso: decesso HP_1

108 / 109 M.

ritum facit descivi .i. recedere declinare, unde Ambrosius super Egisippum ubi neque Demetrius pecunia conductos decissere a fide vidit. [16] Cedo quoque componitur **procedo** is, [17] unde **processus** a um, [18] et hec **processio** nis, [19] **succedo,** [20] unde **successus,** [21] **successio,** [22] **incedo** is, [23] unde hic **incessus** us, [24] et hec **discessio** nis, [25] **intercedo** is, [26] inde **intercessus** a um, [27] et **intercessio,** nis, [28] **accedo** is, [29] inde **accessus** a um, [30] et hic **accessus** us, [31] **excedo** is, [32] inde hic **excessus** us. [33] Item componitur **abscedo** is, [34] et **recedo,** [35] et **concedo,** [36] et **precedo,** [37] et **secedo,** et ab istis verbalia.

[1] **Corpus** ris secundum Ysidorum dicitur a corrumpendo eo quod cito C xxx
corrumpatur, [2] inde hoc **corpusculum** li diminutivum, [3] et **corporeus** a um, [4] quod componitur **incorporeus** a um, [5] et hic et hec **corporalis** et hoc corporale, [6] et **corporaliter** adverbium, [7] et **corpulentus** a um .i. crassus et comparatur corpulentior corpulentissimus, [8] unde **corpulenter** corpulentius corpulentissime adverbia, [9] et hec **corpulentia** tie .i. crassitudo, [10] et **corporo** as quod non est in usu, [11] sed componitur **incorporo** as, et inde verbalia. [12] Corpus componitur **bicorpor,** [13] et **tricorpor** ambo omnis generis.

[1] **Como** is comsi comtum tu .i. ornare vel planare verbum activum, [2] in- C xxxi
de **comtus** a um quod comparatur comtior comtissimus, [3] unde **comte** comtius comtissime adverbia, [4] et hic et hec **comis** is .i. facetus et suavis, [5] unde **comiter** adverbium. [6] Item a como hec **coma** e, [7] unde **comatus** a um .i. comas habens, [8] et **comatulus** a um diminutivum, unde Hieronymus in quadam epistola comatulus, comtus, lascivus, domus tue

---

15 Ambrosius = Heges. I 10,1: ubi neque Demetrius pecunia conductos desciscere a fide vidit

1 *cf.* Isid. *orig.* XI 1,14 C xxx

8 Hier. *epist.* XLV 13, 1 C xxi

---

facit: est H / declinare: vel recedere A / neque *om.* P_1 **17** a um: ui P_1 **18** nis ⟨et processus us ui⟩ H **19-21** *om.* V_1 **22-24** *om.* M_1 **23** us ⟨et incessio nis⟩ $H\varphi P_1$ **24-27** *om.* AP_2 **24** *om.* P_1 / ⟨discedo is, unde hic discessus us ui⟩ et H **26-27** *om.* P_1 **26** a um: us ui H ⟨et intercessor ris⟩ H **29** *om.* HM_1 **30** us ⟨unde accessibilis, quod componitur inaccessibilis. Dicimus unde dicidium⟩ P_1 **32** us ⟨ui, et excessio nis⟩ H **34** *om.* P_1 / recedo: decedo P_2 **36** precedo ⟨et recedo⟩ V_1 **37** secedo ⟨discedo⟩ φ ⟨intercedo⟩ P_2 / verbalia ⟨Item a cedo incesso is verbum desiderativum⟩ P_1

C xxx *om.* I
1 corrumpatur (*Mai*): corrumpat V_1 ⟨alii dicunt compositum a corrumpo et opere quasi corruptionis opus⟩ P_1 **8** corpulenter: corpulente φ / corpulentius *om.* V_1 / adverbia *om.* φ

C xxxi *om.* I
1 verbum activum *om.* P_1 **2** quod comparatur *om.* M_1A **3** adverbia *om.* M_1P_2 **8** in quadam epistola *om.* P_1 / comtus *om.* P_1

tecta non videant; [9] et hec **cometa** te .i. quedam stella crinita, unde Lucanus mutantis sceptra comete. [10] Et **como** as verbum activum .i. adornare, [11] unde et **comatores** dicimus argenti exclusores eo quod de sordida massa lucidum comant argentum, et inde verbalia. [12] Coma componitur **auricomus**, [13] **anguicomus**. [14] Item a como hoc **coma** tis .i. censura iudicium, [15] et hic et hec **comes** tis quod pro socio dicitur quando est communis generis, quando vero pro comite masculini tantum, [16] et tunc inde venit **comitissa** se, [17] et **comitium** tii placita que multi faciunt comites, unde Plautus ibo inquit intro ut de capite meo fiant comitia; [18] et inde **incomitio** as per compositionem .i. in comitium adducere, unde idem Plautus licet ne inforare, si incomitiare non licet?; et inde verbalia. [19] Comes componitur **vicecomes**, [20] et inde **vicecomitissa** e. [21] A comite vero quando dicitur pro socio **comito** as verbum activum, unde verbalia, [22] et hic **comitatus** us. [23] Como componitur **accomo** is, [24] et **discomo** is, et ab istis verbalia.

C xxxii [1] **Consulo** is sului sultum tu verbum activum, [2] inde **consultus** a um quod comparatur consultior consultissimus, [3] unde **consulte** consultius consultissime adverbia, [4] et hic **consul** lis, [5] unde hic **consulatus** tus, [6] et hic et hec **consularis** et hoc consulare, [7] et **consulto** as verbum neutrum, et inde verbalia. [8] Item a consulo hic **consultor** ris, [9] et hoc **consilium** lii, [10] unde hoc **consiliolum** li diminutivum, [11] et hic **consiliarius** rii, [12] et **consilior** aris verbum deponens, [13] unde hic **consiliator**, [14] **consiliatus**, [15] **consiliatio**, [16] et hoc **consiliatorium** rii .i. locus consiliorum, [17] et hic **Consus** si consiliorum deus et ut alii volunt Neptunus. [18] Consulo componitur **reconsulo** is, et inde verbalia. [19] Notandum quod **consulo** regit in diverso sensu duos casus: dicimus enim consulo tibi .i. consilium do tibi et consulo te .i. consilium accipio a te.

C xxxiii [1] **Condo** is condidi itum tu verbum neutrum, [2] inde hic **conditor** ris, [3] et **conditus** a um, [4] et hec **condicio** nis, [5] unde hic et hec **condicionaliter**

---

9 Lucan. I 529: mutantem regna cometen **17** Plaut. *aul.* 700: ibo intro, ubi de capite meo sunt comitia **18** Plaut. *Curc.* 401

---

9 hec: hic *Mai* **10** verbum activum *om.* A / adornare: ornare AP_2 **13** *om.* P_2 **15** dicitur ... generis *om.* P_1 / pro comite: pro consule H pro comitate *Mai* / masculini tantum: masculinum *Mai* tantum hic comes dicitur P_1 **17** placita que: placitum quod M_1P_2 / ibo ⟨ibo⟩ P_1 / intro: intus P_2 / fiant: fiat A **18** adducere: ducere φ / unde idem *om.* φ / non: si P_2 **21** comito as: comitor aris P_1 / activum: deponens P_1 **23** accomo: a como *Mai*

C xxxii *om.* I

2 quod comparatur *om.* M_1A **3** consultius (*Mai*) *om.* V_1 / adverbia *om.* M_1A **4** lis ⟨quod componitur proconsul⟩ P_1 **5** consulatus: consultus P_1 **7** neutrum: activum P_1 **9** lii ⟨et consultum ti⟩ P_1 **10** hoc *om.* *Mai* / consiliolum: consiliabulum P_1 **19** a: de V_1H / te ⟨unde quidam: [?] consulo te cupio tibi consulo consilium do⟩ P_1

C xxxiii *om.* I

et hoc condicionale, [6] et inde **condicionaliter** adverbium, [7] et hic **condylus** li nodus, unde Martianus Capella ictibus crebris verticem complicatisque in condylos digitis vulnerabat; [8] et inde **condylomaticus** a um .i. nodosus sicut dicimus eam passionem esse condylomaticam que plena est papulis grossis quasi nodis, [9] et hec **condylomata** te .i. quoddam genus glandium ad instar nodorum minutorum. [10] Item a condo hic **cuneus** .i. agmen, [11] et hic **condus** di .i. quoddam genus scyphi, [12] et secundum Ysidorum hic **condo** nis .i. gladiator, [13] et hoc **condalium** lii .i. anulus. [14] Dicimus quoque **condio** is condivi et condii tertie coniugationis producte .i. saporare, [15] et inde **conditus** a um, [16] et hoc **condimentum** ti. [17] Condo componitur **recondo** is, [18] unde **reconsus** a um, [19] **abscondo** is, [20] unde **absconsus** a um.

[1] **Comminiscor** ris comminiscitus sum itum tu verbum deponens .i. adinvenire, [2] inde hoc **commentum** ti, [3] et **commentor** aris verbum deponens, [4] unde hic **commentator** ris, [5] **commentatus** a um, [6] et hoc **commentarium** rii, [7] unde hoc **commentariolum** li diminutivum. [8] Item a comminiscor **comminiscitus** a um, [9] et hec **comedia** e .i. vilicus cantus, [10] unde **comicus** a um .i. facetus, [11] et inde **comice** adverbium, [12] et hic **comedus** di .i. comedie scriptor, [13] et **comedicus** a um .i. delectabilis, [14] et inde **comedice** adverbium .i. delectabiliter, unde Plautus heu astitisti et dulce et comedice. [15] Sciendum quod comminiscor potest dirivari a memini verbo sicut et **reminiscor**. C xxxiv

[1] **Cura** e, [2] inde **curiosus** a um, [3] et **curiose** adverbium, [4] et **curiositas** tis, [5] et hec **Curitis** .i. Iuno quia antiquitus videbatur curam gerere de po- C xxxv

---

7 Mart. Cap. I 88   **12** *cf.* Isid. *orig.* V 594   C xxxiii

14 Plaut. *mil.* 213: hercle astitit et dulce et comedice   C xxxiv

---

7 nodus ⟨vel inflatio que nascitur in capite ex aliqua percussione⟩ φ   **8** ⟨inde condiloma tis⟩ et A / est *om.* V_1 φ P_1 / papulis: pupillis V_1 pupulis HAP_2P_1 **9** glandium: glandii P_2 gladiorum P_1 / minutorum: minutarum V_1H *om.* φ   **14** condii ⟨tum tu⟩ H / tertie coniugationis producte *om.* φ / tertie: quarte P_1 / saporare: soporare A   **16** *ti* ⟨et hec conditio secundum quosdam unde ibi citius conditionis est. Conditus componitur inconditus⟩ P_1 **18** *om.* φ / um ⟨vel reconditus a um⟩ P_1 **20** *om.* φ / um ⟨vel absconditus a um⟩ P_1

C xxxiv *om.* I

1 comminiscitus: comminucitus V_1 comminitus P_1 / itum tu *om.* P_1 **3** verbum deponens *om.* V_1φ   **4** *om.* V_1 **8** *om.* P_1 **9** vilicus: villanus M_1A / cantus ⟨vel a comos que est in villa⟩ P_1 **10** facetus ⟨loquens delectabiliter⟩ A   **11** *om.* A / adverbium ⟨delectabiliter⟩ P_2 **13** delectabilis ⟨et hic comedus di .i. comedice scriptor, et comedicus a um .i. delectabilis⟩ M_1 **14** heu: heus *Mai* / astitisti: astiti V_1 / et dulce: d̂ulce φ   **15** reminiscor ⟨et secundum quosdam facit preteritum comminiscitus sum. Conopeus cortina ubi rethe, Iuvenalis [VI 80] ut testudineo tibi lentule conopeo⟩ P_1

C xxxv *post* C xxxi H *om.* I

112 / 113 M.

pulo, unde Martianus Curitim debent memorare bellantes. [6] Hinc a cura hic **curio** nis .i. ille qui curam accipit de plebe, [7] et hic **curulis** lis .i. ille qui in Capitolio vel in theatro prepositus erat quod in hoc sensu in omnium fere comediarum Terentii fine reperies. Dicitur quoque curulis pro quadam stella que in Capitolio consulibus proprie dabatur, unde Lucanus vacueque curules. [8] Curio componitur **decurio** .i. ille qui preest decem viris, et decurio dicitur quasi de curia existens. [9] Item a cura hec **cura** e, [10] unde hec **curiola** e diminutivum, [11] et hic et hec **curialis** et hoc curiale, [12] unde **curialiter**, [13]et **curiatim** adverbia. [14] Item a cura **curo** as verbum neutrum quando est simplex quando vero componitur activum, [15] et componitur **procuro** as .i. curam de aliqua re suscipere, [16] et inde **procurator**, [17] **procuratus**, [18] **procuratio**. [19] Componiturque **accurro** as, [20] unde verbalia **accurator**, [21] **accuratio**, [22] **accuratus** quod comparatur accuratior accuratissimus, [23] unde **accurate** accuratius accuratissime adverbia. [24] Cura componitur **securus** a um .i. seorsum a cura quod componitur securior securissimus, [25] unde **secure** securius securissime adverbia, [26] et hec **securitas** tis.

C xxxvi [1] **Civis** is, [2] inde **civicus** a um, [3] et hic et hec **civilis** et hoc civile, [4] unde **civiliter** adverbium, [5] et hec **civitas** tis, [6] unde et hec **civitatula** le, [7] et pluraliter **procestria** orum per compositionem .i. loca extra civitatem secundum alios vero procestria dicuntur loca degradata per que murus ascenditur. [8] Item ab hoc nomine quod est civis **civico** as .i. civitatem colere verbum neutrum, [9] et **concivis**.

C xxxvii [1] **Colus** li aliquando dicitur pro conilla aliquando vero pro quodam intestino ex quo stercora prodeunt, [2] et tunc inde venit **colicus** a um .i. coli infirmitatem patiens, unde Macer de viribus herbarum illius semen co-

---

C xxxv **5** Mart. Cap. II 149 **7** Lucan. III 107: vacueque loco cessere curules

C xxxvii **2** Macer = Odo Magd. 120

---

5 ⟨vero⟩ Curitim P_2 / bellantes: legentes A **6** plebe: populo φ **7** curulis: curilis V_1 / quod ... reperies *om.* φ / in omnium ... fine: in Terentio P_1 / curulis: curilis V_1 / stella: cella P_1 **8** viris: curiis P_1 **9** cura: curia *Mai* **13** ⟨similiter⟩ adverbia P_1 **14** quando: quod V_1 / est simplex: non componitur P_1 / quando: quum *Mai* **19** Componiturque *om.* φ **20** verbalia *om.* φ P_1 **21-22** *mutato ordine* M_1A **23** adverbia *om.* φ **24** componitur ⟨incuria⟩ H **25** adverbia *om.* φ

C xxxvi *om.* I
2 um ⟨et hec civicula diminutivum⟩ P_1 **6** civitatula: civitacula P_1 civitaticula P_2 **7** loca: locus A / procestria *om.* φ **9** *om.* P_2

C xxxvii *om.* I
1 aliquando ⟨pro nomine velleris⟩ P_1 / pro conilla: pro convilla V_1 *om.* P_1 **2** patiens: habens P_1 / de viribus erbarum *om.* P_1

113 / 114 M.

licis cum melle medetur; [3] et inde **colo** as activum .i. purgare quod etiam pro foras emittere dicitur et pro liquefacere, [4] et inde **colator** ris, [5] et **colatorius** a um, [6] et **colatus** a um, [7] et **colatio** is. [8] Et componitur **excolo** as, et inde verbalia.

[1] **Cieo** es cievi vel civi citum tu verbum activum .i. properare, [2] inde **citus** a um quod et pro veloci et pro agili dicitur, unde Terentius citus puer natus est e Pamphilo; et comparatur citior citissimus, [3] unde **cite**, [4] et **cito** citius citissime adverbia. [5] Et componitur **percitus** a um .i. valde citus, [6] et hec **citrus** ri .i. quedam arbor eo quod cito surgat, [7] et inde **citreus** a um .i. de illa arbore factus, unde Persius et quicquid denique lectis scribitur in citreis; [8] et **cito** as avi atum tu verbum neutrum .i. properare, [9] inde **citatus** a um quod comparatur citatior citatissimus, unde Statius Thebaidos ponens comparativum ait ilicet igne Iovis lapsisque citatior astris; [10] et inde **citate** citatius citatissime adverbia, [11] et **citatim**, [12] et **cito** similiter adverbium. [13] Cito verbum componitur **incito** as, [14] unde **incitator**, [15] **incitatus**, [16] **incitatio**, [17] **incitamentum**, [18] et hoc **incitabulum** li .i. incitatio, unde Plato incitabulum est ingenii et virtutis, si mens et corpus hominis vino flagret. [19] Item componitur **suscito** as, [20] unde **suscitator**, [21] **suscitatus**, [22] **suscitatio**. [23] Et componitur **resuscito** as, et inde verbalia. [24] Componitur quoque cito as **excito** as, [25] unde **excitator**, [26] **excitatus**, [27] **excitatio**, [28] **recito** as, [29] unde **recitator**, [30] **recitatus**, [31] **recitatio**, [32] et **recitamen** nis. [33] Notandum autem quod **cieo** dicitur pro vocare, unde Statius Thebaidos odit et amissos longo ciet agmine tauros. [34] Sciendum quoque quod dicimus etiam **cio** cis tertie coniugationis producte .i. pro vocare, [35] et illud componitur **concio** is concivi itum itu similiter pro vocare, [36] et inde **concitus** a um, [37] et hec **concio** nis .i. populi convocatio, [38] unde **concionor** aris verbum deponens .i. populum alloqui, [39] et inde **concionator** ris, [40] et **concionatus** a um, [41] et **concionatio** nis, [42] et hoc **concionabulum** li .i. locus C xxxviii

---

2 Ter. *Andr.* 486: scitus puer est natus Pamphilo 7 Pers. I 52-53 9 Stat. *Theb.* I 92
18 *non repperi* 33 Stat. *Theb.* III 52: odit et amissos longo ciet ordine tauros

---

3 liquefacere: aliquod purum facere M_1A aliquid facere P_2 7 is ⟨et hec cola e .i. instrumentum cum quod lac purgatur⟩ P_1

C xxxviii *om.* I
1 properare: vocare P_1 2 e *om.* P_1 4 adverbia *om.* M_1A 6 .i. quedam arbor *om.* P_1 7 illa arbore: citro φ 8 et ⟨a supino citu u in o fit⟩ P_1 / avi atum tu verbum *om.* φ ⟨activum vel⟩ P_1 9 ponens comparativum ait *om.* φ / ilicet: ille P_1 12 similiter *om.* HP_2 / adverbium *om.* P_2 17 *om.* $φP_1$ 18 et virtutis: virtutis P_2 20 *om.* P_1 23 *om.* φ / et inde verbalia: unde resuscitatus resuscitatio P_1 27 excitatio ⟨et excitamen nis⟩ φ 32 nis. ⟨Item cito componitur concito as, et exercito as⟩ P_1 33 pro vocare: provocare *Mai* / Thebaidos *om.* P_1 34 etiam *om.* *Mai* / tertie: quarte P_2P_1 / producte: producta AP_2 ⟨penultima⟩ φ *om.* P_1 / pro vocare: provocare *Mai* 35 pro vocare: provocare *Mai* 37 convocatio: vocatio P_1 42 *om.* HA / .i. ⟨consilium vel⟩ P_1

114 / 115 M.

conciliorum. [43] Item cio componitur **ascio** is .i. vocare, [44] unde **ascitus** a um, [45] et hec **ascitio** nis, [46] et **ascisco** is verbum frequentativum .i. sepe vocare. [47] Componitur quoque **accio** is, [48] unde **accitus** a um, [49] et **excio** is ambo pro vocare, [50] unde **excitus** a um cuius media syllaba quamvis longa sit secundum declinandi analogiam brevis tamen in auctoritate reperitur, unde Statius a t q u e h i c i n g e n t i C a p a n e u s M a v o r t i s a m o r e e x c i t u s , e t l o n g a m c o r d a i n d i g n a n t i a p a c e m. Salvanda est tamen auctoritas et dicendum non a tertia coniugatione .i. ab excio sed a secunda potius .i. ab exceo excitus esse dictum.

C xxxix [1] **Credo** is credidi tum tu verbum neutrum, [2] inde hic **creditor** ris, [3] et **creditus** a um, [4] unde hec **creditio** nis, [5] et hic et hec **credibilis** et hoc credibile, [6] unde **credibiliter** adverbium, [7] et componitur **incredibilis**, [8] unde **incredibiliter** adverbium. [9] Item a credo **credulus** a um, [10] unde hec **credulitas** tis. [11] Et componitur **incredulus**, [12] et hic **creditarius** rii .i. camerarius cui secreta creduntur, unde Iosephus in sexto decimo a l t e r l e c t u l i r e g i s c r e d i t a r i u s ; [13] dicimus hec **creditaria** e pro cameraria. [14] Credo componitur **concredo** is, [15] unde **concreditus** a um, [16] **discredo** is, unde Iosephus in secundo P u t i f a r e s n e q u e l a c r i m i s u x o r i s , n e q u e h i s q u e d i c e b a n t u r d i s c r e d e b a t ; [17] et inde **discreditus** a um.

C xl [1] **Cornu** nomen indeclinabile in singulari et pluraliter cornua, [2] inde hoc **corniculum** li .i. parvum cornu, [3] et **corneus** a um, [4] et **cornutus** a um, [5] et hec **cornus** ni pro quadam dura arbore cuius fructus cornua dicuntur. [6] Item a cornu hec **cornis** cis eo quod clamosa sit ut cornu, [7] et hec **corni-**

---

50 Stat. *Theb.* III 598-600: atque hic ingenti Capaneus Mavortis amore | excitus et longam pridem indignantia pacem | corda tumens

12 Iosephus = Cassiod. *Ios. antiq.* XVI p. 467 *F.*: alter vero lectuli regis creditarius **16** Iosephus = Cassiod. *Ios. antiq.* II p. 37 *F.*: Putifares autem neque lacrimis uxoris neque his que dicebat illa vel videbat ipse, discredens

---

conciliorum ⟨in decretis Innocentii Pape [?] s i s t a t i m c r e d e n s d i c i m u s e i u s c o n t i o n a b u l o⟩ P_1 **43** Item ... .i. *om.* A / ascio: accio P_2 / vocare: advocare P_1 **44** ascitus: accitus P_2 **45-48** *om.* V_1 **46** frequentativum *om.* M_1A / .i. sepe vocare *om.* M_1AP_1 **47-48** *om.* P_2 **49** ambo pro vocare *om.* P_1 / vocare: provocare *Mai* **50** quamvis: licet A / declinandi: derivandi M_1A / in *om.* A / hic *om.* φ / tertia: quarta φ P_1 / .i. ab excio *om.* P_1 / ab *om.* P_1 / exceo: excieo φ P_1 / dictum ⟨unde quidam [?] a c i e o c i t u m n o n f a c i t i m m o c i t u m⟩ P_1

C xxxix *om.* I

1 neutrum: activum P_1 **7-8** *om. Mai* **11** incredulus ⟨unde incredule adverbium⟩ P_2 **12** creduntur: committuntur P_1 / in sexto decimo *om.* P_1 **16** in secundo *om.* P_1

C xl *om.* I

1 nomen *om.* P_1 **2** .i. parvum cornu ⟨diminutivum⟩ P_1 **4** *om.* A **5** pro quadam: quedam P_2 / dura *om.* P_1 / arbore: arbor P_2 / cornua: corna H

cula e diminutivum, [8] et **corniculor** aris verbum deponens .i. vocem cornicis imitari, [9] quod etiam **cornicor** aris dicitur, unde Persius quid cornicaris inepte? et ab istis verbalia. [10] Cornu componitur hic **cornicen** nis .i. ille qui cum cornu canit, [11] et inde hec **cornicina** ne .i. femina cornu canens. [12] Componitur quoque **cornipes** dis quod pro equo dicitur, [13] et **corniger** a um, [14] et **bicornis**, [15] et **unicornis**.

[1] **Ceno** as avi atum tu verbum neutrum, inde verbalia, [2] et hec **cena** e, C xli
[3] unde hec **cenula** le diminutivum, [4] et hoc **cenaculum** li .i. domus cenantium, [5] et hoc **cenatorium** rii quod idem significat, [6] et **cenaticus** a um .i. ad cenam pertinens, unde Plautus in captivis est illic una spes cenatica mihi. [7] Cena componitur hic et hec **incenis** is .i. ieiunus quasi sine cena, unde idem Plautus in cassia cupiunt extrudere incenem ex edibus. [8] Componitur quoque cena hoc **cenopolium** lii .i. cellarium ubi poliuntur .i. ornantur cibi, unde et Plautus cum panem et vinum petimus ex cenopolio. [9] Item a ceno hoc **cenodochium** ii .i. domus in qua cenandi refugium est pauperibus, [10] et inde **cenodochiarius** .i. elemosinarius, [11] et hoc **cenobium** bii .i. congregatio ad cenandum in unum, [12] unde hic **cenobita** e .i. ille qui cenobium colit, [13] et **cenito** as verbum frequentativum .i. sepe cenare, unde Macrobius de Saturnalibus imperare cepit, ut patentibus ianuis pransitaretur, et cenitaretur; [14] et hic **cenobates** tis qui propter cenam super funem ambulat, unde Iuvenalis augur, cenobates, medicus, magus. [15] Item a ceno hoc **cenum** ni per antiphrasim eo quod minime cenetur, [16] et inde **cenosus** a um, [17] unde **cenose** adverbium, [18] et **cenulentus** a um quod comparatur cenulentior cenulentissimus, [19] unde **cenulente** cenulentius cenulentissime adverbia, [20] et hec **cenulentia** e .i. fetor. [21] Ceno componitur **conceno** as, et inde verbalia.

---

9 Pers. V 12: quid tecum grave cornicaris inepte C xl

6 Plaut. *capt.* 496 7 Plaut. *cas.* 776: cupiunt extrudere incenatum (incenem *var. l.*) ex edibus 8 Plaut. *asin.* 200: quom a pistore panem petimus vinum ex coenopolio 13 Macr. *Sat.* III 17,2: imperari cepit ut patentibus ianuis pransitaretur et cenitaretur 14 Iuv. III 77: augur, schoenobates, medicus, magus C xli

---

10 cum *om.* φ **11** femina ⟨que cum⟩ P_1 / canens: canit P_1 **14** *om. Mai*

C xli *om.* I
1 avi atum tu *om.* φ **4** cenantium: ubi cenatur P_1 **6** in captivis *om.* P_1 **7** quasi ... idem *om.* P_1 / in cassia *om.* P_1 / incenem: excenem V_1 **8** ornantur: parantur φ / cum *om.* P_1 / ex: a *Mai* **10** .i. elemosinarius *om.* V_1 **11** ad cenandum: cenandi P_1 **12** colit: incolit P_1 **13** .i. sepe cenare *om.* AP_1 **15** ceno: cena A **18** et cenulentus a um *om.* V_1 **19** adverbia *om.* φ **20** fetor ⟨et hoc cenonium ii per compositionem quo cenum vehitur⟩ φP_1 **21** et inde verbalia *om.* P_1

C xlii [1] **Cis** prepositio significat circum, [2] inde **citra** .i. intra et comparatur citerior citerrimus, [3] invenimus et **citimus** a um pro citerrimus teste Prisciano qui hoc affirmat. [4] Dicimus quoque **citer** a um pro interior et quasi positivus pro hoc nomine quod est citra, ut Cato c i t e r inquit a g n u s e r i t a l l i g a t u s a d s a c r a. [5] Item a cis secundum quosdam hoc **cimiterium** rii quia cis est tritum .i. circumtritum fossis mortuorum ibi factis vel secundum alios cimiterium dicitur, ex [5a] cimis Greco quod est dulcis, et [5b] sterion .i. statio et dicitur cimiterium quasi dulcis statio. Dicunt quidam quod cimiterium componitur ex tribus partibus ex cinere et mitto is et tero is. [6] Item a cis hec **citeria** e .i. effigies quedam ridiculi causa in forum allata, unde idem Cato l u d i s inquit p r o c i t e r i a; [7] et **citrosus** a um .i. crispus et decorus; unde Nevius p u l c r a m e x a u r o v e s t e m q u e c i t r o s a m.

C xliii [1] **Censeo** es ui itum tu verbum activum, [2] inde hic **censor** ris .i. iudex, [3] et hec **censura** e .i. iudicium, [4] et hic **census** us, [5] et inde hic **censorinus** a um, [6] et hic **censorius** rii ambo pro illo qui censum servat, [7] et hoc **centrum** tri .i. punctus. [8] Censeo componitur **succenseo** es quod pro irasci dicitur, [9] et inde **succensitus** a um .i. iratus, [10] et hec **succensio** is. [11] Componitur quoque **recenseo** es .i. numerare, [12] et inde hic et hec et hoc **recens** is .i. novus quod comparatur recentior recentissimus, [13] unde **recenter** recentius recentissime adverbia, [14] et **recensitus** a um .i. numeratus a um, [15] et hec **recensio** is.

C xliv [1] **Centum** nomen indeclinabile, [2] inde **centenus** a um, [3] et **centenarius** a um, [4] et **centesimus** a um, [5] et **centies** adverbium, [6] et hic **cento** nis .i. il-

---

3 Prisc. *G.L.K.* II 98, 22 *H.* 4 Cato *orat.* fr. 65,7: citer ager alligatus ad sacra erit 6 Cato *orat.* fr. 58, 14 7 Naev. *carm.* 10 pulchraque ⟨vasa⟩ ex auro vestemque citrosam

---

C xlii *om.* I
2 citra ⟨quod pro loco ponitur⟩ P_1 / .i. intra *om.* P_1 3 teste Prisciano: quod posuit Priscianus P_1 / qui hoc affirmat *om.* P_1 4 et quasi positivus *om.* P_1 / hoc nomine quod est *om.* P_1 5 rii ... alios cimiterium *om.* V_1 / factis: stantis M_1A / ⟨componitur ex tribus partibus⟩ dicitur, ex A / et dicitur cimiterium *om.* P_1 6 forum: foro P_1 / ludis: ludit P_1 7 pulcram: puram V_1 / citrosam ⟨etiam sciendum est quod in hoc differunt cis et citra. Cis enim tantum propris nominibus apponitur ubi cis renum. Citra vero appellativus ubi citra forum⟩ P_1

C xliii *om.* I
1 itum tu *om.* P_1 6 rii: a um A 14 .i. numeratus a um *om.* P_1 / Claudianus Magnus libro quinto [XX 60] p r i s c a r e c e n s i t i s e v o l v i t e s e c u l a. In libro II de actibus Alexandri [?] e g r e d i t u r v a l l o v i r i d e s e f f u s a p e r a g r o s. I n f i n i t a p h a l a n x n u m e r u m q u e r e c e n s i t a v i n c i t; e c c e i n u n a a u c t o r i t a t e b r e v i s e s t p e n u l t i m a h u i u s *vix leg.* r e c e n s i t u s i n a l i a l o n g a *in marg.* H 15 ⟨a recenseo quod est IIII coniugationis. Priscianus [?] r e c e n s i t i s e v o l v i t e t e m p o r a f a t i s. Item a censeo⟩ et P_1 / is ⟨sive recensire .i. itero as, unde recensita solemnitas .i. iterata⟩ P_1

C xliv *om.* I
1 nomen *om.* P_1 / ⟨omnis generis⟩ indeclinabile P_1 3 *om.* V_1

117 M.

le qui facit feltre, unde Iuvenalis intravit calidum veteri centone lupanar. Invenitur etiam cento dictum pro ipso feltre, unde Macrobius de Saturnalibus scrofe sub centonibus cadaver collocat super quos uxor cubat. [7] Item ab hoc nomine quod est centum hic **centurio** nis .i. ille qui centum preest viris, unde Persius dixerit hec inter varicosos centuriones; [8] et inde **centurio** as ordinare, [9] unde verbalia **centuriator**, [10] **centuriatus** a um, [11] **centuriatio**, [12] et hec **centuria** e .i. ducenta iugera in agris et centum homines in re militari, unde Horatius centurie seniorum agitant expertia frugis. [13] Et componitur **concenturio** as coordinare vel adiuvare, [14] et **succenturio** as succurrere vel ordinare, [15] et inde **succenturiatus** a um .i. succurrens vel ordinatus, unde Terentius in Formione ego in insidiis hic ero succenturiatus. [16] Ab hoc quoque nomine quod est centurio dicitur hec **accenturialis** per compositionem .i. fibula vel zona centurionis, unde Macrobius de Saturnalibus an centurialem ex muneribus afferri iussit eamque divisam in sudario recondi. [17] Centum componitur **centimanus** us, [18] et pluraliter **ducenti** e a, [19] unde **ducentesimus** a um, [20] **tricenti** e a, [21] unde **tricentesimus** a um. [22] Et componitur **centuplus** a um.

[1] **Celer** is comparatur celerior celerrimus a um, [2] unde **celeriter** celerius celerrime adverbia, [3] et hec **celeritas** tis, [4] et **celeriusculus** a um .i. aliquantulum celer diminutivum, [5] unde **celeriuscule** adverbium .i. cito, unde Cicero strenue quod volumus ostendere celeriuscule statim dicemus. [6] Item ab hoc nomine quod est celer **celero** as .i. maturare festinare sed non est in usu. [7] Et componitur **concelero** as, [8] et **precelero** as, C xlv

---

6 Iuv. VI 121 Macr. *Sat.* I 6, 30: scrofe sub centonibus cadaver collocat super quos uxor cubabat 7 Pers. V 189: dixeris haec inter varicosos centuriones 12 Hor. *ars* 341 15 Ter. *Phorm.* 229-230 16 Macr. *Sat.* I 23, 16: vitem centurialem deus ex muneribus in aede dedicatis deferri iussit divisamque in partes sudario condi C xliv

5 *reth. Her.* III 14, 24 C xlv

---

6 facit feltre: facit feltrum P_1 facit felire V_1P_2 ipso feltre: filtro φ P_1 ipso felire V_1 / de Saturnalibus *om.* P_1 / cubat (*Mai*): cumbat V_1 7 dixerit: dixerat M_1 / inter: tibi M_1 / varicosos *et s.l.* vel validos P_1 9-11 centuriator ... centuriatio *om.* M_1A 12 ducenta ⟨vel centum⟩ P_1 / centurie: centaurie A / frugis: frugum M_1P_2 13 coordinare: coordino P_1 / adiuvare: adiuvo P_1 14 succurrere: succurro P_1 / ordinare: ordino P_1 adiuvare A 15 et ... ordinatus *om.* P_2 / in Formione *om.* P_1 / ego in: ego P_1 / hic: huic P_1 16 vel zona *om.* A / unde Macrobius *om.* P_2 / de Saturnalibus *om.* P_2P_1 / an centurialem: accenturialem *Mai* 21 um ⟨eodem modo dicitur quadringenti e a, unde quadringentesimus a um, et quingenti, unde quingentesimus, et sexcenti, unde sexcentesimus, septingenti, septingentesimus, octingenti, octingentesimus, nongenti, nongentesimus⟩ H 22 *om.* H / um ⟨et centuplim⟩ P_1

C xlv *om.* I

1 celer *et s.l.* hic et hec celeris et hoc celere H 2 adverbia ⟨alii dicunt hic celer hec celeris hoc celere⟩ P_1 *om.* φ 4 .i. aliquantulum celer *om.* P_1 / diminutivum *om.* HP_1 5 statim: factum P_2 6 maturare: naturalem A 7 *om.* P_1

[9] et **accelero** as, et ab istis verbalia. [10] Celer componitur **preceler**, [11] et **perceler** .i. valde celer.

C xlvi [1] **Circus** ci, [2] inde hic **circulus** li, [3] et **circulo** as .i. circumdare quod et pro decipere ponitur, [4] et inde **circulator** .i. deceptor, [5] et **circulatrix**, [6] et **circulatus**, [7] et **circulatio**, [8] et **circulatorius** rii .i. ille qui lectos tornatiles facit. [9] Item ab hoc nomine quod est circus **circiter**, [10] et **circa**, [11] et **circum**, [12] et **circumcirca** ima pars. [13] Circum componitur hic **circumforanus** ni .i. forum circuens, [14] et **circumscriptorie** adverbium .i. callide, [15] et **circumsepte** .i. caute acute. [16] Item ab hoc nomine quod est circus hic **circinus** ni .i. machinula que apud carpentarios circulum efficit, [17] et inde **circino** as .i. circuire, unde Ovidius metamorpheos in secundo inclinat cursus et easdem circinat auras; et inde verbalia, [18] et hic **circissarius** rii .i. ille qui circumcirca pergit, [19] et hic **circius** cii .i. ventus qui diverse circumvolat, [20] et hic **circites** is .i. circulus ex aere, [21] et hec **circanea** ee .i. quedam avis circuitum faciens in volando, [22] et pluraliter **circenses** ium .i. ludi quidam qui in Roma cum armatis fiebant et dicitur circenses quasi circum habens enses, unde Iuvenalis si potes avelli circensibus. [23] Circus componitur **circuo** is, [24] et inde hic **circuitus** us.

C xlvii [1] **Caper** ri secundum Ysidorum dicitur a carpendo sed quia plurima ex utrisque partibus derivantur placuit mihi utramque singularibus derivare, [2] inde hec **capra** e, [3] unde hec **capella** le diminutivum, [4] et **caperatus** a um .i. rugosus ad instar cornu capre, [5] et hec **caprea** ee eo quod sit capre similis, [6] et inde hec **capreola** e diminutivum, [7] et hic **capreolus** li quod et pro parvo dicitur capro et pro fustibus qui vineam sustentant quod Ysidorus affirmat. [8] Item ab hoc nomine quod est caper **caprinus** a um, [9] et hic et hec **caprilis** et hoc caprile. [10] Et per compositionem hic **capricornus** ni .i. ani-

---

17 Ov. *met.* II 721 **22** Iuv. III 223

1 *cf.* Isid. *orig.* XVII 5, 11 **7** *cf.* Isid. *orig.* XVII 5, 11

9-10 et ... preceler *om.* P_1 **11** .i. valde celer *om.* M_1A

C xlvi *om.* I

9-15 *post* 22 P_1 **11** circum ⟨ex quibus⟩ M_1 **12** ima: una M_1A **13** circuens ⟨et circumscribo activum, unde verbalia, et circumscriptorius a um⟩ M_1A **15** caute: capte V_1P_2 callide M_1 / acute *om.* P_1 **17** metamorphoseos *om.* P_1 / in secundo *om.* AP_2P_1 / auras ⟨Ovidius [Prud. *c. Symm.* I 324] circinus excurrens meta interiore laborat⟩ P_1 / et inde verbalia *om.* P_1 **19** .i. ventus *om.* P_2 **22** .i. ludi *om.* A / in Roma: Rome P_1 / cum armatis *om.* P_1 / habens: habentes HM_1 **24** us ⟨et hic circuitio, et circumdo, et circumfleo a quo circumfluus a um⟩ P_1

C xlvii *om.* I

1 carpendo: carpendis P_1 ⟨virgultis⟩ P_1 / sed ... derivare *om.* P_1 / singularibus: singulariter H singulatim AP_1 sigillatim M_1 **7** qui: que H quibus φ / vineam: vinea φ / sustentant: sustentatur AP_2

119 / 120 M.

mal quoddam, quod et rhinoceros dicitur et dicitur capricornus quasi caprina habens cornua, [11] et hec **caprificus** ci .i. herba quedam que perforat mausolea, unde Persius et que semel intus innata est, rupto iecore exierit caprificus.

[1] **Caro** nis, [2] inde **carneus** a um, [3] et hic et hec **carnalis** et hoc carnale, [4] unde **carnaliter** adverbium, [5] et **carnulentus** a um .i. crassus, [6] et hec **carnulentia** e .i. crassitudo, [7] et hoc **carnarium** rii .i. locus ubi carnes reponuntur, unde Plautus tuo hec omnia fortasse in carnario dicis. [8] Item ab hoc nomine quod caro hec **carnula** le diminutivum, [9] quod etiam hec **caruncula** dicitur, unde Varro quivis potius homo quam caruncula nostra est. [10] Et per compositionem **incarno** as, [11] unde **incarnatus** a um, [12] et hec **incarnatio** nis, [13] et **carnifico** as, unde verbalia, [14] et hic **carnifex** cis, [15] et hec **carnificina** e .i. macellum, unde Plautus in captivis carnificinam hic facere possum perpetim. [16] Et componitur **excarnifico** as .i. dilacerare, unde Terentius in tertia comedia huiusmodi res semper comminiscere ut me excarnifices. [17] Item ab hoc nomine quod est caro hoc **corium** rii eo quod carnem tegat et dicitur corium quasi carnium, [18] et inde **coriolum** li diminutivum, [19] et **coriosus** a um .i. vestitus, [20] et hec **corrigia** e, [21] unde hec **corrigiola** le diminutivum, [22] et hic **coritus** ti .i. theca arcuum, quod in Statio Thebaidos reperies, [23] et hic **corintus** ti .i. repositorium sagittarum, unde Ovidius tristium in quibus est nemo qui non corinton et arcum; [23a] corinton accusativum Grecum posuit pro coryntum. [24] A corio quoque dicitur secundum Rabanum hec **cortina** e quia coriis prius utebantur sicut in tabernaculo, [25] et inde hec **cortinula** e diminutivum. C xlviii

[1] **Cutio** tis cussi .i. percutere sed non est in usu, [2] inde hec **cutis** is, [3] unde hec **cuticula** e diminutivum, [4] et **cutitus** a um .i. stupratus, [5] quod C xlix

---

11 Pers. I 24-25 C xlvii

7 Plaut. *Curc.* 324 **9** Varro *Men.* 31 **15** Plaut. *capt.* 132: carnificinam hunc facere possim perpeti **16** Ter. *heaut.* 812-813: huius modi mihi res semper comminiscere | ubi me excarnifices **22** Stat. *Theb.* VII 660 **23** Ov. *trist.* V 7, 15: in quibus est nemo qui non coryton et arcum **24** *non repperi* C xlviii

---

10 et dicitur capricornus: immo sic dicitur P_1 **11** quedam *om.* P_2P_1

C xlviii *om.* I
7 omnia *om.* V_1 / fortasse *om.* P_1 / dicis *om.* P_1 **8** *om.* P_1 / ⟨est⟩ caro *Mai* **9** ⟨diminutivum⟩ dicitur P_1 / ⟨tuo hec omnia⟩ quivis A / est ⟨quod etiam hec carnicula dicitur⟩ P_1 **13** unde verbalia *om.* P_1 **15** in captivis *om.* P_1 **16** dilacerare: laniare P_1 / in tertia comedia *om.* P_1 / huiusmodi: huius P_1 / semper *om.* $V_1P_2P_1$ / me *om.* P_2P_1 **19** coriosus: cariosus V_1HM_1 **23** tristium *om.* P_1 / corinton accusativum .... coryntum: Grecum accusativum pro nostro corinto P_1 / posuit *om.* P_2 **25** diminutivum *om.* P_1

C xlix *om.* I
3 diminutivum *om.* V_1H **4** .i. stupratus *om.* AP_2

componitur **recutitus** a um, unde Persius recutitaque sabbata palles. [6] Cutis componitur hic et hec et hoc **intercus** tis .i. illa res quam patimur inter carnem et cutem sicut infirmitatem vel malos humores vel aliquid huiusmodi, unde Cato intercutibus stupris obstinatus; [7] et inde **intercutitus** a um, [8] et **intercutaneus** a um, [9] et **intercutanus** a um omnes pro eo quod est intercus. [10] Componitur quoque cutis **subtercus** tis omnis generis .i. res existens sub cute, [11] et **subcus** tis similiter omnis generis, et in eodem sensu, [12] et **subcutaneus** a um, [13] et **subcutanus** a um ambo pro re que existit sub cute. [14] Cutio componitur **percutio** is, [15] unde hic **percussor** ris, [16] et **percussus** a um, [17] et hec **percussio** nis, [18] **excutio** is, [19] unde **excussor** ris, [20] et **excussus** a um, [21] et **excussio** nis, [22] **incutio** is, [23] inde **incussus** a um, [24] et **incussio** nis, [25] **discutio** is, [26] unde **discussus** a um, [27] et hec **discutio** nis, [28] **concutio** is, [29] inde **concussus** a um, [30] et **concussio** nis.

C l [1] **Cudo** is cussum su verbum activum .i. fabricare, unde Terentius argentum cudo, quod dem tibi, invenitur etiam pro tundere unde idem ait at hec in me cudetur faba. [2] Indę per compositionem hec **incus** dis .i. instrumentum illud super quod fabricatur, unde Statius innumera resonant incude Mycene; [3] et **cuso** as quod non est in usu, [4] sed componitur **accuso** as, [5] unde **accusator**, [6] **accusatus**, [7] et **accusatio**, [8] et **accusatorius** a um, [9] et **accusativus**. [10] Componitur quoque cuso **incuso** as, [11] et **recuso** as, [12] et **excuso** as, et ab istis verbalia, [13] et **excusatorius** a um.

C li [1] **Caveo** es cavi cautum tu verbum neutrum, [2] inde **cautus** a um quod comparatur cautior cautissimus, [3] unde **caute** cautius cautissime adverbia,

---

C lxix 5 Pers. V 184 6 Cato *orat.* fr. 40, 3

C l 1 Ter. *heaut.* 740-741 Ter. *eun.* 381: at enim istaec in me cudetur faba 2 Stat. *Ach.* I 414

---

5 recutitaque: recutita A / sabbata: fabula V_1HA **6** infirmitatem: impetigo M_1A apostema P_1 / malos ... huiusmodi: morphea aut etiam scabies M_1A / vel aliquid huiusmodi *om.* P_1 **9** et ... omnes *om.* AP_1 **10** res existens: malum latens P_1 **11** et in eodem sensu *om.* P_1 **13** ambo ... cute *om.* P_1 **17** percussio (*Mai*): excussio V_1 **18-21** *om.* P_1 **19** *om.* V_1P_2 **22-24** *om.* P_2 **27** discutio: discussio P_2 **29-30** concussus ... nis: verbalia P_1

C l *om.* I

1 is ⟨cussi⟩ M_1 / activum: neutrum P_1 / tundere (*Mai*): tondere V_1H / at: atque P_2 **2** innumera (*Mai*): eurois innumera V_1 **5-7** accusator ... accusatio: verbalia A **5** *om.* P_1 / unde ⟨verbalia⟩ M_1 **11** *om.* M_1A

C li *om.* I

3 adverbia ⟨et per sincopam ablata u catus a um⟩ P_1 *om.* φ

121 / 122 M.

[4] et hec **cautela** le, [5] et hec **cautio** nis, [6] et **cautim** adverbium .i. caute, unde Terentius cautim et paulatim dabis si sapies. [7] Ab hoc nomine quod est cautus dicitur hoc **cauterium** rii ferrum quo uruntur infirmi eo quod caute teratur, [8] et hoc **cauteriolum** li diminutivum, [9] inde et **cauteriatus** a um .i. cauterio ustus quod et pro hoc nomine quod est durus dicitur, unde et Apostolus cauteriatam inquit habentes conscientiam; [10] et inde dicitur **causticus** a um .i. asper et durus, unde Macer de viribus herbarum a medicis vis caustica dicitur esse. [11] Item a caveo hec **cavilla** e .i. contentio rixa litigatio, unde Plautus pone hoc sis aufer cavillam, [12] et inde **cavillo** as .i. contendere, [13] unde **cavillator**, [14] **cavillatus**, [15] **cavillatio**. [16] Caveo componitur **precaveo** es.

[1] **Carpo** is carpsi carptum tu verbum activum, [2] inde **carptus** a um, [3] et C lii
carptim adverbium, [4] et hic **carpentarius** rii, [5] unde hic **carpentariolus** li diminutivum, [6] et hoc **carpentum** ti .i. quoddam genus curruum, unde Iuvenalis carpento rapitur pinguis Damasippus. [7] Item hec **Carmentis** tis .i. dea carminum, [8] unde et hoc **carmen** nis, [9] et inde **carmineus** a um, [10] et **carminor** aris .i. carmen facere, [11] et hic **cirpus** dicitur a carpo .i. iuncus, unde Terentius queris nodum in cirpo; [12] et inde **cirpeus** a um. [13] Item a carpo hic **carduus** ui et dicitur carduus quasi cardus, [14] et inde hec **carduelis** pro quadam ave, [15] et hic **cardo** is eo quod vertendo carpatur, [16] unde hic **cardinalis** is, [17] et hic **carbo** nis, [18] unde hic **carbunculus** li quod et pro carbone et pro lapide dicitur teste Prisciano; [19] et hic **carbonarius** rii. [20] Carpo componitur **decerpo** is, [21] unde **decerptus** a um, [22] et hec **decerptio** nis, [23] **excerpo** is, [24] unde **excerptus** a um, [25] et hec **excerptio** nis, [26] et **excerptorius** a um, [27] **discerpo** is, [28] unde **discerptus** a um, [29] et hec **discerptio** nis, [30] et **discerptorium**, [31] **discerptim** adverbium.

[1] **Coloro** as avi atum tu verbum neutrum, [2] inde **colorator**, [3] **coloratus**, C liii
[4] et inde **coloratio**, [5] et hic **color** ris per apocopam .i. per abscissionem de

---

6 Ter. *heaut.* 870-871 **9** *I Tim.* IV 2 **10** *non repperi* **11** Plaut. *aul.* 638 C li

6 Iuv. VIII 147: carpendo rapitur pinguis Lateranus (Damasippus *var. l.*) **11** Ter. *Andr.* 941: nodum in scirpo queris **18** Prisc.] *cf.* Hier. *in Is.* VI 6 C lii

---

7 uruntur: utuntur A / infirmi ⟨et dicitur cauterium⟩ H φ **9** inquit *om.* *Mai* / conscientiam (*Mai*): consciam V_1M_1A **10** de viribus herbarum *om.* P_1 **11** rixa litigatio *om.* P_1 / hoc: hic P_1 / sis *om.* P_1 / aufer: vafer P_1 **13-15** cavillator ... cavillatio: verbalia M_1A

C lii *om.* I
11 iuncus: vincus V_1 / ⟨tu⟩ queris P_1 **13** ui ⟨quedam herba quam asini comedunt⟩ φ / et dicitur carduus *om.* P_1 *Mai* **14** pro quadam ave: quedam avis φ P_1 **15** eo quod vertendo carpatur *om.* A / vertendo carpatur: carpendo vertatur P_1 **16-17** *om.* A **18** et pro carbone et *om.* P_2 / carbone: arbore P_2 **26** *om.* M_1A **28** discerptus (*Mai*): disceptus V_1 **30** *om.* φ P_1

C liii *om.* I
1 verbum neutrum *om.* φ / neutrum: activum P_1 **2-4** inde ... coloratio: unde verbalia M_1A
5 .i. per abscissionem de fine *om.* φ

fine, [6] unde secundum Rabanum hec **columba** e propter diversos quos habet in collo colores, [7] et inde **columbinus** a um, [8] et hec **columbula** le diminutivum. [9] Et color componitur hic et hec **bicolor** ris, [10] unde **bicoloratus** a um, [11] et hic et hec **tricolor** ris, [12] unde **tricoloratus** a um, [13] et hic et hec **multicolor** ris, [14] unde **multicoloratus** a um, [15] et hic et hec **discolor** ris, [16] unde **discoloratus** a um, [17] et hic et hec **unicolor** ris, [18] unde **unicoloratus** a um. [19] Componitur quoque **rubricolor** ris, [20] et **albicolor**, [21] et **diversicolor** et ab istis denominativa secundum supradictam analogiam. [22] Coloro componitur aliter **concoloro** as.

C liv [1] **Clareo** es ui verbum neutrum et caret supinis, [2] inde **clarus** a um quod comparatur clarior clarissimus, [3] unde **clare** clarius clarissime adverbia, [4] et **claritas** tis, [5] et hec **claritudo** nis, [6] et hic **clarius** rii .i. sol eo quod clarus sit, unde Martianus Capella crescebat votis quod multa eam Clarius conciliatione devinxerat. [7] Item a clareo **claresco** is verbum incoativum. [8] Et per compositionem **clarifico** as, unde verbalia, [9] et hic **clerus** ri eo quod sit clarus, [10] unde hic **clericus** ci, [11] et hic et hec **clericalis** et hoc clericale, [12] et hic **clericatus** us, [13] et hec **clericitas** tis, [14] et hec **clerimonia** e idem est quod clericitas. [15] Notandum quoque quod clerus secundum alios dicitur ab hoc nomine quod est **cleros** .i. sors eo quod sit Deo sortitus, [16] unde et **nauclerus** dicitur qui navem in sortem habet sed de hac parte alibi plenius dicam. [17] Clarus componitur **preclarus**, [18] et **quamclarus** ambo pro valde clarus.

C lv [1] **Cibor** aris verbum deponens, inde verbalia, [2] et **cibatorius** a um, [3] et hic **cibatus** us .i. comestio, unde Macrobius de Saturnalibus in hoc convivio fabulemur, non de cibatu tantum; [4] et hic **cibus**, [5] unde **cibosus** a um .i. cibo plenus, [6] et hoc **ciborium** rii quoddam vas ad ci-

---

C liii 6 *non repperi*

C liv 6 Mart. Cap. I 34: accrescebat votis, quod multa eam Clarius conciliatione devinxerat

C lv 3 Macr. *Sat.* VII 4, 1: haec apta convivio fabulemur, nec de cibatu tantum

---

15-16 *om.* P_1 **19** rubricolor: rubicolor $M_1P_2P_1$ **21** supradictam *om.* φ **22** aliter *om.* M_1P_1 / concoloro as: concolor P_1 ⟨et decoloro as⟩ M_1A

C liv *om.* I

3 adverbia *om.* φ **6** Capella *om.* P_1 **7** incoativum: frequentativum V_1HP_2 **8** as ⟨et perclareo es⟩ P_1 **14** est *om.* HP_1 / quod clericitas *om.* P_1 **15** clerus (*Mai*): clarus $V_1M_1P_1$ **16** sortem: sorte A / sed ... dicam *om.* P_1

C lv *om.* I

1 Cibor aris: Cibo as P_1 *et s.l.* cibo as activum M_1 / deponens: activum P_1 **3** de Saturnalibus *om.* P_1 **6** quoddam ⟨genus⟩ P_2 *om.* P_1 / vas: vasis P_2

123 / 124 M.

bos deferendos, unde Horatius in odis oblivioso levia massico ciboria exple. [7] Item a cibor hoc **cibarium** rii .i. cibus, [8] et pluraliter **cibe** arum .i. tessere quadrate, [9] et hec **Cibeles** is .i. mater deorum, [10] et hec **cil liba** e .i. mensa cibatoria quod etiam potest dici a cillendo .i. movendo. [11] Cibor componitur **concibor** ris, unde verbalia.

[1] **Cumulo** as avi tum tu verbum activum, inde verbalia, [2] et **cumulatim** C lvi
adverbium .i. congestim, [3] et **cumulus** li, [4] et hic **culmus** mi .i. folliculus grani, [5] et hoc **culmen** nis, [6] unde **culmineus** a um, [7] et **culmino** as .i. exaltare, et inde verbalia. [8] Item a cumulo hic **culponeus** ei .i. rusticanum calciamentum, [9] et pluraliter **culmites** tum .i. divites qui sibi divitias accumulant, [10] et per antiphrasin hec **cuma** e .i. brevis dictio, [11] unde **cumaticus** ci .i. versificator. [12] Cumulo componitur **decumulo** as, [13] et **accumulo**, as et ab istis verbalia.

[1] **Crinis** is, [2] inde **criniculus** li diminutivum, [3] et hic **crinius** nii .i. sol C lvii
propter radios quos habet vice crinis, [4] et **crineo** es verbum neutrum, [5] unde **crinesco** is, [6] et **crinitus** a um. [7] Crinis dicitur alio modo hic **cirrus** ri quod proprie pro plicatura dicitur capillorum, unde Prudentius in sicomachia crinibus extructos augeret ut addita cirros; [8] et inde **cirratus** a um .i. crinitus, unde Persius ten cirratorum centum dictata fuisse pro nihilo pendas? [9] Et hec **cirris** is .i. quedam avis, [10] que aliter dicitur **alauda**, unde Ovidius metamorphoseos in avem mutata vocatur cirris.

[1] **Capio** is cepi captum tu verbum activum, [2] inde **captus** a um, [3] et hec C lviii
captio nis, [4] et hec **captura** re, [5] et hic et hec et hoc **capax** cis quod comparatur capacior capacissimus, [6] unde **capaciter** capacius capacissime adverbia, [7] et hec **capacitas** tis, [8] et **capaculus** a um .i. aliquantulum capax

---

6 Hor. *carm.* II 7, 21-22 C lv

7 Prud. *pysch.* 184 **8** Pers. I 29-30: cirratorum centum dictata fuisse | pro nihilo pendes? (pendas *var. l.*) **10** Ov. *met.* VIII 150-151 C lvii

---

deferendos ⟨aptum⟩ P_2P_1 / in odis *om.* P_1 / oblivioso: obliviosa A / levia massico (*Mai*): levi amasico V_1 **7** cibor: cibo P_1 **10** ⟨a⟩ movendo P_1 **11** Cibor: Cibo P_1 / concibor ris: concibo P_1 / verbalia ⟨alii dicunt cibor aris verbum deponens⟩ P_1

C lvi *om.* I
1 avi tum tu *om.* P_1 **2** .i. congestim *om.* P_1 **8** cumulo: culmo *Mai* / ei: a um P_2

C lvii *om.* I
5 is ⟨verbum incoativum⟩ P_1 **7** plicatura: plicaturis P_1 / extructos: extractos P_2 / augeret: auget V_1M_1 / ut: velut *Mai* **8** pro nihilo (*Mai*): pro nihilo nihilo V_1 **10** metamorphoseos ⟨in IX⟩ Hφ *om.* P_1

C lviii *om.* I

diminutivum, [9] et **capesso** is verbum frequentativum quod et pro capere et pro cupere dicitur, unde Augustinus de civitate Dei in secundo cum tragedias adolescens actitavisset rem publicam capessivit. [10] Item a capio **capto** as tum tu verbum frequentativum quod et pro frequenter capere et pro cupere dicitur, et inde verbalia, [11] et hic **capsus** si .i. carruca undique convecta eo quod multa capiat, [12] et hec **capsa** se cista ubi aliquid reponitur que etiam pro qualibet domo parva dicitur, unde Horatius et una cum scriptore meo capsa protectus operta; [13] et inde hec **capsula** le, [14] et hec **capsella** le diminutiva ambo. [15] Dicimus quoque hec **capis** is .i. quoddam vas, unde Aruntius capis, inquit, est quoddam genus vasis pontificalis, [16] et facit diminutivum hec **capidula**. [17] Invenimus etiam **capi** indeclinabile pro quadam mensura sicut in libro regum reperimus. [18] Item a capio **captivus** a um, [19] unde hec **captivitas** tis, [20] et **captivo** as verbum activum, [21] unde **captivator**, [22] **captivatus**, [23] **captivatio**, [24] et hec **captentula** le .i. subtilis verborum deceptio sicut sophismata sunt. [25] Item a capio hic **capulus** li, [26] et hec **cappa** e, [27] unde hec **capula** le, [28] et **cappatus** a um, [29] et hoc **capitium** ii .i. os cappe et os tunice, unde in libro beati Iob dicitur et quasi capitio tunice succinxerint me. [30] Item a capio hoc **capistrum** tri, [31] unde **capistro** as verbum activum, [32] et inde **capistratus** a um, [33] et hoc **capisterium** rii pro quodam vase de quo frumentum purgatur. [34] Et a preterito cepi hoc **ceptrum** tri, [35] quod componitur **ceptriger** a um, [36] et hic **cipio** nis dicitur ab eodem preterito .i. baculus ad capiendum aptus, unde Plautus in Amphitrione verbero, aut muttito, aut ego iam te legam hoc scipione; idem quoque Plautus de eodem ait in aularia ego hoc argentum tam paratum filio scio esse, quam me contundi hot scipione. [37] A preterito etiam dicitur pluraliter **cepedines** num .i. saxa scilicet in mari et que prominent in preruptis, [38] et hic **cippus** pi .i. illud in quo pedes reorum constringuntur, [39] et **cepio** is cepi tum tu .i. incipere, unde Cato cepiam semesa verba loqui; hinc etiam Terentius sex totis mensibus olfecissem quam ille quicquam ceperet. [40] Item a capio

---

9 Aug. *civ.* II 11 **12** Hor. *epist.* II 1, 268: et una cum scriptore meo capsa porrectus operta **15** Aruntius (Prisc. *G.L.K.* I 251, 12 *H.*): Arruntius: capis, vasis genus pontificalis **17** *non repperi* **29** *Iob* XXX 18 **36** Plaut. *Amph.* 519-520: verbero aut muttitio | quoi ego iam hoc scipione Plaut. *asin.* 123-124: nam ego illuc argentum tam paratum filio | scio esse quam me hunc scipione contudi **39** Cato *orat. inc.* fr. 73, 15: coepiam seditiosa verba loqui Ter. *ad.* 397

---

9 is: as V_1 / in secundo *om.* P_1 **10** capio ⟨captu u in o fit⟩ P_1 / quod ... capere *om.* P_1 **12** que: quod H / qualibet: aliqua HA / et *om.* P_1 **17** reperimus: reperies φ **24** sunt *om.* P_1 **27** capula: cappula *Mai* **29** os tunice: tunice HA / unde ... me *om.* P_1 **33** pro quodam vase: quodam vas P_1 / de *om.* P_1 **35** ceptriger, Ovidius epistularum de Adriagna [II 80] nam nec immundeo fruitur meliore marito inquit capistratis tigribus alta sedet *in marg.* H **36** dicitur ab eodem preterito *om.* P_1 / in Amphitrione *om.* P_1 / legam: ledam φ P_1 / Idem ... scipione *om.* P_1 **37** pluraliter *om.* φ **38** .i. illud *om.* M_1AP_1 / in *om.* M_1A **39** incipere: accipere **A** ⟨et supini ceptum tu⟩ P_2 / quicquam: quicquid P_1 / ceperet. ⟨Bis duo sunt odi novi cepi meminique que retinent sensum presentis preteritique⟩ P_1

125 / 126 M.

hoc **caput** *tis,* [41] unde hoc **capitulum** *li,* [42] et hoc **capitellum** li *diminutiva,* [43] et hoc **capital** lis .i. sententia de capite puniendo, unde Terentius in adelphos nova, inquit, capitalia. [44] Capitulum componitur **recapitulo** as, [45] unde **recapitulatus,** [46] **recapitulatio.** [47] Item ab hoc nomine quod est caput **capitulatim** *adverbium,* [48] *et hic et hec* **capitalis** *et* hoc capitale, [49] et hec **caprona** e .i. iuba equina eo quod capiti sit prona, [50] et hic **capillus** li, [51] unde **capillosus** a um, [52] et **capillatus** a um, [53] et hec **capillatura** e, [54] et hoc **capillamentum** ti, [55] et hoc **capillitium** ii .i. capillatura, unde Martianus Capella draconibus circumplexa crebro et capillitio avulsa. [56] Caput componitur **biciput** tis .i. geminum caput, [57] et **occiput** tis .i. ulterior pars capitis, unde Persius occipiti ceco postice occurrite sanne. [58] Componitur quoque caput hoc **sinciput** tis .i. prior pars capitis, unde Iuvenalis comedam, inquit, flebile nati sinciput elixi. [59] Item ab hoc nomine quod est caput hoc **capitulum** li .i. quoddam genus mitre tegens caput, [60] sic et **caliptra** tre, [61] et hoc **capedulum** li. [62] Et per compositionem **decapito** as, [63] unde **decapitatus** a um, [64] et **decapitatio** nis. [65] Item a capio hoc **Capitolium** lii, [66] unde **Capitolinus** a um .i. de Capitolio existens, [67] et hec **capax** cis .i. vas XII sextariorum, [68] et hec **capedo** nis .i. ingenium vel studium vel spatium. [69] Et componitur hec **intercapedo** nis .i. intervallum, unde Augustinus de civitate Dei quanta diis ab infimis intercapedine dispescant. [70] Capio componitur **accipio** is, [71] unde **acceptus** a um, [72] et hic **accipiter** tris pro quadam ave, [73] et **accepto** as .i. appretiari, unde verbalia. Et sciendum quod acceptus comparatur acceptior acceptissimus, [74] unde **accepte** acceptius acceptissime adverbia. [75] Componitur quoque **suscipio** is, [76] unde **susceptus** a um, [77] et hoc **susceptaculum** li .i. domus vel locus ubi alicuius rei sit susceptio, [78] et **suscepto** as .i. frequentativum, unde verbalia, [79] **recipio** is, [80] unde **receptus** a um, [81] et **recepto** as, [82] et hoc **receptaculum** li, [83] **occipio** is .i. incipio, unde Ambrosius super Egisippum presentium insolens extollere sese occeperat; [84] et inde **occeptus** a um, [85] **concipio** is, [86] unde **conceptus** a um, [87] et hec **conceptio** nis, [88] unde hic et hec **conceptionalis** et hoc conceptionale, [89] et **conceptus** us, [90] unde **conceptivus** a um, [91] **decipio** is, [92] unde **deceptor,** [93] **deceptus,** [94] **deceptio,** [95] **deceptorius** a um,

---

43 Ter. *ad.* 723 **55** Mart. Cap. II 181: draconibus circumflexa crebroque capillitio vulsa **57** Pers. I 62 **58** Iuv. XIII 84-85 **69** Aug.] Apul. *Socr.* IV 127: cum et habitacula summa ab infimis tanta intercapedo fastigi dispescant **83** Ambrosius = Heges. I 40,2

---

41 hoc *om. Mai* **42** et hoc capitellum li *om.* V_1 / diminutiva: diminutivum V_1 **43** in adelphos *om.* P_1 / nova (*Mai*): nona V_1 / capitalia ⟨et hec capitula e⟩ *Mai* **44** capitulum: capitulo M_1 **55** Capella *om.* P_1 / crebro et: crebroque H / avulsa: vulsa HP_2P_1 **56** biciput: sinciput *Mai* / .i. geminum caput *om.* V_1 **57** et occiput tis *om.* V_1 / ulterior: prior H / unde ... sanne *om.* V_1 **58** Componitur ... capitis *om.* V_1 / prior pars capitis *om.* H **59** capitulum: capullulum HA / mitre *om.* V_1 **63-64** *om.* P_1 / decapitatus ... nis: verbalia A **68** nis ⟨.i. intervallum⟩ P_2 **69** hec *om. Mai* / dispescant: distant P_1 **72** pro quadam ave: quedam avis AP_2 ⟨a cuius supino u in o fit⟩ P_1 **73** appretiari ⟨a quo acceptabilis acceptabile⟩ P_1 **74** adverbia *om.* AP_2 **78** frequentativum: .i. frequenter suscipere π **79** recipio: decipio *Mai* **92-94** deceptor ... deceptio: verbalia M_1A

[96] et hec **decipula** le .i. artificiosum opus quod ad aliquid decipiendum efficitur, [97] sicut **muscipula** ad mures capiendos, [98] **precipio** is, [99] unde **preceptor**, [100] **preceptus** a um, [101] **preceptio** nis, [102] et hoc **preceptum** ti, [103] et hic **preceptus** us, unde Macrobius de Saturnalibus n i h i l h u i c o p e r i i n s e r t u m p u t o , a u t c o g n i t u i n u t i l e , a u t d i f f i c i l e p r e c e p t u . [104] Componitur quoque capio **incipio** is, [105] unde **inceptus** a um, [106] et hec **interceptio** nis, [107] et **intercepto** as frequentativum, [108] **excipio**, [109] unde **exceptus** a um, [110] et **exceptio** nis, [111] et **exceptorius** a um, [112] **intercipio** is, [113] unde **interceptus** a um, [114] et **interceptio** nis. [115] Componitur etiam capio hic **princeps** is quasi primas capiens, [116] et inde **principor** aris verbum deponens, unde verbalia, [117] et hoc **principium** ii, [118] et hic et hec **principalis** et hoc principale, [119] unde **principaliter** adverbium. Componitur capio cum multis aliis partibus que alibi aptius dicentur hec autem tantummodo sufficiant.

C lix [1] **Clino** as quod non est in usu, [2] sed inde dicimus per compositionem hoc **triclinium** nii .i. domus convivantium trina sessione ordinata, [3] unde per compositionem hic **architriclinus** ni .i. princeps residentium in illa domo, [4] et **interclinus** a um, unde Ambrosius super Egisippum c i v i t a s p r e r u p t a u n d i q u e p r o p r i e e r a t i n t e r c l i n a r u p i b u s . [5] Item a clino per compositionem hoc **diversiclinium** nii .i. locus ubi diverse vie coniunguntur, [6] quod aliter dicitur hoc **etheroclitum** tii, unde Plautus i g n o t i i t i n e r i s s u m u s , t u t e s c i s q u e s i n t e t h e r o c l i t a . [7] Clino componitur **reclino** as, [8] unde **reclinatus** a um, [9] et hic et hec **reclinis** nis, [10] vel **reclinus** a um, [11] et hoc **reclinatorium** rii, [12] **acclino** as, [13] unde **acclinatus** a um, [14] et hic et hec **acclinis** is, [15] et **acclinus** a um, [16] et hoc **acclinatorium** rii, [17] **inclino** as, [18] unde **inclinatus** a um, [19] et hec **inclinatio** nis, [20] et hic et hec **inclinis** is, [21] et **inclinus** a um, [22] **declino** as, [23] unde **declinatus** a um, [24] et hec **declinatio** is, [25] et **declinativus** a um.

---

103 Macr. *Sat.* praef. 11

4 Ambrosius = Heges. III 9,5: civitas preruptis undique prope erat interclusa rupibus **6** Plaut.] Prisc. *G.L.K.* II 229,6 *H.*: Naevius in Lycurgo: ignoti itineris sumus tute scis quae sunt heteroclita

---

96 decipiendum: recipiendum P_2 **97** muscipula: musipula V_1 **99-101** preceptor ... nis: verbalia M_1A **103** huic operi *om.* V_1 / huic: hec P_1 / insertum: multum P_1 / inutile: utile P_1 / preceptu. ⟨Percipio quoque ab accipio et anticipo as, et a recipio receptus a um⟩ P_1 **105** um ⟨incepto as frequentativum⟩ P_1 **106-107** *om.* P_1 **106** *om.* M_1 / interceptio: inceptio AP_2 **107** intercepto: incepto HAP_2 *Mai* / frequentativum: .i. sepe incipere π P_1 **116** verbum deponens *om.* AP_1 / unde verbalia *om.* P_1 **117** *om.* P_1 **119** adverbium ⟨et principatus us ui⟩ H ⟨Item a capite capito nis, et capitoneus a um, et capulus li. Item a capite preputium ii, et campus pi, inde hic et hec campestris campestre. Item componitur capicereus rii, et anceps is, biceps tis, triceps, muriceps, particeps et municeps⟩ P_1 / Componitur ... sufficiant *om.* P_1 / aptius: apertius A melius P_2 / dicentur: dicuntur A / tantummodo: modo HAP_2

C lix *om.* I

3 residentium (*Mai*): presidentium $V_1H\varphi P_1$ **5** vie *om.* V_1P_1 / coniunguntur: iunguntur A **6** etheroclitum tii: heteroclirium rii *Mai* / ignoti: diversi P_1 / sint: sunt P_2 / etheroclita: ceroclita V_1 heteroclita *Mai* **8** um ⟨reclinatio⟩ P_1 **9-10** *om. Mai* **21** um ⟨et hoc inclinatorium⟩ P_1 **24** is ⟨et hic et hec declinabilis et hoc declinabile. Componitur quoque indeclinabilis⟩ φP_1

128 M.

[1] **Clepo** is clepsi cleptum tu verbum neutrum .i. furari, unde Prudentius de sicomachia quod rapere et clepere est; [2] et inde hic **cleps** tis .i. fur, [3] et **cleptus** a um .i. furatus quod etiam pro gibbo dicitur, [4] et hec **clepsidra** dre .i. dyotillus li quia odit foramen dolii et imo dicitur a clependo .i. furando quia per illud potus furatur. C lx

[1] **Certus** a um comparatur certior certissimus, [2] unde **certe** certius certissime adverbia, [3] et hec **certitudo** nis, [4] et hic **cerdo** nis .i. parmentarius rii, unde Persius tollat sua munera cerdo. [5] Item ab hoc nomine quod est certus **certo** as verbum neutrum, unde verbalia, [6] et hoc **certamen** nis, [7] et **certatim** adverbium. [8] Et per compositionem hic **cercopa** e .i. certator, et dicitur cercopa quasi certans copiose. [9] Certo componitur **recerto** as, [10] **decerto** as, [11] **concerto** as, et ab istis verbalia. [12] Certus componitur **quamcertus**, [13] et **certifico** as, unde verbalia. C lxi

[1] **Copia** e, [2] inde hec **copiola** e diminutivum, [3] et **copiosus** a um quod comparatur copiosior copiosissimus, [4] unde **copiose** copiosius copiosissime adverbia, [5] et hec **copiositas** tis, [6] et hec **cops** indeclinabile .i. copia, [7] unde **copsus** a um, [8] et hec **copona** *ne* .i. taberna e, [9] *que* et **caupona** ne, [10] et inde **caupo** nis .i. tabernarius, [11] et hic **cauponarius** rii in eodem sensu, [12] et **cauponor** aris verbum deponens .i. vendere, unde in decretis Romani concilii sint igitur nobis anathema, eo quod verbum veritatis videntur cauponari; [13] et inde **cauponator**, [14] **cauponatus**, [15] **cauponatio**. [16] Sciendum etiam quod **caupona** non solum pro taberna sed pro poculorum venditrice dicitur. C lxii

---

1 Prud. *psych.* 562 C lx

4 Pers. IV 51 C lxi

12 Decret. Rom. Conc] Cassiod. hist. IV 24 p. 972 D. C lxii

C lx *om.* I
1 clepsi *om.* A / .i. furari *om.* A 4 dyotillus (*Mai*): dotillus V_1H dosillus M_1P_2 dosil P_1 / quia: qui P_2 / furatur ⟨vinum⟩ P_1

C lxi *om.* I
2 adverbia *om.* φ 11 concerto as *om.* P_2 12-13 *om.* V_1 13 unde verbalia *om.* P_1

C lxii *om.* I
3 quod comparantur copiosior copiosissimus *om.* V_1 4 adverbia *om.* φ 8 copona: caupona A 11 et hic cauponarius rii *om.* P_2 / in eodem sensu *om.* A 12 verbum deponens *om.* φ / unde ... cauponari *om.* A 13-15 et ... cauponatio: unde verbalia M_1 *om.* A 16 solum: tantummodo φ

129 / 130 M.

C lxiii [1] **Cerno** verbum neutrum cuius preteritum facit crevi sicut a cresco, unde Plautus cum ego te amavi, mea Antiphila, et mihi esse amicam crevi; [2] et inde **cernuus** a um .i. inclinatus a um, [3] et **cernulus** a um .i. ingeniosus. [4] Cerno componitur **discerno** is, [5] unde **discretus** a um, [6] et **discretio** nis, [7] et **discrete** adverbium, [8] et hoc **discerniculum** li .i. ornamentum virginale vel acus cum quo discernit .i. dividit capillos, [9] et **discreto** as .i. dividere verbum activum, et inde verbalia, [10] et **discretivus** a um .i. discretus. [11] Item componitur **secerno** nis .i. separare, [12] unde **secretus** a um, [13] et inde **secreto**, [14] et **secretim** adverbia, [15] et hoc **secretum** ti, [16] et hic **secretarius** rii, [17] et hoc **secretarium** rii .i. locus ubi dantur secreta. [18] Componitur etiam **decerno** nis, [19] unde **decretus** a um diiudicatus, [20] et hoc **decretum** ti.

C lxiv [1] **Cupio** is vi vel cupii cupitum tu verbum neutrum, [2] inde **cupitus** a um, [3] et **cupidus** a um quod comparatur cupidior cupidissimus, [4] unde **cupide** cupidius cupidissime adverbia, [5] et hec **cupiditas** tis, [6] et **cupidulus** li .i. aliquantulum cupidus, [7] et hec **cupedia** e .i. cupiditas edendi et bibendi, unde Augustinus in libro de doctrina Christiana fieri potest ut sine aliquo vitio cupedie vel voracitas pretiosissimo cibo sapiens utatur. [8] Item a cupio **cupidiosus** a um .i. cupidus, [9] et pluraliter **cuppes** pium .i. cibi lautiores, unde potest oriri cupido, [10] et hec **cupido** nis quando est pro cupiditate, [11] quando vero est pro deo dicimus hic **Cupido**, [12] et tunc inde venit **cupidineus** a um. [13] Item a cupio hic **cupidenarius** rii per compositionem .i. denariorum cupidus, unde Terentius in eunucho cuncurrunt leti obviam mihi cupidenarii; [14] et **cupisco** is verbum inchoativum, [15] quod componitur **concupisco** is, [16] unde **concupiscitus**, [17] et hic et hec et hoc **concupiscens** tis quod comparatur concupiscentior concupiscentissimus, [18] unde **concupiscenter** concupiscentius concupiscentissime adverbia, [19] et hec **concupiscentia** e. [20] Cupio componitur **concupio** is.

C lxiii 1 Plaut. *cist.* 2: Quom ego antehac te amavi et mi amicam esse crevi

C lxiv 7 Aug. *doctr. christ.* III 12,19: Fieri enim potest, ut sine aliquo vitio cupediae vel voracitas pretiosissimo cibo sapiens utatur 13 Ter. *eun.* 256: concurrunt laeti mi obviam cuppedenarii

---

C lxiii *om.* I

1 neutrum: activum P_1 / cuius preteritum facit *om.* P_1 / sicut a cresco *om.* P_1 / mea: me A **8** quo: aqua P_2 / .i. dividit *om.* φ / capillos ⟨et a supino u in o⟩ P_1 **10** discretivus: discretus A **11** separare ⟨verbum activum⟩ φ **13** secreto: secretio V_1 **14** secretim ⟨ambo⟩ M_1P_2 **19** diiudicatus: dividicarius *Mai*

C lxiv *om.* I

1 neutrum: activum P_1 **4** adverbia *om.* φ **6** li: a um AP_2 / .i. aliquantulum cupidus *om.* P_1 **7** et bibendi *om.* V_1 **10** quando est pro cupiditate *om.* *Mai* **11** est *om.* HM_1 **12** venit ⟨cupideus et⟩ V_1 ⟨cupidicus et⟩ *Mai* / Ovidius de remedio amoris [157] vince cupidineas pariter partasque sagittas et refer ad patrios bina trophea deos *in marg.* H **13** cupio: cupido P_1 **18** adverbia *om.* M_1P_2 **20** is ⟨custodio is ivi tum tu, unde verbalia; et est activum a quo hic et hec custos dis, inde custodita⟩ P_1

130 / 131 M.

[1] **Cingo** is cinxi cinctum tu verbum activum, [2] inde **cinctus** a um, [3] et **cinctim** .i. strictim consertim adverbium, [4] et hec **cinctura** e, [5] et hoc **cingulum** li, [6] et hec **Cinxia** e .i. quoddam nomen Iunonis, unde Martianus unxiam te, Cinxiamque debent mortales puelle nominare; et dicitur Cinxia eo quod in eius honore puelle maritate cingerentur. [7] Item a cingo **cinctorium** rii, [8] et **cinctutus** a um .i. discinctus et nudus per antiphrasin, unde Horatius fingere cinctutis non exaudita Cethegis. [9] Cingo componitur **precingo** is, [10] unde **precinctus** a um, [11] **accingo** is, [12] unde **accinctus**, [13] **discingo** is, [14] unde **discinctus** a um, [15] **succingo**, [16] unde **succinctus** a um, [17] et hoc **succintorium** rii. C lxv

[1] **Calleo** es ui verbum neutrum et caret supino .i. prudenter scire, unde Persius dicenda tacendaque calles; [2] et inde **calesco** is, [3] et **callidus** a um quod comparatur callidior callidissimus, [4] unde **callide** callidius callidissime adverbia, [5] et hec **calliditas** tis, [6] et hic **callus** li .i. cuana lardi, unde Plautus in captivis quanta sumini assumendo, quanta callo calamitas. [7] Item a calleo hic **callis** is .i. limes callidus iacens, [8] et hec **calistrix** cis .i. simia cum producta barba. C lxvi

[1] **Camur**, [2] vel **camurus** .i. curvus, [3] inde hec **camera** e, [4] et hic **camerarius** rii, [5] et hic **camillus** li .i. puer ingenuus qui cameram solet frequentare, [6] hinc quoque hec **camilla** e dicitur pro puella ingenua. Invenimus autem has duas partes in alio sensu, unde Macrobius de Saturnalibus camillos, inquit, et camillas appellabant, flaminicarum, et flaminum preministros; [7] et **cameratus** a um, [8] quod *componitur* **bicameratus**, [9] et **tricameratus**. [10] Item ab hoc nomine quod est camur plurali- C lxvii

---

6 Mart. Cap. II 149: Unxiam, Cinctiam mortales puellae debent in nuptias convocare
8 Hor. *ars* 50

1 Pers. IV 5: dicenda tacendave calles (tacendaque *var. l.*) 6 Plaut. *capt.* 904

6 Macr. *Sat.* III 8, 7: camillos et camillas appellant flaminicarum, et flaminum praeministros

---

C lxv *om.* I
3 strictim: constrictim V_1M_1 / consertim *om.* P_1 6 puelle *om.* P_1 / eius *om.* A / honore: honorem *Mai om.* P_1 8 discinctus et *om.* P_1 / fingere: cingere P_1 / Cethegis ⟨et hec cingula .i. cinctorium equi⟩ P_1

C lxvi *om.* I
2 is ⟨incoativum⟩ P_1 4 adverbia *om.* φ 6 cuana: cena M_1A / lardi: laridi V_1 / unde ... calamitas *om.* P_1 / sumini (*Mai*): summi V_1 sumi φ / assumendo: a sumendo *Mai* 7 .i. ⟨semita⟩ φ / callidus iacens *om. Mai* / callidus: callide HA 8 barba. ⟨Et componitur occalleo .i. indurere, Porfirius [Boeth *Porph. isag.* IV 1] cicatrix est ex vulnere occalluerit⟩ P_1

C lxvii *om.* I
3 e ⟨unde hec camerula diminutivum⟩ M_1A 4 camerarius: camerius V_1 6 sensu ⟨scilicet iuvenes sacerdotum⟩ φ / inquit *om.* M_1 8-9 *om.* A

ter **camures** rum .i. boves alti et decurvati, [11] et hec **cumera** re .i. quoddam vas frumentarium, unde Horatius forte per angustam tenuis vulpecula rimam repserat in cumeram frumenti.

C lxviii [1] **Coquo** is coxi coctum tu verbum activum, [2] inde **coctus** a um, [3] et hec **coctio** nis, [4] et hic et hec **coctilis** et hoc coctile, [5] unde **conctiliter** adverbium. [6] Coctus componitur **semicoctus.** [7] Item a coquo hic **cocinator** ris .i. ille qui cibos coquit, [8] qui etiam hic **cocinarius** rii dicitur, [9] et hoc **cocular** ris, [10] et hoc **coculum** li .i. minutum virgultum unde coquitur obsonium. Dicimus quoque coculum pro quolibet vase eneo, unde Plautus eneis coculis excocta est mihi omnis misericordia. [11] Item a coquo hic **coquus** qui, [12] unde hic **coquulus** li diminutivum, [13] et hec **coquina** ne, [14] unde hic et hec **coquinalis**, [15] et **coctito** as verbum frequentativum, [16] et **coccino** as .i. coquere et ab istis verbalia, [17] et **coquestrius** a um dicitur a coquo .i. ille qui panem vel aliquid aliud coquit, unde Iosephus in sexto filias, inquit, vestras faciet unguentarias, et coquestrias, et molarias. [18] Et notandum quod **coquus** et pistor idem apud antiquos dicebantur, unde Ennius coquus edit Neptunum, Cererem, Venerem. [19] Coquo componitur **excoquo** is, [20] **decoquo** is, [21] **recoquo** is, et ab istis verbalia.

C lxix [1] **Curvo** as avi tum tu verbum activum, inde verbalia, [2] et hec **curvatura** re, [3] et secundum Ysidorum hic **camelus** li dicitur a curvando eo quod curvus sit, [4] unde et hic **camus** mi per syncopam. [5] Item a curvo **curvus** a um quod comparatur curvior curvissimus, [6] unde **curve** curvius curvissime adverbia. [7] Et componitur **incurvus** vi .i. valde curvus. [8] Curvo componitur **recurvo** as, [9] unde **recurvatus**, [10] **recurvatio**, [11] et **recurvus** a um, [12] **incurvo** as, [13] unde **incurvatus** a um, [14] et **incurvatio**, [15] **decurvo**, as, [16] unde **decurvatus**, [17] et **decurvatio**.

C lxvii **11** Hor. *epist.* I 7, 29-30

C lxviii **10** Plaut. fr. 181 **17** Iosephus = Cassiod. *Ios. antiq.* VI p. 150 *F.*: Sed et filias, inquit, vestras unguentarias habebunt et coquestrias et molarias **18** Enn.] Naev. *com.* 121 Ribb.[3]

C lxix **3** *cf.* Isid. *orig.* XII 1,35

---

10 decurvati: curvi φ **11** frumentarium ⟨vel locus⟩ P_1 / rimam: ripam M_1

C lxviii *om.* I

1 coxi *om.* A **5** adverbium ⟨et cocticius a um⟩ P_1 **6** componitur ⟨semictus⟩ V_1 **8** cocinarius: coctuarius HM_1A **9** cocular: coccular *Mai* / ris ⟨vas cavatum ad officium coquine⟩ φ **10** est *om.* P_2 **14** coquinalis ⟨et coclear vas cavatum ad officium culine⟩ P_1 **17** faciet: facient A / molarias: molinarias AP_2 *s.l.* P_1 **18** edit: odit P_2 / Cererem *om.* P_1 **21** recoquo is ⟨et percoquo is, Ovidius de remediis [83] nam mora dat vires teneras quoque percoquit vias⟩ H *om.* V_1

C lxix *om.* I

6 adverbia *om.* M_1P_2 **7** vi: a um P_2 **9** unde ⟨recurvator⟩ P_1

132 / 133 M.

[1] **Crucior** aris verbum deponens, [2] inde **cruciator**, [3] et **decruciatorius** a um, [4] et hic et hec **cruciabilis** et hoc cruciabile, [5] unde **cruciabiliter** adverbium, [6] et hoc **cruciamen** nis, [7] unde **cruciamentum** ti, [8] et hoc **crucium** cii .i. tormentum quodlibet, unde Lucilius vinum insuave crucium dixit. [9] Item a crucior hoc **crucibolum** li .i. mortarium, [10] et hec **crux** cis, [11] unde hec **crucicula** e diminutivum, [12] et **cruciarius** a um, inde Sidonius in libro ad Rusticum per equales, inquit, et cruciarias penas. [13] Crucior componitur **excrucior** aris, [14] **decrucior** aris, et ab istis verbalia. C lxx

[1] **Cavo** as avi atum tu verbum activum, inde verbalia, [2] et hec **cavea** e, [3] et hec **caveola** le diminutivum, [4] et hec **caverna** ne, [5] unde hec **cavernula** le, [6] et **cavernatus** a um, [7] et **cavernosus** a um, [8] et secundum Rabanum hic **cophinus** ni dicitur a cavo eo quod cavus sit, [9] unde hic **cophinulus** li diminutivum, [10] et hic **cophinarius** rii, [11] et hic **caballus** li secundum Ysidorum dicitur a cavo eo quod habeat pedem cavum, [12] et inde **caballinus** a um .i. equinus, unde Persius nec fonte labra prolui caballino. [13] Item a cavo **cavus** a um, [14] unde hec **cavitas** tis. [15] Et componitur **concavus** a um, [16] et hec **conca** ce eo quod sit cava, [17] et hec **coclea** clee .i. testa cuiusdam piscis, [18] et hic **concus** ci .i. quidam lapis qui in conca reperitur, [19] unde et hic **cocleaceus** ei .i. quidam lapis marinus cocleis et arena concretus, [20] et hoc **conchilium** lii .i. genus sanguinei coloris de piscis sanguine qui est in conca factus, unde Iuvenalis pro viciis illud ponens ait horum ego non fugiam conchilia. [21] Cavo componitur **precavo** as, [22] et **decavo** as, et ab istis verbalia. C lxxi

[1] **Cullum** li, [2] inde hic **culleus** ei .i. quoddam corium in quo damnati insuebantur et in mare proiciebantur, [3] unde hic **culleolus** li diminutivum et C lxxii

---

8 Lucil. 1146 *M.* 12 Sidon. *epist.* VIII 6, 15

8 Hrab.] *cf.* Isid. *orig.* XX 9,9 11 *cf.* Isid. *orig.* XII 1 12 Pers. prol. 1 20 Iuv. III 81

C lxx *om.* I

1 crucior aris: crucio as P_1 ⟨atus sum⟩ φ / deponens: activum P_1 2 cruciator: verbalia A ⟨cruciatus, cruciatio⟩ P_2 ⟨cruciatus⟩ P_1 3 *om.* M_1 6 nis ⟨cruciatus ui⟩ P_1 8 dixit ⟨et hoc crucium⟩ P_1 10 cis ⟨invenitur etiam in plurali numero pro meretricibus⟩ M_1A 11 crucicula: cruciola *Mai* / diminutivum ⟨et componitur crucifer, et crucifigo is⟩ P_1 12 in libro *om.* P_1 / inquit *om.* A

C lxxi *om.* I

1 Ovidius [*Pont.* IV 10, 5] gutta cavat lapidem non vi sed sepe eadem *in marg.* H 3 diminutivum *om.* A 5 le ⟨diminutivum⟩ A 9 cophinulus: caphinulus V_1 / diminutivum *om.* πP_1 10 cophinarius: caphinārius V_1 11 pedem cavum: pedes cavos P_1 16 *om.* P_1 17 piscis ⟨et hic conchis is piscis (lapis A) quidam⟩ M_1A 18-19 qui ... lapis *om.* P_1 20 in (*Mai*) *om.* V_1HM_1 / factus *om.* P_1 22 as ⟨et concavo as⟩ H$M_1$$P_2$$P_1$ ⟨recavo⟩ P_1

C lxxii *om.* I

2 et in mare proiciebantur *om.* *Mai* / mare: mari V_1H 3 diminutivum *om.* M_1

secundum litteram, [4] et hec **culleola** le .i. exterior cortex viridis nucis, [5] et hec **culigna** ne .i. quoddam vas rotundum, unde Cato culignam, inquit, ponit in feno Greco ut bene oleat. [6] Item ab hoc nomine quod est cullum hec **culla** le eo quod ille qui hanc vestem gerit omnia debeat postponere secularia, [7] et inde **cullula** le, [8] et **cullatus** a um, [9] et hec **cuculla** le idem quod culla, [10] et hic **cucullus** li .i. vestis lata humeros tantum et caput tegens ad instar capicii, unde Iuvenalis contentusque illic veneto duroque cucullo.

C lxxiii [1] **Crebeo** es crebui verbum neutrum sed non est in usu, [2] inde **creber** a um quod comparatur crebrior creberrimus, [3] **crebre**, [4] et **crebro** crebrius creberrime adverbia, [5] et **crebresco** is, [6] et hic **crebrifurus** ri .i. locus crebro habens fures, [7] et secundum quosdam hoc **cribrum** ri eo quod sit crebro perforatum, [8] et inde hoc **cribellum** li diminutivum, [9] et **cribro** as, [10] quod componitur **percribro** as, [11] et **concribro** as, [12] et **decribro** as, et ab istis verbalia.

C lxxiv [1] **Cephas** Grece caput Latine, [2] inde hic **cynocephalus** li .i. gens ad instar canini capitis caput habens, [3] et hoc **cepe** in singulari .i. unio, unde Nevius cui cepe edendo oculus alter profluit. [4] In plurali vero **cepe** rum dicimus, invenimus etiam hec cepe in singulari, unde et Varro ait multifariam in patellis coquere cepe; [5] invenitur quoque hic **cepicius**, [6] et hoc **cepicium** pro cepe.

C lxxv [1] **Cinis** is, [2] unde **cinereus** a um, [3] et **cinericius** a um, [4] et **cinusculus** li .i. parvus cinis, [5] et **cinerulentus** a um .i. cinereus, unde Ambrosius super

---

C lxxii 5 Cato *orat. inc.* fr. 73, 14 10 Iuv. III 170

C lxxiv 3 Naev. *com.* 18 Ribb.^{3}: cui caepe edundod oculos alter profluit 4 Varro *De actionibus scaenicis* III (Prisc. *G.L.K.* I 204, 5 *H.*)

C lxxv 5 Ambrosius = Heges. V 53, 1

---

4 nucis *om.* A **5** feno: fenu A **6-9** eo ... le *alio ordine post* 10 cucullo P_1 **6** debeat: debet M_1P_2 **9** le ⟨diminutivum⟩ P_1 **10** lata *om.* P_1 / veneto: venio A

C lxxiii *om.* I

1 Crebeo: Crebreo M_1 / verbum neutrum *om.* P_1 **4** crebro *om.* P_1 / adverbia *om.* φ **5** is ⟨incoativum⟩ P_1 **7** sit crebro perforatum: crebro perforatur P_1 **10** percribro as *om.* P_1 **11** *om.* P_2 **12** verbalia. ⟨Crebeo componitur increbeo⟩ P_1

C lxxiv *om.* I

1 Cephas: Cephale *Mai* **3** ⟨Item cephas componitur acephalus sine capite⟩ et P_1 / singulari ⟨numero⟩ P_1 / unio: unum P_1 ⟨quod totum est in capite⟩ P_1 **4** invenimus ... cepe *om.* P_1 / singulari ⟨numero⟩ P_2 / ait *om.* M_1A

C lxxv *om.* I

3 *om.* P_1 **4** li ⟨diminutivum⟩ A / .i. parvus cinis: diminutivum P_1 **5** unde ... amictu *om.* P_1

134 M.

Egisippum cinerulenta canicie, et scisso amictu. [6] Item ab hoc nomine quod est cinis pluraliter **cinerice** arum .i. oves cinereum habentes colorem. [7] Per compositionem **subcinericius** a um, [8] et **subcinerizo** as .i. panes sub cinere coquere.

[1] **Crisis** Grece et aurum Latine, [2] inde **criseus** a um .i. aureus. [3] Et componitur hic **ypocrita** te .i. superauratus nam [3a] ypos dicitur super, [4] et inde hec **ypocrisis** is. [5] Componitur quoque hic **crisostomus** mi .i. aureum os, nam [5a] stomos Grece os appellatur Latine. C lxxvi

[1] **Chrisma** tis, [2] unde hic **Christus** ti .i. chrismate unctus, [3] unde **Christianus** a um, [4] et **Christianitas** tis. [5] Christus componitur **christicola** e, [6] et **antichristus** ti .i. contra Christum nam [6a] anti dicitur contra, [7] unde et **antipoda** dicitur .i. gens contra nos habens pedes. C lxxvii

[1] **Calon** Grece lignum Latine, [2] unde hic **calo** nis .i. ille qui fert ligna, unde Horatius lignorum, et pecorum tibi calo insignis et horti; [3] et inde **caleo** as .i. properare verbum neutrum, [4] et hic **caligarius** rii .i. minister ferens ligna, [5] et pluraliter **calarie** arum .i. naves que ligna portant. C lxxviii

[1] **Camso** as verbum neutrum .i. plectere, [2] inde hic et hec **camsatilis** et hoc camsatile .i. plectilis, [3] et hec **camma** e .i. lectus tornatilis secundum C lxxix

---

2 Hor. *epist.* I 14, 42: lignorum et pecoris tibi calo argutus et horti

---

6 pluraliter *om.* A **8** coquere: decoquere ⟨unde verbalia⟩ A ⟨cinis componitur cimiterium a cinere et tero is vel secundum quosdam a cinis quod est dulcis et sterion quod est statio⟩ P_1

C lxxvi *om.* I
1 Crisis: Chrysos *Mai* **2** criseus: chryseus *Mai* **3** ypocrita: hypocrita *Mai* / ypos: hypo *Mai* **4** ypocrisis: hypocrisis *Mai* **5** crisostomus: chrysostomus *Mai*: cristomus V_1 / stomos: thomos P_1 omos V_1HP_2 stoma *Mai* / Latine ⟨Crisis etiam interpretatur iudicium Latine, unde critici .i. iudices dicuntur. Crisis vero est terminatio, inde dies critici .i. terminantis infermitatis⟩ φP_1

C lxxvii *om.* I
4 tis ⟨et christianismus mi, et christianizo as⟩ P_1 **7** dicitur ... pedes *om.* P_1 / gens: gentes H / habens: habentes H

C lxxviii *om.* I
2 .i. ille qui fert ligna: portator lignorum P_1 / fert: defert φ / insignis: argutus P_2 / horti: ortu A ⟨et inde cala e (calo A) pro ligno, unde puer scindit colam⟩ M_1A ⟨invidet usum⟩ P_1 **3** caleo: calero H calo φ / .i. properare: pro ponere P_2 ⟨unde calo as⟩ P_1 / verbum neutrum ⟨(preponere *add.* P_1) unde Ysidorus [*orig.* VI 14,4] nam naute calare pro ponere dicunt⟩ P_2P_1 *om.* A **4** ligna: lignum P_1

C lxxix *om.* I
1 plectere: flectere P_2 **2** .i. plectilis: .i. flectilis P_2 *om.* A

Ambrosium de officiis; [4] invenitur hoc **cama** tis in eodem sensu, [5] et hec **camisia** e, [6] et hic **camus** mi .i. capistrum, [7] et hoc **caminum** ni eo quod flammas in se replectat.

C lxxx [1] **Communis** utriusque generis et hoc commune, [2] inde **communiter** adverbium, [3] et **communico** as, [4] unde **communicator**, [5] **communicatus**, [6] **communicatio**. [7] Et componitur **excommunico** as, unde verbalia [8] **excommunicator**, [9] **excommunicatus**, [10] **excommunicatio**.

C lxxxi [1] **Copula** le, [2] inde **copulativus** a um, [3] et hic **copularius** rii .i. vinculum in collo canis, [4] et **copulo** as verbum activum, unde verbalia. [5] Et componitur **discopulo** as, et inde verbalia. [6] Item a copulo **copulatim** adverbium .i. coniunctim.

C lxxxii [1] **Cunctor** ris verbum deponens .i. morari, [2] inde **cunctus** a um, [3] et **cunctatim** omnino vel omnimodo, unde Macrobius de Saturnalibus inter eos saltatio cunctatim vel ab honestis appetebatur. [4] Item a cunctor **cunctabundus** a um .i. morosus, [5] et hoc **cunctamen** nis .i. moramen, [6] et hic **contus** ti .i. quoddam genus teli, unde Prudentius conto ferit increpat ore. [7] Et componitur **percunctor** aris .i. interrogare, et inde verbalia.

C lxxix 3 *non repperi*

C lxxx 3 Macr. *Sat.* III 14, 4: inter illos saltatio certatim vel ab honestis adpetebatur 6 Prud. *psych.* 116: conto petit, increpat ore

---

7 replectat: reflectat *a marg. Mai*

C lxxx *om.* I

2 adverbium ⟨et communis is. Et componitur secundum quosdam a com quod est similis et munium⟩ P_1 **4-6** communicator ... communicatio: verbalia M_1A **8-10** excommunicator, excommunicatus, excommunicatio: ut supra P_1 *om.* M_1A

C lxxxi *post* C lxxxii P_1 *om.* I

2 copulativus: copulatus A **6** copulo: copula P_1 / adverbium *om.* M_1A

C lxxxii *ante* C lxxxi P_1 *om.* I

2 cunctus: cunctatus φ P_1 / um ⟨et hec cuncta e .i. mora, unde Cato [?] prospicit cuncta tacitus quod quisque loquatur⟩ H **3** cunctatim ⟨adverbium .i.⟩ φ / omnino ⟨et cunctanter quod componitur incunctanter⟩ A ⟨et cunctatus quoque componitur incunctanter adverbium⟩ M_1 / vel omnimodo *om.* M_1A / vel: et *Mai* **4** cunctor ⟨et cuncta e .i. mora⟩ M_1A **5** moramen: mora HM_1AP_1 moramentum *Mai* ⟨dicitur etiam conctor aris pro inquiro ab hoc nomine⟩ M_1A ⟨et concta e⟩ P_1 *om.* P_2 **6** contus: certus A / teli ⟨quo piscator inquirit pisces⟩ M_1A / ferit: similis P_1 **7** verbalia ⟨Item a cunctor cunctus a um, quod componitur cunctipotens⟩ P_1

135 / 136 M.

[1] **Conor** aris verbum deponens, inde verbalia, [2] et hoc **conamen** nis, [3] et hic **conatus** us, [4] et hic **conus** ni .i. summitas galee, unde Statius amplexuque truces deducere conos; [5] et hoc **conopeum** ei .i. cortina ad instar retium plexa et fenestrata, unde Iuvenalis ut testudineo tibi Lentule conopeo. Quidam autem dicunt conopeum a Canopia .i. ab Egypto eo quod huiusmodi rete ibi precipue habeatur. C lxxxiii

[1] **Commodus** a um comparatur commodior commodissimus, [2] unde **commode** commodius commodissime adverbia, [3] et hec **commoditas** tis, [4] et **commodo** as .i. prestare. [5] Et componitur **accommodo** as, unde verbalia. [6] Commodus componitur **incommodus** a um, [7] inde **incommode** adverbium, [8] et hec **incommoditas** tis. C lxxxiv

[1] **Crusta** te, [2] inde **crustula** le, [3] et hec **crustaria** rie .i. taberna a vasis crustatis ita dicta, [4] et **crusto** as, unde verbalia. [5] Et componitur **decrusto** as, [6] et inde **decrustatus** a um, [7] et hec **decrustatio** is. C lxxxv

[1] **Catena** ne, [2] inde **catenula** le, [3] et **cateno** as, [4] unde **catenatus** a um. [5] Et componitur **concateno** as, [6] et **incateno** as, et ab istis verbalia. C lxxxvi

[1] **Crispus** comparatur crispior crispissimus, [2] unde **crispe** crispius crispissime adverbia, [3] et hec **crispitudo** nis, [4] et **crispo** as, [5] unde **crispatus** a um. [6] Et componitur **concrispo** as, et inde verbalia. C lxxxvii

---

4 Stat. *Theb.* IV 21 5 Iuv. VI 80

C lxxxiii *om.* I
4 Statius: Virgilius P_1 *om.* P_2 / truces: trucem P_1 5 cortina: corona P_2 / ut testudineo tibi *om.* V_1 / huiusmodi: huius P_1 / habeatur: habebatur P_1

C lxxxiv *om.* I
2 adverbia *om.* φ 4 .i. prestare: .i. prestinare V_1 .i. parare P_1 *om.* φ 5 as ⟨verbum neutrum⟩ P_1 6 um ⟨unde hic incommodus i⟩ H

C lxxxv *om.* I
2 le ⟨diminutivum⟩ P_1 3 ita: sic P_1 7 is. ⟨Creo as verbum neutrum, unde creator quod componitur omnicreator, et creatura e. Et componitur recreo as, recreatus, recreatio⟩ P_1

C lxxxvi *om.* I
2 le ⟨diminutivum⟩ P_1 6 verbalia ⟨et dicitur catena quasi tenens captos⟩ P_1

C lxxxvii *om.* I
2 adverbia *om.* φ

C lxxxviii [1] **Contumelia** lie, [2] inde hec **contumeliola** le, [3] et **contumeliosus** a um, [4] unde **contumeliose** adverbium, [5] et hec **contumia** e .i. convicium. [6] Et sciendum quod secundum quosdam **contumelia** dicitur a contumendo.

C lxxxix [1] **Contemplor** ris .i. videre, [2] inde **contemplator**, [3] **contemplatus**, [4] **contemplatio**, [5] et **contemplativus** a um, [6] unde **contemplative** adverbium.

C xc [1] **Corbes** is .i. cophinus vel qualus, [2] inde hec **corbita** te .i. navis oneraria, [3] et hic **corbio** is .i. ille qui facit corbes, unde Iuvenalis corbio vix ferret tot vasa ingentia.

C xci [1] **Culpo** as, [2] inde **culpatus** a um, [3] et hec **culpatio** nis, [4] et hic et hec **culpabilis** et hoc culpabile, [5] unde **culpabiliter** adverbium, [6] et hec **culpa** e. [7] Et componitur **inculpo** as, unde verbalia.

[1] Nunc primum de tertia littera cum mater Grammatica expromisisset tractatum sic voce gratulabunda fuit assistentes allocuta poetas: "Quamquam, o filioli mei, quos sane scientie opulenter informavi uberi partium

---

3 Iuv. III 251: corbulo vix ferret tot vasa ingentia

C lxxxviii *om.* I
2 le ⟨diminutivum⟩ P_1 **5** convicium ⟨et contumacia, et contumax .i. tumens verbis⟩ M_1

C lxxxix *om.* I
2-4 contemplator ... contemplatio: verbalia M_1A **2** contemplator ⟨ris, contemplatrix cis⟩ H **3** *om. Mai* **5** contemplativus: contemplatus P_1 **6** contemplative: contemplate P_1 / adverbium ⟨et videtur derivare ab hoc nomine templum secundum quosdam templum quoddam spatium aeris ab auspicibus⟩ P_1

C xc *om.* I
1 qualus ⟨vel cabi⟩ M_1P_2 ⟨vel capi⟩ A **2** oneraria: enerata P_1 **3** Iuvenalis: Horatius P_1 / tot *om.* A / ingentia *om.* P_1

C xci *om.* I
4 et hoc culpabile *om.* P_1

Explicit tractatus primus de tertia littera que dicitur -C- H

prologum om. M_1 A
Incipit prologus in secundum tractatum de eadem littera H
Prologus *Mai*
1 Nunc: tunc P_1 / assistentes: esistentes P_1 / uberi partium: uberi pretium P_1

137 / 138 M.

affluentia sit littera tertia referta, nil reliqui in exponendis illis qua vel antiqua vel moderna approbat censura; hoc quoque certissime animadverti: nullum esse discipline mee fautorem qui tantam tamque copiose digestam partium originem inter oblatrantes huius temporis canes ita queat propalare quin ab ipsis invidiose circumveniatur mordacique invidie dente quanto prevaluerint nisu corrodatur quibus parem inferre poterimus molestiam, si que vera sunt et equitatis lance probata, semper in medium protulerimus. [2] Nullo enim modo acerbius invidia contunditur quam si ei pertinaciter rationis vereque assertionis clipeo obsistatur. [3] Nunc ergo de tertia littera secundum exordiamur tractatum quatinus et ceptum loquendi campum exaremus et ut presto in manu habeatis unde durius invidos afficiatis. [4] Nonne placet? Placet inquiunt et inde conticuere omnes intentique ora tenebant".

[1] Cilium li, folliculus quo oculus tegitur.
[2] Cillere, movere, inde cilium eo quod sit semper in motu.
[3] Circellio, monachus qui per diversas vagat cellas. Augustinus quid sibi vult mane nomen circellionem? Dicimus quoque cicercellio pro cellione.
[4] Celicus, celestis, celitus, celicola.
[5] Celebs, celicam vitam agens.
[6] Celibatum, virginitas. Martianus constuit pellere celibatum.
[7] Celeptia, quoddam genus mitre.
[8] Celox, navis. Plautus quo hanc celocem conferam.
[9] Celites, celestes. Ovidius nec tamen admonita est pene pluralis aragnes cedere celitibus.
[10] Celamen, pictura. Homerus accipit insignem vario celamine balteum.
[11] Celticus, nobilis, insignis, illustris, egregius, augustus, authenticus, egrex.

---

4 Verg. *Aen.* II 1

3 August. in *psalm.* CXXXII 3 quid sibi vult nomen circellionum **6** Mart. Cap. I 5 **8** Plaut. *asin.* 258 **9** Ov. *met.* VI 151: neu tamen admonita est pene popularis Aracnes cedere celitibus **10** Hom. Lat. 630

---

reliqui *om.* P_1 / illis (*Mai*): illis reliqui π / certissime: certissimum I / digestam partium: digestam pretium P_1 / dente *om.* P_2 *Mai* / inferre ⟨parem⟩ H **2** contunditur: torquetur H / assertionis: assumptionis I **4** Nonne: Num ne H

Explicit prologus H

Incipit tractatus secundus de tertia littera que dicitur -C- H

Repetitiones C *Mai*

1-752 *om.* M_1A

1 li *om. Mai* / tegitur: clauditur P_2 **3** vagat: vagatur P_2 / mane: inane HP_1 **4** celicus: celibus V_1IP_1 celiber P_2 / celicola *om.* H **6** Martianus ... celibatum *om. Mai* **8** Plautus ... conferam *om. Mai* **9** Ovidius ... celitibus *om. Mai* / nec ... aragnes *om.* P_1 **10** *om.* I / Homerus ... balteum *om. Mai* **11** egrex *om.* H

138 M.

12 Cantitare, frequenter canere.
13 Cantilena, cantus.
14 Cantharus, scyphus. Iuvenalis nec non et parvulus infra cantharus.
15 Cauterius, equus castratus. Plautus ego faxim ubi qui superant equi fient viliores gallicis cauteriis.
16 Canna, rosel, cannetum, locus ubi canne crescunt.
17 Cannabis, chorda. Persius torta cannabe fulto cena fit in transito.
18 Celeuma, clamor nauticus. Hieronimus in vindimiis celeuma cantabat.
19 Cecuticen, qui canit cum cecuta.
20 Concinnus, concors, unanimis.
21 Concinne, concorditer.
22 Cantes, fistule organorum vel ornamentorum dee. Martianus cantes ille dicebantur et quicquid apprhendebantur venustabant.
23 Concinnare, composite aliquid agere.
24 Concinnatim, consonanter, copulatim, coniunctim.
25 Concentus, cantus.
26 Cantum, medietas rote, ubi radii inseruntur. Persius frustra sectabile cantum.
27 Candidulus, aliquantulum candidus.
28 Candicare, albescere.
29 Candulus, candidus. Iuvenalis prebenda est gladio pulcra hec et candula coniux.
30 Candiculus, candidus. Marbodus tertia candiculis tribus esse inscripta lituris.
31 Candidatus, dealbatus.
32 Candidarius, pelleliparius qui coria facit alba.
33 Candes, vasa fictilia.
34 Candicare, albescere. Martianus ipsius canities pruinosis candicabat nubibus.

---

14 Iuv. III 204-205 **15** Plaut. *aul.* 494-495: ego faxim muli pretis qui superant equos | sient viliores Gallicis cantheriis **17** Pers. V 146-147: torta cannabe fulto cena sit in transtro **18** Hier. *in Is.* XVI 10: laetus vindemiator celeuma cantabit **22** Mart. Cap. II 132: quippe ille Charites dicebantur et quicquid apprenderant venustabant **26** Pers. V 71: frustra sectabere cantum **29** Iuv. X 345: prebenda est gladio pulchra haec candida cervix **30** *non repperi* **34** Mart. Cap. I 70: ipsius autem canities pruinosis nivibus candicabat

---

14 Iuvenalis ... cantharus *om. Mai* **15** Plautus ... cauteriis *om. Mai* **16** Canna ⟨harundo⟩ H / *inde a* cannetum *distinxit* H **17** Persius ... transito *om. Mai* / ⟨tibi⟩ torta HIP_1 / transito: transtro HI **18** Hieronimus ... cantabat *om. Mai* / vindemiis ⟨vindemiator⟩ HIP_1 **19** *om.* P_1 **20** unanimis *om.* H **22** vel ornamentorum dee *om.* P_1 / Martianus ... venustabant *om. Mai* **24** copulatim *om.* P_1 **26** Persius ... cantum *om. Mai* / sectabile: sectabere I **28** candicare: candidare V_1 **29** coniux: cervix P_2 **30** Marbodus ... lituris *om. Mai* / esse: est H **32** pelleliparius: pelliparius *Mai* **33-34** *in unum coegit* I **34** *om.* P_1 *Mai* / candicare, albescere *om.* I / pruinosis: pruinosi I

138 / 139 M.

[35] Caliptra, genus mitre.
[36] Calamitosus, miser.
[37] Calamacus, mitra. Iosephus pilleum in modum calamaci.
[38] Caliendrum, quicquid caput involvit. Horatius Altum sagane caliendrum.
[39] Calebs, genus durissimi ferri.
[40] Caliculus, parvus calix.
[41] Calamistrum, acus, unde coma discriminatur.
[42] Calamistratus, calamistro ornatus.
[43] Calones, lignorum portitores. Horatius hunc permixere calones.
[44] Canistrum, genus vasis.
[45] Canicula, pro quadam stella. Persius insana canicula messes iamdudum coquit.
[46] Canitudo, capitis albedo. Plautus stultum est adversus hec capitis canitudinem.
[47] Calcaneus, talonus qui et cals et talus dicitur.
[48] Calcus, quarta pars oboli.
[49] Calcitro rusticus eo quod dure calcet. Plautus clamat si quam videt ad se ire calcitronem.
[50] Calcidicum, foris deambulatorium, quod et peribolum dicitur.
[51] Calculare, numerare, taxare, recensere.
[52] Calculatim, numeratim.
[53] Calculus, lapis minutus. Ovidius nitet meus ad imum calculus.
[54] Cacula, servus. Plautus video caculam militarem.
[55] Colimbus, herba crescens in aqua, vel tufus virens. Prudentius donec virente colimbo.
[56] Corolla, parva corona.
[57] Corollarium, corone premium, quod et donatica dicitur, id est premium, quo victor remuneratur. Boetius ita ego quoque tibi veluti corollarium dabo.
[58] Choraula vel choraules qui chorum ducit. Iuvenalis aut glafyrus fiet pater ambrosiusque choraules.

---

37 Iosephus = Cassiod. *Ios. antiq.* III p. 74 F.: super caput autem gestat pileum, in modum parvuli calamaci **38** Hor. *serm.* I 8, 48 **43** Hor. *serm.* I 2, 44: hunc perminxerunt calones **45** Pers. III 5-6 **46** Plaut. fr. 125: *stultum est adversum aetatem et capitis canitudinem* **49** Plaut. *asin.* 391: clamat, procul si quem videt ire ad se calcitronem **53** Ov. *met.* XV 43-44: et omnis calculus inmitem demittitur **54** Plaut. *trin.* 721 **55** Prud. *perist.* XII, 36: donec virenti fluctuet colymbo **57** Boeth. *cons.* III 10,22 **58** Iuv. VI 77: aut Glafyrus fiat pater Ambrosiusque choraules

---

37 Iosephus ... calamici *om. Mai* / pilleum *om.* P_1 **38** Horatius ... caliendrum *om. Mai* / sagane ⟨est⟩ P_1 **39** Calebs: Chalybs *Mai* **43** Horatius ... calones *om. Mai* **45** pro quadam: quedam P_1 / messes ... coquit *om.* P_1 **46** Plautus ... canitudinem *om. Mai* / hec: huius HIP_2 / capitis: temporis H **49** calcet: calcitret H / Plautus ... calcitronem *om. Mai* / si quam *om.* P_2 **50** calcidicum: caldicum I / quod et peribolum dicitur *om.* P_1 **51** recensere *om.* P_1 **53** Ovidius ... calculus *om. Mai* / meus: omnis HIP_2 **54** Plautus ... militarem *om. Mai* **55** *om.* H / tufus: infra P_1 / virente ⟨fluctuet⟩ IP_1 ⟨fluctu⟩ P_2 **57** Boetius ... dabo *om. Mai* **58** Iuvenalis ... choraules *om. Mai* / aut ... pater *om.* P_1

59 Choricista cum corda canens.
60 Choricanus cum coro canens.
61 Corymbus, fructus hedere. Ovidius et gravidis distinguit vela corymbis.
62 Cubicularius, cubilis custos.
63 Concuba e, qui pariter cumbit.
64 Concubinatus, quod ad concubinam pertinet. Quintilianus iuvenes in concubinatum eliguntur.
65 Catulaster, catulus catellus.
66 Catiliones, glutones, ambrones, ardeliones, lurcones, helluones, mandones, epulones, bucones, pandones, abliguritores.
67 Catiliosus, gulosus, vorax, edax, escosus, consumptor.
68 Cynicus, caninus, cynedus, caninus quia cynos canis dicitur vel cani similis. Iuvenalis inter socraticos notissima fossa cynedos.
69 Cynifex, musca canina.
70 Cynomia, musca circa canum aures volitans.
71 Curriculo, cito. Plautus licet inquit vos abire curriculo.
72 Cursitare, cursare, frequenter currere.
73 Cursilis, cursatilis ad currendum facilis.
74 Cursiliter, cito, mox, protinus, statim, citatim, cursim, ilico, ilicet, ocius, ocissime, actutum, celeriter, perniciter, velociter, curriculo, festinato.
75 Crusculum, parvum crus.
76 Crustumium, parvum crus vel genus marmoris.
77 Currax, velox et ad currendum abilis. Iosephus in camelis curracibus ascendentes evade vix potuerunt.
78 Crepor, sonitus, tinnitus, bombus, crepitus, fragor.
79 Crepundium, cunabulum cune.
80 Crepido, riparum summitas. Iuvenalis nulla crepido vacat nusquam pons.
81 Crepitare, sepe crepare.
82 Crepus, sacerdos Iovis, qui et lupercus et flamen et dialis dicitur.
83 Crepida, genus calciamenti quod et bota dicitur. Martianus crepidas peragrande telluris causa in pedibus gestabat.

---

61 Ov. *met.* III 665 **64** Ps. Quint. *decl.* III 11: in concubinatum iuniores eliguntur **68** Iuv. II 10 **71** Plaut. fr. 121 **77** Iosephus = Cassiod. *Ios. antiq.* VI p. 179 F.: qui tamen in camelis curracibus ascendentes vix evadere potuerunt **80** Iuv. V 8 **83** Mart. Cap. VI 581: crepidas peragrande telluris causa easdemque permenso orbe contritas viatrix infatigata gestabat

---

60 *om.* H **61** Ovidius ... corymbis *om. Mai* **64** Quintilianus ... eliguntur *om. Mai* **66** ardeliones, lurcones, helluones *om.* P_1 **67** consumptor *om.* P_1 **68** caninus *om.* P_2 / *inde a* cynedus *distinxit* H / cynedus, caninus *om.* P_1 *Mai* / Iuvenalis ... cynedos *om. Mai* / notissima fossa *om.* P_1 **71** Plautus ... curriculo *om. Mai* **73** facilis: habilis I **74** cito *om.* I / statim *om.* I / actutum *om.* P_1 / velociter *om.* P_1 **75-76** *in unum coegit Mai* **75** *om.* P_1 **76** crustumium parvum crus *om. Mai* / parvum crus: tumor crurum HIP_1P_2 **77** Iosephus ... potuerunt *om. Mai* / evade: evadere H **78** fragor *om.* H **80** Iuvenalis ... pons *om. Mai* / nusquam pons *om.* P_1 **82** qui: quod P_2 **83** in pedibus gestabat *om.* P_1

140 M.

84 Crepitaculum, sonus, tinnitus, bombus, crepor, fragor.
85 Creptilium, dubia lux.
86 Creperum, dubie, dubitanter. Martianus tum creperum lux alma micat geminata decore.
87 Crepusculum, dubia lux.
88 Creperius, dubius, hesitabundus, nutabundus.
89 Colonia, civitas. Plautus post hoc quid habeo nisi ut commutet coloniam.
90 Colera, folliculus de quo fel effunditur.
91 Culcitra, pulvinus, pulvinar, aureale.
92 Colossus, aliqua imago in memoriam facta. Ambrosius in templo colossum costituit Augusti.
93 Colus, covoilla.
94 Colifarius, bos operarius.
95 Columella, parva columna. Iosephus quattuor colummelle quadrangule.
96 Colibium, parvum munusculum ut pomum nuces, quod et bellarium dicitur et antepomentum.
97 Collyrium, quelibet superunctio.
98 Columbar, catena in qua collum constringitur. Plautus collum in columbari aut multum poterit.
99 Colomelli, dentes longiores.
100 Coluberculus, parvus coluber.
101 Colemmata, commixtiones olei, unde pugiles iniungebantur. Martianus nilotice frutices colemmata notabantur.
102 Colobium, pallium virginale.
103 Colima, calamus cum spica sua.
104 Colifium, panis qui post meridiem comeditur. Iuvenalis comedit colifia pauce.
105 Cliens, servus.
106 Clientela, servitium. Terentius Thais se patri commendavit in clientelam.

---

86 Mart. Cap. II 116: cum creperum lux alma micat gemmata Dione **89** Plaut. *aul.* 576: post hoc quod habeo ut commutet coloniam **92** Ambrosius = Heges. I 35, 6 **95** Iosephus = Cassiod. *Ios. antiq.* VIII p. 229 *F.*: quatuor erant columelle ad totidem angulos dispositae, forma quadrangulari **98** Plaut. *rud.* 888: in columbari collus haud multo post erit **101** Mart. Cap. III 225: nilotice fruticis collemata notabantur **104** Iuv. II 53: comedunt coloephia pauce **106** Ter. *eun.* 1039

---

84 bombus, crepor, fragor *om.* P_1 **85** Creptilium: Crepulum HP_2 / lux ⟨crepusculum⟩ H **86** Martianus ... decore *om. Mai* **87** *om.* H **89** Plautus ... coloniam *om. Mai* / commutet: mutet H **91** *om.* P_1 / aureale *om.* H **92** Ambrosius ... Augusti *om. Mai* **93** *om.* P_1 **95** Iosephus...quadrangule *om. Mai* / quattuor: gravior P_1 / quadrangule: rotundus P_1 **96** quod ... antepomentum *om.* H **98** in *om.* P_1 / Plautus ... poterit *om. Mai* **101** Martianus ... notabantur *om.* P_1 *Mai* / colemmata: colominata V_1P_2 **104** Iuvenalis ... pauce *om. Mai* / comedit: comedunt H **106** Terentius ... clientelam *om. Mai* / in *om.* P_1

140 / 141 M.

107 Cuniculus, genus machinarum ad urbes capiendas sub terra factum. Ieronimus eam civitatem insidiis et cuniculis dicunt superatam.

108 Columen, alacritas.

109 Colaphus, alapa in collo.

110 Collyrida, panis tenuis et quasi subcinericius. Iosephus Thamar conspersas collyridas obtulit fratri.

111 Castrimonia, castitas.

112 Castrimargia, ventris ingluvies.

113 Ceston, cingulum Veneris et dicitur ceston quasi caston eo quod luxuriam restringat. Statius que pessima ceston vis probat.

114 Castor, animal quod se ipsum castrat. Iuvenalis imitatus castora qui se eunuchum ipse facit.

115 Ceroferarius, ille qui cereum portat.

116 Ceruleus, flavus glaucus.

117 Casterium, locus in quo remi reponuntur. Plautus si reposui remum in casterium.

118 Cereasius, pistor qui ad instar cere deducit pastam.

119 Cerealium, domus ubi panes inciduntur.

120 Ceroma, confectio ex multis herbis. Iuvenalis femineum ceroma quis nescitur.

121 Cerimonia, festivitas cum cereis facta.

122 Cerotum, commixtio herbarum et unguentorum.

123 Casses, retia. Ovidius nec posuit studiosus altera casses.

124 Cassiarius, retiarius.

125 Cassabundus, cassus, frustratus.

126 Cariare, putrescere. Martianus ponens participium ait cariantem tripodem crepidas situ marcidas.

127 Caries, putredo.

128 Cariosus, putridus.

129 Casia, quedam herba cuius flos cito cadit. Persius hoc sibi corrupto cassiam dissolvit olivo.

130 Carenum, mustum eo quod fervendo parte careat.

---

107 *non repperi* **110** Iosephus = Cassiod. *Ios. antiq.* VII p. 196 *F.*: conspersa farina faciens collyridas easque frigens obtulit fratri **113** Stat. *Theb.* II 283-284 **114** Iuv. XII 34-35 **117** Plaut. *asin.* 519: si reposivi remum, sola ego in casteria **120** Iuv. VI 246-247 **123** Ov. *met.* V 579 **126** Mart. Cap. I 10 **129** Pers. II 64

---

107 factum ⟨genus animalis in caracteribus terre habitans, et⟩ P_2 / Ieronimus ... superatam *om. Mai* / dicunt superatam *om.* I **110** Iosephus ... fratri *om. Mai* **113** et dicitur ceston *om.* P_1 / caston: castigatio P_1 / Statius ... probat *om.* P_1 *Mai* **114** Iuvenalis ... facit *om. Mai* / ipse *om.* IP_2 **117** Plautus ... casterium *om. Mai* / casterium: casterio H **120** Iuvenalis ... nescitur *om.* P_1 *Mai* / nescitur: nescit P_2 **121** cereis: ceris I / facta *om.* P_1 **123** Ovidius ... casses *om. Mai* **126** Martianus ... marcidas *om. Mai* / ponens participium *om.* P_1 / crepidas: trepidas P_1 **129** Casia: Cassia P_2 Cassis V_1 / Persius ... olivo *om. Mai*

141 M.

131 Carex, canna, rosel.

132 Carectum, locus ubi carices crescunt. Virgilius Titire coge pecus tu post carecta latebas.

133 Carisa, vetus lena.

134 Carinare, conviciari, vituperare, obiurgare, litigare.

135 Carcesium, summitas mali in qua corde currunt. Lucanus atque utinam summi curvi carcesia mali.

136 Cartilago, auris vel naris teneritudo.

137 Calvaster, aliquantulum calvus.

138 Calvaria, locus patens super cilia. In evangelio locus ubi decapitabantur latrones calvarie locus dicitur promptis calvarias obscissorum capitum qui erant ibi.

139 Calvire, decipere, fallere, defraudare.

140 Cadulus, parvus cadus.

141 Casa, parva domus, teges, tugurium, meritorium pro scenica opella. Virgilius atque humiles habitare casas et figere cervos.

142 Casona, acus quo mulier caput scalpit.

143 Cadabundus, crebro cadens.

144 Caudex, truncus. Ambrosius super Egisippum caudibus oppressi animatu ponebant in flumine.

145 Cadula, frusta ex adipe que particulatim cadunt.

146 Caducarius, qui in alterius bonis pro herede cadit.

147 Cicatricosus, cicatricibus plenus. Plautus si tergum cicatricosum nihil hoc simile similius.

148 Caducea, virga Mercurii.

149 Caduceator, pacem ferens legatus.

150 Cevere, cullum movere sicut faciunt incumbendo. Iuvenalis ego te ceventem Sexte verebor.

151 Concretim, accumulatim, globatim, congestim, consertim, stipatim, spissim.

152 Crementum, semen virile. Iosephus crementum ad libidinem suo potius nutrivit in corpore.

153 Cordus, serotinus, unde et uvas maturas cordas dicimus.

154 Coredulus, cor citius currens edens.

---

132 Verg. *buc.* III 19-20 **135** Lucan. V 418: hic utinam summi curvet carchesia mali **138** *cf.* Evang.] Hier. *in Matth.* XXVII 33 **141** Verg. *buc.* II 29: atque humilis habitare casas et figere cervos **144** Ambrosius = Heges. IV 15,2: caudicibus oppressi ponebant animam in flumine **147** Plaut. *Amph.* 446 **150** Iuv. II 21 **152** Iosephus = Cassiod. *Ios. antiq.* I p. 6 *F.*

---

132 Carectum: Caretum *Mai* / Virgilius ... latebas *om. Mai* **133-139** *post* 480 P_1 **138** In ... ibi *om. Mai* / promptis: propter P_2P_1 ⟨scilicet⟩ I / calvarias: calvaria P_2 **141** Virgilius ... cervos *om. Mai* **142** quo: qua P_2 **143-144** *in unum coegit* I **144** Caudex truncus *om.* I / caudibus: caudicibus P_2 / animatu: animatum HIP_2 **147** Plautus ... similius *om. Mai* / tergum: tecum V_1 **149** legatus *om.* I **150** incumbendo: in concubendo P_2P_1 / Iuvenalis ... verebor *om. Mai* **151** stipatim spissim *om.* I **152** *post* 139 P_1 / Iosephus ... corpore *om. Mai* **153** *om.* P_1 **154** *post* 152 *om.* P_1 / coredulus: coredellus *Mai* / ⟨avis⟩ cor HIP_2 / currens *om.* HIP_2 *Mai*

155 Corculum, parvum cor. Plautus ego sum liber in meum corculum melculum unculum.
156 Corbius vel corbinius, duplex cor.
157 Chorepiscopus, episcopi vicarius.
158 Cordicitus, cordetenus. Sidonius prudentibus cordicitus insitum est.
159 Cordacista, cum corda canens.
160 Conclavia, cella interior.
161 Cordatus, sapiens. Elia in libro beati Iob viri cordati audite me.
162 Cordate, sapienter.
163 Concordiosus, concors.
164 Cordiacus, corde pulsum patiens. Iuvenalis cordiaco ciathum umquam missurus amico.
165 Ceraunium, scopulus prominens in mari. Lucanus movitque ceraunia nautis.
166 Clipeola, anulus eo quod sit rotundus ut clipeus.
167 Clipeatus, clipeo munitus. Ovidius crescitque seges clipeata virorum.
168 Clitones, filii regii vel pueri nobiles.
169 Clunes, renes vel coxe.
170 Cluere, resplendere, fulgere, rutilare, coruscare, radiare, micare, gliscere, nitere. Prudentius quot patria virtute clusit.
171 Cluniculum, spatha, gladius, mucro, machera, ensis, spandona, sica.
172 Cervicosus, superbus, elatus, torosus, arrogans, insolens, superciliosus, tuberosus, ampullosus, pomposus, hyperbolicus.
173 Cervicose, superbe, arroganter.
174 Cesonia, quedam parva caro que crescit in fronte pulli caballini. Iuvenalis totam tremuli cesonia pulli.
175 Cervica, alapa, colaphus.
176 Cervical, pulvinar, tormentum aureale.
177 Cesim, dolatim, discerptim, dilaniatim. Quintilius cesim membratimque dicimus.

---

155 Plaut. *cas.* 837: ego sum liber in meum corculum melculum verculum **158** Sidon. *epist.* IV 6,1: prudentibus cordacitus (cordicitus *var. l.*) insitum est **161** *Iob* XXXIV 10 **164** Iuv. V 32: cardiaco numquam cyathum missurus amico **165** Lucan. V 457 **167** Ov. *met.* III 110 **170** Prud. *psych.* 2: qui patria virtute cluis **174** Iuv. VI 616: totam tremuli frontem cesonia pulli **177** Quint. *inst.* IX 4,126: membratim cesimque dicemus

---

155 *om.* P_1 / Plautus ... unculum *om. Mai* / unculum: verculum P_2 **156-157** *post* 154 P_1 **158** Sidonius ... est *om. Mai* **160** *om.* P_1 **161** *om.* P_1 / Elia ... me *om. Mai* **164** Iuvenalis ... amico *om.* P_1*Mai* / ciathum *om.* P_2 **165** Lucanus ... nautis *om. Mai* **166** clipeus ⟨clipeolus parvus clipeus⟩ IP_2P_1 **167** Ovidius ... virorum *om. Mai* **168** pueri *om.* P_1 / nobiles: nobilium P_1 **170** Prudentius ... clusit *om. Mai* / quot: qui I **171** ensis *om.* P_1 / spandona sica *om.* H I / sica *om.* P_1 **172** *post* 504 H / tuberosus *om. Mai* / hyperbolicus *om.* I **173** arroganter ⟨elate, torose, insolenter, superciliose, tuberose, ampullose, pompose, iperbolice⟩ H **174** caballini: equini I *om.* HP_2P_1 / Iuvenalis ... pulli *om. Mai* **176** tormentum: tumentum *Mai* / aureale ⟨pulvinar⟩ H **177** dolatim ... cesim *om.* I / Quintilius ... dicimus *om. Mai*

142 M.

178 Cesones, qui de matris ventre ceduntur.
179 Cincinnus, vel capillus vel vetus pannus.
180 Cincinnatulus, capillatus. Hieronimus cincinnatulos pueros devita.
181 Cincinnosus, pannosus, laciniosus, tunicosus.
182 Cedecula, parva cedes.
183 Cesius, lenticosus, himniosus. Terentius rufam ne illam virginem cesiam.
184 Chirurgicus, medicus manus operans.
185 Chirurgia, ars medicinalis cum manu.
186 Chiragra, manuum infirmitas. Persius sed cum nodosa chiragra fregit articulos.
187 Chirotheca, manuum tectura.
188 Chiros, manus.
189 Chironomanta, ioculator. Iuvenalis et chironomanta volanti cutello.
190 Clavicularius, claviger.
191 Cecultare, cecare. Plautus num nam oculi mihi cecultant.
192 Cecutire, cecare. Martianus ponens partcipium ait cecutientisque meonii suaviloquam senectutem.
193 Conclavis, cella alteri domui adherens.
194 Claudicarius, quod cito claudicat.
195 Clathrus, repagulum vel truncus. Horatius obiectos valeat si frangere clathros.
196 Cladecula, parva clades.
197 Claudere, claudicare. Cecilius vos nescitis ubi consilium claudeat.
198 Cedo, dic. Terentius de te aliud sollicitat cedo. Dicimus quoque cedite pro dicite.
199 Carrire, dividere, secernere, seiungere.
200 Carrinator, carnium laniator, macellio, lanista, lanius.
201 Cessim, gradatim, pedetentim. Martianus cessim plerumque recursitans gaudeat occupari.
202 Carricutium, vehiculum altissimarum rotarum.

---

180 Hier. *epist.* CXXX 19 **183** Ter. *heaut.* 1061-1062 **186** Pers. V 58-59: sed cum lapidosa cheragra fregerit articulos **189** Iuv. V 121-122: et chironomunta volanti|cultello **191** Plaut. fr. 126 **192** Mart. Cap. I 3 **195** Hor. *ars* 437: obiectos caveae valuit si frangere clathros **197** Caecil. *com.* 32 Ribb.[3]: An ubi non sitis, ibi consilium claudeat **198** Ter. *eun.* 163 **201** Mart. Cap. I 25

---

180 Hieronimus ... devita *om. Mai* **181** Cincinnosus: Cincerinnosus P_1 **183** Terentius ... cesiam *om. Mai* / rufam ne *om.* I / virginem *om.* P_1 **184-187** manus ... tectura *om.* P_1 **184** manus: manu H **186** Persius ... articulos *om. Mai* / fregit: fregerit H **189** Chironomanta: Chiromanta *Mai* / Iuvenalis ... cutello *om. Mai* / et chironomanta: et chiromanta *Mai* **191** cecare: occultare P_1 / Plautus ... cecultant *om. Mai* **192** Martianus ... senectutem *om. Mai* **194** quod cito: qui P_1 **195** Horatius ... clathros *om. Mai* / si *om.* P_1 **197** ubi: mihi P_1 **198** Terentius ... dicite *om. Mai* / de te: ⟨qui⟩ te ⟨ergo⟩ HP_2 **200** lanius *om.* P_2 **201-202** *post* 157 P_1 **201** Martianus ... occupari ⟨consultare, consulere⟩ P_1 *om. Mai*

203 Cessabundus, qui sepe cessat, qui et piger et otiosus dicitur.
204 Cetarius, piscator. Terentius contra leti obviam mihi cupedinarii cetarii.
205 Cessiosus, qui sepe cedit.
206 Corpulentus, crassus, esculentus, carnulentus, succulentus, pinguis, sucidus.
207 Cetarium, macellum. Horatius pales adnabunt terni et cetaria crescent.
208 Corpulentia, crassitudo.
209 Comere, ornare, venustare, vernare, deflorare, comare.
210 Comatulus, ornatus. Hieronimus comatulus comatus, domus tue tecta non videant.
211 Comis, facetus, urbanus, lepidus, curialis.
212 Comiter, facete, urbane, lepide.
213 Cometa, quedam stella. Lucanus mutantis ceptra comete.
214 Comare, adornare.
215 Comatores, argenti exclusores.
216 Comitium, placitum quod multi faciunt comites. Plautus ibo intro ut capite de meo fiant comitia.
217 Comata, iudicia.
218 Consultare, consulere.
219 Cassis, galea, galerus, conus, calamacus. Homerus et iuvenem arrepta prosternit callidus victor.
220 Consus, consiliorum deus.
221 Consulte, sapienter.
222 Condylus, nodus. Martianus ictibus crebris verticem complicatis quoque in condylos digitis vulnerabat.
223 Condylomaticus, nodosus.
224 Condylomata, quoddam genus glandium.
225 Cachinones, derisores. Persius sed sum petulanti splene cachinno.
226 Condus, sciphus, patera, crater, cantharus, ciathus.
227 Cuneus, agmen, turma, phalanx, caterva, globus, chorus, coetus, turba.
228 Capulare, scindere, desecare. In decretis pontificum lingua delatoris capuletur.

---

204 Ter. *eun.* 256-257: concurrunt leti mi obviam cuppedenarii omnes | cetari **207** Hor. *serm.* II 5,44: plures adnabunt tinni et cetaria crescent **210** Hier. *epist.* XLV 13,1 **213** Lucan. I 529: mutantem regna cometen **216** Plaut. *aul.* 700: ibo intro ubi de capite meo sunt comitia **219** *non repperi* **222** Mart. Cap. I 88 **225** Pers. I 12 **228** Decret. pontif.] Lex Sal. VII 4 add. 22

---

204 Terentius ... cetarii *om. Mai* / contra: concurrunt HI **207** Horatius ... crescent *om. Mai* / pales: plures H / terni: tinni H pisces P_1 **209** comare *om.* P_2 **210** comatulus ⟨comatus⟩ H / Hieronimus ... videant *om. Mai* **213** Lucanus ... comete *om. Mai* **216** Plautus ... comitia *om. Mai* **219** Homerus ... victor *om. Mai* / callidus: casside HP_2 / victor *om.* P_1 **220** *post* 202 P_1 **221** *om.* P_1 **222** *post* 220 P_1 / Martianus ... vulnerabat *om. Mai* **224** glandium: glandii P_1 **225** *om.* P_1 / sum: tum *Mai* **226** ciathus ⟨phiala⟩ H **227** phalanx ⟨phalanga⟩ H / *inde a* caterva *distinxit* P_1 / globus *om.* H **228** post 222 P_1 / in ... capuletur *om. Mai*

143 / 144 M.

229 Condones, gladiatores.
230 Condalium, anulus.
231 Caupulus, navis, prora, puppis, myopara, scapa, lembus, linter, carina, liburnus, dromolegis, cymba, caudea, cumba.
232 Comminiscor, adinvenire, excogitare.
233 Commentor, adinventor.
234 Conopeus, cortina ut rete. Iuvenalis ut testudineo tibi lentule conopeo.
235 Comedia, villicus cantus.
236 Comedicus, delectabilis.
237 Comedice, delectabiliter. Plautus heus astitistis et dulce et comodice.
238 Comedus, comedie scriptor.
239 Comicus, facetus, urbanus, curialis.
240 Curitis, nomen Iunonis. Martianus curiti debent memorare bellantes.
241 Curialis, facetus.
242 Curiatim, de curia in curiam.
243 Curulis, sella consulis aliquando vero pro ipso consule. Lucanus vacue quoque curules.
244 Civicare, civitatem colere.
245 Concivis, qui simul et cum cive.
246 Colicus, qui in intestino infirmitatem patitur. Macer illius secundum colicis melle medetur.
247 Colare, purgare vel liquefacere.
248 Colatorius, purgatorius.
249 Ciere, vocare, nuncupare, kalare. Statius odit et amissos longo ciet agmine tauros.
250 Citatim, cito.
251 Concio, populi convocatio.
252 Concionabulum, concilium vel locus conciliorum. In decretis Innocentii pape si statim cedens Decius pessimo concionabulo.
253 Concionari, populum alloqui.
254 Concionator, populi allocutor.
255 Citreus, de citro arbore factus. Persius et quicquid denique lectis scribitur in citreis.

---

234 Iuv. VI 80 **237** Plaut. *mil.* 213: hercle astitit et dulce et comedice **240** Mart. Cap. II 149 **243** Lucan. III 107: vacueque loco cessere curules **246** Macer = Odo Magd. 120 **249** Stat. *Theb.* III 52: odit et amissos longo ciet ordine tauros **252** *non repperi* **255** Pers. I 52-53

---

230 *post* 228 P_1 **233** *om.* I / adinventor: adinvenire H **234** Iuvenalis...conopeo *om. Mai* **235** cantus ⟨comedus vel comicus qui facit comediam⟩ P_2 **237** Plautus ... comodice *om. Mai* / astitistis: astiti I **238** *om.* P_2 **239** facetus *om.* P_1 / curialis *om.* P_1 **243** Lucanus ... curules *om. Mai* **246** in *om. Mai* / Macer ... medetur *om. Mai* **249** Statius ... tauros *om. Mai* **250** *om.* I **251** *om.* I **252** pessimo *om.* P_1 **253-254** *om.* P_1 **255** Persius ... citreis *om. Mai*

144 M.

256 Consciscere, vocare, calare, ciere, accersire, nuncupare.
257 Citare, properare, maturare, accelerare.
258 Citatus, velox, citius, celer, pernix, currax. Statius ponens comparativum ait licet igne Iovis lapsisque citatior astris.
259 Creditaria, cameraria, pedisequa, cubicularia.
260 Credulus, qui facile credit.
261 Creditarius, camerarius. Iosephus alter lectuli regis creditarius.
262 Corniculum, parvum cornu.
263 Cornus, quedam arbor cuius fructus corna dicuntur.
264 Cornicula, parva cornix.
265 Corniculari, vocem cornicis imitari quod et pro detrahere dicitur. Persius quid cornicaris inepte.
266 Cenaculum, domus cenantium.
267 Cenulentus, fetidus, olax, putidus, naucidus, hircosus, spurcus.
268 Cenaticus, ad cenam pertinens. Plautus est illic una spes cenatica mihi.
269 Cenodochium, domus in qua cenandi est refugium.
270 Cenodochiarius, elemosinarius. Iuvenalis augur cenobates medicus magus.
271 Cenobium, multorum congregatio in unum.
272 Cenobita, qui cenobium colit.
273 Cenopolium, cellarium penus apotheca. Plautus cum panem et vinum petimus ex cenopolio.
274 Cenulentia, fetor, spurcitia.
275 Cenula, parva cena.
276 Cenitare, sepe cenare. Macrobius de Saturnalibus imperare cepit ut patentibus ianus pransitaretur et cenitaretur.
277 Citerior, interior, penitior.
278 Citimus, intimus, penitissimus.
279 Citeria, effigies quedam ludi causa in foro allata. Cato ludis inquit pro citeria.
280 Censores, iudices.
281 Censorius, qui censum servat, qui et apothecarius et thesaurizarius dicitur.

---

258 Stat. *Theb.* I 92 **261** Iosephus = Cassiod. *Ios. antiq.* XVI p. 467 *F.*: alter vero lectuli regis creditarius **265** Pers. V 12: quid tecum grave cornicaris inepte **268** Plaut. *capt.* 496 **270** Iuv. III 77: augur, schoenobates, medicus, magus **273** Plaut. *asin.* 200: quom a pistore panem petimus vinum ex coenopolio **276** Macr. *Sat.* III 17, 2: imperari cepit ut patentibus ianuis pransitaretur et cenitaretur **279** Cato *orat.* fr. 58,14

---

256 calare ... nuncupare *om.* H **258** Statius ... astris *om. Mai* **265** corniculari: cornicari P_2 cornicarius I / Persius ... inepte *om. Mai* **268** Cenaticus ... pertinens *om.* I / Plautus ... mihi *om. Mai* **270** elemosinarius ⟨cenobates semiambulans⟩ P_2P_1 / Iuvenalis ... magus *om. Mai* / medicus magus *om.* P_1 **271** multorum *om.* I **273** *post* 230 P_1 / Plautus ... cenopolio *om. Mai* **276** Macrobius ... cenitaretur *om. Mai* **279** Cato ... citeria *om. Mai* **281** *post* 273 P_1

144 / 145 M.

282 Citrosus, crispus et decorus. Nevius pulcram ex auro vestemque citrosam.

283 Centrum, punctus.

284 Censura, iudicium equitas.

285 Centones, illi qui faciunt feltre quo et pro ipso feltre dicitur. Macrobius de Saturnalibus sub centonibus super quos uxor cubat.

286 Centuriare, ordinare, statuere, disponere.

287 Centuriator, ordinator.

288 Centurio, qui centum preest hominibus. Persius dixeris hoc inter varicosos centuriones.

289 Circulare, circumdare, girare, lustrare, orbiculare, ambire, circinare.

290 Circulator, deceptor, versipellis.

291 Centuria, ducenta iugeri in agris, centum homines in re militari. Horatius centurie seniorum agitant expertia frugum.

292 Circumscriptorie, callide, versute, gnare.

293 Circumsepte, caute, gnare, fabre, cautim.

294 Celeriuscule, celeriter. Cicero celeriuscule factum dicemus quos strenue ostendere volemus.

295 Circum, circa, circiter.

296 Circumforanus, qui fora circuit, qui et lustro dicitur.

297 Circenses, ludi quidam cum armatis facti. Iuvenalis si potes avelli circensibus.

298 Circius, ventus qui circuitum facit.

299 Circinus, machina que circuitum facit, unde et circinare, circuire. Ovidius circinus excurrens meta interiore laborat.

300 Caperatus, rugosus, squarrosus, verricosus, tuberosus, gibbosus, pupulosus, inequalis.

301 Capricornus, animal qui et rinoceros dicitur.

302 Caprificus, herba que perforat mausolea. Persius rupto exierit caprifico.

303 Carnulentus, crassus.

304 Carnulentia, pinguedo, arvina, adeps, axungia.

305 Caruncula, parva caro. Varro qui vis potius homo quam caruncula nostra.

---

282 Naev. *carm.* 10: pulcraque ⟨vasa⟩ ex auro vestemque citrosam **285** Macr. *Sat.* I 6, 30: scrofe sub centonibus cadaver collocat super quos uxor cubat **288** Pers. V 189: dixeris haec inter varicosos centuriones **291** Hor. *ars* 341 **294** *reth. Her.* III 14, 24 **297** Iuv. III 223 **299** Ov.] Prud. *c. Symm.* I 324 **302** Pers. I 24-25 **305** Varro *Men.* 31

---

282 Nevius ... citrosam *om. Mai* **285** Macrobius ... cubat *om. Mai* / de Saturnalibus *om.* P_1 **288** Persius ... centuriones *om. Mai* **291** iugeri: iugera H / centum ... militari *om.* P_1 / in re (*Mai*): iure V_1 / Horatius ... frugum *om. Mai* **292** versute, gnare *om.* H **293** gnare, fabre, cautim *om.* H **294** Cicero ... volemus *om. Mai* **297** Iuvenalis ... circensibus *om.* P_1*Mai* **299** Circinus ... facit *om.* V_1 **300** *post* 281 P_1 **301** qui: quod P_2 **302** Persius ... caprifico *om. Mai* / rupto ⟨iecore⟩ P_2 *om.* I / exierit: exigerit I **304-305** *in unum coegit* I **305** caruncula, parva caro *om.* I / Varro ... nostra *om. Mai* / caruncula: carnuncula I

145 M.

306 Coriolum, parvum corium.
307 Carnificina, macellum. Plautus carnificinam hic facere possum perpetim.
308 Coriosus, vestitus.
309 Coritus, theca arcuum.
310 Corintus, theca sagittarum. Ovidius tristia est nemo qui non corinton et arcum.
311 Cutitus, stupratus.
312 Cuticula, parva cutis.
313 Cudere, fabricare, tundere. Terentius argentum cudo quod dem tibi.
314 Cauterium, ferrum quo uruntur infirmi.
315 Causticus, asper, acrimoniosus.
316 Cauteriatus, durus. Apostolus cauteriatam habentem conscieram.
317 Cavillare, contendere, disputare, litigare, iurgare.
318 Cavillator, disputator.
319 Cautim, caute, prudenter. Terentius cautim et paulatim dabis, si sapies.
320 Carptim, scissim, divisim, cesim, laniatim, fractim, discerptim.
321 Cavilla, rixa, contentio. Plautus pone hoc sis aufer cavillam.
322 Carmentis, dea carminum.
323 Carpentus, currus. Iuvenalis carpento rapitur pinguis Damasippus.
324 Carminari, carmen facere.
325 Carduelis, quedam avis.
326 Cirpus, iuncus. Terentius queris nodo in cirpo.
327 Claritudo, claritas, fulgor, nitor, iubar, vibramen, splendor, coruscamen, radiamen, illustramen.
328 Clarius, sol. Martianus crescebat notis quod eam clarius multa conciliatione devinxerat.
329 Clerimonia, cleritas vel clericalitas.
330 Cibosus, cibo plenus.

---

307 Plaut. *capt.* 132: carnificinam hunc facere possum perpetim **310** Ov. *trist.* V 7, 15: in quibus est nemo qui non coryton et arcum **313** Ter. *heaut.* 740-741 **316** *I Tim.* IV 2 **319** Ter. *heaut.* 870-871 **321** Plaut. *aul.* 638 **323** Iuv. VIII 147: carpendo rapitur pinguis Lateranus (Damasippis *var. l.*) **326** Ter. *Andr.* 941: nodum in scirpo queris **328** Mart. Cap. I 34: accrescebat votis, quod multa eam clarius conciliatione devinxerat

---

306 *om.* P_2 **307** Plautus ... perpetim *om. Mai* **308-310** *post* 300 P_1 **309** arcuum: sagittarum P_1 **310** sagittarum: arcum P_1 / Ovidius ... arcum *om. Mai* / nemo: homo I **313-319** *post* 310 P_1 **313** Terentius ... tibi *om. Mai* / dem: est P_1 **316** Apostolus ... conscieram *om. Mai* / cauteriatam ⟨inquit⟩ H / habentem: habens P_1 **317** litigare *om.* H / iurgare *om.* HI **318** *om.* I / disputator ⟨cum deceptione⟩ P_2 **321** *post* 319 P_1 / Plautus ... cavillam *om. Mai* / hoc sis: ossis I **323** Iuvenalis ... Damasippus *om. Mai* **324** *om.* P_2 **326** Terentius ... cirpo *om. Mai* / nodo: nodum H **328** Martianus ... devinxerat *om. Mai* **329** *post* 321 P_1

145 / 146 M.

331 Ciborium, vas ad cibos deferendos aptum. Horatius oblivioso levia massico ciboria exple.
332 Cibe, tessere, tali, taxilli, tessive.
333 Cibarium, cibus, edulium, esus, epulum.
334 Cirrus, crinis, coma, cesaries, cincinnus. Prudentius augeret ut addita cirros.
335 Cibeles, mater deorum.
336 Cilliba, mensa cibatoria, que et assidela dicitur.
337 Cirratus, crinitus. Persius ten cirratorum centum dictata fuisse.
338 Culmus, folliculus grani.
339 Culminare, exaltare, sublimare, fastigare.
340 Corax, corvus. Martianus corax oris aurati femine auspicio prevolabat.
341 Crinius, Sol, Phebus, Titan, Clarius.
342 Culponeus, rusticanum calciamentum.
343 Cachinones, derisores. Persius sed si impetulanti splene cachinno.
344 Culmites, divites.
345 Cumaticus, versificator, nam cuma dicitur brevis dictio.
346 Calamistrum, acus, unde coma discriminatur. Ambrosius calamistris crispabat capillos tibi oculos.
347 Capaculus, aliquantulum capax.
348 Captare, frequenter capere vel cupere.
349 Cirris, avis que vocatur smerillum. Ovidius in avem mutata vocatur cirris.
350 Capescere, frequenter capere.
351 Capsus, carruca undique convecta.
352 Capsa, cista ubi aliquid reponitur, quod etiam pro parva domo dicitur. Horatius et una cum scriptore meo capsa protectus operta.
353 Capi, genus mensure quod in libro regum reperies.

---

331 Hor. *carm.* II 7, 21-22 **334** Prud. *psych.* 184 **337** Pers. I 29 **340** Mart. Cap. V 433 **343** Pers. I 12: sed sum petulanti splene cachinno **346** Ambrosius = Heges. IV 25,2: calamistris crispabat capillos stibio oculos **349** Ov. *met.* VIII 150-151 **352** Hor. *epist.* II 1,268: et una cum scriptore meo capsa porrectus operta **353** *non repperi*

331-332 *post* 329 P_1 **331** Horatius ... exple *om. Mai* **332** tessive *om.* H **334** Prudentius ... cirros *om. Mai* / Prudentius ⟨cimbus extructos⟩ P_1 / augeret: auget V_1IP_2 **336** *post* 332 P_1 **337** Persius ... fuisse *om. Mai* **338-339** *post* 336 P_1 **339** exaltare sublimare *om.* P_2 / fastigare: fastigiare H **341-348** *post* 339 P_1 **343** *om.* HP_2 / Cachinones: cuchinones *Mai* / Persius ... cachinno *om. Mai* **345** cuma *om.* H **346** unde: cum qua P_1 / Ambrosius ... oculos *om. Mai* / tibi oculos *om.* P_1 **348** Capaculus: capatulus *Mai* **349** Cirris: Cirreis *Mai* / smerillum ... vocatur *om.* V_1 **352** Horatius ... operta *om. Mai*

146 M.

354 Capidula, genus vasis.
355 Capis, genus vasis. Aruntius capis esse quidam genus vasis pontificalis diminutivum autem facit capidula.
356 Capsella et capsula, cista repositoria.
357 Capisterium, vas ad purgandum frumentum.
358 Captentula, subtilis verborum deceptio. Martianus captentule ludis illigantibus.
359 Cepedines, saxa in mari prominentia.
360 Caprona, iuba equina caprona quasi capiti equi prona.
361 Capitium, os cappe vel os tunice. In libro Iob quasi capitio tunice succinxeret me.
362 Capululum, genus mitre.
363 Caliptra genus mitre.
*364 Cipio, baculus ad capiendum aptus; unde Plautus verbero aut muttito aut ego iam te legam hoc scipione.
365 Capedulum, mitra, pileum, calamacus, caliendrum, comatium, caliptra, capulum.
366 Capitolinus, de capitolio existens.
367 Capsax, vas duodecim sextariorum.
368 Capital, sententia de capite puniendo. Terentius nova capitalia inquit.
369 Capillamentum, capillatura.
370 Capillosus, capillis plenus.
371 Capillitium, capillatura. Martianus draconibus circumplexa crebroque capillitio.
372 Capax, quod multum capit.
373 Capedo, studium vel ingenium.
374 Cepere, incipere, inchoare, initiari. Cato cepiam semesa verba loqui.
375 Cops, copia.
376 Copsus, copiosus.
377 Cerdo, pelliparius, parmentarius, alutarius. Persius tollat sua munera cerdo.

---

355 Aruntius (Prisc. *G.L.K.* I 251, 12 *H.*): Arruntius: capis, vasis genus pontificalis **358** Mart. Cap. IV 423: captentulisve ludis illigantibus **361** Iob XXX 18: quasi capitio tunic me **364** Plaut. *Amph.* 519-520: verbero aut muttitio | quoi ego iam hoc scipione **368** Ter. *ad.* 723 **371** Mart. Cap. II 181 **374** Cato *orat. inc.* fr. 73,15: coepiam seditiosa verba loqui **377** Pers. IV 51

354-355 *in unum coegerunt* IP$_2$ **354** *om.* H *Mai* **355** Capis genus vasis *om.* I / Capis ... vasis *om.* P$_2$ / Aruntius ... capidula *om.* P$_1$ *Mai* **356** ⟨capsa⟩ capsella P$_2$ **361** vel ⟨de⟩ V$_1$ I / os *om.* HP$_1$ / In ... me *om.* *Mai* / quasi *om.* I / succinxeret me *om.* I **364** Cipio: Capio P$_1$ / unde ... scipione *om.* *Mai* / verbero aut muttito *om.* P$_2$ **365** *inde a* calamacus *distinxit* P$_1$ / *inde a* comatium *distinxit* P$_1$ **371** Capillitium, capillatura *om.* I / Martianus ... capillitio *om.* *Mai* **372** *om.* P$_2$ **373** ingenium ⟨vel spatium⟩ H **374** Cato ... loqui *om.* H *Mai* **375** *om.* *Mai* **377-378** *post* 348 P$_1$ **377** alutarius *om.* H / Persius ... cerdo *om.* *Mai*

146 / 147 M.

378 Cercopa, certator, agonista, brabeuta, agonizeta, pugil, agonisticus, desudator.
379 Clepsidra, dotillus dolii.
380 Clepere, rapere, furari, expilare. Prudentius quod rapere et clepere est.
381 Cleps, fur.
382 Cleptus, furatus.
383 Cauponari, vendere. In decretis Romani concilii sint nobis anathema eo quod verbum veritatis videretur cauponari.
384 Caupones, taberniones, crustarii, ganeones.
385 Caupona, taberna, crustaria, cetaria, metaria.
386 Cupedia, cupiditas edendi vel bibendi. Augustinus sunt ullo vitio voracitatis vel cupedie.
387 Cupidulus, aliquantulum cupidus.
388 Cupidiosus, cupidus.
389 Cupidenarius, denariorum cupidus. Terentius cupidenariis concurrunt obviam mihi.
390 Cuppes, cibi lautiores.
391 Cinctim, strictim.
392 Cinctutus, discinctus. Horatius fingere cintutis non exaudita cetegis.
393 Calistrix, simia cum producta barba.
394 Callis, semita limes.
395 Callus, porci cuana. Plautus quanta summi a sumendo quanta callo calamitas.
396 Callidus, astutus, versutus, versipellis, varus, cicur, gnarus.
397 Callere, prudenter agere.
398 Cinxia, quoddam nomen Iunonis. Martianus unxia te Cinxia debent mortales puelle vocare.
399 Cumera, vas frumentarium. Horatius repserat in cumeram frumenti.

---

380 Prud. *psych.* 562 **383** Decret. Rom. Conc.] Cassiod. hist. IV 24 p. 972 D **386** Aug. *doctr. christ.* III 12,19: sine aliquo vitio cupediae vel voracitas **389** Ter. *eun.* 256: concurrunt laeti mi obviam cuppedenarii **392** Hor. *ars* 50 **395** Plaut. *capt.* 904: quanta sumini assumendo quanta callo calamitas **398** Mart. Cap. II 149: Unxiam, Cinctiam mortales puellae debent in nuptias convocare **399** Hor. *epist.* I 7, 29-30

---

378 agonizeta ... desudator *om.* H **380** Prudentius ... est *om. Mai* **383** In ... cauponari *om. Mai* **384-385** *post* 378 P_1 **384** ganeones *om.* I **385** metaria *om.* H **386** cupiditas: voracitas I / Augustinus ... cupedie *om. Mai* / voracitatis: rapacitatis H / cupedie ⟨pretiosissimo cibo sepe utatur⟩ P_1 **387** cupidulus: cupidus V_1 **388** *om.* I **389** Terentius ... mihi *om. Mai* **390** *om.* P_2 **392** Horatius ... cetegis *om. Mai* **393** producta: prolixa I **394** semita ⟨orbita⟩ H **395-397** *post* 385 P_1 **395** Plautus ... calamitas *om. Mai* / quanta *om.* P_1 **396** varus: carus I **397** agere ⟨vel scire vel intellegere⟩ P_2 **398** Martianus ... vocare *om.* V_1 **399** Horatius ... frumenti *om. Mai* / ⟨forte pro angustam tenuis vulpecula runam⟩ repserat P_1

147 M.

400 Camur vel camurus, curvus, obuncus, aquilinus.

401 Camillus et camilla, iuvenes sacerdotum. Macrobius de Saturnalibus et camillas flaminum et flaminarem per ministros vocabant.

402 Cocinator, cocus.

403 Coculum, quodlibet vas eneum. Plautus eneis coculus ex cocta mihi omnis misericordia.

404 Cocular, vas cavatum ad officium coquine.

405 Coquinare, sepius coquere.

406 Coquestrius vel coquestria, qui panem coquit. Iosephus filias vestras faciet unguentarias et molinarias et coquestrias.

407 Crucibolum, mortarium.

408 Crucicula, parva crux.

409 Cruciarius, cruciabilis. Sidonius per equales et cruciarias penas.

410 Crucium, cruciamen. Lucilius vinum in suave crucium dixit.

411 Cavernatus, perforatus, perfossus.

412 Cavernosus, cavernis plenus.

413 Caballinus, equus. Persius ne fronte labra prolui caballino.

414 Coclea, testa cuiusdam piscis.

415 Concus, quidam lapis qui in concha reperitur.

416 Conchilium, genus sanguinei coloris. Iuvenalis horum ego non fugiam conchilia sed in hoc loco per viciis ponitur.

417 Cocleaceus, lapis marinus arena et coclea concretus.

418 Culleus, corium in quo damnati insuebantur.

419 Culigna, quoddam vas rotundum. Cato culignam ponit in feno Greco ut bene oleat.

420 Culleola, exterior cortex viridis nucis.

421 Crebrifurus, locus furibus creber.

422 Cucullus, vestis capiciata. Iuvenalis constrictus que ille venti duroque cucullo.

---

401 Macr. *Sat.* III 8,7: camillos et camillas appellant flaminicarum et flaminum praeministros **403** Plaut. fr. 181 **406** Iosephus = Cassiod. *Ios. antiq.* VI p. 150 *F.*: Sed et filias, inquit, vestras unguentarias habebunt et coquestrias et molarias **409** Sidon. *epist.* VIII 6,15 **410** Lucil. 1146 *M.* **413** Pers. prol. 1 **416** Iuv. III 81 **419** Cato *orat. inc.* fr. 73,14 **422** Iuv. III 170: contentusque illic veneto duroque cucullo

---

400 obuncus, aquilinus *om.* H **401** Macrobius ... vocabant *om. Mai* / camillas *om.* V_1P_1 / vocabant *om.* P_2 **402** cocinator: coccinator *Mai* / cocus ⟨coctuarius cocus⟩ HI / ⟨cocinarius culinarius⟩ P_1 ⟨coquinarius coctuarius⟩ P_2 **403** Plautus ... misericordia *om. Mai* / ex *om.* H / cocta ⟨est⟩ H **406** Iosephus ... coquestrias *om. Mai* / faciet *om.* I **407** mortarium ⟨vel ubi sepum accenditur⟩ P_2 **409** Sidonius ... penas *om. Mai* / cruciarias: cruciatur V_1IP_1 **410** Lucilius ... dixit *om. Mai* **411** *post* 397 P_1 **413** equus: equinus HP_2 / Persius ... caballino *om. Mai* / fronte: fonte HIP_2 **415** lapis ⟨marinus⟩ P_1 / concha: aqua P_1 / reperitur ⟨cocleis et arena concretus⟩ P_1 **416** Iuvenalis ... ponitur *om. Mai* **419** Cato ... oleat *om. Mai* **420** viridis nucis (*Mai*): viris V_1 **421** *om.* P_1 / Crebrifurus (*Mai*): Crebritus V_1 / furibus ⟨plenus vel⟩ P_2 **422** Iuvenalis ... cucullo *om.* V_1

147 / 148 M.

423 Cribellum, parvum cribrum.
424 Cynocephalus, gens caninum habens caput.
425 Cevere, clunes movere. Persius bellum hoc an Romule ceves?
426 Criseus, aureus.
427 Crisostomus, aureum os habens.
428 Crissare, fricare, cevere. Iuvenalis numen crissantis adorat.
429 Calarie, naves que ligna portant.
430 Caleare, properare, maturare, festinare, accelerare, ciere, citare.
431 Calones, lignorum portitores. Horatius lignorum et pecorum tibi calo insignis et orti.
432 Caligarius, minister ferens ligna.
433 Camsare, plectere.
434 Clanculum, clam clanculo. Terentius alii clanculum patres que faciunt.
435 Coniunctim, strictim, pressim.
436 Cunctari, morari, intricari.
437 Cunctatim, omnino vel omnimodo. Macrobius de Saturnalibus inter eos saltatio cunctatim vel ab honestis appetebatur.
438 Cunctabundus, morosus, tardus, piger, segnis, reses, silicernus, plumbeus.
439 Cauma, calor, fervor.
440 Comtus, genus teli. Prudentius conto ferit increpat ore.
441 Conus, summitas galee. Statius amplexuque truces deducere conos.
442 Contumia, contumelia, convitium, improperium, obiurgatio, litigium, cavillatio, cavilla.
443 Crotula, cimbalum. Martianus crotularum tinnitu universa dissultant.
444 Contemplari, videre, intueri, considerare, conspicari, spectare.
445 Corbes, cophini, quali, quaxilli.
446 Corbio, qui corbes fert ad vendendum. Iuvenalis corbio vix ferret tot vasa ingentia.
447 Cinnamologus, cinnama legens.

---

425 Pers. I 87 **428** Iuv. VI 322: fluctum crisantis adorat **431** Hor. *epist.* I 14,42: lignorum et pecoris tibi calo argutus et horti **434** Ter. *ad.* 53 **437** Macr. *Sat.* III 14,4: inter illos saltatio certatim vel ab honestis adpetebatur **440** Prud. *psych.* 116: conto petit, increpat ore **441** Stat. *Theb.* IV 21 **443** Mart. Cap. II 133: crotalorumque tinnitu universa dissultant **446** Iuv. III 251: corbulo vix ferret tot vasa ingentia

---

425 Persius ... ceves *om.* P_1 / hoc ⟨bellum⟩ H **426** *om. Mai* **428** cevere *om.* I **431** Horatius ... orti *om. Mai* / lignorum ... tibi *om.* P_1 / insignis: signis I argutus P_2P_1 / et orti *om.* P_1 **434** patres que faciunt *om.* P_1 **435** ⟨constrictim⟩ coniunctim P_1 **436** intricari *om.* H **437** Macrobius ... appetebatur *om. Mai* **438** segnis: plumbeus H **439** fervor *om.* H **440** increpat ore *om.* I **441** Statius ... conos *om. Mai* / ⟨Quirites⟩ truces P_1 **442-450** *post* 411 P_1 **442** *post* 172 H / *inde a* convitium *distinxit* P_2 / cavilla ⟨iniuria⟩ I **443** dissultant ⟨idem est crotalum⟩ H **444** intueri ⟨contueri⟩ H **446** corbes: panes P_1 ⟨facit vel⟩ I / Iuvenalis ... ingentia *om. Mai*

448 Cynomia, canina musca, que et scinifes dicitur.

449 Cinnamum, genus thuri. Statius ab antiquo durantia cinnama bello.

450 Cicindila, meca et licnus et dicitur pro candela.

451 Cartilago, tenue os vel auris vel naris.

452 Concubium, quedam pars noctis. Ennius qua Galli furtim noctu summa arcis adorti menia concubia vigilesque repente cruentant.

453 Calamitare, contristari, mestificari.

454 Casnomia, musca venefica.

455 Cesius, hirniosus lenticosus. Terentius rufam ne illam virginem cesiam.

456 Catalogus, ordo vel numeratio.

457 Cicur, prudens, varus, gnarus, gnavus, cautus.

458 Castutus, catus, strenuus, industrius, factiosus, callidus, vafer.

459 Congialis, rotundus. Plautus mulsi congialem faciam tibi plenam fideliam.

460 Circissarius, qui circumcirca pergit, classicarius proreta qui nautis imperat.

461 Clunes, nates. Iuvenalis de virtute locuti clunem agitant.

462 Cladicarie, naves honerarie.

463 Colax, parasitus, parasitaster.

464 Clitella, honus equorum. Horatius quamquam perferre iubes clitellas ferus impingas.

465 Colustrum, lac concretum in mammis.

466 Commanipularius, socius, collega, consors, comes, complex, condiscipulus, coapostolus.

467 Commulcare, conculcare.

468 Cauponula, taberna, cetaria, crustaria, propina, merana, ganearia, clepsydraria, pandochium.

469 Culina, coquina. Iuvenalis magna non degenerare culina.

470 Conferratus, sociatus, comitatus.

471 Confida, fidem cum alio habens.

---

449 Stat. *Theb.* VI 61: tura et ab antiquo durantia cinnema Belo **452** Enn. *ann.* 164-165 **455** Ter. *heaut.* 1061-1062 **459** Plaut. *Aul.* 622 **461** Iuv. II 21 **464** Hor. *epist.* I 13,8: quam quo perferre iuberis | clitellas ferus impingas **469** Iuv. XIV 14

---

449 genus thuri: quedam spes P_1 **450** meca ⟨idem⟩ H *om.* P_2 / et ... candela *om.* H **451** vel naris *om.* P_1 **452-454** *post* 450 P_1 **452** repente *om.* P_1 **453** mestificari *om.* H **455** *om.* P_2 / Terentius ... cesiam *om. Mai* / ne *om.* P_1 **456-459** *post* 454 P_1 **457-458** *in unum coegerunt* IP_2 **457** *post* 442 H **458** Castutus: Astutus IP_2 **460** qui ... classicarius *om.* V_1 **461-470** *post* 459 P_1 **463** *om.* P_2 / parasitaster *om.* I **464** quamquam ... iubes *om.* P_1 / quamquam: quam quo *Mai* / iubes: iuberis *Mai* **465** Colustrum: Colustrium V_1 **466** complex *om. Mai* / coapostolus ⟨sodalis⟩ H **468** *om.* HP_2 **470** comitatus *om.* H **471-477** *post* 461 P_1

149 M.

472 Conticinium, hora qua omnes conticescunt. Plautus factum volo redire huc conticinio.
473 Conflatim, copulatim, contexte.
474 Congenare, acervare, congregare.
475 Clavus, dignitas quedam apud Romanos. Ovidius tristium induiturque humeris cum lato purpura clavo; 475a clavus, vestis quedam est et in veste dignitas figuratur.
476 Collibium, genus certe pecunie.
477 Combibiolus, qui frequenter cum alio bibit.
478 Criticus, sapiens vel medicus. Horatius ut critici dicunt leviter curare videtur.
479 Consternatus, exanimis.
480 Cossus, vermis in ligno, qui et teredo dicitur.
481 Colifium panis azimus. Iuvenalis comedit colifia panee.
482 Contiquia, imbrium collectio.
483 Circilla, opilago.
484 Culpitare, frequenter inculpare. Plautus ne iusiurandum nostrum quisque culpitet.
485 Cronica, temporum series vel ordo.
486 Cronografia, brevis scriptura.
487 Commilitium, militia, satellitium, sodalitium. Sidonius tum mihi precipue commilitio recenti familiaris.
488 Cumbia, genus poculorum.
489 Callator, sacrorum minister.
490 Corbulus, parvus corbes. Plautus coctam sursum subducemus corbulis.
491 Cascus, vetus, antiquus, annosus.
492 Cadax, claudus, qui sepe cadit.
493 Chelis, lira, citara. Statius Thebaidos numero tendo chelim.
494 Cardinarius, primarius.
495 Categorie, predicamenta vel predicationes.
496 Chele, brachia scorpionis. Virgilius qua locus Erigonen inter chelasque sequentes.
497 Cata, secundum erga vel adversus.

---

472 Plaut. *asin.* 685: factum volo: redito huc conticinio **475** Ov. *trist.* IV 10, 29 **478** Hor. *epist.* II 1, 51 **481** Iuv. II 53 **484** Plaut. *cist.* 495 **487** Sidon. *epist.* I 11,3 **490** Plaut. *aul.* 366 **493** Stat. *Theb.* I 33: hunc tendo chelyn **496** Verg. *georg.* I 33

---

473 contexte *om.* I **474** *om.* P_2 **475** tristium *om. Mai* / clavus vestis ... figuratur *om.* H
post 479 *has repetitiones mutato ordine, sc.* 133-139,152, 154, 156-157, 201-202, 220, 222, 228, 230, 273, 281, 300, 308-310, 313-319, 321, 329, 331-332, 336, 338-339, 341-348, 377-378, 384-385, 395-397, 411, 442-450, 452-454, 456-459, 461-478 *praebet* P_1
481 Colifium: Colymphium V_1 / Iuvenalis ... panee *om. Mai* / comedit: comedunt H / colifia: colymphia V_1 / panee: pauce H **486** scriptura ⟨vel temporis descriptio⟩ P_2 **490** coctam *om.* I **493** Thebaidos: Achilleidos P_2 *om.* P_1 / numero: nunc HIP_2 **495** vel predicationes *om.* P_2 **496** Virgilius *om.* P_2 **497** erga *om.* H *Mai*

498 Calculator, numerator.

499 Catapulta, sagitta barbata. Plautus catapulta hoc ictum est mihi apud Sicyonem.

500 Calizinare, calamos messores colligere.

501 Calicare, bibere, potare, sorbillare, pitissare.

502 Ciliarcus, qui preest mille hominibus. Ambrosius interventibus centurionibus et ciliarcis a nece temperatum est aufidicus viridicus.

503 Causatium, questio cause.

504 Collativus, capax, sinuosus, latus. Plautus quis est hic cum collativo ventre et oculis herbeis.

505 Caducifer, pacis nuntius.

506 Caculosus, infirmitatem habens que calculum dicitur.

507 Cylindrus, malleus. Virgilius in georgicis area cum primis ingenti equanda cilindro.

508 Callosus, pinguis.

509 Carnulentus, esculentus.

510 Catiliones, gulosi.

511 Cherucus, illud quod malo superponitur et secundum ventum movetur. Lucanus instabit summis minor ursa cherucis.

512 Centrices, meretrices, lupe multivire, diobolares, nonarie.

513 Censorinus, cui census redditur.

514 Carica, fructus fici vel palme. Ovidius hec nux hic mixta est rugosis carica palmis.

515 Cervicarium, cervical, pulvinar aureale.

516 Cernulus, ingeniosus.

517 Caragmata, impressiones vel littere. Anianus sicut nummus habet charagma Cesaris sic hoc habet Dei.

518 Circitura, circuitus, ambitus.

519 Cibutum, arca cibaria.

520 Convasatus, in altum erectus. Sidonius laudum convasatis clamationibus.

521 Cygnitus, vox cygni.

522 Colludium, turpis ludus ubi plures leduntur.

---

499 Plaut. *Curc.* 394 **502** Ambr. = Heges. IV 30, 1: intervenientibus centurionis et chiliarchis a nece quidem eius temperandum rati **504** Plaut. *Curc.* 231: quis hic est homo cum collativo ventre atque oculis herbeis? **507** Verg. *georg.* I 178 **511** Lucan. VIII 177: instabit summis minor ursa ceruchis **514** Ov. *met.* VIII 674: hic nux, huc mixta est rugosis carica palmis **517** Anianus = *op. imperf. in Matth.* XXXVIII *PG* 56 col. 840: sicut numus habet charagma Caesaris, sic homo habet charagma Dei **520** Sidon. *epist.* I 9, 8: undique omnium laudum convasatis acclamationibus

---

500 calamos ⟨post⟩ HIP_2 **502** ciliarcus ⟨tribunus⟩ H / temperatum est *om.* P_1 / aufidicus: causidicus IP_2P_1 / aufidicus, viridicus *om. Mai* **504** latus *om.* P_2

post 503 *has repetitiones mutato ordine, sc.* 172, 442, 457, 629, 632, *praebet* H

508-509 *in unum coegit post* 740 H **511** et ... movetur *om.* P_1 **514** palmis *om.* P_1 **515** aureale *om.* H **516** *om.* I **518** ambitus *om.* H **520-530** *post* 509 H **522** leduntur: ludunt I

150 / 151 M.

523 Convena, qui aliunde venit.
524 Creagra, fuscina tridens.
525 Clocitatus, cervi vox.
526 Cromaticus, qui colore non confunditur.
527 Cleontinus, baronicus, nobilis. Sidonius cleontina segete confectus panis ei dabatur.
528 Castrimargia, ventris ingluvies.
529 Clima, pars sicut dicimus climata mundi.
530 Comata, censure.
531 Clanculare, celare.
532 Conopeum, genus retis.
533 Clandestinus, occultus, celatus, reconditus.
534 Coequevus, unius et eiusdem etatis.
535 Conflages, loca ventosa ubi multi venti conflant.
536 Cacuminare, sublimare. Ovidius summasque cacuminat aures.
537 Confedustus, eodem federe cum alio ductus coniunctus.
538 Cosmographus, mundi descriptor.
539 Cohum, lorum quo temo ligatur cum iugo.
540 Conibentia, obedientia, collibentia, assensus.
541 Conibere, oculos claudere. Martianus quin etiam eum conibere cupientem.
542 Conicere, cogitare, perpendere, premeditari.
543 Collegium, societas, consortium, contubernium, sodalitium, comitatus.
544 Collateralis, socius, consors, commanipularius, collateraneus, confedustus, consodalis, contribunalis, condiscipulus, confida, comes, collega, consocius, contubernio, conbinarius, collatensis, convictuarius.
545 Congire, per augmentum crescere vel equare.
546 Congium, quedam mensura.
547 Congiarium, frustum carnis undique equatum.
548 Cerrones, leves et inepti.
549 Cotones, portus manu facti.
550 Cesticillus, circulus in capite cum aliquid deportatur.
551 Conivere, annuere, consentire, obsecundare, allubescere. Persius conivente oculo predarum ad gaudia.
552 Cestus, corium cum plumbo infuso.
553 Catetizare, confirmare.
554 Calpar, genus fictilis vasis.

---

527 *non repperi* **536** Ov. *met.* III 195 **541** Mart. Cap. I 37 **551** Pers.] Prud. *psych.* 453

---

524 tridens ⟨fuscinula⟩ H **525** *om.* P_2P_1 **527** ei *om. Mai* **528** *om. Mai* / Castrimargia: Castimargia V_1 **529** mundi ⟨.i. partes mundi⟩ HIP_2 **531** *om.* H **532-539** *post* 530 H **537** federe: genere I / ductus *om.* IP_2 / coniunctus: iunctus H *om.* P_1 **540-549** *post* 530 H **541** cupientem ⟨quiescere non sinat⟩ I *om.* P_2 **543** contubernium *om.* I **550-559** *post* 530 H **550** aliquid deportatur *om.* H **551** predarum ad gaudia ⟨coniventia, consensus⟩ H *om.* P_1 **553** Catetizare: catechizare *Mai* / ⟨instruere⟩ confirmare H

151 / 152 M.

555 Cindaris, mitra pontificalis.
556 Colluvium, sordicitas, fetulentia, cenulentia, fetor, spurcitia, colluvies.
557 Cespitare, fodere.
558 Cunire, stercus facere.
559 Calastris, genus tunice.
560 Claxendis, conca qua vexillum tegitur. Plautus opposita est claxendix at ego signi dicam quid sit.
561 Catasta, lectus ferreus.
562 Capissidilis, perastiptatius, marsupium, moculus, loculus, crumana.
563 Consus, consiliorum deus.
564 Clatus, parvus, scyphus, cyathus, sorbicillus, claterculus, porrectorius.
565 Cerritus, furiosus, insanus, exs, excerebris.
566 Cluma, folliculus hordei.
567 Ciparisse, nocturne imagines.
568 Cabiare, perforare.
569 Cracentes, graciles exiles. Ennius sunt multi gladii media regione cracentes.
570 Cheruci, lime ad quas vela suspenduntur.
571 Ciconium, lignum quo aqua in ortis hauritur.
572 Cidones, puerorum amatores.
573 Calcidicum, foris deambulatorium.
574 Comopolus, municipium asylum.
575 Clinicus, paraliticus.
576 Compendium, quod breve est et utile. Statius religunt compendia silve.
577 Collibrum, fenus pecunie.
578 Cata, puera docta, puella.
579 Compluvium, locus ubi pluvie confluunt.
580 Complex, de uno peccato alteri alligatus.
581 Complodere, elidere.
582 Candius, vestis regia.
583 Caonia, glans pinguis.
584 Complusculi, plures. Terentius primum complusculos conveniebat.
585 Cataclismus, diluvium.
586 Catarratus, fluor a naribus vel aure vel oculo fluens.
587 Combimulus, concors, concordialis, unanimis.

---

560 Plaut. *vid.* 104 **569** Enn. *ann.* 527: succincti gladiis, media regione cracentes **576** Stat. *Theb.* II 497: densaeque legunt compendia silvae **584** Ter. *hec.* 177: primo dies complusculos bene convenibat

---

555 Cindaris: Cidaris *Mai* **558** *om. Mai* / facere ⟨inde cunnus⟩ HIP_2 **560-569** *post* 530 H **560** signi *om.* P_1 / quid sit *om.* P_1 **562** perastiptatius: perasifrarius I **563** *om.* P_1 **564** porrectorius *om.* H **570-579** *post* 530 H **571** hauritur: exhauritur I **576** Statius ... silve *om.* P_1 **580-587** *post* 530 H **586** fluens *om.* P_1 **587** unanimis ⟨unicors⟩ H

152 / 153 M.

588 Congenitio, congregatio, consortium.
589 Celiacus, qui in ventre habet passionem.
590 Ciritare, populum alloqui.
591 Conquiniscere, oculos claudere. Pompinius ad eum ut conquexi interim mulieres conspiciunt.
592 Citor, fumus, favilla, vapor.
593 Classarius, tibicen.
594 Clibanicus, panis in fornace coctus.
595 Climacteria, incerta profugia.
596 Collyrida, panis subcinericius.
597 Cefalargia, capitis dolor.
598 Chelido, hirundo, inde chelidomatus id est gladius in modum caude hirundinee furcatus.
599 Cimmeria, silva obscura.
600 Centua, terre vel vinee centum pedes.
601 Ceramius, figulus.
602 Copadia, carnis particula.
603 Cornipeta, bos cornu petens.
604 Compilare, rapere, depredari. Horatius ne te compilent fugientes.
605 Compilator, qui plurima in unum congerit.
606 Consponsus, coniurator.
607 Constipare, circumdare, ambire, illustrare, girare, circinare, orbiculare.
608 Cornicentes, cornicines cornu canentes.
609 Considium, consilium a Conso consiliorum deo.
610 Cuppes vel cupedia, vasa aquaria.
611 Corrogare, invitare. Martianus dii ad convivium corrogati multa contulerant.
612 Conventare, convenire.
613 Contribulis, de eadem tribu natus.
614 Conspicari, videre.
615 Corrugare, in rugam deducere. Horatius ne turpe toral ne sordida mappa corruget nares.
616 Contubernio, socius.
617 Contumax, elate, superbiens.
618 Coors, agmen, turma, phalanx, phalanga, cuneus, caterva, cetus, globus, turba.
619 Convotus, isdem votis astrictus.

---

591 Pompinius] Pompon. *atell.* 171 Ribb.[3] **604** Hor. *serm.* I 1, 78 **611** *non repperi* **615** Hor. *epist.* I 5,23

---

588 *om.* H / consortium ⟨contionari, populum alloqui⟩ P_1 **590** *om.* H *Mai* **591-595** *post* 587 H **591** conquexi: concrepa P_1 *om.* I **596** *om.* HP_1 **600-609** *post* 619 H **601** Ceramius: Ceramus *Mai* **610-613** *post* 595 H **611** multa contulerant *om.* P_1 **613** eadem tribu (*Mai*): eadem V_1 **614** *om.* H **615** ne turpe toral *om.* P_1 **616** *om.* H **618** *om.* H / turba *om.* P_2 **619** *post* 613 H

153 M.

620 Consertim, coniunctim, strictim, cinctim.
621 Cohortus, insimul ortus. Ovidius si ubi se conventis commiserat unda cohortis.
622 Crocare vel crocitare, clamare cornu.
623 Cotila, mensura vini que hemina dicitur et decem cotyle faciunt unum comor.
624 Confragius, spissus. Prudentius et confraga densis arboribus dumeta tegunt.
625 Coactim, urgenter, violenter.
626 Cosmus, mundus, inde cosmarius vel cosmarcha, princeps in mundo.
627 Compascuus, ager communis ad pascendum.
628 Coaltercare, conlitigare.
629 Convictor, qui cum alio vivit.
630 Convallis, magna vallis.
631 Convectare, comportare.
632 Consobrinus, cognatus. Terentius est ne hic Crito consobrinus Crisidis?
633 Contentare, sepe contendere.
634 Contiguus, vicinus, affinis, anterminus.
635 Convicaneus, conterminus.
636 Contiguitas, vicinitas.
637 Contagiosus, contagio id est macula plenus.
638 Contumax, superbus, elatus, torosus, superciliosus.
639 Contumacia, superbia.
640 Contribulis, cognatus.
641 Conterritus, perterritus, pavefactus.
642 Condecet, valde decet.
643 Confire, efficere. Macrobius de Saturnalibus oportet dicit qui ex quadrantibus confit intercalare.
644 Confugela, confugium, adiutorium.
645 Confuga, fugiens cum alio.
646 Consentaneus, consentiens.
647 Confinis, vicinus.
648 Confinium, vicinitas.
649 Confrixorium, caldarium patella.
650 Congestim, accumulatim.
651 Congestare, accumulare, congerere.

---

621 Ov. *met.* XI 512: ubi se ventis admiserat unde cohortis **624** Prud.] Lucan. VI 126 **632** Ter. *Andr.* 801: estne hic Crito sobrinus Chrysidis? **643** Macr. *Sat.* I 14, 13: cum oporteret diem qui ex quadrantibus confit intercalare

---

620 *om.* HP_1 / cinctim ⟨pressim⟩ I **621-626** *post* 619 H **621** si: sic I *Mai* / conventis: ventis IP_2 **622** cornu *om.* H **623** hemina (*Mai*): semina V_1P_1 **624** dumeta tegunt *om.* P_1 **625** *om.* P_1 **627** *om.* P_1 **629** *post* 456 H **634-635** *in unum coegerunt* HI **636** *om.* P_2 **637** contagio *om.* *Mai* **638** *om.* I **640** *om.* HP_2 **643** dicit: diem H **647** *om.* H **651** congerere *om.* H

153 / 154 M.

652 Congestus, accumulatus.
653 Conglobatim, cumulatim, turmatim.
654 Cosmographia, descriptio mundi.
655 Chirographum, scriptura cum manu.
656 Congruere, convenire.
657 Conicere, simul iacere vel mente versare.
658 Collega, socius, consolatium, conmanipula.
659 Collegium, societas, contubernium, consortium.
660 Commentari, adinvenire.
661 Commentum vel commentarium, carminis adinventio.
662 Commercium, de pluribus rebus una venditio.
663 Consentes, divinis bonis consentientes.
664 Commasculus, bene masculus, fortis, virtuosus.
665 Commilitones, eiusdem militie socii.
666 Compeditus, incatenatus.
667 Compilare, rapere.
668 Competere, convenire, congruere, concinnare.
669 Competentia, convenientia.
670 Consternari, cadere, exanimem esse.
671 Compendiosus, utilis et necessarius.
672 Compensare, donare.
673 Compensus, redditus.
674 Computare, numerare.
675 Compotores, simul potantes.
676 Corrogare, invitare.
677 Conruminare, murmurare.
678 Constipare, fulcire.
679 Consertim, coniunctim.
680 Consitio vel insitio, plantatio.
681 Conspicari, videre.
682 Conspicillum, locus ad inspiciendum aptus.
683 Conspicacia, spes.
684 Conciscere, simul vocare.
685 Consectaneus, eiusdem secte.
686 Calta, genus floris.
687 Calamizare, leta contare.
688 Caliptra, genus mitre.
689 Cardinarius, primarius.
690 Caraxare, scribere, caractare.
691 Caupona, taberna, incraria, ganearia, popina, crustaria, clepsidaria, caupuncula.

---

654 *om.* P_1 **657** versare ⟨commentari, adinvenire⟩ P_2 **658-659** *om.* P_2P_1 **658** consolatium, commanipula *om.* I **667** *om.* P_2P_1 **670** esse ⟨compendium via brevis et utilis⟩ HP_1 **671** Compendiosus: Compendiolus ⟨via brevis⟩ I / necessarius: necessaria I **674** numerare ⟨compotare simul potare⟩ H **676** *om.* P_2P_1 **679** *om.* P_2 **681** *om.* P_2P_1 **683** spes: species HP_2 **688** Caliptra: Calestra V_1 **689** *om.* HI **691** *om.* HP_2P_1

692 Causarius, reus pro crimine in causa inductus.
693 Cavernicula, cavernula.
694 Canuxius, verbosus, loquax, dicax, seminiverbius, multilinguis, multicrepus.
695 Catascopus, explorator, indagator, circulator, investigator, inquisitor.
696 Catervarius, qui semper est in caterva et multitudine populi.
697 Cerarius, qui ceram vendit.
698 Ceraunia, genus uvarum que rubent ut ignis.
699 Ceutrum, os quod in collo est, quod crotolla dicitur.
700 Cronografia, editio, temporis descriptio.
701 Cylindrus, lapis ingens quod in georgicis reperies.
702 Chimera, serpens vel nomen navis.
703 Circumspectum, cautus, gnarus, astutus, catus, varus, providus, cicur, prudens, callidus, senatus, cordatus, strenuus, industris.
704 Circumscriptorie, callide, astute.
705 Ciritare, ad populum loqui, unde et cirrix predicator dicit.
706 Ciliarcus, tribunus qui mille preest.
707 Cicurare, prudenter vel mansuete se continere.
708 Citatim, mobiliter, agiliter.
709 Civitare, civitatem colere vel civem facere.
710 Clanculare, abscondere, occultare, recondere.
711 Cocculere, palliare, subacellare.
712 Claredines, nitores, claritudines.
713 Commolitare, mollem facere.
714 Commonitorium, commonitio, epistola.
715 Commonitare, sepe commonere.
716 Commessor, conviva qui cum alio comedit, qui et convictor et cepulo dicitur.
717 Cepulones, cum aliis epulantes.
718 Commengere, cum aliis mingere.
719 Commatice, breviter compendiose.
720 Competitor, qui cum alio petit.
721 Comperendinare, procrastinare, demorari, diutinare, differre, dilatare, prolongare, protelare, prolixare.
722 Commulcare, concutere, complodere, concussare.
723 Conforaneus, unius fori vicinus.
724 Cogniter vel cognite, benigne, humane.
725 Congelamen, congregatio, conventus quia simul in unum congelatur id est confirmatur.

---

701 Verg. *georg.* I 178

---

700 editio *om. Mai* ⟨vel⟩ P_2 **701** ingens ⟨magnus⟩ I **703** gnarus ... varus *om.* H / cicur ... callidus *om.* H / strenuus, industris *om.* H **705** dicit ⟨idem est contionari⟩ H **706** *om.* H / mille ⟨viris⟩ I **708** mobiliter: molliter I **711** *om.* H **716** qui cum ... qui et *om.* H / et cepulo *om.* P_1 **717** *om.* H **721** diutinare: coudiutinare I / differre ... prolixare *om.* H

155 / 156 M.

726 Congire, congregare, coadunare.
727 Cordator, providus, circumspector.
728 Corna, poma ex corno et arbore.
729 Congrex, cetus, conventus, corus, corea, agmen, phalanx, phalanga, consortium, contubernium, sodalitium.
730 Colaphista, moneta.
731 Consopire, simul dormire.
732 Consolidus, fortis, robustus, integer.
733 Collegarius, collega, socius, condiscipulus, sodalis, conscolaris, consentaneus, consors, comes, consocius.
734 Contaminosus, probrosus, immundus.
735 Contaminare, polluere, fedare, sordidare, maculare.
736 Continuare, assiduare, perpetuare.
737 Cotula, ciphus, emina, parvus cyphus.
738 Condextraneus, in dextra parte positus.
739 Conducticius, mercenarius.
740 Conviator, in una via pariter pergens.
741 Corporascere, impinguescere.
742 Conceptaculum, locus conceptionis.
743 Concipiones, quedam stelle que secundum astrologiam concipientibus aptantur.
744 Concitarium, donatio imperatoris, que excitat animos ad obediendum ei.
745 Conclassare, conclamare, comboare.
746 Cosmographia, mundi descriptio.
747 Crementare, crescere, puberare, aumentari.
748 Crotalum, cimbalum.
749 Curules, pretores, consules qui curam gerunt in populo.
750 Chirographare, caractare, scribere.
751 Consectari, sequi.
752 Consponsus, coniuratus, confedustus, confederatus.

---

726 Congire: Concignire I **729** *om.* P_2H / phalanga *om. Mai* / sodalitium ⟨choors, cuneus, turma⟩ P_1 **730** *om.* P_2 **733** *om.* P_2 / consors, comes, consocius *om.* P_1 **735** maculare ⟨fetidare⟩ H

post 740 *has repetitiones mutato ordine, sc.* 508-509, 520-530, 532-587, 591-595, 610-613, 619, 621-626, *praebet* H

741 impinguescere ⟨saginare⟩ HI **746** *om.* IP_2 **747** crescere ⟨pullulare⟩ P_2 *om. Mai* / aumentari ⟨fructificare, adolescere, pubescere⟩ H **748** *om.* H / Crotalum (*Mai*): Crolum V_1H **750** *om.* H **752** *om.* H

Explicit tractatus II super tertiam litteram que dicitur -C- H

D

157 / 158 M.

[1] Ubi de tertia littera secundum Grammatica usque ad calcem exhausisset tractatum, succinctum super quarta exordiens proemium, in hec tandem verba prorupit: "Scimus scorpiones ceteraque reptilia ea a summo opifice lege disposita, ut nequaquam acribus irarum stimulis concitentur, nisi quapiam irascendi materia ad irascendum ea provocaverit. [2] Sola vero invidia de bono aliorum egrescens misere profectu, unde eximie letari debuit, inde perdite irata consistit. [3] Quocirca perspicue patet nocivum invidie malum serpentino nocivius esse veneno, quia illud hautquaquam officit nisi officiendi causa incitetur; istud autem et sine incitabulo perfacile conmovetur. [4] Verum numquidnam idcirco a bonis perpetrandis vacandum? Immo tanto est avidius in bonis desudandum, quatinus hostile malum eo precipue supplicio expugnamus, quo facilius torquetur. [5] Ceptam igitur derivandi semitam promtius exequentes, quod super quarta edisserendum est littera, libera disputandi forma in publico evolvamus. [6] Littera nempe de qua consequentem exordiemur tractatum D nuncupatur, que ut ait Marcianus noster appulsu lingue circa superiores dentes innascitur". [7] Dixit et hec verba dictavit voce superba.

[1] **Dico** dicis dixi tum tu verbum activum, [2] inde **dictus** e um, [3] et hic **dictus** ui, [4] et hec **dictio** nis, [5] et hoc **dicterium** rii .i., verbum iocose dic- D i

---

6 Mart. Cap. III 261.

---

prologum om. I M_1

Incipit prologus in tractatum primum super quartam litteram que vocatur -D- H Prologus quartae litterae *Mai*

1 secundum *om.* P_1 / Grammatica: Gramaticam V_1P_2H *ante corr.* gra^{ca} P_1 / calcem: callem A P_1 / ⟨III⟩ exhausisset P_1 / quarta: quartam P_1 / materia: causa P_1 / ad irascendum *om.* V_1 / provocaverit: provocante H **2** bono aliorum: bonorum A / egrescens: egescens P_1 ingemiscens V_1 **3** officiendi: conficiendi A / istud: illud V_1 **4** numquidnam: n P_1 / bonis: omnibus A / expugnamus: expugnemus HAP_2 **5** derivandi: dirivandi V_1 d'ivandi P_2P_1 / quarta: quartam P_1 / edisserendum: edisserandum V_1 / libera ... evolvamus *om.* P_1 / disputandi: disserendi A P_2 **6** consequentem: sequentem P_1 / appulsu: apulsu V_1 a pulsu *Mai* **7** dictavit: dictitavit V_1 *post corr.* P_1

Explicit prologus H

Incipit tractatus primus super quartam litteram que appellatur -D- H

D i *om.* I

1 tum tu *om.* P_1 **4** *post* 10 P_1 **5** dicterium: dictamen P_1 /

tum, unde Macrobius de Saturnalibus iocos non raro dicteria nominant. [6] Item a dico **dicto** as verbum frequentativum, [7] unde verbalia **dictator**, [8] **dictatus**, [9] **dictatio**, [10] et hoc **dictamen** nis, [11] et **dictito** as aliud frequentativum, unde Augustinus de civitate Dei in quarto cur ludi scenici ubi hec dictitantur, cantitantur, actitantur; et inde verbalia. [12] Dicto componitur **edicto** as, unde Plautus in Amphitrione tute edictas facta tua. [13] Item a dico hec **Dictea** tee .i. Diana, [14] et hoc **dictannum** ni .i. quedam herba, [15] et hec **diptica** ce .i. tabula manualis que et pugillaris et ephimeris dicitur, unde quidam clerice, dipticas lateri ne dempseris unquam, [16] et **dicturio** ris verbum desiderativum, unde Macrobius de Saturnalibus duces et milites fortiter a se semper facta dicturiunt. [17] Item a dico hec **dica** ce .i. carta, [18] unde hic et hec et hoc **dicax** cis .i. loquax, facundus, quod comparatur dicacior dicacissimus, [19] unde **dicaciter** dicacius dicacissime adverbia, [20] et hec **dicacitas** tis, [21] et **dicaculus** a um diminutivum .i. aliquantulum dicax vel facundus, unde Plautus dicacula inquit est et hec meretrix. [22] Item a dico **dico** as .i. dictare, unde Claudius *in eo* qui inscribitur de raptu Proserpine et vestri secreta poli qua lampade Ditem; quod licet longum sit in auctoritate, breviatur tamen in compositione. [23] Componitur namque **indico** cas, unde verbalia, [24] et hic **index** cis, [25] unde hoc **indicium** ii, [26] **predico** cas, [27] unde **predicator**, [28] **predicatus**, [29] **predicatio**, [30] **predicatorius** a um, [31] et hoc **predicamen** nis, [32] unde hoc **predicamentum** ti, [33] et **predicativus** a um, [34] **dedico** cas, [35] unde **dedicatus** a um, [36] **dedicatio**, [37] et **dedicativus** a um, [38] et hoc **dedicamentum** ti, [39] **abdico** .i. denegare, inde verbalia, [40] et **abdicativus** a um. [41] Item a dico hec **dictatura** re .i. quedam dignitas apud Romanos quod et pro veste eiusdem dignitatis invenitur, unde Persius quem trepida ante boves dictaturam induit uxor.

---

5 Macr. *Sat.* II 1,14 **11** Aug. *civ.* XIV 26: cur ergo ludi scaenici, ubi haec dictitantur, cantitantur, actitantur **12** Plaut. *Amph.* 816 **15** *non repperi* **16** Macr. *Sat.* VII 2,7: quid duces vel milites? quam fortiter a se facta semper dicturiunt **21** Plaut. *asin.* 511: sati' dicacula es amatrix **22** Claud. *rapt. Pros.* I 26 **41** Pers. I 74: cum (quem *var. l.*) trepida ante boves dictatorem (dictaturam *var. l.*) induit uxor

---

de Saturnalibus *om.* P_1 / iocos: iocoso P_1 / dicteria: dictamina P_1 / nominant: nominat V_1 φ **8-9** *mutato ordine Mai* **10** *ante* 4 P_1 **11** de civitate Dei *om.* P_1 / in quarto *om.* V_1 P_1 / ludi: lusi P_1 / dictitantur: dictantur V_1 / cantitantur actitantur *om.* φP_1 **12** in Amphitrione *om.* P_1 / tute: tu ne P_1 / edictas: edicta P_1 **13** dico: dicto φ **14** dictannum: dictamum P_2 **15** diptica: dictica M_1P_2 / manualis: munualis V_1 / unde ... unquam *om.* P_1 / lateri *om.* V_1 **16** ⟨Item a dictu superius addita rio fit⟩ dicturio P_1 / de Saturnalibus *om.* P_1 / et milites *s.l.* V_1 / fortiter: fortia V_1P_2 / a se *om.* V_1 **18** loquax: locax V_1P_1 / facundus *om.* P_1 **21** dicax vel *om.* V_1H / inquit ... hec: est inquit hec H inquit est M_1 inquit hec P_2P_1 **22** dictare: dictitare φ / Claudius: Claudianus P_2P_1 / in eo *om.* φ / vestri: nostri P_2 inde P_1 / qua: que P_1 / Ditem: dicere P_1 dicear M_1 **23** *om.* V_1 **26** cas ⟨unde verbalia⟩ P_2 **27-29** *om.* M_1 **33** predicativus: predicatus P_2 **35-36** unde ... dedicatio: inde verbalia M_1 **37** um ⟨et dedicatorius⟩ P_1 **39** denegare *et s.l.* vel repudiare H **40** abdicativus: abdicatus P_2P_1 **41** quedam dignitas: quoddam genus dignitatis φ / trepida: trepidis P_1 / dictaturam: dictatura H

159 / 160 M.

[42] Et hoc **disticum** ci .i. carmen duorum versuum, [43] quod etiam hoc **disticium** dicitur, unde Theodolus quod in distichiis carmen complecteris Enni. [44] Item a dico secundum quosdam hec **ditio** nis .i. potestas, unde Prudentius in sicomachia cum regna simul ditionibus equo robore crescebant. [45] Dico componitur **redico** cis, [46] **addico** cis, [47] **interdico** cis, [48] et **interdictus**, [49] **indico** cis, et inde verbalia, [50] et hic **indictus** ui, unde Iosephus in decimo non tamen prophete quasi malarum rerum indictu dona abnegavit. [51] Componitur quoque dico **predico** cis, [52] **condico** cis, [53] **edico** cis, inde verbalia, [54] et hoc **edictum** ti.

[1] **Dies** ei communis generis, [2] inde hec **diecula** le, [3] et hec **dieta** te .i. D ii
diei itineratio, [4] et **diatim** adverbium .i. de die in diem, [5] et hoc **diarium** rii .i. diei pretium, unde Horatius cum servis urbana diaria rodere mavis. [6] Item ab hoc nomine quod est dies **diu** adverbium unde diutius diutissime adverbia, [7] et **diurnus** a um, [8] et **diuturnus** a um, [9] unde hec **diuturnitas** is, [10] et **diutinus** a um .i. diuturnus. [11] Diu componitur **aliquandiu**, [12] et **quamdiu**, [13] et **interdiu** .i. interdum. [14] Invenimus etiam **interdius** a um .i. continuus, unde Plautus in aularia interdius quasi claudus sutor domi sedet. [15] Componitur quoque diu **perdius** a um .i. iugis continuus, unde Martianus Capella perdia pernoxque sacris honerata cartis. [16] Item ab hoc nomine quod est dies **dieticus** a um .i. regularis, [17] et hic **dierectus** ti .i. malus dies, [18] et hec **diarria** e continuus ventris dolor vel fluxus, [19] et pluraliter **diesses** ium .i. spatia de uno in alterum sonum vergentia, [20] et hic **Diespiter** tris .i. Iupiter, et dicitur Diespiter quasi diei pater, unde Macrobius de Saturnalibus ipsi quoque Romani Diespitrem Iovem appellant eundemque Lucetium eo

---

43 Theodul. *ecl.* 288: quas in distichii serie complecteris, Enni **44** Prud. *psych.* 221 - 222 **50** Iosephus = Cassiod. *Ios. antiq.* X p. 301 *F.*: non tamen prophetae quasi malarum rerum indici, dona quae promiserat denegavit

5 Hor. *epist.* I 14,40 **14** Plaut. *aul.* 72-73 **15** Mart. Cap. II 124: perdia pernoxque sacris namque operata chartis **20** Macr. *Sat.* I 15,14: nam cum Iovem accipiamus lucis auctorem, unde et Lucetium Salii in carminibus canunt ... ipsi quoque Romani Diespitrem appellant ut diei patrem

---

42 disticum: dicticum P_2 distichium P_1 **43** disticium: disticum V_1 distichium *Mai* / quod: quos (trepida *expunx.*) P_2 / distichiis carmen: disticu carmen *et s.l.* vel seriem H disticii P_2 / Enni: Ennii V_1P_2 **45** redico: predico M_1 **47-50** *alio ordine* P_2 **47** cis ⟨inde verbalia⟩ M_1 **50** malarum: in aliarum P_1 / abnegavit: abnegant H **51** dico *om.* M_1 **54** *om.* V_1

D ii *om.* I

1 communis: dubii φ **6** quod ... adverbia *om.* P_2 / unde: quod comparatur M_1P_1 / diutius: diutior P_1 / diutissime: diutissimus M_1P_1 / ⟨similiter⟩ adverbia V_1 *om.* φP_1 **9** is ⟨et diurne adverbium⟩ P_1 **10** diuturnus: diurnus $V_1HM_1P_2$ **12** quamdiu ⟨et tandiu⟩ M_1 **14** invenimus: invenitur P_1 *post corr.* / aularia *om.* P_1 **15** ⟨vigil vel⟩ continuus P_2 ⟨vigil vel iugis⟩ M_1P_1 / honerata: honorata H **18** diarria: diaria V_1H / dolor vel *om.* φ / vel fluxus *om.* P_1 **19** in *om.* V_1 / alterum: alium P_2 **20** Iupiter: Iuppiter P_2 Iovis V_1 / de Saturnalibus *om.* P_1 / Lucetium (*Mai*): Lucentium V_1 *ante corr.*

160 / 161 M.

quod lucis sit auctor. [21] Dies componitur **pridie** .i. in priori die adverbium, [22] et inde **pridianus** a um, [23] **cotidie**, [24] inde **cotidianus** a um, [25] **perendie** .i. perempto die quasi sero, vel ut alii volunt in altera die, unde Plautus que cras veniet perendie foras efferetur soror; [26] et inde **perendino** nas .i. morari procrastinare et inde verbalia. [27] Componitur quoque dies hoc **biduum** dui .i. duorum dierum spatium, [28] et inde **biduanus** a um, [29] **triduum**, [30] unde **triduanus** a um, [31] **quatriduum**, [32] unde **quatriduanus** a um, [33] **hodie**, [34] unde **hodiernus** a um, [35] **nudiustertius** adverbium .i. transacta nuper tertia die, unde Plautus caruitne te heri febris aut nudiustertius? [36] Componitur etiam **nudiusquartus** adverbium .i. transacta quarta die, unde idem Plautus parasitum misi nudiusquartus Cariam; [37] **meridies** ei .i. media pars diei, [38] inde **meridianus** a um, [39] et **meridior** aris verbum deponens .i. in meridie requiescere, unde in libro Iob inter acervos eorum meridiati sunt.

D iii [1] **Duco** cis duxi tum tu verbum activum, [2] unde hic **ductor** oris, [3] et hec **ductrix** cis, [4] et **ductus** a um, [5] et **ductus** us, [6] et **ductim** adverbium .i. tractim. [7] Et **ducto** as verbum frequentativum, unde Plautus in captivis hic me ut lubitum est ductavit dolis; et inde verbalia. [8] Item a duco hic et hec **ductilis** et hoc ductile, [9] unde **ductiliter** adverbium, [10] et hic **ductileus** lei .i. diusillus, [11] quod et **doctillus** et clepsedra aliter dicitur. [12] Et hic et hec **dux** cis, [13] unde hic **duculus** li diminutivum, [14] et hic **ducatus** ui, [15] et **duco** cas .i. nutrire verbum activum, unde Iosephus in quarto de Nazareis loquens ait isti, dum capillos suos ducant, corban .i. donum offerunt Deo; et inde verbalia. [16] Et componitur inde **educo** as .i. nutrire, [17] **educatus** ta tum, [18] et hec **educatio** nis. [19] Dux componitur **redux** cis, [20] et **tradux** cis .i. propago, quod et pro peccato Ade dicitur, eo quod ab ipso in posteros fuit translatum. [21] Item a duco hic **Dusius**

---

25 Plaut. *aul.* 156: quae cras veniat, perendie, soror, foras feratur **35** Plaut. *Curc.* 17: caruitne febris te heri vel nudius tertius **36** Plaut. *Curc.* 206: parasitum misi nudiusquartus Cariam **39** *Iob* XXIV 11

7 Plaut. *capt.* 642: qui me ut lubitum est ductavit dolis **15** Iosephus = Cassiod. *Ios. antiq.* IV 95 *B.*: isti dum capillos suos dedicant ... Corban offerunt deo, quod significat munus

---

21 in *om.* M_1P_1 **24** cotidianus: cotianus V_1 **25** .i. perempto: quasi perempta M_1 / ⟨uno⟩ die P_1 / die: diei V_1 / efferetur: efferretur V_1 **35** ⟨nunc dies tercius vel⟩ transacta P_1 / nuper *om.* HP_1 **36** transacta ⟨nuper⟩ M_1 / Plautus *om.* P_1 / Cariam: Carinum M_1 sarna P_1 **37** media ⟨vel mera⟩ P_1 **39** in meridie *om.* P_1 / libro ⟨beati⟩ V_1H / Iob ⟨de⟩ P_2 / sunt.⟨Item e die diescit diescebat verbum defectivum⟩ P_1

D iii *post* D xvi M_1 *om.* I

4 *om. Mai* **5** ductus: dictus V_1 **6** .i. tractim (*s.l.* M_1) *om.* φ P_1 **7** in captivis *om.* P_2P_1 / est *om.* P_1 **10** diusillus: dusillus H ducillus M_1 dosillus φ **11** clepsedra: clepsidra V_1A clepsydra *Mai* / aliter *om.* φ P_1 **14** ui *et s.l.* .i. ductus tus tui H **15** .i. ... activum: activum pro nutrire AP_2 / in quarto *om.* P_1 / Nazareis: Nalareis A / .i. donum *s.l.* H *om.* P_1 / offerunt Deo: Deo offerunt φ / Deo *om.* P_1 **20** .i. propago *s.l.* H / quod...translatum: quod transfertur de uno in alium sicut peccatum Ade in posteros H **21** dusius sii: duxius ii P_2 /

161 / 162 M.

sii .i. demon qui homines educit a sensu. [22] Et per compositionem hec **Interduca** ce .i. Iuno, que ideo Interduca dicitur, quia intererat quando puelle maritabantur, [23] que etiam **Domiduca** dicebatur quia domum puellas iuratas introducere videbatur, quas duas partes Martianus Capella ponens ita ait Interducam Domiducamque, Unxiam Cinxiamque mortales puelle debent nominare. [24] Duco componitur **induco** cis, [25] unde **inductus** a um, [26] et hec **inductio** nis, [27] et pluraliter **indutie** arum. [28] **Introduco** cis, [29] **introductus** a um, [30] **introductio**, [31] **introductorius** a um. [32] Componitur quoque duco **produco** is, [33] **obduco** is .i. tegere, [34] **adduco** is, [35] **reduco** is, [36] **conduco** is, [37] **diduco** .i. extendere, [38] **perduco** is, [39] **subduco** is, [40] **seduco** .i. perdere, [41] **educo** is, [42] **preduco** is, [43] **traduco** is, et ab omnibus istis verbalia dicuntur.

[1] **Dens** tis, [2] inde hic **denticulus** li diminutivum, [3] et **dentosus** a um .i. D iv
dentibus plenus, [4] et **dentatus** a um .i. dentibus armatus, [5] et hoc **dentale** lis .i. vomer, unde Persius sulcoque terens dentalia Quinti. [6] Item a dens **dentix** cis .i. piscis qui multos habet dentes, qui aliter dicitur lucius, [7] et hec **dentaria** e .i. ferrum illud unde medici dentes tollunt. [8] Dens componitur **bidens** tis .i. ovis, ita dicta a duobus dentibus qui prominent, [9] et **edentulus** a um .i. extra dentem, unde Prudentius in libro ymnorum edentularum cantilene suaserint. [10] Componitur quoque dens hic **tridens** entis quod aliter et fuscina et creagra dicitur, [11] et hic **triens** tis .i. vas tres pinnas quasi tres dentes habens, unde Persius validumque trientem excutit e manibus, [12] et hoc **bidental** lis .i. locus in quo fulgur cadit vel aliquid a fulgure percussum, unde Persius triste iaces lucis evitandumque bidental.

---

23 Mart. Cap. II 149: Interducam et Domiducam, Unxiam, Cinctiam mortales puellae debent in nuptias convocare

5 Pers. I 73 **9** Prud. *perist.* X 305 **11** Pers. III 100-101: calidumque trientem | excutit e manibus **12** Pers. II 27

---

a *om.* A **22** ideo ... quia *om.* φ P_1 **23** que ... videbatur: quia in domum puellas iuratas introducere videbatur Domiducam etiam dicebatur φ / dicebatur: dicitur P_1 / ⟨in⟩ domum φ *Mai* / iuratas: viratas V_1 / Capella *om.* P_1 / ita *om.* A P_1 / Cinxiamque: Cinctiamque V_1M_1 Cinciamque φ *Mai* Anxiamque P_1 **32** Componitur quoque duco *om.* P_1 / duco *s.l.* H **33** tegere: tego *s.l.* H *om.* φ **34** is ⟨abduco⟩ A **36** *om.* V_1P_1 **40** perdere: prodere V_1 ⟨tradere⟩ *s.l.* H *om.* P_2 **43** dicuntur. ⟨educo prima facit educo tercia dicit [?]⟩ P_1

D iv *om.* I

3-4 et ... dentatus *om. Mai* **5** Quinti: quanti P_2 **8** prominent: prominens A ⟨foris⟩ P_1 **9** extra dentem: extractis dentibus *Mai* dentem *om.* V_1 / cantilene: catiline A **10** dens om. V_1 / fuscina: fucina P_1 **11** pinnas: spinas V_1 / e: a φ **12** in quo *et s.l.* ubi M_1 / evitandumque: evidentumque A / bidental: bitental A

162 / 163 M.

D v [1] **Do** as dedi datum tu dare verbum activum, [2] inde hic **dator** oris, [3] et **datus** a um, [4] et hoc **datum** ti, [5] et hec **datio** is, [6] et **datatim** adverbium .i. de dato in datum, unde Plautus in gurgulione tum isti qui ludunt datatim servi scurrarum. [7] Item a do **dativus** a um, [8] et **daticius** a um .i. facilis ad dandum, [9] et hic **dodrans** tis .i. quadrans, [10] et hec **Dodona** ne .i. Diana dea glandium, unde Statius Thebaidos et nemorum Dodona parens. [11] Item a do **dapis** dapem, a dape nomen triptotum, in plurali vero totum invenitur, [12] unde hic et hec **dapsilis** et hoc dapsile .i. largus, [13] et inde **dapsiliter** adverbium, [14] et hec **dapsilitas** tis, [15] et **dapatice** adverium .i. magnifice, [16] et **dapino** as verbum activum .i. largiri, unde Plautus in captivis eternum tibi dapinabo victum. [17] Dapis componitur **dapifer** eri. [18] Item a do hec **dos** dotis, [19] unde hic et hec **dotalis** et hoc dotale. [20] et inde **dotaliter** adverbium, [21] et hoc **dotalicium** cii .i. dotis pretium, [22] et hic **danista** te .i. fenerator, [23] Et **dedo** is didi tum tu .i. donare, verbum neutrum, unde Prudentius in libro ymnorum ponens preteritum ait usum dux salutis dedidit; [24] et inde hic **deditor** oris quod et pro donatore et pro traditore dicitur, unde Iosephus in quarto decimo militie reus et civitatis deditor existat; [25] et **deditus** a um [26] et hec **deditio** nis quod et pro datione et pro traditione invenitur. [27] Item a do secundum quosdam veniunt quedam verba quorum preterita faciunt in didi et supina in itum ut ista **edo** is, [28] unde **editus** a um quod comparatur editior editissimus, [29] et inde adverbia **edite** editius editissime, [30] et hec **editio** is, [31] **prodo** dis, [32] unde **proditor**, [33] **proditus**, [34] **proditio**. [35] **Reddo** is, [36] unde **redditus** a um, [37] et **redditio** is, [38] et hic **redditus** ui, [39] **obdo** dis, [40] unde **obditus** a um, [41] et **obditio** nis. [42] **Subdo** dis, [43] unde **subditus** a um, [44] et **subditivus** .i. subpositus. [45] **Abdo** dis, [46] unde **abditus** a um, [47] et hoc **abditorium** rii .i. locus habilis ad abdendum. [48] **Indo** dis .i. foras emittere vel dicere, [49] unde **inditus** a um. [50] **Addo** is, [51] unde **additus** a um. [52] **Perdo**

---

6 Plaut. *Curc.* 296 **10** Stat. *Theb.* III 106 **16** Plaut. *capt.* 897 **23** Prud. *cath.* IX 94 **24** *non repperi*

D v *om.* I

1 dedi ... dare: dedi dare datum V_1H / dare *om.* P_2 / activum: neutrum V_1H **4-5** *mutato ordine* M_1 **4** *om.* HP_1 **6** datatim: datim P_1 / in gurgulione *om.* M_1P_1 / tum: dum P_2 / ludunt: fudunt P_1 / datatim: datim P_1 **7** ⟨datus a um⟩ dativus P_1 **9** .i.: et A *om.* P_2 ⟨dodrantis⟩ P_1 **10** Dodona: Dodana A / Thebaidos *om.* P_1 / Dodona: Dodana A *om.* φ **16** in captivis *om.* P_1 **17** dapifer: dapiferus M_1 **21** pretium ⟨et dotatus a um, quod componitur indotatus⟩ P_1 **22** danista: donista V_1 φ P_1 (*cf. Oehler, p. 252*) **23** unde ... dedidit *om.* A / in libro ymnorum *om.* P_1 / usum: usus $V_1AP_2P_1$ / dux: dure M_1 / dedidit ⟨deditum tu .i. donare⟩ P_1 **24-26** et pro traditore ... invenitur *om.* P_1 **24** in quarto decimo: in X°IIII H φ in decimo quarto *Mai* / reus et: reus *Mai* **27** veniunt: componuntur P_1 *om.* V_1H / faciunt *om.* V_1 / in itum: in ditum H φ initum V_1 / edo is ⟨.i. emittere foras vel dicere⟩ P_1 **28** quod comparatur *om.* φ **29** adverbia *om.* P_1 **33** proditus *bis in* V_1 **37** *om. Mai* / is ⟨et redditor oris⟩ H **38** *om.* V_1 **39** is ⟨didi⟩ M_1A **44** subpositus: supositus P_1 subpositivus M_1A **47** abditorium: abditarium *Mai* / habilis: aptus P_1 / abdendum: abendum P_2 **48-50** *om.* P_1 **48** vel dicere *om.* V_1 / dicere *om.* P_1

163 / 164 M.

dis perdidi, [53] unde **perditus** a um, [54] et **perditio** nis, [55] et hec **perdix** cis eo quod facile perdat pullos suos, unde Ovidius vulturis adde iecur vel ius perdicis aperte. [56] **Trado** dis, [57] unde **traditor**, [58] et **traditus** a um, [59] et **traditio** nis. [60] Do componitur **circumdo** as, [61] unde **circumdatus** a um, [62] **pessumdo** as .i. subtus dare, nam pessum dicitur subtus, unde Lucanus sidentia pessum corpora cesa iacent; et inde verbalia.

[1] **Dono** as avi tum tu verbum activum, inde verbalia, [2] et hic **Donatus** ti pro nomine libri, [3] et hoc **donum**, [4] unde hoc **donarium** rii .i. donum, [5] et hoc **donativum** vi .i. stipendium, unde in vita sancti Martini dicitur quod cepit imperator donativum erogare militibus. [6] Item a dono hec **donatica** ce .i. corona qua victor donatur. [7] Donum componitur hic **donaferus** ri .i. ille qui fert dona. [8] Dono componitur **redono** as, [9] et **condono** as .i. remittere, [10] unde **condonator**, [11] **condonatus**, [12] **condonatio**, [13] **condonabilis**, [14] unde **condonabiliter** adverbium. Et sciendum quod donare aliquando dicitur pro honorare D vi

[1] **Deus** dei, [2] inde **deicus** a um, [3] et **deice** adverbium, [4] et hec **deitas** is, [5] et **deoicus** a um .i. deicus. [6] Item ab hoc nomine quod est deus **divus** a um, [7] unde **divinitus** adverbium, [8] et **divinus** a um, [9] et **divino** as verbum activum, [10] et inde verbalia **divinator**, [11] **divinatus**, [12] **divinatio**, [13] et hoc **divinaculum** li .i. locus divinationis, [14] quod et **divinatorium** dicitur. [15] Item ab hoc nomine quod est deus **divum**, [16] et **divo** adverbium .i. sub celo vel extra tectum, [17] et hic **dialis** lis sacerdos Iovis qui flamen et luper- D vii

---

55 *non repperi* **62** Lucan. III 674: sidentia pessum caesa tenent D v

5 Sulp. Sev. *Mart.* IV 1: Interea... donativum coepit erogare militibus D vi

---

55 adde: atque P_1 absque P_2 / iecur *om.* P_1 / vel ius: levis P_1 **62** sidentia ... cesa: sidentia cesa pessum corpora V_1 sidentia corpora pessum cesa A / iacent: tenent P_1 / verbalia. ⟨Et in di preterita, per su formanda supina. do tum ac eius subtrahe composita⟩ P_1

D vi *om.* I

1 tum tu *om.* P_1 **2** pro nomine libri: pro libro P_1 / libri *s.l.* M_1 *om.* A **5** stipendium ⟨quod militibus datur in militia⟩ P_1 / quod: cum *Mai om.* P_1 / militibus *et s.l.* pauperibus H suis P_2 *om.* M_1A **6** qua victor: que victori φ P_1 / donatur: honoratur H / ⟨et donativum .i. donum⟩ unde ... militibus *post* donatur P_1 **7** donaferus: doniferus M_1A donifer P_2 **9** remittere: remitto P_1 **10-12** condonator, condonatus, condonatio: verbalia M_1A **14** aliquando *om.* φ / honorare ⟨Oracius in epistulis [I 1,2] satis est donatum (*s.l.* .i. honoratum) tam rude queris⟩ H ⟨ut dono te hoc munere⟩ P_1

D vii *om.* I

4-5 *mutato ordine* P_1 *post* 8 M_1 **5** deoicus: deodicus V_1 deoidus HP_2P_1 deordus M_1 deo...id(us) (*spatio III litt. relicto*) A **7-8** *mutato ordine* P_1 *post* 3 M_1 **9** verbum activum *om.* P_1 **10-12** et ... divinatio: inde verbalia M_1A **11** *om.* P_2 **15** divum: dium H **16** adverbium: adverbia HP_2 / tectum: textum P_1

164 / 165 M.

cus et edivus, edituus aliter dicitur, [18] et **dius** a um .i. divinus, unde Persius ecce inter pocula querunt Romulide saturi quid dia poemata narrent. [19] Deus componitur **semideus,** [20] et **deicultor,** [21] et **deificus.**

D viii [1] **Doleo** les dolui dolitum tu verbum neutrum, [2] unde hic et hec et hoc **dolens** is, quod comparatur dolentior dolentissimus, [3] unde **dolenter** dolentius dolentissime adverbia, [4] et hic **dolor** ris, [5] unde **dolorosus** a um, [6] et **dolorose** adverbium, [7] et hic **dolus** li, [8] unde **dolosus** a um, [9] et **dolose** adverbium, [10] et hec **dolositas** tis. [11] Et componitur **subdolus** a um, [12] unde **subdole** adverbium. [13] Doleo componitur **condoleo** es, [14] unde **condolesco** cis verbum incoativum. [15] Componitur quoque doleo **dedoleo** es .i. non doleo, unde Ovidius de remediis vincula qui rupit dedoluitque semel.

D ix [1] **Dulcis** comparatur dulcior dulcissimus, [2] unde **dulciter** dulcius dulcissime adverbia, [3] et hec **dulcedo** nis, [4] et **dulciculus** a um diminutivum, unde Cicero aliquid dulcicule potionis videamus. [5] Item a dulcis **dulceo** es quod non est in usu, [6] sed inde dicitur **dulcesco** is, [7] et hic **dulcor** ris, [8] unde **dulcoro** as verbum neutrum, [9] et inde verbalia **dulcorator,** [10] **dulcoratus,** [11] **dulcoratio.** [12] Dulcis componitur **predulcis,** [13] et **quamdulcis,** [14] et **dulciloquus,** [15] et **dulcifluus,** [16] et **dulcisapus** .i. dulce sapiens.

D x [1] **Decet** decuit decebat verbum defectivum, [2] inde hic et hec et hoc **decens** tis quod comparatur decentior, decentissimus, [3] unde **decenter** de-

---

D vii 18 Pers. I 30-31

D viii 15 Ov. *rem.* 294

D ix 4 Cic. *Tusc.* III 46

---

17 edivus *om.* φ P_1 / aliter *om.* φ P_1 **18** Persius ... narrent *post* 21φ / Romulide *et s.l.* .i. Romani a Romulo H / saturi: satiri P_1 / narrent: pendant HV_1 **21** deificus ⟨deicola⟩ P_1

D viii *om.* I

1 doleo: deleo P_1 **2** quod comparatur *om.* M_1A **3** unde ... adverbia *om.* P_1 **7-9** *post* 10 H **7-9** et ... adverbium *om.* P_1 **8** *om.* H **15** doleo *om.* P_1 / non doleo: non dolere V_1H / de remediis *om.* P_1

D ix *om.* I

4 potionis: pocioris A **5** quod: sed V_1H **6** is ⟨incoativum⟩ P_1 **8** verbum neutrum *om.* φ **9** *post* 11 P_1 **9-11** dulcorator ... dulcoratio *om.* φ **10** *om.* H **15** dulcifluus ⟨dulcisonus⟩ M_1 *om.* V_1 **16** .i. dulce sapiens *om.* φ

D x *om.* I

1 decuit *om.* V_1 φ P_1 / decebat *om.* V_1 φ P_1 **2** hic ... hoc: omnis generis P_1 / quod comparatur *om.* M_1A

165 / 166 M.

centius decentissime adverbia. [4] Decens componitur **indecens**, [5] unde **indecenter** adverbium. [6] Item a verbo decet hoc **decus** ris, [7] et inde **decuso** as verbum activum .i. venustare, adornare, unde Martianus Capella novitate situs signiferum circulum decusaret; [8] et inde **decusatus** a um, [9] et **decusatim** adverbium .i. ornate venuste, unde idem Martianus huic rosis decusatim iunctis sertata contextio. [10] Item a verbo decet hic **decor** ris quod etiam communis generis invenitur, unde Nevius magnamque domum decoremque ditem duxerat; [11] et inde **decorus** a um, [12] et inde **decore** adverbium, [13] et **decoro** as verbum activum. Et notandum quod secunda sillaba de hoc nomine decorus et de verbo decoro et breviatur et producitur, nam brevem posuit eam Statius Thebaidos ubi ait terrarum decora alta viri decorique iugales; Theodolus vero longam, cum dixit virgo decora nimis David de semine regis. [14] Decoro componitur **condecoro** as, [15] et **dedecoro** as, et ab istis verbalia. [16] Decet componitur **condecet**, [17] et **dedecet** .i. disconvenit, [18] et inde hoc **dedecus** oris, [19] unde **dedecorosus** a um, [20] et **dedecorose** adverbium.

[1] **Dignor** aris verbum deponens, [2] inde **dignans** tis, [3] unde **dignanter** adverbium, [4] et **dignatus** a um, [5] inde hec **dignatio** nis, [6] et **dignus** a um quod comparatur dignior dignissimus, [7] unde **digne** dignius dignissime adverbia, [8] et hec **dignitas** tis, [9] et **digniosus** a um .i. dignus, [10] et **dignitosus** a um similiter dignus, unde Iohannes Chrisostomus in expositione super Mattheum cum in illo seculo caro infirma dignitose anime fuerit subiecta. [11] Dignus componitur **condignus**, [12] et inde **condigne** adverbium. [13] Componitur etiam **indignus** a um, [14] unde **indigne** adverbium. [15] Dignor componitur **indignor** aris .i. irasci, [16] et **dedignor** aris, et ab istis verbalia. D xi

---

7 Mart. Cap. II 208 **9** Mart. Cap. I 85: huic rosis decusatim vinctis (iunctis *var. l.*) sertata contextio **10** Naev. 23 Buechner: magnam (magnamque *var. l.*) domum decoremque Ditem vexerant (duxerat *Glossogr. Vat.*) **13** Stat. *Theb.* VI 391 Theodul. *ecl.* 9 D x

10 *non repperi* D xi

---

3 adverbia *om.* M_1P_2 **6** decus: decor P_2 *ante corr.* / decus ⟨quod breviter pronuntiatur et ponitur pro honore unde decoro as .i. honoro⟩ P_1 **7** venustare *om.* P_1 / adornare: adhornare ⟨ et est verbum activum⟩ P_1 / Capella *om.* P_1 / signiferum: siniferum P_2 **9** et decusatim *om.* V_1 / venuste *om.* P_1 / idem: item V_1H *om.* M_1 / huic: hinc P_1 *vix legitur* H / sertata: certata P_1 / contextio: contexio P_1 **10** domum ... duxerat: diem decoremque domi duxerat P_2P_1 / domum: domi HP_2P_1 / ditem: diem V_1HM_1 / duxerat ⟨et notandum quod pronuntiando elongare debet et ponitur pro pulcritudine et inde decorus a um, et decoro as verbum activum⟩ P_1 **11** *post* 13 P_1 **13** secunda: media P_2 / de hoc nomine: huius nominis P_1 / de verbo: huius verbi P_1 / nam ... eam quod *om.* P_1 / Thebaidos *om.* P_1 / vero ... dixit *om.* P_1

D xi *om.* I

5 inde ... nis *om.* A **6** quod comparatur *om.* φ **7** adverbia *om.* A **9** digniosus: dignosus P_1 *om. Mai* **10** dignitosus *om.* V_1 *rest. Mai* / similiter dignus: idem AP_1 / in expositione *om.* φ P_1 / in *om.* P_1 / dignitose: digniose V_1 / anime ... fuerit: fuerit subiecta anime P_1 / fuerit subiecta: subiecta fuerit H / fuerit: fuit P_1 **12-14** et inde ... unde *om.* A

166 / 167 M.

D xii [1] **Dolo** as verbum activum, et inde verbalia, [2] et hec **dolatura**, [3] et hic et hec **dolatilis** et hoc dolatile, [4] et hoc **dolumen** nis .i. ascia, securis, [5] et hec **dolabra** bre ascia, unde Iuvenalis si lentus pigra muniret castra dolabra. [6] Et inde hec **dolabella** e diminutivum. [7] Invenimus quoque hoc **dolabrum** bri. [8] Item a dolo verbo hoc **dolatorium** ii .i. locus ubi dolatur, [9] et pluraliter **dolones** .i. tela que in vaginis absconduntur propter dolum, [10] et hic **doulus** li .i. servus. [11] Dolo componitur **redolo** as.

D xiii [1] **Decem** nomen indeclinabile et omnis generis, [2] inde **denus** a um, [3] et **decies** adverbium, [4] et **denarius** a um, [5] et hic **denarius** rii pro nummo, [6] unde hic **denariolus** li diminutivum. [7] Et componitur **cupidenarius** rii mercator cupidus denariorum, unde Terentius in eunucho concurrunt leti obviam mihi cupidenarii. [8] Item a decem **decimus** a um, [9] unde **decimo** as verbum neutrum, [10] et **decimatus** a um, [11] et hec **decimatio** is, [12] et **decima** e, [13] unde hec **decimula** le .i. parva decima diminutivum, [14] et hic **decumanus** nii .i. maximus limes in agris, [15] et inde per compositionem **edecumo** as .i. excerpere, [16] unde **edecumator**, [17] **edecumatus**, unde Macrobius de Saturnalibus inveni inquit iocos veterum virorum edecumatos ex multis libris; [18] et inde hec **edecumatio** nis. [19] Item a decem hec **decas** dis .i. decem, unde Smaragdus per decades centum, per centum mille redundant; [20] et inde hic **decalogus** gi per compositionem .i. de decem preceptis locutio, [21] et **decacordus** a um .i. decem cordarum, [22] et **endecasillabus** a um .i. undecim sillabarum, unde Prudentius in libro hymnorum dulces endecasillabos revolvens.

D xii **5** Iuv. VIII 248

D xiii **7** Ter. *eun.* 256: concurrunt laeti mi obviam cuppedenarii **17** Macr. *Sat.* II 1,8: iocos veterum ac nobilium virorum edecumatos ex multiiugis libris. **19** Smarag. *in part. Don.* V *praef.* 16 **22** Prud. *perist.* VI 162

D xii *om.* I

2 dolatura: dolature A **3-4** et ... securis *om. Mai* **3** dolatile ⟨et dolatus tus tui et dolium lii⟩ P_1 **4** dolumen: dolamen φ / ascia *om.* P_1 / securis *in marg.* P_2 **5** *in marg.* P_2 / ascia *om. Mai* / si lentus: silentus HM_1P_2 / muniret: minaret P_1 **6** dolabella: dolobella P_1 **8** dolatorium: dolarium *Mai* / ubi: in quo V_1HP_2 **9** in vaginis: ìmaginis V_1 / absconduntur: abscunduntur P_2 absconditur A **10** doulus: dorilus φ dorillus P_1 dondus V_1 dolus *Mai*

D xiii *om.* I

1 omnis: communis *Mai* **5** nummo: numero A *Mai* **6** diminutivum *om.* V_1H **7** cupidenarius: cupedenarius φ cupidinarius P_1 / mercator *om.* P_1 / cupidus: cupiens V_1HA / unde ... cupidenarii *om.* M_1 / in eunuco *om.* P_1 / cupidenarii: cupedenarii φ cupidinarii P_1 **8** *om.* A **15** edecumo: edecimo M_1A edicimo P_2 **16** edecumator: edecimator M_1 edicimator P_2 **17** edecumatus: edecimatus M_1 / unde ... libris *post* 18 φ / Macrobius (*Mai*): Mac'robrius V_1 / de Saturnalibus *om.* P_1 / edecumatos: edecimatos M_1A edicimatos P_2 et decumatos P_1 **18** edecumatio: edecimatio M_1A edetimatio P_2 **19** Smaragdus: Smaradus V_1A Smardus P_2 Sinaragdus M_1 / centum ⟨et⟩ φ **20** de ... locutio: sermo de decem preceptis P_1 **22** .i. undecim sillabarum: .i. sex litterarum A *om.* P_1 / in libro hymnorum *om.* P_1

167 / 168 M.

[23] Item a decem hic **digitus** ti eo quod decem sint, quinque in utraque manu: primus pollex, secundus index vel demonstratorius, tertius medius vel impudicus, quartus medicinalis vel anularis, quintus auricularis. [24] Et ab hoc nomine quod est digitus pluraliter hii **Indigetes** etum per compositionem .i. dii apud antiquos quos minime nominare audebant, [25] et **indigitor** aris verbum deponens .i. demonstrare vel nominare, unde Macrobius de Saturnalibus constat hanc deam Faunam Opemque in libris pontificum indigitari; et inde verbalia. [26] Item a decem hic **decanus** ni, [27] unde **decania** e, [28] et **decanissa** e .i. decani uxor. [29] Et per compositionem hic **decurio** is .i. princeps super decem, vel ut alii volunt decurio dicitur quasi extra curia existens, [30] qui etiam aliter et **decures**, [31] et **decudes** dicuntur. [32] Sciendum quod antiqui dicebant pro decimus **decumus**, unde Plautus in Amphitrione alter decumo post mense nascetur puer. [33] Decem componitur **undecim**, [34] unde **undenus** a um, [35] et **undecies** adverbium, [36] **duodecim**, [37] unde **duodenus** a um, [38] et **duodecies** adverbium. [39] Componitur quoque decem hec **decempeda** .i. pertica decem habens pedes, unde Horatius in odis nulla decempedis metata porticus.

[1] **Dominus** ni, [2] inde hic **domicellus** li, [3] et hic **dominellus** li diminutivum, [4] et hec **domina** ne, [5] unde hec **dominella** e, [6] et hec **domicella** e diminutivum, [7] et **dominicus** a um, [8] unde **dominice** adverbium, [9] et per sincopam **domnus**, [10] **domna**. [11] Item a dominus **dominor** aris verbum deponens, [12] unde **dominator**, [13] **dominatus**, [14] **dominatio**, [15] et hic **dominatus** us, [16] et hoc **dominium** ii. [17] Item a dominus hec **domus** us, [18] unde **domuncula** diminutivum, [19] et **domesticus** a um, [20] et hoc **domicilium** lii .i. domus fastigium, [21] et **domi** adverbium .i. in domo, unde Plautus in Amphitrione domi bellique duellatores optimi; [22] et **domo** as verbum neutrum, et inde verbalia, [23] et hic et hec **domabilis** et hoc domabile, [24] unde **domabiliter** adverbium, [25] et **domito** as verbum frequentativum, [26] unde **domitor** ris, [27] et **domitus** tum, [28] quod componitur **indomitus** a um, [29] et D xiv

---

25 Macr. *Sat.* I 12,21: hanc eandem Bonam Faunamque Opem et Fatuam pontificum libris indigitari **32** Plaut. *Amph.* 481 **39** Hor. *carm.* II 15,14-15: nulla decempedis | metata porticus D xiii

21 Plaut. *capt.* 68: domi duellique duellatores optumi D xiv

---

23 demonstratorius: demonstrativus M_1P_2 *om.* P_1A / vel impudicus *om.* AP_2 / ⟨ medicus vel⟩ medicinalis H **24** indigetes: indigites H / quos: eo quod eos P_1 / audebant: auderent HP_1 **25** verbum deponens *om.* P_1 / vel: et *Mai* / de Saturnalibus *om.* P_1 / Faunam: Fauniam P_1 **28** decani uxor: custos eius M_1 **29** volunt: dicunt P_1 / decurio ... existens: existens de curia P_1 **32** in Amphitrione *om.* P_1 / post *om.* P_1 **34-35** *mutato ordine* P_1 **34** um ⟨et undecimus⟩ H **36-38** *om.* H **37-38** *mutato ordine* P_1 **39** in odis *om.* P_1

D xiv *om.* I

5 dominella *et s.l.* damassele H **8** adverbium, ⟨domnicalis⟩ P_1 **10** domna ⟨domnum⟩ V_1H **20** fastigium ⟨vel secretum habitaculum⟩ P_1 **21** unde ... optimi *om.* P_1 **22-25** neutrum ... verbum *om.* V_1

edomitus a um, [30] et hoc **doma** tis .i. domus. [31] Domo componitur **edomo** as, [32] et **perdomo** as, et ab istis verbalia. [33] Dominus componitur **vicedominus**, et notandum quod dominum secundum quosdam dicitur a do verbo et mine arum et dicitur dominus quasi dans minas.

D xv [1] **Doceo** es docui doctum tu verbum activum, [2] inde **doctor** ris, [3] et **doctus** a um quod comparatur doctior doctissimus, [4] unde **docte** doctius doctissime adverbia, [5] et hec **doctrina** e, [6] et **doctim** adverbium .i. docte, unde Plautus in Gurgulione in me liquores tuos sino doctim. [7] Item a doceo hic et hec **docibilis** et hoc docibile, [8] unde **docibiliter** adverbium, [9] et dicimus etiam **docilis** pro docibilis, [10] et inde **dociliter** adverbium, [11] et hoc **documen** is quod non est in usu, [12] sed inde extractum est hoc **documentum** ti, [13] et hoc **dogma** tis, [14] unde **dogmatizo** as .i. docere, et inde verbalia. [15] Doctus componitur **doctiloquus** a um, [16] et **indoctus** a um, [17] et **semidoctus** a um. [18] Doceo componitur **edoceo** es, [19] et **dedoceo** es .i. non docere, et ab istis verbalia.

D xvi [1] **Disco** is didici verbum neutrum et caret supinis, [2] unde hic **discipulus** li, [3] unde hec **discipula** e, [4] et hic **discipulatus** us, [5] et hec **disciplina** ne quia per ipsam discimus, [6] alii autem dicunt disciplina derivari a verbo displiceo, et dicitur disciplina secundum illos quasi **displicina**, eo quod legentibus displiceat. [7] Et inde **disciplinor** ris verbum deponens, [8] unde verbalia **disciplinator**, [9] **disciplinatus** a um, [10] quod componitur **indisciplinatus**, [11] et inde **indisciplinate** adverbium. [12] Disco componitur **edisco** is, [13] **dedisco** is, [14] et **addisco** is.

D xvii [1] **Dias** Grece, duo Latine, [2] inde per compositionem hic **dialogus** gi .i. duorum locutio, [3] et hec **dissologia** e .i. sermo duorum, [4] et hec **dialetica** e

---

D xv 6 Plaut. *Curc.* 108-109: in me liquores tuos,| sine (sino *var. l.*), ductim

---

33 mine arum: minor V_1HP_1

D xv *om.* I
6 Gurgulione: gurgulius M_1 / sino: funde P_1 7 docibilis: doctibilis P_1 *om.* P_2 7-8 *post* 10 P_2 11 quod ... usu *om.* M_1 12 extractum est *om.* P_2 13 dogma tis: dogmatis V_1 14 dogmatizo: domatizo V_1 / .i. docere *s.l.* M_1 / et inde verbalia *om.* M_1 15-16 *mutato ordine* M_1

D xvi *om.* I
1 supinis: supino *Mai* 4 *om. Mai* 6 dicunt ⟨hoc nomen⟩ P_1 / derivari: dirivari V_1P_2 / displicina: disciplina V_1 / eo quod: quia P_2 11 indisciplinate: indisciplinare V_1 14 is ⟨abdisco⟩ P_1

D xvii *om.* I
1 Dias: Dyas *Mai* 2 locutio: locorum V_1 4 dialetica: dialectica V_1H

169 / 170 M.

.i. duorum lectio vel duorum disputatio, [5] et inde **dialeticus** a um, [6] unde **dialetice** adverbium. [7] Et **diplo** as .i. duplicare, [8] et hec **diaphonia** e .i. vocum dissonantia, [9] et **diplonia** e .i. duplex locutio, [10] et hec **dipla** e .i. nota in testamentis signandis, [11] et hec **diplois** dis .i. duplex vestimentum, [12] et hoc **dipondium** ii .i. duo pondera, [13] et **dioptota**, [14] vel **diptota**, nomen indeclinabile .i. nomen duos tantum casus in singulari habens, ut Iupiter et Iovis. [15] Sic etiam dicimus **trioptota**, [16] vel **triptota** quod tres habet casus in singulari, ut opis opem ope; [17] **monoptota** quod unum tantum casum ut mille.

[1] **Dexter** a um, [2] inde hec **dextera** e, [3] unde hec **dextra** per sincopam, [4] et hic et hec **dextralis** et hoc dextrale, [5] et hoc **dextrocherium** ii .i. torques aurea. [6] Et per compositionem **dextrorsum** adverbium, nam orsum dicitur in ista parte, adverbium et componitur dextrorsum .i. in dextra parte. [7] Componitur quoque dexter **ambidexter** stri .i. ille qui utraque manu utitur pro dextera, sicut fuit Ahot de quo fit mentio in libro iudicum, [8] et **dextroversum** adverbium .i. versus dexteram vel in dextera parte, unde Plautus d e o s s e d u c t a s d e x t r o v e r s u m. D xviii

[1] **Divido** is divisi um verbum activum, [2] inde hic **divisor** ris, [3] et hec **divisio** nis, [4] et **divisus** a um, [5] quod conponitur **indivisus** a um, [6] et **indivise** adverbium. [7] Item a divido **divisim** adverbium .i. separatim, [8] et **divisivus** a um .i. divisus, [9] et **dividuus** a um similiter pro divisus. [10] Et componitur **individuus** a um, [11] unde **individue** adverbium. [12] Item a divido hic et hec **divisibilis** et hoc divisibile, [13] quod componitur **indivisibilis**, [14] unde **indivisibiliter** adverbium, [15] et hec **invidia** e .i. discordia, [16] et hoc **dividiculum** i .i. castellum in divisione terrarum positum. [17] Et per conpositionem hoc **diversorium** ii .i. cella ab aliis divisa. [18] Item a divido **dividiosus** a um .i. ille qui alios dividit et discordare facit. D xix

---

7 *cf. iud.* III 15 **8** Plaut. *Curc.* 70: si deos salutas, dextrovorsum, censeo D xviii

---

duorum lectio *om.* M_1 **5** dialeticus: dialecticus H **8** diaphonia: diafonia φ **9** diploma: diplonia V_1 diphonia *Mai* **13** dioptota: dioptata P_1 / dioptota vel *om. Mai* **14** indeclinabile *om.* M_1 **16** trioptota: tricoptota *Mai* / ope: ab ope *Mai* **17** unum ... mille: unum tantum habet casum ut Mille *Mai*

D xviii *om.* I
4 dextralis: destralis H dexteralis φ **5** dextrocherium: destrocherium H / torques: torquens V_1 **6** dextra: dextera P_2

D xix *om.* I
6-11 indivise ... unde *om.* P_2 **7** separatim: separate P_1 **8** .i. divisus: quod idem est quod divisivus φ **10** individuus: indivisus V_1 **15** invidia: individia M_1P_2 individua dividia P_1 *Mai* **17** diversorium: divisorium φ **18** dividiosus: divisiosus V_1P_1 / .i. ille *om.* φ / qui ⟨per suam custodiam se et⟩ P_1 / et discordare facit *om.* P_1

170 / 171 M.

D xx [1] **Durus** a um quod comparatur durior durissimus, [2] unde **dure** durius durissime adverbia, [3] et hec **duritas** tis, [4] et hec **duritia** e, [5] et **duriter** .i. dure, unde Terentius in adelphos factum a vobis duriter. [6] Item ab hoc nomine quod est durus **duro** as, [7] unde hic et hec **durabilis** et hoc durabile, [8] et inde **durabiliter** adverbium. [9] Et componitur **induro** as, [10] et inde et **induratus** a um, [11] et hec **induratio** nis. [12] Item ab hoc nomine quod est durus pluraliter **Dire** arum .i. Furie eo quod dure sunt, unde Statius Thebaidos sceleris perstant in pectore Dire. [13] Et inde tractum est **dirus** a um .i. crudelis, [14] et hoc **dorsum** eo quod durior pars corporis sit, [15] et hoc **dorsiculum** diminutivum. [16] Et per compositionem **edorso** as .i. dorsum scindere, et inde verbalia. [17] Item ab hoc nomine quod est durus, **dureo** es quod non est in usu, [18] sed componitur **indureo** es, [19] et **addureo** es, [20] et **obdureo**. [21] Inde quoque dicitur **duresco** is, [22] quod componitur **induresco** is. [23] Durus componitur **predurus** .i. valde durus. [24] Notandum autem quod partes dorsi **pale** dicuntur, [25] medietas vero **spina** vocatur, [26] spine quoque iuncture **spondilia** nuncupantur.

D xxi [1] **Duo** due duo, [2] unde hic **duleusis** .i. servitus caritativa que fit inter duos. [3] Et componitur hic **ducensus** us .i. duorum census, [4] et hic **duidens** is .i. ovis vel agnus duos tantum habens dentes, [5] item a duo hic et hec **dualis** et hoc duale. [6] Et per compositionem **duplico** as ex duo et plico as, [7] et inde **duplicatus** a um, [8] et hec **duplicatio** is, [9] et **duplus** a um, [10] et hic et hec et hoc **duplex** cis, [11] unde **dupliciter** adverbium, [12] et hec **duplicitas** tis, [13] et hic **duplicarius** ii .i. ille qui duabus favet partibus.

D xxii [1] **Dumus** i, [2] unde **dumosus** a um .i. spinis plenus, [3] et **dumose** adverbium, [4] et hoc **dumetum** i .i. locus dumo plenus, [5] quod etiam hoc **dumi-**

D xx 5 Ter. *ad.* 662-663: factum a vobis duriter inmisericorditerque 12 Stat. *Theb.* I 52: scelerumque in pectore Dirae

---

D xx *om* I

2 adverbia *om.* P_1 **5-11** .i. ... nis *om.* P_1 **5** adelphos: adelphis *Mai* / vobis: nobis φ **12** dire: dure V_1 / Thebaidos *om.* P_1 / perstant: p̃rant P_1 / pectore: corpore P_1 **13** tractum est *om.* P_1 **14** corporis *om.* φ **17** durus: durius A / es ⟨ui⟩ P_1 **18** indureo *om.* P_1 **19** *om.* M_1A **24** autem: quoque φ *om. Mai* / partes dorsi: dorsi partes ⟨ex utraque parte eminentes dicuntur pale⟩ P_1 **26** spine quoque: spineque *Mai* / iuncture *om.* P_1 / spondilia: spondalia V_1 pondalia A ponderalia P_1 / nuncupantur: dicuntur φ

D xxi *om.* I

1 duo ⟨nomen numeri⟩ *Mai* **2** duleusis: diucensius P_1 / duos ⟨quod idem est quod dulia⟩ P_2 **3** ducensus: diucensus V_1 diucensius P_1 **4** duidens: duudens P_1 / agnus: anus P_1 / duos tantum habens: tantum duos habens P_1 **6** ex ... as *om.* P_1

D xxii *om.* I

5 dumicetum: dumectum *Mai*

171 / 172 M.

cetum i dicitur, [6] et hic et hec **dumalis** et hoc dumale, unde Martianus Capella hirta dumalibus setis.

[1] **Denseo** es ui verbum neutrum et caret supinis, [2] inde **densesco** is verbum inchoativum, [3] et **densus** a um quod comparatur densior densissimus, [4] unde **dense** densius densissime adverbia, [5] et hec **densitas** is, [6] et **denso** as verbum activum, et inde verbalia. [7] Et componitur **condenso** as, [8] densus quoque componitur **condensus**. D xxiii

[1] Secundum autem mater Gramatica de quarta littera digerens sermonem, talibus iteratum coram consodali poetarum phalanga exorsa est.

[1] Dictitare, frequenter dictare.
[2] Dicturire, dictare, desiderare.
[3] Dictannum, quedam herba.
[4] Dicterium, verbum iocose prolatum. Macrobius de Saturnalibus iocos non raro dicteria nominant.
[5] Dica, carta, cautio, ceda, cedula, tomus, membrana, instrumentum.

---

6 Mart. Cap. IV 329: femina ... dumalibus hirta setis. D xxiii

4 Macr. *Sat.* II 1,14

D xxiii *om.* I
1-8 Denseo ... condensus *in marg.* P_2
Post D xxiii debilis le lior simus a quo debiliter lius debilitas tis, et debilito tas, ac debilis conponitur indelebilis. Dis tis secundum antiquos, nos vero hic et hec Ditis *add.* P_1

Explicit tractatus primus super quartam litteram que dicitur -D- H

Incipit prologus in tractatum secundum de eadem littera H Repetitiones *Mai*

prologum om. M_1A

1 digerens (*Mai*): digens V_1 dirigens P_2 / iteratum: iteratim P_1 *Mai* / coram: cara P_1 exorsa est: est exorsa P_2

Explicit prologus H

Incipit tractatus II super -D- litteram quartam H

1-393 *om.* M_1 A

1-2 *om.* P_2 **1** Dictitare: ditare *Mai* **4** Macrobius ... nominant *om. Mai* / de Saturnalibus *om.* P_1 / nominant *om.* P_1 **5** dica (*Mai*): dida V_1 ⟨dice⟩ P_1 / carta *om.* P_1 / cautio *om.* P_2 / ceda: scheda *Mai om.* P_1 / cedula: schedula P_1 *om.* V_1 / tomus (*Mai*): tomum V_1 domum P_2 thomas P_1 / instrumentum *om.* P_2P_1

172 M

6 Dicax, loquax, facundus, verbosorum disertus.
7 Dicaculus, aliquantulum loquax. Plautus dicacula inquit est hec meretrix.
8 Dicacitas, loquacitas, disertitudo, facundia.
9 Dictea, Diana.
10 Diptica, tabula manualis que et pugillaris et effimeris dicitur. Quidam clerice, diptica lateri ne dempseris unquam.
11 Diana, quasi Duana .i. die et nocte lucens.
12 Dicio, potestas vel lex.
13 Dictatura, quasi prefectura. Persius quem trepida ante boves dictatura induit uxor.
14 Disticum vel disticium carmen duorum versuum. Theodulus quos in disticiis carmen complecteris Enni.
15 Deplumator, duplicator, versipellis.
16 Degulator, gluto, heluo, ardelio.
17 Dicare, dictare. Claudius et veteri secreta poli qua lampade Ditem.
18 Diecula, parva dies.
19 Diatim, de die in diem vel per singulos dies.
20 Diarium, diei pretium. Horatius cum servis urbana diaria rodere mavis.
21 Denuntiare, pronuntiare et prohibere.
22 Demutilare, detruncare.
23 Diversiclinium, locus ubi diverse coniunguntur vie.
24 Discerviculum, ornamentum virginale.
25 Dieta, diei itineratio.
26 Dierectus, malus dies.
27 Diespiter, Iovis, quasi diei pater. Macrobius de Saturnalibus ipsi quoque Romani Diespitrem Iovem appellant
28 Diesses, spatia de uno in alterum sonum vergentia.
29 Ductim, tractim, diffusim, sparsim.

---

7 Plaut. *asin.* 511 sati' dicacula esamatrix **10** *non repperi* **13** Pers. I 74: cum (quem *var. l.*) trepida ante boves dictatorem (dictaturam *var. l.*) induit uxor **14** Theodul. *ecl.* 288: quos in distichii serie complecteris, Enni **17** Claud. *rapt. Pros.* I 26 **20** Hor. *epist.* I 14,40 **27** Macr. *Sat.* I 15,14

6-8 *post* 300 P_1 **6** verbosorum: verbosus P_2P_1 / disertus *om.* P_1 **7** est hec meretrix: hec meretrix est P_2 **8** disertitudo, facundia *om.* P_1 **10-11** *post* 12 P_1 *mutato ordine* P_2 **10** Diptica: Dictica P_2 / tabula: tabella P_2 *om.* V_1 / diptica ... effimeris *om.* P_1 / effimeris: ephemeris P_2 / Quidam ... unquam *om.* P_1 diptica: dicticas P_2 **11** Duana: Duena P_2 / lucens (*Mai*): luens V_1 *om.* H **12** Ditio: Didiitio V_1 / vel lex *om.* P_2P_1 **13** Persius ... uxor *om.* V_1P_1 **14-15** *mutato ordine* P_1 **14** Disticum: dicticum P_2 dipticum P_1 / disticium disticum P_1 / Theodulus ... Enni *om.* P_1 / Theodulus: Theodolus P_2 / Enni: Ennii P_2 **15** *post* 29 P_2 / Deplumator: Deplunator P_1 **16** *post* 29 P_2 / heluo: helluo H eluo P_2P_1 / ardelio *om.* P_2 **17-19** *post* 8 P_1 **17** Dicare dictare: dictare, dicare P_1 / Claudius ... Ditem *om.* *Mai* / veteri: nostri P_1 / Ditem: Dicem P_2 *om.* P_1 **20** Horatius ... mavis *om.* V_1P_1 **21-23** *om.* P_1 **21-24** Denuntiare ... virginale *om.* *Mai* **23-24** *mutato ordine* P_2 **25** *post* 17 P_1 *om.* V_1 **27** Iovis, quasi *om.* P_1 / Macrobius ... appellant *om.* P_1 **28** de ⟨sono⟩ P_1 / uno: sono P_1 / vergentia *om.* P_2 **29** *om.* P_1

172 / 173 M.

30 Ducare, nutrire. Iosephus Isti dum capillos suos ducant, corban offerunt Deo quod est donum.
31 Ductilis, quod facile potest duci.
32 Ductileus, dosillus, dotillus, clepsedra.
33 Ductare, ducere vel tractare. Plautus hic me ut libitum est ductavit dolis.
34 Dusius, demon, zabolus.
35 Diabolus, deorsum ruens.
36 Dentale, vomer. Persius sulcoque terens dentalia Quinti.
37 Dentosus, dentibus plenus.
38 Dentatus, dentibus armatus.
39 Datatim, inundatim, de dono in donum. Plautus isti qui ludunt datatim servi scurrarum.
40 Dentaria, ferrum unde medici dentes tollunt.
41 Dentix, piscis qui plures habet dentes sicut lucius.
42 Dodona, Diana. Statius Thebaidos et nemorum Dodona parens.
43 Daticius, facilis ad dandum.
44 Dodrans, quadrans.
45 Duodennis, XII annorum.
46 Dapinare, largiri. Plautus eternum tibi dapinabo victum.
47 Demeare, transire, transmeare, demigrare.
48 Demitigare, demulcere. Terentius utinam videam demitigari tibi capud sandalio.
49 Discerptim, carptim.
50 Dapsilis, largus, prodigus, munificus, donaticus.
51 Dotalicium, dotis pretium, arra.
52 Dedere, dare. Prudentius in libro ymnorum usum dux salutis dedidit.

---

30 Iosephus = Cassiod. *Ios. antiq.* XIV p. 95 *F.*: Isti dum capillos suos dedicant ... Corban offerunt deo, quod significat munus **33** Plaut. *capt.* 642: qui me ut lubitum est ductavit dolis **36** Pers. I 73 **39** Plaut. *Curc.* 296 **42** Stat. *Theb.* III 106 **46** Plaut. *capt.* 897 **48** Ter. *eun.* 1028: Utinam tibi conmitigari videam sandalio caput! **52** Prud. *cath.* IX 94

---

30 Iosephus ... donum *om. Mai* / Isti *om.* P_2P_1 / offerunt *om.* P_2 / Deo ... donum *om.* P_1 **31-32** *om.* P_1 **31** *om.* P_2 / Ductilis: Ductile *Mai* **32** *om.* V_1 / dosillus *om.* P_1 / dotillus *om.* P_2 / clepsedra: clepsidra P_2 **33** *post* 25 P_1 / libitum: lubitum V_1 bibucium P_1 / dolis *om.* P_1 **34** Dusius (*Mai*): Diusius V_1 / zabolus: zabulus P_2 ⟨diabolus⟩ P_1 **36-37** *mutato ordine* P_2 **37-39** *post* 33 P_1 **39** Datatim: Dadatim P_2 / inundatim: numeratim P_2 / dono: domo P_1 / qui *om.* P_1 / datatim: dadatim P_2 / servi scurrarum *om.* P_1 **40** *om.* V_1H **41** sicut lucius *om.* P_1 **42** Thebaidos *om.* P_1 **43** *post* 56 P_1 **43** facilis ad dandum: dapsilis munificentissimus P_1 **44-45** *om.* P_1 **45** post 49 V_1 *om. Mai* **46** Plautus ... victum *om. Mai* **47** *post* 55 P_1 / transmeare: transmigrare P_1 / demigrare *om.* P_1 **48-49** *om.* P_1 **50-52** *post* 56 V_1P_2 **50-51** *post* 56 P_1 **50** Dapsilis ... donaticus: Daticius dapsilis munificentissimus P_1 **51** arra *om.* P_2 **52-54** *post* 39 P_1 **52** Prudentius ... dedidit *om. Mai* / libro ymnorum: ymnis P_1 / usum *om.* P_1 / dedidit: dedi P_1

172 / 173 M.

53 Decursare, decurrere.
54 Discordiosus, discordia plenus.
55 Decursim, fluxim, stillatim, paulatim.
56 Dispensarius, dapaticus.
57 Dapatice, large, dapsiliter, munificenter.
58 Discipulari, discere.
59 Danista, fenerator.
60 Deditor, traditor vel dator. Iosephus militie reus et civitatis deditor.
61 Deditio, datio vel traditio.
62 Duculus, parvus dux.
63 Donativum, donum, stipendium, satellicium. In vita sancti Martini cum cepit imperator donativum erogare militibus.
64 Donarium, donum, munus.
65 Donaferus, qui fert dona.
66 Dedolere, non dolere. Ovidius de remediis vincula qui rupit dedoluitque semel.
67 Donatica, corona qua victor donatur vel honor.
68 Donare, honorare.
69 Divinaculum, locus divinationis.
70 Dionisia, festa Bacchi. Terentius in tertia comedia Dionisia hic sunt apud me sis volo.
71 Divo, sub celo.
72 Dialis, Iovis sacerdos qui aliter lupercus et flamen et edituus dicitur.
73 Dius, divinus. Persius Romulide saturi quid dia poemata pendant.
74 Digrabatulum, digitus, quia sunt digiti per suos gradus.
75 Deuterogamie, secunde nuptie.
76 Diota, vas vinarium. Horatius Deprome quadrimum Sabina, o Taliarche, vinum diota.
77 Discerviculum, ornamentum muliebris capitis.

---

60 *non repperi* **63** Sulp. Sev. *Mart.* IV 1 **66** Ov. *rem.* 294 **70** Ter. *heaut.* 162: Dionysia hic sunt hodie: apud me sis volo **73** Pers. I 30-31 **76** Hor. *carm.* I 9,7-8: Deprome quadrimum Sabina | o Taliarche, merum diota

---

53-56 *ante* 50 V_1P_2 **54** Discordiosus: Discediosus H **55** *ante* 47 P_1 **55** Decursim: detrusim P_1 / paulatim: pluviatim ⟨guttatim undatim⟩ P_2 **56** *post* 59 P_2 *ante* 48 P_1 **56** Dispensarius: Dispensans P_2 / dapaticus ⟨daticius, dapsilis, munificentissimus⟩ P_2P_1 **57** *post* 51 P_1 / munificenter: munifice P_1 *om. Mai* **58** *ante* 56 P_2 *om.* P_1 *Mai* **59** Danista: Donista P_1 **60** traditor vel *om.* P_1 / Iosephus ... deditor *om.* P_1 *Mai* **61** *om.* P_1 **63-64** *post* 71 P_2 **63** In ... militibus *om. Mai* / sancti: beati P_1 / cum ... erogare: donativum cepit erogare P_2P_1 **64** munus: muneris ⟨locus⟩ P_1 *om. Mai* **65-66** *post* 67 P_2 **65** Donaferus: Donifer P_2 **66** *ante* 53 P_1 / non dolere: dolorem amittere P_1 / Ovidius ... semel *om. Mai* **67** qua victor donatur: que victori datur P_1 **68** *om.* P_2P_1 **70** Bacchi: Bachi P_2 / hic: hii P_1 / apud ... volo *om.* P_1 **71** *om.* P_1 **72** aliter *om.* P_1 / et flamen et edituus *om.* P_1 **73** *om.* P_1 / Dius ⟨divus⟩ P_2 / Persius ... pendant *om. Mai* **74** Digrabatulum: Digrabulum P_2P_1 / suos: duos P_2P_1 / gradus ⟨digesti⟩ P_2P_1 **75** *post* 361 P_1 **76-77** *post* 78 P_2 **76** Horatius ... diota *om. Mai* / Deprome ... diota: deprome Sabina diota P_1 / Taliarche: Taliarce P_2 / vinum: mecum P_2

173 / 174 M.

[78] Dulcorare, dulcem facere.
[79] Dulciculus, aliquantulum dulcis. Cicero aliquid dulcicule potionis videamus.
[80] Dulcisapus, quod dulce sapit.
[81] Decusare, ornare, venustare, polire.
[82] Decusatim, decore, ornatim. Martianus huic rosis decusatim iunctis sertata contextio.
[83] Decorosus, decorus.
[84] Densetus, densus vel densatus. Macrobius de Saturnalibus est mulierum corpus quasi naturali humore densetum.
[85] Dedecorare, dehonestare, conviciare, deturpare.
[86] Dedecet, disconvenit.
[87] Digniosus, dignus quod et dignitosus dicitur. Iohannes Chrisostomus quum caro infirma dignitose anime fuerit subiecta.
[88] Dolumen, ascia, securis, asciculus.
[89] Dolones, tela que absconduntur in vagina propter dolum.
[90] Dolabra, ferrum unde dolatur. Iuvenalis sidentia pigra muniret castra dolabris.
[91] Dolabella, parva dolabra.
[92] Decumanus, maximus limes in agris.
[93] Decacordus, decem cordarum.
[94] Discire, dissentire, disiungere.
[95] Dissutare, disceptere.
[96] Dispungere, donare, ideo etiam dispunctores dictuntur qui dona militibus erogabant.
[97] Dromo, longa navis. [98] Et quia de navibus fecimus mentionem, libet de diversitate nominum earum loqui et de membris et de instrumentis earum: musculus dicitur parva navis, [99] barca navis mercatoria, [100] paro navis piratarum, [101] mioparo navis ex vimine et corio contexta, unde in hi-

---

79 Cic. *Tusc.* III 46 **82** Mart. Cap. I 85 **84** Macr. *Sat.* VII 7,8: leve autem est mulierum corpus quasi naturali frigore densetum **87** *non repperi* **90** Iuv. VIII 248 **96** *cf.* Sulp. Sev. *Mart.* IV 1 **101** Ambrosius = Heges. XV 1: validissimum genus hominum [*scil.* Saxones] ... myoparonibus (mioparonibus *var. l.*), non viribus nititur, fugae potius quam bello paratum (*cf.* Isid. *orig.* XIX 21)

---

77 *om.* P_1 / Discerviculum: Discerniculum P_2 79 *ante* 67 P_1 79 Cicero ... videamus *om. Mai* / videamus *om.* P_1 80 *post* 87 P_1 / quod: qui P_1 81 venustare ⟨decorare⟩ P_2P_1 82 ⟨ornate⟩ decore P_2 *om.* P_1 / ornatim *om.* P_2 / Martianus ... contextio *om. Mai* / huic: huc P_2P_1 / decusatim *om.* / sertata: certata P_1 *om.* P_2 / contextio: contexio P_1 83 *om.* P_1 **84-87** *ante* 80 P_1 **84-85** *post* 86 P_2 **84** Densetus ... densatus: *mutato ordine* P_1 / Macrobius ... densetum *om. Mai* / est: et P_2 **85** dehonestare *om.* P_1 / conviciare: conviciari P_1 / deturpare: deturpari P_1 **87** Digniosus: Dignitosus P_1 / Iohannes ... subiecta *om. Mai* / quum: cum P_2P_1 **88-89** *mutato ordine post* 129 P_2 **88** Dolumen: Dolamen P_2 **89** in ... dolum *om.* P_2 **90** *post* 92 P_1 / Dolabra: Dolabralis P_2 / unde: cum quo P_2 / sidentia: silentus P_2P_1 / muniret: domaret P_1 / dolabris: dolabra P_2P_1 **92-97** *post* 125 P_2P_1 **92** *om.* V_1 **95** Dissutare: Diffinire P_1 / disceptere: disceptare P_1 **96** Dispungere: Dispongere P_1 / ideo ... erogabant *om. Mai* / dona: bona P_1 / erogabant: erogant P_1 **97-125** *ante* 93 P_2P_1 **98** et ... earum *om.* P_1 **99** barca: baiora P_1 **101** mioparo: viniparo (vimiparo *ante corr.*) P_1 / contexta: facta P_1 /

storia dicitur gens Saxonum in mioparonibus non viribus nituntur, fuge potius quam bello parati. [102] Celox vel celonis velox dicitur navis. Ennius labitur unta carina per equora alta celonis. [103] Parve naves dicuntur cimba, [104] carabus, [105] caupulus, [106] lembus, [107] lembulus, [108] scapha, [109] linter [110] vel lintris, [111] caudea eo quod sit longa ad instar caude, [112] legia eo quod legat .i. colligat ante se aquas, [113] liburnus eo quod libere currat. Horatius ibis Liburnis inter alta navium. [114] Partes navium dicuntur puppis pars posterior, [115] prora anterior, [116] carina media, [117] cumba ea pars que est aquis vicinior, eo quod aquis superincubat, [118] forinavia latera concava. Omnes tamen partes navis pro ipsa quandoque navi dicuntur. [119] Instrumenta navis sunt hec plustre dicitur gubernaculum, [120] antenne corde ille que ante amnem sunt posite, [121] transtra sedilia navium, [122] forus foramen illud per quod remus emittitur, [123] malus, arbor in qua velum pendet, [124] carcesium summitas mali in quo corde currunt. Lucanus atque utinam summi curvet carcesia mali. [125] Cheruchus, illud quod ad instar vexilli malo supponitur et secundum ventum movetur. Lucanus instabit summis minor ursa cheruscis.

[126] Delirare, deludere vel insanire.

[127] Delirus, insanus, brutus, insulsus, limphatus, stolidus, bardus, blennus, debacatus, insipidus, stultus.

[128] Deliramentum, stultitia vel derisio.

[129] Displodere, concutere.

[130] Depannare, dilacerare.

[131] Dipsa, vel [131a] dipsis genus serpentis.

[132] Deterire, deteriorare vel peiorare.

[133] Draconita, gemma in fronte draconis.

[134] Decas, decem. Smaragdus per decades centum, per centum mille redundant.

---

102 Enn. *ann.* 478: uncta carina per aequora cana celonis **113** Hor. *epod.* I 1 **124** Lucan. V 418: hic utinam carchesia mali **125** Lucan. VIII 177: Instabit summis minor ursa ceruchis **134** Smarag. *in part. Don.*, V *praef.* 16

---

mioparonibus: viniparonibus P_1 / nituntur: utuntur P_2P_1 / fuge ... parati *om.* P_1 / equora ⟨que⟩ P_2P_1 **103** Parve: Darve P_2 **104** carabus: candus P_1 **105** caupulus: capulus P_2 **107** lembulus: bembulus P_1 **108** scapha: cafa P_1 **113** ibis: limbus P_1 / inter alta navium *om.* P_1 **114** navium: navis P_2P_1 / puppis *om.* P_1 / posterior: posteriora P_1 **115** anterior: anteriora P_1 **117** cumba: cimba P_2 comba P_1 **118** forinavia: forinavis P_2 foramina P_1 / concava: mucacula P_1 / navi *om.* P_1 **119** sunt hec *om.* P_1 / plustre: amplustre P_2P_1 **120** sunt posite: ponuntur P_1 **123** pendet: ponitur P_1 **124** carcesium: carchesium P_2P_1 / quo: qua P_1 / summi *om.* P_1 / carcesia: carchesia P_2P_1 **125** supponitur: superponitur P_2 / ursa *om.* P_2 / cheruscis: cheruchis P_1 cherucis P_2 **126** Delirare Delirari P_1 / insanire: insania P_2 *ante corr.* **127** insanus ... stultus *om.* P_1 / stultus *om.* V_1P_2 **128-129** *mutato ordine* P_1 **129** *post* 194 P_2 / ⟨delere⟩ concutere P_2 **130** *om.* P_2 / Depannare: Dapannare P_1 **131** Dipsa: Dipsas P_2 Dipla P_1 / vel dipsis *om.* P_1 **132-133** *mutato ordine* P_2 **132** Deterire: Deterere P_2 **133** Draconita: Dincûta (*vix legitur*) P_1 **134** Smaragdus *om.* P_1 / decades: decadas P_2 dedecadas V_1

175 M.

135 Decurio, qui decem militibus preit.
136 Desidescere, torpescere, pigritari, relaxare.
137 Decumus, decimus, unde Plautus decumo post mens nascetur puer.
138 Dissuria, aride urine digestio.
139 Diamertos, recta linea loquendi.
140 Dinamedia, potestas herbarum, vel locus ubi medicina reconditur.
141 Decempeda, pertica decem pedum. Horatius nulla decempedis metata porticus.
142 Didascalus, magister, pedagogus, preceptor, doctor, monitor.
143 Discoforus, puer discum ferens.
144 Discolus, difficilis vel alienus vel deorsus a scola, ineruditus.
145 Depuire, verberare, vapulare; Nevius palmis depuit me miseram ad necem.
146 Distesus, pertesus, perforatus, consumptus.
147 Dextimus, optimus vel in dextera parte positus.
148 Dissenteria, fluxus ventris.
149 Diobolares, meretrices duobus obolis empte.
150 Duellator, gemine pugne victor, Plautus domi bellique duellatores optimi.
151 Diffarreatio, dissolutio inter virum et feminam.
152 Domicilium, altitudo domus, casa, recessus.
153 Doma, domus, penetral, Penates, Lar, edes.
154 Doctim, docte, sapienter. Plautus Omnes liquores tuos in me sino doctim.
155 Dogmaticus, sophisticus, doctus, sagax, prudens, instructus.
156 Dogmatizare, instruere, docere, erudire.
157 Durtosus, durus.
158 Duriter, dure. Terentius factum a vobis duriter.
159 Dextrocherium, torques, periscediles.

---

137 Plaut. *Amph.* 481 **141** Hor. *carm.* II 15,14 **145** Naev. *com.* 134 Ribb.[3] **150** Plaut. *capt.* 68: domi, duellique duellatores optumi **154** Plaut. *Curc.* 108-109: in me liquores tuos, | sine (sino *var. l.*), ductim **158** Ter. *ad.* 662

---

135 preit: preest V_1P_2 **136-137** *om.* V_1 **136** Desidescere: dediscere P_1 / relaxare *om.* HP_1 **137** Plautus: Nevius P_1 / nascetur: nascitur P_1 **138** Dissuria: Dissurie P_1 / digestio ⟨egestio⟩ V_1 **139** Diamertos: Diameter P_1 Diameros V_1 (dimeros *ante corr.*) P_2 / loquendi: mete P_1 **140** Dinamedia: Dinamidia P_2 / reconditur: recunditur P_2 **141-142** *mutato ordine* P_1 **141** Horatius: Ovidius P_2 / decempedis: decempedum P_1 / metata: inestata P_1 / porticus *om.* P_1 **142** monitor *om.* H **143** Discoforus: Discoferus P_1 **145** Depuire: depunire P_1 / Nevius: Ennius P_1 / depuit: depunit P_1 **146** perforatus, consumptus *om.* P_2 **148-149** *om.* P_1 **148** *om.* P_2 **149** Diobolares: Diabolares V_1 H **151** Diffarreatio: Difarreatio V_1 / dissolutio: solutio P_1 **152** *om.* P_1 / casa recessus *ad* 153 *post* edes V_1P_2 **153** Doma: Domal V_1P_2 / penetral: penetralis HM_1A **154** in me *om.* P_1 **155** Dogmaticus: Domaticus V_1 / doctus *om.* P_1 / prudens, instructus *om.* HP_1 **156-157** *mutato ordine* P_2 **156** docere *om.* P_1 / erudire *om.* H **157** Durtosus: Duriosus $V_1P_2P_1$ **158** dure ... duriter *om.* P_1 **159** periscediles: perisediles V_1 ⟨quod est ornamentum brachiorum est enim peri circum delos brachium, Danuli digitorum, torques collorum, monilia pectori, in aures aurium, armille armorum⟩ P_2

175 / 176 M.

160 Dextrorsum, ad dexteram partem.
161 Dextroversum, adversus dexteram partem, vel in dextra parte. Plautus censeo eas dextroversum.
162 Dias Grece, duo Latine.
163 Dialogus, locutio duorum.
164 Dissologia, sermo duorum.
165 Diplois, duplex vestimentum.
166 Dipondius, duo pondera.
167 Diaphonia, vocum dissonantia.
168 Diapsalma, divisio psalmi.
169 Decapolis, civitas que decem habet civitates.
170 Depropriare, appropinquare.
171 Draconarius, vexillarius, signifer.
172 Didragma, obolus.
173 Dipla, nota in testamentis signandis.
174 Diplare, duplicare.
175 Dialetica, duorum lectio vel locutio vel disputatio.
176 Diploma, duplex locutio.
177 Diptota, nomen in singulari duos casus habens ut Iupiter Iovis.
178 Dirus, crudelis, crudus, trux, truculentus, atrox, ferox, ferus, sevus, violentus, feralis, bestius.
179 Dire, Furie vel Furiarum suggestiones. Statius Thebaidos perstant in pectore Dire.
180 Dividiculum, castellum in divisione terrarum positum.
181 Divisorium, cella ab alia separata.
182 Divisiosus, qui per suam discordiam et alios dividit.
183 Divisivus, divisus, separatus, semotus, seiunctus, segrex, dividuus, segregatus, selectus, disparatus, dissociatus, discriminatus.
184 Dividia, discordia, Bellona.
185 Divisim, separatim, disiunctim.
186 Duicensus, duorum census.
187 Duleusis, servitus caritativa que fit inter duos.
188 Duidens, ovis vel agnus duos tantum dentes habens.

---

161 Plaut. *Curc.* 70: si deos salutas, dextrovorsum censeo **179** Stat. *Theb.* I 52

160-161 *in unum coegit* H **161** Dextroversum ... parte *om.* P_1 / dexteram: dextram P_2 / dextra: dextera V_1P_2 / censeo: sentio P_1 **163** ⟨sermo vel⟩ locutio P_2 **164-165** *mutato ordine* P_2 *post* 167 P_1 **167** Diaphonia: Diafonia P_1 **168** Diapsalma: Diasalma V_1 **169** civitates ⟨sub se⟩ P_2 **170** Depropriare: Depropiare P_2 **171** signifer *om.* P_1 **172** *om.* P_1 **175-176** *mutato ordine* P_2 **175** Dialetica: Dialetica H / lectio *om.* P_2 / vel locutio *om.* V_1 **177** *post* 190 P_2 / Diptota: Diptotum P_2 / singulari ⟨numero⟩ P_1 / ut Iupiter Iovis *om.* P_1 **178** crudelis ... bestius *alio ordine* P_2 / ferox *om.* P_2 / feralis, bestius, ⟨austerus⟩ HI *om.* P_1 **179** Statius ... Dire *om.* P_1 **181** alia aliis H **182** discordiam: custodiam P_1 / et alios *om.* P_2 / dividit *om.* H **183** divisus *om.* P_1 / separatus: separativus P_1 / segrex *om.* H / segregatus ... disparatus ⟨diductus dimotus diffederatus discopulatus dispertitus⟩ V_1P_2 **187-188** *post* 191 P_2 **187** Duleusis: Discensis (*vix legitur*) P_1 **188** Duidens: Didens V_1 / agnus: anus P_2

176 / 177 M.

189 Duplicarius, ille qui duabus favet partibus.
190 Duplus, duplicatus.
191 Dumicetum, dumetum, locus spinosus.
192 Dumalis, spinis plenus.
193 Dioblatarius, ille qui pro opere suo duos obolos promeretur. Plautus Ubi sumptus petunt famuli, stat ibi fullo, aurifex, lanarius, caupones, patigiarii, inclusarii, flaminarii, violarii, carinarii, manulearii, propole, liniteones, calcearii, sedentarii, futates, dioblatarii, molocenarii, farcitores.
194 Dispendium, dampnum, iactura, superstitio, discrimen.
195 Demoliri, terere, exterminare.
196 Dumtaxat, scilicet, videlicet, tantummodo.
197 Disceptare, contendere, cavillare, disputare, conferre, consimbolare, confabulare.
198 Diarria, continuus ventris dolor.
199 Ditis, Pluto, quod et pro divite dicitur.
200 Delicatus, delitiosus, mollis, affluens.
201 Deliberare, mittere vel disponere vel discernere.
202 Duellum, duorum bellum.
203 Duellio, duelli victor, qui et duellator dicitur et duellis.
204 Domiduca, que novam sponsam ducit domum. Est etiam nomen Iunonis. Martianus Interducam Domiducamque, Unxiam Cinctiamque mortales puelle debent nominare.
205 Demetere, abscindere, distruere. Propheta demetere posteriora tua.

---

193 *cf.* Plaut. *aul.* 507-515 **204** Mart. Cap. II 149: Interducam et Domiducam, Unxiam, Cinctiam mortales puellae debent in nuptias convocare **205** *III reg.* XXI 21: demetam posteriora tua

---

191-192 *mutato ordine* P_1 **192** Dumalis: Dumosus P_2 **193** Dioblatarius: Duoblotarius P_1 / pro opere suo *om.* H / promeretur: meretur P_1 / stat *s.l.* P_2 / aurifex ⟨faber auri⟩ V_1P_2 / lanarius ⟨qui lanam carpit⟩ V_1P_2 / caupones ⟨vini venditores⟩ $V_1P_2P_1$ / patigiari ... farcitores *om.* P_1 / patigiarii ⟨ianitores⟩ V_1P_2 / inclusarii ⟨qui vicinorum peccora includunt⟩ V_1P_2 / flaminarii: flammarii ⟨qui ignem faciunt⟩ V_1P_2 / violarii ⟨macellones⟩ V_1P_2 / carinarii ⟨cenum eicientes nam carinos cenum dicitur⟩ V_1P_2 / manulearii ⟨qui manicas faciunt, nam manulea dicitur manica⟩ V_1P_2 / propole ⟨unguenta vendentes⟩ V_1P_2 / liniteones ⟨qui lina ad usum faciunt⟩ V_1P_2 / sedentarii ⟨qui sedes efficiunt⟩ P_2 / futates: sutates V_1 sudates P_2 ⟨qui sudes faciunt⟩ V_1P_2 / dioblatarii doblatarii / molocenarii ⟨qui canes pascunt, quia molossus canis dicitur, Scropharii porcarii, semisonarii, dimidium obsonium (obsonum V_1) capientes⟩ V_1P_2 **194** *post* 87 P_2 iactura ⟨vel nimia largitas⟩ H / superstitio *om.* H / discrimen *om.* H / discrimen: detrimentum P_1 *om.* H **195** Demoliri: Emoliri V_1 / exterminare ⟨demetere⟩ V_1P_2 **196** scilicet *om.* P_2 / tantummodo *om.* V_1P_1 **197** conferre V_1P_2 *om.* H **198** Diarria: Diaria V_1 / continuus ventris dolor: est simplex fluxux ventris P_1 **199** *post* 174 P_1 **200** mollis, affluens *om.* H / affluens: effluens V_1 **201** Deliberare: Celiberare P_2 / vel discernere: vel discutere P_1 *om.* P_2 **202** *om.* P_2 **203-204** *post* 207 P_2 **203** duellis: duellus P_1 **204** que: qui P_2P_1 / Est ... nominare *om.* P_1 / Cinctiamque: Cinthiamque P_2 / debent nominare: nominare debent P_2 **205** distruere: destruere P_2 / Profeta ... tua *om.* H / demetere: demetam P_2P_1

177 M.

206 Ducenarius, princeps duorum.
207 Delubrum, locus in quo deus stat, sicut candelabrum locus in quo est candela.
208 Destinare, proponere vel mittere, deliberare.
209 Disnoicus, suspiriosus, qui plus recepit quam remittit, ortosnoicus, qui tantum remittit quam recipit, asmaticus, qui plus remittit quam recipit.
210 Delegare, mittere, deliberare, destinare.
211 Delibutus, inunctus, balanatus, balsamatus.
212 Deamare, valde amare.
213 Discretivus, discretus, providus, cicur, catus, gnarus, gnavus, varus.
214 Delicatudo, elegantia vel deliciositas. Iosephus in illo autem delicatudo ex deliciis et fortitudo convenerant.
215 Discertare, discernere.
216 Defecatus, deorsum a fece, purus, illimis, limpidus, effecatus, purulentus.
217 Disiunctim, separatim, segregatim, semotim.
218 Discrimen, dampnum, iactura, superstitio.
219 Discriminare, dividere. Statius et ferrugineam frontem discriminare anguis.
220 Defetiscor, fatigare, vexare, importunare.
221 Dilapidare, dispungere.
222 Dilapidatorie, sparsim, vastatorie.
223 Dilancinare, dilaniare.
224 Digladiare, discindere, exoctare, exartuare, exossare.
225 Diludium, diversus ludus ab alio. Horatius displicet ille locus, clamo et diludia posco.
226 Deorsum, ex altera parte.
227 Depeculatio, spoliatio, rapina.
228 Domicatio, reditus ad proprium.
229 Dementatio, insania, linfatio, stomatio, debrutatio.

---

214 *non repperi* **219** Stat. *Theb.* I 600: et ferrugineam frontem discriminat anguis **225** Hor. *epist.* I 19,47: displicet iste locus, clamo et diludia posco

---

206-207 *post* 202 P_2 **206** Ducenarius: Ducennarius P_2 **207** locus ... candela: est locus candele P_1 **208** Destinare ... deliberare: Delegare mittere deliberare destinare P_1 **209** Disnoicus: Denoicus P_1 / recepit: recipit P_1P_2 *om.* P_1 / ortosnoicus: ortonoicus P_2 / tantum: tam P_2 / recipit: reicit P_2 / asmaticus: Dasmaticus P_2P_1 / recipit: reicit P_2 **210-211** *post* 212 P_2 **211-212** *mutato ordine* P_1 **211** inunctus: unctus P_1 / balanatus *om.* P_2 / balsamatus, discretus *om.* V_1 **212** *ante* 210 P_2 **213** discretus *om.* V_1 / cicur: scitus P_1 / catus: cautus P_1 / gnarus, gnavus, varus ⟨limpidus effecatus⟩ P_1 *om.* V_1 **214-215** *om.* P_1 **214** illo: illum P_1 **216** Defecatus ... illimis *om.* P_1 / illimis: illumis P_2 **217-219** *om.* P_1 **218** superstitio ⟨dispendium⟩ P_2 **219** frontem *om.* P_2 / discriminare: discriminat P_2 **220-221** *mutato ordine post* 228 P_2 *in unum coegit* P_1 **220** importunare ⟨dilapidare disegere⟩ P_1 **221** dispungere: dispergere P_2 **222** *om.* P_1 **224** Digladiare *om.* P_1 / exoctare: exoccare P_1P_2 ⟨deartuare⟩ P_2 **225** Horatius ... posco *om. Mai* / locus: ludus P_1 / clamo: cedo P_2 **226** *om.* P_1 **227** Depeculatio: Depeculatos P_1 / spoliatio: spoliatos P_1 **228** *ante* 221 P_2 **228** Domicatio: Domicio P_1 **229** Dementatio: Dementia P_1 / linfatio: limphatio P_2 ⟨lunatio⟩ P_1 *om.* V_1 / stomatio: stomachatio P_2P_1 / debrutatio *om.* P_2

177 / 178 M.

230 Dualitas, duplicitas, alterplicitas.
231 Delimatus, a limite exclusus, exterminatus, expatriatus.
232 Deverbium, canticum quod ante mortuum canitur.
233 Delitor, qui aliquem occidit. Accius fictor scelerum fratis deditor, delitor.
234 Diducere, in divisum ducere, distrahere.
235 Diductus, distractus, quod in Iuvenale reperies.
236 Divortium, ubi diverse sunt vie.
237 Diversiculum, ubi de una via intratur in aliam.
238 Diluere, abluere, eluere.
239 Dilutus, ablutus vel madidus. Persius dilutus queritur que fistula guttas.
240 Depeciscor, paciscor, pactum facere.
241 Depubes, iuvenis, impubis vel porcus suggens, et dicitur depubes quasi deorsum a pube .i. a setis.
242 Degenerare, deorsum a genere.
243 Degrassari, crudeliter agere.
244 Degrassanter, crudeliter.
245 Deartuare, dividere, lancinare.
246 Despicari, despicere, deludere, subsannare.
247 Desciscere, vocare, kalare, nuncupari, percuntari.
248 Deliquere, decurrere. Ovidius delicuit stagnumque suo de nomine fecit.
249 Demonstratorius, digitus qui dicitur index.
250 Dispertiri, impartiri, dare, donare, dispungere, prebere, tribuere.
251 Depilare, furari, clepere, depeculari, expilare.
252 Depelliculare, decipere, defraudare, illicere.
253 Delinire, mitescere, mitem efficere.
254 Delinimentum, mulcedo. Timeus Platonis annorum placiditatem constituebamus in delinimentis musice artis.
255 Divaricare, divisum facere.

---

233 Acc. *trag.* Ribb.[3] 219: epularum fictor, scelerum fratris delitor **235** *cf.* Iuv. X 230: ipse, ad conspectum coenae diducere rictum **239** Pers. III 14: dilutas quaerimur geminet quod fistula guttas **248** Ov. *met.* VII 381 **254** Plato = Chalc. *transl.* 18a: animorum item placiditatem constituebamus in delinimentis et affabilitate musicae ceterarumque institutionum

---

230 *om.* P_1 **231** *post* 215 P_1 / Delimatus: Deliminatus P_1 Declimatus P_2 / exterminatus: determinatus P_2 *om.* P_1 **233** deditor *om.* P_2P_1 **234-235** *om.* P_1 **234** divisum: diversum P_2 **235** quod ... reperies *om.* P_2 **237** intratur: vertitur P_2 / in: ad P_1 **238-239** *om.* P_1 **238** *ante* 231 P_2 **239** Dilutus: Dilutas P_2 / queritur ⟨geminet⟩ P_2 **240** *post.* 231 P_1 **242** *om.* P_1 **244** *om.* P_1 **245** *om.* P_1 **246-248** *post* 249 P_2 **246** subsannare *om.* P_1 **247** *om.* P_1 **248** delicuit: deliciunt P_1 **249** qui dicitur *om.* P_1 **250** Dispertiri: Depertiri P_1 / donare ... tribuere: et cetera P_1 / dispungere: dipungere P_2 / tribuere *om.* P_2 **251** Depilare: Depilari P_1 Epilare P_2 / expilare: expilcare P_2 **253** mitem efficere *om.* P_1 **254** Timeus Platonis: Plato P_1 / annorum: animorum P_2P_1 / in *om.* P_1 / constituebamus: continebamus V_1 / musice artis *om.* P_1 **255** *om.* V_1P_1 / divisum: diversum P_2

178 / 179 M.

256 Deunces, decem uncie. Persius gravidior factura deunces.

257 Deliquium, distillamen. Plautus tibi domi nichil deliquium est.

258 Discordiosus, discordia plenus, discors.

259 Dilectus, electio. Quintilianus en quanta dilectui tuo fit invidia?

260 Disseptus, dissutus. Homerus et mihi disseptos humeros.

261 Deses, piger.

262 Develare, discoprire. Ovidius oraque develat misere pudubunda sororis.

263 Desuetudo, quod aliquem desuetum facit.

264 Delumbis, debilis, imbellis. Persius natat hoc delumbe saliva.

265 Deartuare, dividere, exossare, lacerare, lancinare, exartuare, diminuere, decerpere, discerpere.

266 Derogare, detrahere, detrectare.

267 Depalare, propalare, reserare.

268 Directim, raptim.

269 Dissitus, separatus, divisus.

270 Despumare, foras emittere.

271 Dissidentia, discordia, discidium.

272 Distedet, valde tedet.

273 Devincire, ligare.

274 Devectare, seorsum portare.

275 Diblaterare, divulgare.

276 Defensare, defendere.

277 Diversifinium, diversitas patrie.

278 Defluvium, decursio.

279 Digeries, digestio.

280 Degulare, devorare.

281 Deierare, periurare, peierare.

282 Deliquus, purus, clarus.

---

256 Pers. V 150: pergant avidos sudare deunces **257** Plaut. *cas.* 206: quando tibi nil domi delicuom est **259** Ps. Quint. *decl.* III 5 **260** Hom. Lat. 919: et modo disiectos umeris modo pectore vestro **262** Ov. *met.* VI 604 **264** Pers. I 104-105: summa delumbe saliva | hoc natat

---

256-257 *post* 258 P_2 **256** gravidior: gravidos V_1P_2 gravidas P_1 / factura *om.* P_1 **257** deliquium: reliquum P_1 **258** *ante* 256 P_2 / discordia plenus *om.* P_2P_1 **259** Dilectus: Delectus ⟨tus tui⟩ P_2 / quanta: quam P_1 *om.* P_2 / invidia: invidus P_1 **260** Disceptus: Disseptus V_1P_2 Disserptus P_1 / mihi: modo P_2P_1 / disseptos: disserptos P_1 **261** *om.* P_2 **262** discoprire: discooperire P_2P_1 / pudubunda: pudibunda P_2 *om.* P_1 / sororis *om.* P_1 **263** facit. ⟨Dipescere, separare. Augustinus [?] quanta intercapedine summa ab infinis diprescunt⟩ V_1P_2 **264** P_2 / natat: notat H / hoc: hic P_2 hec P_1 **265** *post* 281 P_2 / discerpere. ⟨Dindima sacra misteria. Dentilegus qui fractos habet dentes. Plautus [*capt.* 794] omnes dentilegos (gos *s.l.*) faciam. Debriare inebriare. Derogare detrassere⟩ P_2 / discerpere *om.* P_2 **267** propalare *om.* P_2 / reserare. ⟨Delirus stultus stolidus⟩ P_2 **268** *om.* *Mai* **268** Directim: Direptum P_2 **269** Dissitus: Diitus HI **271** discidium, ⟨discordia. Diapsalma medietas psalmi⟩ P_2 *om.* P_1 **272** Distedet: Disfedet P_2 / fedet: tedet P_2 **273** ligare: largare P_2 **281** *ante* 265 P_2 / periurare *om.* P_1

179 M.

283 Defuturus, absentatus.
284 Dissentire, discordare, contradicere.
285 Disertim, caute, eloquenter.
286 Disertare, diserte loqui.
287 Dissicere, dissecare.
288 Disidescere, pigrescere.
289 Detentare, sepius retinere.
290 Diversare, variare.
291 Devenustare, ornare.
292 Diventilare, disperdere.
293 Debrutescere, destuprare.
294 Defrensus, detritus.
295 Dilatare, diferre, prolongare.
296 Defenerare, deservire.
297 Digerere, explicare.
298 Digestim, ordinatim.
299 Deguttare, decurrere.
300 Decipula, deceptio.
301 Deciduus, qui cito cadit quod et reciduus et occiduus et cadabundus et inciduus dicitur.
302 Decipulosus, illecebrosus, fraudolentus, tegnosus, strofosus, versipellis, alterplex, factiosus, dolosus.
303 Decertare, depugnare, agonizare.
304 Decoctores, dissipatores.
305 Declivus, lubricus, descensus vel inclinatus.
306 Decedere, cadere, cessare, abire.
307 Deceptuosus, deceptione plenus.
308 Decunx vel deunx, decem uncie.
309 Defensaculum, defensio, protectio, tutamen, tutamentum, tutela, opis, opitulamen, opitulatio, suffragium, suffragatio, presidium, subundium, suppeditatio, subventio, suppetia, adminiculum.
310 Decurules, equi, quasi de curru existentes.
311 Decurius vel decurio, qui de curia est.
312 Decuriatus, de curia honoratus.
313 Decuplatus, decies multiplicatus.
314 Defletus, defloratus.

---

285 *post* 268 P_2 **284** contradicere *om.* P_1 **285** caute *om.* P_2P_1 **286** Disertare: Discertare P_1 **287** dissecare: dissequare P_1 **288** Desidescere: Desidessere P_1 / pigrescere: pinguescere P_1 **290** *om.* P_1 **292** Diventilare: Deventilare P_1 / disperdere: dispergere P_2P_1 ⟨Devergere declinare⟩ P_1 **294** detritus: detrusus P_2P_1 **295** prolongare *om.* P_2P_1 **296** Defenerare *om.* P_1 **299** Deguttare: Degutare P_2 **301-302** *mutato ordine* HP_2P_1 **301** strofosus: trophosus P_1 / alterplex *om.* H / dolosus *om.* P_1 **302** reciduus: cecidus P_2 / et inciduus *om.* P_1 **305** Declivus: Dedivus P_2 / lubricus: lubeus P_1 / descensus: decensus P_1 / vel inclinatus *om.* P_1 **306** cadere: cedere ⟨deesse⟩ P_2 **308** *om.* P_1 / uncie. ⟨Defletus deploratus⟩ P_2 **309** *post* 314 P_2 / protectio: prorectio P_2 / tutela *om.* P_1 / opis, opitulamen *om.* P_1 / opitulatio *om.* P_2P_1 / subundium: subsidium *in marg.* P_2 *om.* P_1 / subventio: subvectio P_1 / suppetia, adminiculum *om.* P_2P_1 **310** quasi *om.* P_1 / curru: cursu P_1 **312-313** *mutato ordine* P_2 **314** *ante* 309 P_2 **314** defloratus: deploratus P_2

180 M.

315 Deglobere, nudare, spoliare, abstirpare, absorbere, devorare.
316 Deliberare, cogitare, censere, diiudicare.
317 Deliberativus, sermo in quo est suasio et dissuasio.
318 Delicius, deliciosus, delicatus, oblectans.
319 Delitere, oblitere, abscondere, recondere, cranculare, subascellare.
320 Delixamen, stultitia, stoliditas, deliramentum, fatuitas, exorbitatio a sensu.
321 Deligere, deorsum ab electione separare.
322 Dilumentum, lavatio, ablutio, dilutio.
323 Delenificus, blandus.
324 Demorosus, mora plenus.
325 Demoniaticus, demoniacus, demone plenus.
326 Distertere, vigilare, expergescere.
327 Dental, fulmen Iovis a similitudine dentis, unde et bidental .i. bis a fulmine percussus.
328 Denundinare, vendere vel publicare.
329 Depeculare, depredare, expirare.
330 Depilare, rapere, diripere, distrahere.
331 Dependere, donare, impendere, dare, tribuere, prebere, compensare, rependere, repensare, datare, dedere.
332 Depensurus, daturus.
333 Depeciscor, pacem rumpo.
334 Destricare, consummare.
335 Desciscere, ignorare, deserere.
336 Desiduus, ignavus, piger, deses, socors, plumbeus, silicernus, sompnolentus, iners, inerticus.
337 Deteriorare, peiorare.
338 Desultorius, noctuus, quasi deorsum ab exultatione.
339 Despectare, despiare, spernere, aspernari, subsannare.
340 Dicentarius, habundans, optimus, opiparus, opidernus.
341 Deformis vel diformis, turpis.
342 Dimentio, numeratio.
343 Dilargus, valde largus.

---

315 Deglobere: Deglobare P_1 / abstirpare *om.* P_1 **318** Delicius, deliciosus *mutato ordine* P_1 / oblectans *om.* P_1 **319** recondere: recundere P_2 / cranculare: clanculare P_2P_1 **320** *om.* P_2 / exorbitatio a sensu *om.* P_1 **321** deorsum: seorsum P_2P_1 **322** lavatio: levatio P_1 / ablutio *om.* P_1 **323** Delenificus: Delinificus P_1 **324** plenus. ⟨Dementicus, deorsum a mente, amenticus, furiosus, limphaticus⟩ P_2 **325** Demoniaticus: Demoniacus P_2 / demoniacus *om.* P_1 **326** Distertere: Destertere P_2 / expergescere: expergisci P_2 expergissere P_1 **327** a similitudine: ad similitudinem P_2 / percussus: percussum P_2P_1 **328-329** *mutato ordine* P_1 **328** publicare: duplicare P_1 **329-330** Depeculare ... distrahere: Depilare rapere depeculare depredare expilare P_1 **329** depredare: depredari P_2 / expirare: expilare P_1 eplicare *ante corr.* P_2 **330** diripere: dixipere P_2 **331** prebere *om.* P_1 / compensare: compesare P_2 / rependere ... dedere *alio ordine* P_2 / repensare, datare *om.* P_1 / dedere: dededere P_2 *om.* P_1 **335** *om.* P_2 **336** sompnolentus: somnolentus P_2 sompnoculatus P_1 / iners inerticus *om.* P_1 **338** octuus: nocivus P_2P_1 / quasi ... exultatione *om.* P_1 **339** espiare: despicere P_2P_1 / subsannare *om.* P_1 **340** optimus: opimus P_2P_1 / opiparus: oppiparus P_1 / opidermus: opulentus P_2P_1 **341** Deformis: Deformosus P_1 / vel et P_2 *om.* P_1 **342** *om.* P_2

180 / 181 M.

344 Dilucidus, valde clarus.
345 Dilucidare, clarescere, deflorare, declarare, enodare, enervare, depalare, luculentare, aperire.
346 Dilucide, clare, aperte, perspicue, luculenter, limpide.
347 Discrimen, periculum, separatio.
348 Dissepire, distrahere.
349 Disseptus, distractus, laceratus.
350 Dissintericus, lunaticus.
351 Discipulari, discere.
352 Disparilis, dissimilis.
353 Dispalare, diffugere vel dispergere.
354 Disterminare, separare.
355 Dispellere, depellare.
356 Devotare, periurare vel voto se astringere.
357 Declivium, vallis vel descensus.
358 Discussor, interpretator.
359 Discursor, inquisitor.
360 Dissolentia, dissuetudo, insolentia, desuetudo.
361 Disligere, solvere, quod et disligare dicitur.
362 Disquirere, indagare, investigare.
363 Dissultare, sonum emittere.
364 Disclusus, exclusus.
365 Displosus, distractus.
366 Disdonare, diversa donare.
367 Divectare, portare, gerere, vehere, vectare, gestare, ferre, baiulare, tollere, suatollere, asportare.
368 Devenustare, ornare, comere, vernare, limpidare, deflorare, clarificare.
369 Devexus, declinus, inclinatus, humilis.
370 Devectus, deportatus, baiulatus, delatus, sullatus, ablatus.
371 Devicare, deorsum a via ire quod et deviare dicitur.
372 Debilitare, infirmare, imbecillare.
373 Disgregare, disiungere, separare, seiungere, semovere, amovere, dimovere, removere, disparare, segregare.

---

344 clarus: lucidus P_2 **345** enervare: denervare P_1 **346** luculenter: luculente P_2 *om.* P_1 / limpide *om.* P_1 **347-349** *om.* P_1 **349** Disseptus: Dissectus P_2 **350** Dissintericus: Dissentericus P_2 **351** Discipulari: Dissipulari P_1 / discere. ⟨Discire dediscere vel dissentire (discentire P_1)⟩ P_2P_1 **354** ante P_1 / separare. ⟨Discriminare dividere dissentire contradicere⟩ P_2. Discrimen periculum **355** depellare: depellere P_1 **356** periurare **357** descensus: decensus P_1 ⟨nimius⟩ P_2 *om.* **358-359** *in unum coegit* P_2 **359** Discursor: Discussor P_1 *om.* P_2 **360** desuetudo *om.* P_2 **361** et: est / disligare: disligere P_1 **363** sonum emittere: sonare dicitur P_2 **366** sonum emittere: sonare dicitur P_2 **366** donare: dare P_1 **367** Divectare: Devectare P_2P_1 / gerere *om.* P_1 / ferre *om.* P_1 / tollere, suatollere, asportare *om.* P_1 **368** comere *om.* P_2 / vernare *om.* P_2P_1 / limpidare: lapidare P_1 / deflorare: deforare P_1 / clarificare *om.* P_1 **369** Devexus ... humilis: Declivus, devexus, inclinatus P_1 **370** *om.* P_1 / sullatus ablatus *om.* P_2 **371** Devicare... dicitur: deviare, deorsum a via ire P_2 quod et deviare dicitur *om.* P_1 **372-373** *post* 375 P_2 **373** disiungere... segregare *alio ordine* P_2 / seiungere ... semovere *om.* P_1 / dimovere ... segregare *om.* P_1 / removere *om.* P_2

182 M.

374 Disgreges, segreges, exgreges, divisi, separati, disiuncti, seiuncti, semoti, disparati, segregati, amoti, remoti.
375 Distortus, valde tortus.
376 Divertere, deflectere, declinare, reflectere.
377 Deplicare, decedere, devitare.
378 Deloricare, diverberare, depuire.
379 Divortium, diversitas viarum, diversiticulum.
380 Divalis, dius, divuus, divinus.
381 Dividia, tristitia, molestia, mestitia.
382 Dividiare, dividere, separare, et dicitur proprie dividiare virum et uxorem seiungere.
383 Diutille, aliquandiu.
384 Diovolus, denarium volens, qui suum onorem nummi gratia amittit.
385 Duplare, dupplicare vel curvare.
386 Discursim, discursanter, discursiliter.
387 Diversiclinium, diverticulum, eroclitum, diversiculum, cerpitum, diversitas viarum.
388 Discerviculum, ornamentum virginale.
389 Duodecennis, duodennis, XII annorum.
390 Decursim, transcursim, transeunter, transitorie, perfunctorie, pretereunter.
391 Decursare, sepe decurrere.
392 Deciduus, discordiosus.
393 Discerptim, carpim, minutim.

---

374 disiuncti ... remoti *om.* P_1 **375** reflectere *om.* P_1 **378** Deloricare: Diloricare P_1 **380** diuus: dius P_1 **382** et ... seiungere *om.* P_1 **383** Diutille: Diutile P_1 **384** Diovolus: Dievolus P_1 / nummi gratia amittit: d(enariu)m [*vix recte*] gratia prodit P_1 **385** dupplicare: duplicare P_1 **386** Discursim: Discursius P_1 **387** eroclitum: Deroclitum P_1 **389** duodennis *om.* P_1 **390** pretereunter *om.* P_1 **392** *inde a* decidus *distinxit* H / Deciduus: Decidus ⟨residuus occiduus⟩ H / Discordiosus ⟨discordia plenus⟩ H **393** Discerptim: Decerptim P_1 / carpim: raptim P_1

Explicit tractatus secundus super quartam litteram que dicitur -D- H

E

182 M.

[1] Talia artita dirivandi norma ratiocinante Grammatica, unus de assistentibus inibi poetis in huiusmodi vocem ocius erupit: [2] "O admiranda ubique locorum discipline Latialis informatrix, quam dulcia redolent mella, sophistica tue doctrine effamina! [3] Quam uberi fertilitate instituti tui apoteca redundat. [4] Videntur mihi in lepidissima tue astipulationis serie affluentia omnium antiquorum ingenia consonare, quodque ratum et efficax inter conscolarem moderni temporis gregem versatur, cum viva tue disputationis assertione pariter immisceri. [5] Nunc igitur, o mira Latine scientie conglutinatrix, incoatum dirivandi solito locutionis vomere exara campum, tuosque pingui veritatis sagina reficiens affatim commanipulares, que in ceco hactenus laberinto retrusa delitebant, in lucem nobis effunde. [6] Faciam, inquit Grammatica, perprompte tantoque hunc avidius laborem exhauriam, quanto per hoc inquietissime discipulorum meorum emulis graviora scio iacula illaturam. [7] Pigra namque invidia de celeritate, quam in bonis explendis exercent boni, celeriter semper et dire sauciatur. [8] De quinta igitur littera primum aggrediamur tractatum, id est de E quam secundum Martianum s p i r i t u s f o r m a t l i n g u e p a u l u l u m p r e s s i o r e". [9] Dixit et obticuit, post talia verba recepit.

---

8 Mart. Cap. III 261: e spiritus facit linguam paulum pressiore

---

prologum om. M_1 I

Incipit prologus super tractatum primum de quinta littera que dicitur -E- H
Prologus quinte littere AP_2 Prologus quintae litterae *Mai*

1 artita: artite P_1 / dirivandi: derivandi H / norma: forma A / inibi: ibi AP_2 i P_1 / vocem ocius: ocius vocem π / erupit: irrupit P_1 2 mella: anella V_1 / effamina: ⟨me⟩ efamina P_1 3 uberi: verbi P_2 / apoteca: apotheca *Mai* 4 lepidissima (*Mai*): lepissima V_1 / omnium: dum A / quodque (*Mai*): quidque V_1 / ratum: rarum P_1 / conscolarem: consolarem V_1AP_1 consularem *Mai* / cum viva: convivia (*bis* V_1) V_1P_1 continua *Mai* / assertione: assertioni P_1 / pariter: partes P_2 / immisceri: admisceri P_1 5 Nunc: hunc P_2 / igitur: ego P_1 / Latine scientie: scientie Latine P_2 / Latine *om.* A / scientie: eloquentia *vix legitur* P_1 / incoatum: inchoactum P_2 / dirivandi: derivandi H A / commanipulares: cummanipula res V_1 / laberintho retrusa: retrusa labirintho P_2 / laberinto: labirinto V_1 laborinto A libirinto P_2 labyrinto *Mai* 6 inquit: inquid P_2 / perprompte: prompte AP_2 / tantoque (*Mai*): totaque V_1 / hunc: hinc *om.* P_2 / hunc avidius: avidius hunc P_1 / me *om. Mai* 7 celeriter: sceleriter P_1 / semper *om.* P_1 / sauciatur: sanciatur P_2 8 quinta: prima A / id est: scilicet P_1 / lingua: lingue P_1 / paululum: pauculum P_1

Explicit prologus H

183 / 184 M.

E i [1] **Edo** es dicitur pro comedere, [2] inde hic **estor** is .i. vorator, [3] et hec **estrix** cis .i. femina gulosa, unde Plautus in cassia novi ego illas ambas estrices; [4] et hic **esus** us, [5] et hoc **edulium** ii .i. cibus, [6] et **esurio** is verbum desiderativum, [7] et **esus** um, [8] quod componitur **exesus** a um, [9] et **semesus** um, [10] et **comesus** a um, [11] et **obesus** .i. circumesus, [12] et hec **esuries** ei. [13] Item ab edo hec **edes** is .i. domus, [14] et inde hic **edilis** is .i. custos edis, unde Augustinus in secundo de civitate Dei vir gravis Tertullus edilis futurus; [15] unde **edilicius** a um .i. res pertinens ad edilem, [16] et hic **edituus** us similiter custos edis. [17] Edes componitur **edifico** as, et inde verbalia, [18] et hoc **edificium** ii. [19] Et hic **edus** i dicitur ab edendo eo quod tener sit et comestibilis, [20] et inde hic **edillus** diminutivum, unde Plautus in asinaria agnellum me tuum dic esse edillum vel vitellum. [21] Item ab edo hec **esca** e, [22] unde hec **escaria** e .i. mensa escis plena, [23] et **escosus** a um .i. escis plenus, [24] et **esculentus** a um .i. crassus, [25] et inde hec **esculentia** e .i. crassitudo. [26] Et per compositionem **inesco** as .i. decipere, unde Terentius nescis inescare homines Samnio. [27] Ab hoc quoque nomine esca dicitur hec **esculus** li vel pro arbore vel pro fructu illius arboris, quia pene nihil est nisi esca, unde Ovidius non nemus Eliadum, non frondibus esculus altis; [28] et inde hoc **esculetum** i .i. locus ubi multe crescunt esculi, unde Horatius in odis Daunia latis alit esculetis. [29] Et hoc **escale** is .i. quodlibet vas ad escas deferendas aptum, unde Iuvenalis adde et bascaudas et mille escalia. [30] Item ab edo hic **edulus** i .i. degulator qui multum comedit, [31] et hic et hec et hoc **edax** cis quod comparatur edacior edacissimus, [32] unde **edaciter** edacius edacissime adverbia, [33] et hec **edacitas** tis, [34] et **edaculus** a um .i. aliquantulum vorax. [35] Et per compositionem hec **peredia** e .i. edendi superfluitas sicut bibera bibendi. [36] Edo componitur **exedo** is, [37] et **comedo**

---

3 Plaut. *cas.* 778: novi ego illas ambestrices (ambas estrices *var. l.*) **14** Aug. *civ.* II 27: Vir gravis et philosophaster Tullius aedilis futurus **20** Plaut. *asin.* 667: agnellum, haedillum me tuom dic esse vel vitellum **26** Ter. *ad.* 220 **27** Ov. *met.* X 91: non nemus Helyadum, non frondibus aesculus altis **28** Hor. *carm.* I 22, 14: Daunias latis alit aesculetis **29** Iuv. XII 46: adde et bascaudas et mille escaria

---

Incipit tractatus de -E- H Incipit tractatus A

E i *om.* I

1 es ⟨edi esse vel edere esum esu⟩ P_1 / dicitur pro: est pro φ / comedere: ⟨neutrum⟩ φ **3** in Cassia *om.* P_1 **4** esus: essus V_1 **5** cibus: cibi H **6** *om.* P_1 **7** esus: essus V_1 **8-9** *om.* M_1 A **10** comesus: coesus V_1 H **12** *om.* P_1 / ei ⟨unde esurio⟩ $V_1M_1P_2$ **14** edis: domus *et s.l.* vel edis H domus P_1 / in secundo *om.* A / Tertullus: Tertulus A **16** similiter custos edis: domus similiter P_1 / similiter *om.* M_1 **17-18** *post* 35 H **19** edus: haedus *Mai* / edendo: edo P_1 **20** edillus ⟨vel edulus sicut a vitulus vitellus⟩ P_1 / unde Plautus in asinaria *om.* P_1 / me: ne φ *om.* P_1 / dic: dicit M_1P_2 *om. Mai* / esse *om.* P_1 / vel: et *Mai* **21** ab ⟨eodem verbo⟩ P_2 **26** compositionem ⟨ab esca⟩ H / Samnio: Sannio H Samio P_1 **27** hec: hic / li ... arboris: arbor et esculum pro fructu arboris P_1 / illius *om.* φP_1 / arboris *om.* M_1 A / nisi *om.* A / Eliadum: Elyadum H Helyadum *Mai* **28** multe: multi φ *om.* P_1 / unde ... esculetis *om.* P_1 / alit: crescit φ **29** bascaudas: baccaudas P_1 *et s.l.* magne chutelle M_1 **31** cis ⟨omnis generis⟩ P_1 **34** vorax: edax φ

184 / 185 M.

is, [38] unde hic **comestor** oris, [39] et **comestus** a um, [40] et hec **comestio** nis, [41] et hic et hec **comestibilis** et hoc comestibile, [42] et hic **comedo** nis .i. gluto.

[1] **Emo** is emi tum tu verbum activum, [2] inde hic **emtor** ris, [3] et hec **emtrix**, [4] et **emtus** a um, [5] unde hec **emtio** nis, [6] et **emticius** a um .i. ad emendum facilis, [7] et hoc **emtorium** ii .i. locus ubi emitur, [8] quod etiam aliter dicitur hoc **empurium** rii, unde Iosephus in nono ad portum navigare, ad empuria nequaquam prevaluit. [9] Item ab emo hic et hec et hoc **emax** cis quod comparatur emacior emacissimus, [10] et inde hec **emacitas** tis, [11] et **emina** e .i. mensura quedam ad emendum vinum, unde Persius fregerit eminas Areti edilis iniquas; quod ut quibusdam placet dicitur ab emetiendo. [12] Emo componitur **redimo** is .i. emere, [13] unde **redemptor**, [14] **redemptrix**, [15] **redemptus**, [16] **redemptio**. [17] **Eximo** is .i. demo, [18] unde **exemptus**, [19] **exemptio**. [20] **Adimo** is .i. aufero, [21] inde **ademptus**, [22] **ademptio** nis. [23] **Perimo** is .i. occidere, [24] inde **peremtus** a um, [25] et hec **peremptio** nis. [26] **Dirimo** is .i. dividere, [27] inde **diremptus** a um, [28] et hec **diremptio** nis. [29] **Coemo** is .i. simul emere, [30] inde **coemptus** a um, [31] et hec **coemptio** is. E ii

[1] **Equus** a um comparatur equior equissimus, [2] unde **eque** equius equissime adverbia, [3] et hec **equitas** tis, [4] et **equo** as verbum activum, [5] unde verbalia **equator** ris, [6] **equatus** a um, [7] et hec **equatio** is. [8] Et hic et hec **equabilis** et hoc equabile, [9] et inde hic et hec **equalis** et hoc equale per E iii

---

8 Iosephus = Cassiod. *Ios. antiq.* IX p. 257 *F.*: ad Pontum navigaret ad emporia Thraciorum nequaquam nisum suum implere prevaluit   11 Pers. I 130: fregerit heminas Arreti (*var. l.*) aedilis iniquas

---

39-40 *om.* P_2 **42** gluto. ⟨Item ab esca componitur aesca e (esca A) cibus qui ponitur in hamo ad pisces capiendos et dicitur aesca (esca A) quasi ad escam quia ponitur hamus iuxta escam piscibus. Et notandum quod hoc verbo (sic) esurio habet preteritum scilicet esurii vel esurivi sicut legitur in evangelio [Matth. XXV 35] quod tamen est contra Priscianum [*G.L.K.* II 421,10 *H.*] quia nullum nullum meditativum vel inchoativum habet preteritum⟩ φ

E ii *om.* I

6 ad emendum facilis ⟨vel sons⟩ P_1 *om.* V_1 **8** empurium (*Mai*): eburium $V_1M_1P_2$ emborium A / ad portum: a portu P_1 / empuria (*Mai*): emturia V_1 emburia φ   **9-10** quod ... tis *om.* V_1HP_1 **11** fregerit: fregerat A / eminas: heminas *Mai* / Areti: Arethi φ / quibusdam: quibus P_2 **12** .i. emere: .i. emo P_1 *om.* φ   **13** unde ⟨verbalia⟩ φ   **14-15** *mutato ordine* V_1 **17** *post* 22 H φ / demo: demere V_1 libero P_1 **18-19** unde exemptus, exemptio: inde verbalia H φ   **20-22** *ante* 17 H φ   **20** adimo: addimo *Mai* / aufero: auferre V_1H   **21** ademptus: adeptus P_1 **24-25** peremtus ... nis: verbalia φ   **26** .i.: pro φ / dividere: divido P_1 **27-28** diremptus ... nis: verbalia φ   **29** simul: similiter M_1 *Mai*   **30-31** ... is: et ab istis omnibus verbalia P_2 verbalia M_1A

E iii *om.* I

1 um ⟨quod⟩ P_2 / comparatur *om.* M_1 **2** equius *om.* V_1 / adverbia *om.* φ   **5-7** unde ... is: inde verbalia φ   **8-9** et hoc ... equale *om.* V_1 **8** *om.* P_2 **9** per sincopam *om.* P_1

185 M.

sincopam, [10] et inde **equaliter** adverbium, [11] et hec **equalitas** tis. [12] Equo componitur **coequo** as, [13] et **adequo** as, [14] et **exequo** as, et ab istis verbalia. [15] Item ab hoc nomine quod est equus per compositionem **equipero** as activum, inde verbalia, [16] et **equiperabilis** quod potest comparari. [17] **Equiparatus** comparatur equiparatior equiparatissimus, [18] et **equiparatorius** a um, [19] unde **equiparatorie** adverbium. [20] Item ab hoc nomine quod est equus hic **equus** i .i. caballus, eo quod eque currat, [21] et inde **equinus** a um, [22] et hec **equa** que, [23] et hic **equarius** rii .i. custos equorum, [24] et hic **equuleus** ei pro quodam tormento, [25] et hic **eques** tis .i. miles, [26] et hec **equitissa** se .i. femina bene equitans, [27] et hic et hec **equestris** et hoc equestre, [28] et **equito** as, [29] unde verbalia **equitator**, [30] **equitatus**, [31] **equitatio**, [32] et **equitatus** us, unde in canticis equitatui meo in curribus Pharaonis assimilavi te. [33] Equus quando est pro caballo componitur hoc **equistatium** ii .i. stabulum ubi equi stant. [34] Equito componitur **inequito** as .i. non eque agere, unde Ambrosius super Egisippum comprehensoque interiori templo etiam Simoni inequitabat Iohannes. [35] Equus quando est pro rectus componitur etiam hoc **equinoctium** i, [36] et **iniquus** a um quod comparatur iniquior iniquissimus, [37] unde **inique** iniquius iniquissime adverbia, [38] et hec **iniquitas** tis. [39] Componitur etiam equus **equipolleo** es, [40] inde hic et hec et hoc **equipollens** tis quod comparatur equipollentior equipollentissimus, [41] et hec **equipollentia** e, [42] unde **equipollenter** equipollentius equipollentissime adverbia, [43] et **equivoco** as, unde verbalia, [44] et **equivocus** a um.

E iv [1] **Es** eris .i. metallum, [2] inde **ereus** a um, [3] et hoc **enulum** li .i. caldarium ad instar cacabi, [4] et **eratus** a um, [5] quod componitur **oberatus** a um,

---

32 *cant.* I 8 **34** Ambrosius = Heges. V 5,2: comprehensisque interioribus templi etiam Simoni inequitabat (inquietabat *var. l.*) Iohannes

---

10 adverbium ⟨et componitur inequalis unde inequalitas⟩ P_1 **15-20** per ... hic i *om.* V_1HP_1 **18** *om.* P_2 **19** equiparatorie: equiparate P_2 **23** equorum: equarum φ **26** bene *om.* P_1 / equitans *om.* P_1 **29** verbalia *om.* P_1 **32** unde ... te *in marg.* M_1 *om.* A / equitatui (*Mai*): equitatum V_1 equitatu P_1 / meo *om.* V_1 / assimilavi (*Mai*): assimulavi V_1 / te ⟨amica mea⟩ P_1 **33** quando: quandoque V_1 *om.* φ / est *om.* φ / componitur *s.l.* M_1 **33** equistatium: equistarium A **34** non *om.* P_2 / comprehensoque: comprehensioque P_1 comprehenso quoque φ / Simoni: Symoni V_1 H Surioni P_2 Furioni A Symeoni P_2 / inequitabat (*Mai*): inquietabat V_1 H **35** quando: quandoque φ / rectus: recto *Mai* / componitur etiam: et tunc inde dicimus φ **37** adverbia *om.* φ **38** tis. ⟨Item equs componitur equus et equipero as. Item componitur⟩ equipolleo ⟨unde equipollentia. Item equanimis unde equanimitas et animequus quod comparatur animequior animequissimus⟩ P_1 **39-44** *om.* V_1M_1 **40** *om.* P_1 **39** equus ⟨secundum quosdam⟩ P_2 **44** um. ⟨Componitur quoque equus secundum quosdam nequam (nequs M_1) scilicet non equus (nequs A) et comparatur nequior nequissimus et hec nequitia tie et nequitas tis nequiter nequitius nequissime adverbia. Equs (equus P_2) pro caballo componitur equiferus quod ponit Aristotiles [cf. Boeth. *herm. sec.* II I 2 p. 48, 8, 18; p. 49, 8, 17, 22, 25; p. 58, 5, 8, 13, 21; p. 81, 10; p. 85, 28, 32; p. 91, 7; p. 92, 11 *Meiser*]⟩, φ

E iv *om.* I

1 es: aes *Mai* **3** *post.* 8 H / enulum: enum P_1 emulum P_2 / caldarium ⟨eneum⟩ φ / cacabi (*Mai*): cacabus V_1 ⟨cacabus est lembus .i. navis⟩ φ ⟨.i. navis⟩ P_1

185 / 186 M.

[6] et **suberatus** a um ambo pro ere conductus, unde in vita sancti Martini oberatos habes meos scriptores per quos tibi ineptie mee publicantur. [7] Item ab hoc nomine quod est es **eneus** a um, [8] et hoc **eneum** i, [9] et hoc **erarium** ii .i. gazophilacium ab ere ibi posito sic vocatum, [10] et hic **erator** ris .i. cornicen ere canens, [11] et **erusco** as .i. era in unum colligere sicut num*m*ularii faciunt. [12] Et componitur **erisonus** a um, [13] et hic **eripes** dis .i. scacarius.

[1] **Esse** dicitur nomen indeclinabile vel verbum, [2] inde hec **essentia** e, E v
[3] et hic et hec **essentialis** et hoc essentiale, [4] unde **essentialiter** adverbium, [5] et componitur **coessentialis**. [6] Item ab esse **eternus** a um, [7] unde **eterne** adverbium, [8] et hec **eternitas** tis, [9] et hic et hec **eternalis** et hoc eternale, [10] unde **eternaliter** adverbium, [11] et **eterno** as .i. facere eternum. [12] Eternus componitur **coeternus**, [13] et **sempiternus** a um, [14] et inde hec **coeternitas**, [15] et hec **sempiternitas**. [16] Item ab esse hec **etas** tis, [17] unde hec **etatula** le, [18] et per compositionem **coetaneus** a um .i. eiusdem etatis, [19] et hoc **evum** vi, [20] unde **eviternus** a um .i. perdurabilis, [21] et **evitaneus** a um quod in evo durat. [22] Et componitur **coevus** a um .i. eiusdem evi, [23] et **coequevus** a um in eodem sensu, [24] et **longevus** a um, [25] et **grandevus** a um, [26] et **primevus**. Esse quando venit a sum verbo tunc componitur pluribus modis de quibus alias loquemur.

[1] **Epulor** aris verbum deponens, [2] inde verbalia **epulator**, [3] **epulatus** a E vi
um, [4] et hec **epulatio** nis, [5] et hoc **epulatorium** rii .i. locus epulationis, [6] et hoc **epulum** li. [7] Pluraliter autem dicimus hec **epule** arum, [8] et hic **epulo-**

---

6 Sulp. Sev. *Mart.*] *epist* III 2: obarratos habes notarios meos per quos tibi nostrae ineptiae publicantur

---

6 ambo: et utraque ⟨istarum dictionum invenitur⟩ φ uterque P_1 / ere ⟨obductus vel⟩ P_1 / unde ... Martini: Martinus V_1 / sancti: beati φ / habes: habet φ / meos scriptores: scriptores meos A P_2 7 nomine *om.* A 8-9 et ... vocatum *om.* $V_1M_1P_2$ 8 *ante* 3 H 10 cornicen: corticen A conicen P_2 11 erusco: eruco V_1 aeruco *Mai* / ⟨nunc⟩ nummularii V_1 12-13 Et ... scacarius *om.* V_1 12 erisonus: erisorius *et s.l.* vel erinosus M_1 13 scacarius: scalcarius. ⟨Item ab hoc nomine es hic herus ri dominus et hec hera domina⟩ φ

E v *om.* I

1 vel verbum *om. Mai* 3 essentialis *et s.l.* coessentialis H 5 coessentialis *ad* 3 *s.l.* H / coessentialis: inessentialiter V_1 ⟨coessentiale unde coessentialiter adverbium et hoc coessentiale⟩ P_2 8-11 *om.* V_1 11 *om.* φ 18 coetaneus: coeternus V_1 20 perdurabilis: pro durabilis P_1 23 coequevus *om.* P_1 26 *om. Mai* 26 Esse ... loquemur *om.* P_1 / quando ... tunc: quandoque ... et tunc H

E vi - E vii *mutato ordine* V_1

E vi *om.* I

1 Emulor aris verbum deponens a quo emulus la lum *in marg.* A / deponens ⟨a quo emulus la lum⟩ A 2-4 inde ... nis: inde verbalia M_1 A 2 verbalia *om.* P_2 / epulator ⟨epulatrix⟩ H 5 locus epulationis *s.l.* H 7 dicimus hec *om.* φ 8 epulonus ni: epulo nis H M_1 /

186 / 187 M.

nus ni .i. gluto, [9] quod etiam aliter dicitur hic **epulo** nis .i. epulis deditus, unde Augustinus de civitate Dei in sexto epulones etiam deos Iovis parasitos esse dixerunt. [10] Epulor componitur **coepulor**, et inde verbalia.

E vii [1] **Erro** as avi tum verbum neutrum, inde verbalia, [2] et hic **erratus** us, [3] et hic **error** ris, [4] unde **erroneus** a um .i. errore plenus, [5] et **errabundus** a um, [6] et **erraticus** a um, [7] et hic et hec **erratilis** et hoc erratile omnes in eodem sensu, [8] et hic **erro** is .i. vagus quilibet et instabilis, unde Horatius in sermonibus teque ipsum vitas fugitivus et erro. [9] Erro verbum componitur **aberro** as, [10] et **oberro** as, [11] et **pererro** as, [12] et **inerro** as, et ab istis verbalia.

E viii · [1] **Epis** Grece, supra Latine. [2] Et componitur **concopos** .i. positus, [3] et dicitur **episcopus** i .i. suprapositus, [4] et inde hic et hec **episcopalis** et hoc episcopale, [5] et hic **episcopatus** us, [6] et hoc **episcopium** ii. [7] Et componitur **chorepiscopus** .i. vicarius episcopi, quod sepe in decretis reperies, [8] et hic **archiepiscopus** pi .i. princeps episcoporum, [9] et inde **archiepiscopalis**, [10] et hic **archiepiscopatus** us. [11] Item epis componitur hec **epistola** e, [12] unde hic **epistolaris**, [13] et hic **epitaphista** e .i. epistolarum scriptor, [14] et hoc **epitaphium** ii .i. mortuorum supertitulatio, [15] et hoc **epigrama** tis .i. superscriptio alicuius rei predicte, [16] et inde hic **epigramista** te .i. epigra-

---

E vi **9** Aug. *civ.* VI 7: Epulones etiam deos, parasitos Iovis ... esse voluerunt?

E vii **8** Hor. *serm.* II 7,113

E viii **7** *cf.* Decret. *PL* 97 col. 596B

---

gluto ⟨epulis deditus⟩ φ ⟨epulus deditus⟩ V_1 **9** quod: qui φ / epulo nis: epulonus ni H epulonis P_1 / .i. epulis deditus: idem P_1 *om.* V_1 φ / de civitate Dei *om.* P_1 / in sexto: in decimo V_1 *om.* P_1 / parasitos ... dixerunt *om.* P_1

E vii *om* I

1 neutrum: activum V_1 **7** erratilis: errabilis P_1 / omnes: omnia P_1 tot A *om.* M_1 / in eodem sensu: eiusdem sensus M_1 in uno sensu P_1 **8** erro (*Mai*): error V_1 quilibet *om.* H **9** aberro as *om.* P_2 **10** *om.* V_1 **12** et ab istis verbalia *om.* φ / Elixo as .i. coquere cibum in aqua verbum neutrum inde elixus a um .i. cibus in aqua coctus. Estimo as vi tum tu verbum neutrum *in marg* A

E viii - ix *mutato ordine* P_1

E viii *om.* I

2 concopos: cum copos HP_2 ecopos M_1 **3** et dicitur: et fit M_1P_2 **4** episcopale ⟨unde episcopaliter adverbium⟩ P_1 **7** chorepiscopus ⟨ille qui poterat aliquem (quempiam M_1) ordinare quatuor primis ordinibus sed iam deletum est et hic coepiscopus .i. vicarius episcopi⟩ φ / sepe *om.* P_1 / reperies: invenies P_1 **8** *om.* M_1 / ⟨principalis episcopus vel⟩ princeps P_1 **9** archiepiscopalis ⟨et hoc archiepiscopale⟩ P_2 **11** epis: epi *Mai* **12** epistolaris ⟨et hoc epistolare⟩ P_2 **13** epitaphista: epithaphista V_1 epistaphista H epistolista φ epitacista P_1 **14-15** .i. ... tis *om.* P_1 **14** epitaphium: epitafium φ / supertitulatio: superintitulatio V_1 supprascriptio P_2 **15** epigrama: epigramma V_1 / predicte *om.* P_1 *Mai*

matis scriptor. [17] Item epis componitur hic **epilogus** gi .i. superlocutio alicuius rei, [18] et inde hoc **epilogium** gii quod idem significat, [19] et **epilogare** .i. prologum facere, [20] et hoc **epistilium** ii .i. trabs super columpnas posita, [21] et hoc **epitoma** tis .i. sermonis abbreviatio, [22] unde **epitomari** .i. breviter loqui, [23] et hoc **epicroculum** li .i. pallium meretricale croco supertinctum, [24] et hoc **epitalamium** mii .i. carmen nuptiale, [25] et hec **epifora** re .i. lippitudo oculorum quando scilicet pellicula quedam superducitur oculo. Hinc et alie partes possunt dici que alibi competentius proferentur.

[1] **Egeo** ges egui verbum neutrum et caret supino, [2] inde **egenus** a um, E ix
[3] et hec **egestas** tis, [4] et **egesco** cis verbum inchoativum, [5] et **eger** a um, [6] et hec **egritudo** nis, [7] et hec **egrimonia** e .i. infirmitas, [8] et **egrotus** a um, [9] unde **egroto** tas, unde verbalia. [10] Item ab hoc nomine quod est eger **egre** adverbium, [11] et **egresco** cis. [12] Egeo componitur **indigeo**, [13] unde **indigenter** adverbium, [14] et hec **indigentia** e, [15] et **indiguus** a um .i. egens.

[1] **Eo** is ivi itum verbum neutrum, [2] inde hoc **iter** itineris, [3] unde **itinera-** E x
rius a um, [4] et **itero** as verbum activum, [5] et inde **iteratus** a um, [6] et hec **iteratio** nis, [7] et **iterum**, [8] et **iteratim**, [9] et **iterato** adverbia. [10] Dicimus quoque hic **iter** eris pro quadam ave que pene flava est tota et crocea, [11] unde et morbum **iteriacum** vocamus quando aliquis in cute flavescit. [12] Itero componitur **reitero** as, [13] inde **reiteratus**, [14] **reiteratio**, [15] **reiteratim**, [16] et **reiterato** adverbia. [17] Eo componitur **exeo** is, [18] unde hic **exitus** us, [19] et hoc **exitium** ii .i. tormentum, [20] et inde hoc **exitiolum** li diminutivum, [21] et **exitiosus** a um, [22] et hic et hec **exitialis** et hoc exitiale, [23] et **exitialiter** ad-

---

17 superlocutio: superscriptio M_1 *ante corr.* **18** quod idem significat: idem P_1 **19** prologum: epilogum M_1P_2 epilogium A / facere ⟨.i. supra dicta repetere. Epilogus (enim P_2) est supradictorum (verborum A) brevis (*om.* A) recapitulatio⟩ φ **21** epitoma: epizoma P_1 **22** epitomari: epizomari P_1 **23** meretricale: meretricis P_1 **24** epitalamium: epithamium M_1 *ante corr.* **25** epifora: epiphora V_1H / lippitudo: lippido V_1HP_1 / quedam *om.* V_1 / Hinc ... proferentur: hinc et alie partes proferuntur quas ne fastidium generent in hoc loco subtrahimus H *om.* P_1 / competentius: compentius V_1 conventius *Mai*

E ix *post* E xviii H
E ix *om.* I
1 egui ⟨egere⟩ H / supino: supinis H **7** .i. infirmitas: quedam infirmitas φ idem P_1 **8** um ⟨unde egrotatus ta tum qui frequenter infirmatur⟩ P_1 **15** indiguus: indignus *Mai* / um ⟨et hic et hec et hoc indigens⟩ P_1 / egens: egenus H *om.* P_1

E x *post* E viii P_1
E x *om.* I
1 neutrum ⟨et anomalum⟩ P_1 ⟨Inde hic itus us quod nomen ponit Macrobius [*somn.* I 21,14] ostendens itus et reditus stellarum⟩ φ ⟨et itus tus tui⟩ P_1 **3** itinerarius: itineratius V_1P_2 itineratus P_1 **4** verbum activum *om.* P_1 **7-8** *mutato ordine* V_1 **8** iteratim: iteratum V_1P_2 **9** iterato: itero A *om.* P_2 **10** iter: icter M_1 / crocea ⟨que etiam dicitur aureolus⟩ φ **11** et ⟨egrum ytericium (ictericiam A) et⟩ φ / iteriacum: ytericiam φ iteratum P_1 / aliquis: aliquid P_1 **16** reiterato: reiteratio *Mai*

verbium. [24] Et hoc **extum** ti dicitur ab exeo, [25] quod componitur hic **extispex** cis .i. augur qui inspicit exta. [26] Item ab eo componitur **abeo** is, [27] unde **abitus** a um .i. escosus et carne plenus et comparatur abitior abitissimus, unde Terentius comparativum ponens in eunucho sic ait s i q u a e s t a b i t i o r, p u g i l e m a i u n t; et dicitur aliquando abitus pro porrectus. [28] Et tunc inde dicitur hec **abitio** nis .i. recessio, unde Terentius in tertia comedia p r o p t e r e a h e c t u r b a a t q u e a b i t i o v e n i t. [29] Et secundum Ysidorum hec **abies** pro arbore dicitur ab hoc verbo abeo eo quod cito sursum abeat, [30] et inde hec **abiecula** le diminutivum, [31] et **abietinus** a um, [32] et **abiegnus** a um in eodem sensu. [33] Item eo componitur **redeo** is, [34] unde **reditus** a um, [35] et hec **reditio** nis, [36] et hic **reditus** us, [37] et hec **reda** e .i. currus vel carrus ad eundum vel redeundum habilis, unde Iuvenalis t o t a d o m u s r e d a c o m p o n i t u r u n a. [38] Item eo componitur **transeo** is, [39] inde hic et hec et hoc **transiens** is, [40] et **transeunter** adverbium, unde Augustinus in secundo de civitate Dei q u o d v i t i u m S a l u s t i u s t r a n s e u n t e r a t t i g i t; [41] et **transitus** a um, [42] unde hec **transitio** nis, [43] et **transitivus** a um, [44] et **transitorius** a um, [45] et **transitorie** adverbium. [46] Item eo componitur **pereo** is, unde verbalia [47] unde hoc **periculum** per sincopam, [48] et hoc **periclum** li, [49] et **periculosus** a um, [50] et **periclitor** aris .i. periculum incurrere quod etiam dicitur pro experiri, unde Plautus in Amphitrione p e r i c l i t a t u s s u m a n i m u m t u u m. Periclum quoque dicitur pro experimento, unde Terentius in eunuco f a c p e r i c u l u m i n l i t t e r i s, i n p a l e s t r a. [51] Et a pereo **perito** as .i. perire verbum frequentativum, unde Plautus in captivis q u o d p e r v i r t u t e m p e r i t a t n o n i n t e r i t. [52] Item eo componitur **obeo** is .i. mori, [53] inde hic **obitus** us .i. mors, [54] et **obiter** adverbium interim, unde Iuvenalis a t q u e o b i t e r f a c i e m l i n i t. [55] Componitur quoque eo **intereo** is .i. mori, [56] inde hic **interitus** us, [57] et hec **internicies** ei .i. occisio. [58] **Adeo** is, [59] inde hic **aditus** us. [60] **Coeo** is, [61] unde hic **coitus** us. [62] **Pretereo** is, [63] unde **preteritus** a um,

---

27 Ter. *eun.* 315: si quae est (siqua est *var. l.*) habitior paullo, pugilem esse aiunt **28** Ter. *heaut.* 190: propter eam haec turba atque abitio evenit (venit *var. l.*) **29** *cf.* Isid. *orig.* XVII 7,32 **37** Iuv. III 10 **40** Aug. *civ.* II 7 **50** Plaut. *Amph.* 914: periclitatus sum animum tuom Ter. *eun.* 476: fac periculum in litteris, fac in palaestra **51** Plaut. *capt.* 690: qui per virtutem periit, at non interit **54** Iuv. VI 481

---

24 extum: exitum V_1 / ti ⟨vel pluraliter hec esta dicitur ab exeo⟩ P_1 **25** extispex: estinspex V_1 **27** unde ... ponens: cuius comparativum Terentius ponens P_1 / in eunucho sic *om.* P_1 / qua: quis P_1 / pro porrectus: pro rectus A **28** in tertia commedia *om.* P_1 / propterea: preterea φ / atque ⟨hec⟩ φ / venit: ⟨eis⟩ venit V_1 evenit *Mai* **29** Et ⟨ab eodem verbo⟩ P_1 / pro arbore: arbor P_1 **32** abiegnus: abietius *et s.l.* et abigegnus a um M_1 in eodem sensu: idem P_1 **34-35** *om.* P_1 **37** ⟨ad⟩ redeundum φ **38** transeo: tranesco P_1 **39** is: transeuntis H ⟨omnis generis⟩ P_1 **40** in ... Dei *om.* P_1 / attigit: attingit $V_1M_1P_2$ **46** verbalia ⟨a quo pernix cis omnis generis, a quo pernicies ei et perniciosus a um⟩ P_1 **47-48** periculum ... hoc *om.* P_1 **50** aris ⟨verbum deponens⟩ P_1 / quod ... pro: vel P_1 / animum: amicum φ / Periclum quoque: Unde periculum P_1 / in eunuco *om.* P_1 / litteris ⟨fac periculum⟩ φ **51** perire (*Mai*): aperire V_1 / quod: qui M_1P_1 **52** obeo: intereo V_1 **53** mors ⟨vel dies anniversarius mortus⟩ P_1 **54** obiter (*Mai*): obitum V_1 **55** mori ⟨frequentativum⟩ P_1 **63** um ⟨preteritus us⟩ φ

189 / 190 M.

[64] et hec **preteritio** nis. [65] **Subeo** is, [66] inde **subitus** a um, [67] et **subito** adverbium, [68] et **subitaneus** a um. [69] **Introeo** is, [70] inde hic **introitus** us. [71] **Circueo** is, [72] inde hic **circuitus** us. [73] **Ambio** is .i. cupere, [74] inde **ambitus** a um, [75] et hec **ambitio** nis, [76] unde **ambitiosus** a um .i. cupidus, [77] et hec **ambitiositas** tis, [78] et hec **ambities** ei .i. cupiditas, [79] et hic **ambitus** us quod et pro circumdatione et pro cupiditate dicitur. [80] Notandum quoque quod omnia supina compositorum verborum ab eo habent i litteram brevem, excepto solo **ambio** quando est pro circumdare, unde Ovidius in primo metamorphoseos i u s s i t   e t   a m b i t e   c i r c u m d a r e   l i t o r a   t e r r e.

[1] **Estas** tis, [2] inde hec **estatula** le diminutivum, [3] et **estuosus** a um, [4] et E xi
hic **estus** us, [5] unde **estivus** a um, [6] et hic et hec **estivalis** et hoc estivale, [7] et **estuo** as, [8] quod componitur **exestuo** as, [9] unde **exestuatus**, [10] **exestuatio**. [11] Estas componitur **estifer** a um.

[1] **Ex** prepositio, [2] inde **extra**, [3] quod comparatur **exterior**, [4] **extremus**, E xii
[5] vel **extimus**, unde Prudentius in libro sicomachie s t r i d e n s q u e   p e r   e x t i m a   c a l c i s; [6] et inde hec **extremitas** tis, [7] et **extremo** as .i. ultimum facere, [8] et **exterus** a um .i. alienus, [9] et **extraneus** a um, [10] et **externus** a um, [11] unde **externo** as .i. alienare. [12] Item ab hac prepositione que est ex **extraneus** a um .i. extra terram suam positus, [13] et **exsolanus** a um .i. extra solum proprium existens, [14] et **experitus** a um .i. imperitus quasi extra peritiam, [15] et **excipuus** a um .i. exceptivus, [16] et hoc **excipulum** li .i. venabulum eo quod aprum excipiat, [16] et **exoticus** a um .i. peregrinus et ignotus, [18] et hec **expolia** e .i. preda ab expoliando dicta, [19] et **expertius** a um .i. expers, [20] et **examussim** adverbium .i. regulariter nam amussis dici-

---

80 Ov. *met.* I 37 E x

5 Prud. *psych.* 653 E xii

---

71 circueo: circumeo H **73** ambio: ambeo V_1H / cupere: cupio φ cupire P_1 ⟨circuire vel⟩ P_1 **75** nis et *s.l.* cupiditas H **76** .i. cupidus *et s.l.* cupitus H **80** Notandum: Nota φ / compositorum verborum: composita P_1 / i: primam V_1H / ambio: ambeo V_1H ambicio P_1 / circumdare ⟨quod probatur ratione passivi⟩ P_1 / in primo metamorphoseos *om.* P_2P_1 / litora: littora AP_2P_1 brachia V_1 H / terre ⟨sed hec est causa nam hoc solum habet i in presenti inter omnia alia composita ab eodem verbo ut ambio⟩ P_1

E xi *om.* I

1-7 Estas ... as: Estatula, estivus, estivalis le, estus, estuosus, estuo P_1 **3-4** *mutato ordine, post* 6 H **6** et hoc estivale *om.* V_1 **7** estuo: estivo A **8** as ⟨abestuo, atus ta tum ⟩ P_2 **9** exestuatus: estuatus A **11** Estas: Estus P_1

E xii *om.* I

5 libro sichomachie *om.* P_1 **7** ultimum: extremum φ **10-11** *post* 12 M_1 **12** suam *om.* V_1 **13** *om. Mai* / proprium: suum M_1 **14** .i. imperitus *om.* φ P_1 **15** excipuus: excipulus H *Mai* / exceptivus: exceptuus *Mai* **18** expolia: expiolia M_1P_2 **19** expertius a um .i. *om.* P_1 **20** amussis ⟨proprie⟩ P_1

tur regula, [21] et **excreare** .i. expuere, [22] et **expapillare** .i. denudare. Quamplures alias partes hinc possem proferre, sed melius est in alio eas tractatu explicare.

E xiii [1] **Ebrius** a um compositum est a bria .i. quodam mensura et ebrius quasi extra briam .i. extra mensuram, [2] et **ebriolus** a um .i. aliquantulum ebrius, unde Nevius tristes inquit et ebrioli incedunt; [3] et hec **ebrietas** tis, [4] et **ebriosus** a um, [5] et **ebrio** as, unde Aristotiles mulieres que raro ebriantur cito senescunt. [6] Quod componitur **inebrio** as, [7] et inde **inebriatus** a um, [8] et hec **inebriatio** nis, [9] **debrio** as, [10] unde **debriatus** a um, [11] et hec **debriatio** nis.

E xiv [1] **Ephebus** bi .i. iuvenis imberbis, [2] inde hic **ephebiolus** li, [3] et **ephebian** nomen indeclinabile .i. locus prostitutionis ubi iuvenes meretricabantur.

E xv [1] **Eminet** verbum defectivum, [2] inde hic et hec et hoc **eminens** is, [3] unde **eminenter** adverbium, [4] et hec **eminentia** e, [5] et **eminulus** a um .i. aliquantulum eminens, unde Prudentius in libro ymnorum si modicum salis eminulis digitis tangere, virgo, velis. [6] Eminet componitur **supereminet**, [7] et inde **supereminens**, [8] et **supereminenter** adverbium, [9] et hec **supereminentia** tie.

E xiii 2 Naev.] Plaut. *Curc.* 294: tristes atque ebrioli incedunt 5 Aristotiles] Macr. *Sat.* VII 6,16: mulieres, inquit, raro ebriantur, crebro senes

E xv 5 Prud. *perist.* III 122: si modicum salis eminulis | turis et exiguum digitis | tangere, virgo, benigna velis

---

regula ⟨cementariorum, et dicitur etiam musso as .i. dubito unde amussim adverbium sine dubitatione vel indubitanter, unde examussim valde dubitanter⟩ P_1 **22** in ... tractatu: eas tractatim φ

E xiii *om.* P_1

1 mensuram *om.* H **2** inquit: inquid P_2 *om.* A / et: atque φ **5** Aristotiles: Aristoteles *Mai* **7** inebriatus: ebriatus A **9** debrio: deebrio AP_2 **10** debriatus: deebriatus P_2

E xiv *om.* I P_1

1 imberbis (*Mai*): in herbis V_1 **2** hic: hec P_2 / li ⟨diminutivum⟩ P_1 **3** ephebian: ephebiam P_2 / meretricabantur: meretricari solent P_1 ⟨Ephebus .i. sine radiis .i. sine barba, vel dicitur ephebus .i. valde calidus a foun Greco quod est ignis Latine et sic accipitur privative vel augmentative⟩ P_1

E xv *om.* I

1 defectivum ⟨vel neutrum⟩ P_1 **2** hic ... is: eminens omnis generis P_1 **5** eminulis digitis: digitis eminulis H / tangere *om.* M_1

191 M.

[1] **Ege** Grece, capra Latine, [2] inde hec **egloga** ge .i. sermo de capris loquens, [3] et hec **egilopa** pe .i. caro que nascitur in angulis oculorum, unde Macer de viribus herbarum egilopas curat si quis commasticat illam. E xvi

[1] **Ecclesia** e.i. congregatio fidelium, [2] inde hec **ecclesiola** e, [3] et **ecclesiasticus** a um, [4] et **ecclesiazare** .i. concionari. E xvii

[1] **Exul** lis communis generis, [2] inde hoc **exilium** lii, [3] et **exulo** as verbum passivum neutrum, et inde verbalia, [4] et **exulanus** a um .i. in exilio positus. E xviii

[1] Primo tandem super quinta littera taliter enucleato tractatu, his denuo modis mater Grammatica solite narrationis mulcedinem vatum presentium auribus cepit instillare.

---

3 Macer = Odo Magd. 584

E xvi *om.* I

1 Ege: egle P_1 αἴξ *Mai* / capra: supra P_1 **2** egloga: ecloga P_2 / loquens: agens P_2 *om.* P_1 **3** illam ⟨et egis dis scutum Palladis eo quod corio caprarum sit tectus⟩ P_1 *om.* V_1

E xvii *om.* I

1 congregatio: convocatio M_1 **2** ecclesiola ⟨diminutivum⟩ M_1P_1 **3** um ⟨ecclesiaster .i. concionator⟩ M_1 **4** ecclesiazare: ecclesiazari M_1 ecclesiari A ecclesiare P_1

E xviii *om.* I

1 generis ⟨et dicitur quasi extra solum⟩ M_1 **3** exulo as: exulor aris V_1H *s.l.* M_1 / passivum neutrum: neutropassivum P_2 neutrum ⟨passivam habens significationem⟩ P_1 deponens V_1H ⟨In multis locis invenitur exulo las verbum activum unde Theodolus [*ecl.* 49] exultat eiectus de fede prothoplastus. Unde mirandum quoque iste dicat exulor laris deponens, cum forte non posse passivum huius verbi exulo de quo omnino tacet⟩ *et in marg.* ⟨quidam tunc dicunt q et melius dicunt quod exulo verbum est neutrum, huius sensum passivum sicut fio, vapulo et veneo, quod versus subscriptos demonstrant ... exulor deponens est ut dicit auctor ille ... Exulo, vapulo, venio, fio ...⟩ (*vix legitur*) H **4** exulanus: exsulanus M_1 / positus. ⟨Exul abit sine spe pariter reditusque reique | Inscriptus manet in patria sed respoliatur. | Amittit proscriptus opes non posse re(ver)ti | Quisque relegatus sua cum remeabit habebit [Eberh. Bethun. *Graec.* XIII 223-226]⟩ P_1

Explicit tractatus primus super quintam litteram que dicitur -E- H

Incipit prologus super secundum H

Prologum om. M_1 A

1 Primo: Erimo P_2 / super: sequitur I / quinta littera: quintam litteram P_1 / taliter *om.* P_2P_1 / narrationis: variationis P_1 rationis I / mulcedinem: dulcedine P_1 / vatum: vatumque H P_1 natum V_1P_2

Explicit prologus H

192 M

1 Esse, comedere, vesci, cibare, epulari, prandere.
2 Esor, epulator.
3 Epulonus, mandox, pransor, mandocus.
4 Estrix, femina gulosa. Plautus novi ego illas ambas estrices.
5 Edes, domus, tectum, doma, penetral, penates.
6 Edituus, custos edis, flamen, sacellio.
7 Edilis, magister edis. Augustinus Tertullus vir gravis edilis futurus.
8 Edilicius, res pertinens ad edem.
9 Edificium, edium effectio.
10 Edillus diminutivum ab edo. Plautus agnellum me tuum dic esse edillum vel vitellum.
11 Escosus, escis plenus.
12 Epulosus, dapilentus.
13 Escaria, mensa escis referta, assidela.
14 Esculentus, crassus, carnulentus, succulentus.
15 Eduli, voratores, degulatores, comedones, ardeliones, estores, catiliones, ambrones, helluones, epulones, abliguri, abliguritores, mandones, mandoces.
16 Esculentia, pinguedo, arvina, carnulentia.
17 Esculus, nomen arboris. Ovidius non nemus Elyadum, non frondibus esculus altis.
18 Esculetum, locus ubi multe esculi crescunt.
19 Edaculus li, aliquantulum edax.
20 Escale, vas ad escas deferendas aptum. Iuvenalis adde et baccaudes et mille escaria.
21 Emticius, ad emendum facilis.
22 Emax, quod cito emitur.

---

4 Plaut. *cas.* 778: novi ego illas ambestrices (ambas estrices *codd.*) **7** Aug. *civ.* II 27 **10** Plaut. *asin.* 667: agnellum, haedillum me tuom dic esse vel vitellum **17** Ov. *met.* X 91: non nemus Helyadum, non frondibus aesculus altis **20** Iuv. XII 46: adde et bascaudas et mille escaria

---

Incipit tractatus secundus super -E- litteram quintam H Repetitiones -E- *Mai*

1-422 *om.* M_1 A

1-3 *om.* P_1 **1** *inde ab* epulari *distinxit* V_1 / cibare, epulari *om.* H **2** *post* 5 H / Esor: Essor V_1 / ⟨pransor⟩ epulator I **3** *om.* H / Epulonus: Epulosus π / pransor *om.* P_2 **4** Plautus ... extrices P_1 *om. Mai* **5** tectum ... penates *om.* H / penetral *om.* P_1 / penates ⟨lar casa⟩ I P_2 **6** flamen *om.* H P_1 / sacellio *om.* H **7** Augustinus *om.* V_1 / Augustinus ... futurus *om.* P_1 *Mai* / Tertullus: Tertulus V_1 Tertullius I **8** *post* 5 *in marg.* H / res *om.* H **10** *om.* P_1 / Plautus ... vitellum *om. Mai* / tuum *om.* φ P_1 / ⟨edillum⟩ vel H **12** *om.* H / Epulosus (*Mai*): Epilosus V_1 / dapilentus: dapulentus P_2 *om.* P_1 **13** assidela *in marg.* P_2 *om.* P_1 **14** *om. Mai* / carnulentus ⟨arvinosus⟩ H / succulentus *om.* H P_1 **15** *inde ab* epulones *distinxit* V_1 / *om.* P_1 / catiliones ⟨lurcones⟩ H *om.* I / ambrones *om. Mai* / ⟨epuloni⟩ epulones ⟨glutones edax vorax⟩ H / abliguri ... mandoces *om.* . H / abliguri *om. Mai* **16** carnulentia *om.* I P_1 **17** *om.* P_1 / Ovidius ... altis *om. Mai* **18** multe: multi P_1 **19** *om.* P_1 **20** deferendas: ferendas P_1 / aptum: aptatum H P_2 / Iuvenalis ... escaria *om.* P_1 *Mai* / baccaudas: bascaudas P_2 / escaria: escalia π **21-22** *mutato ordine* P_1 **22** *post* 43 H

192 / 193 M.

23 Empurium, vel emtorium, ubi aliquid emitur. Iosephus ad portum navigare ad empuria nequaquam prevaluit.
24 Expes, extra spem.
25 Exsomnis, vigil, quasi extra somnum.
26 Extremiscere, pavere.
27 Equuleus, tormentum quoddam.
28 Equestris, equiti similis.
29 Equistatium, stabulum ubi stant equi.
30 Equinoctium, equitas noctium.
31 Enulum, caldarium, erium, cacabus, lebes.
32 Eneatores, cornicines, cornicrepe, tibicines, liticines, liticinatores, tubicines, liricines.
33 Erucare, era in unum colligere.
34 Epulo, gluto, quod et epulonus dicitur. Augustinus epulones etiam deos Iovis parasitos esse dixerunt.
35 Eviternus, in evo durabilis.
36 Evitaneus, qui in evo durat.
37 Erroneus, errore plenus.
38 Errabundus, erratilis, vagus.
39 Errones, lustrones, qui vagi sunt et instabiles. Horatius teque ipsum vitas, fugitivus et erro.
40 Exascere, asperum fieri, sicut vinum ascidum.
41 Everrucare, purgare, vel equalem reddere.
42 Eventilare, dispergere vel publicare.
43 Evanidus, qui cito evanescit. Ovidius pectoraque in tenues abiere evanida rivos.
44 Exancorare, navem solvere.
45 Egoceron, capricornus, qui *et* rhinoceron dicitur.
46 Egloga, sermo de capris, nam [46a] egos capra dicitur.

---

23 Iosephus = Cassiod. *Ios. antiq.* IX p. 257 *F.*: ad Pontum navigaret ad emporia Thraciorum nequaquam ... prevaluit **34** Aug. *civ.* VI 7: Epulones etiam deos, parasitos Iovis ... esse voluerunt? **39** Hor. *serm.* II 7,113 **43** Ov. *met.* V 435: pectoraque in tenues abeunt evanida rivos

---

23 Iosephus ... prevaluit *om. Mai* / empuria: empurium V_1 H P_1 / prevaluit: valuit P_1 **24-26** *om.* H **24-25** *mutato ordine* P_2 **24** *om. Mai* **25** quasi *om.* P_1 **27** *post* 156 P_1 / equuleus: eculeus P_1 ⟨quasi equus ligneus⟩ H **29-30** *mutato ordine* P_2 **29** stabulum ... equi: statio equorum P_1 **30** noctium: noctis P_1 **31** Enulum: Emulum P_1 / erium: aerium V_1 aenum H *om.* P_1 / cacabus *om.* P_1 / lebes *in marg.* P_1 **32** *om.* P_1 / tibicines: liricines I / liticines *om. Mai* / tubicines *om.* H **33** Erucare: Eruscare IP_2 / colligere ⟨purgare vel equale redditur [*sic*]⟩ I **34** quod: qui IP_1 / Augustinus ... dixerunt *om.* P_1 *Mai* / parasitos *om.* πP_1 **35-36** *om.* P_1 **35-41** *om.* I **36** qui: quod H **37** Erroneus: Erraneus P_1 **38** vagus ⟨lustro⟩ P_2P_1 **39** Errones lustrones: Elustrones errores P_1 / qui ... instabiles *om.* P_1 / instabiles *om.* P_2 / Horatius ... erro *om. Mai* **40-41** *om.* P_1 **40** Exascere: Exacerare P_2 / sicut vinum ascidum *om. Mai* / ascidum: acidum P_2 **41-42** *in unum coegit* H **41** Everrucare: Everruncare V_1P_2 *ante corr.* **43** Ovidius ... rivos *om.* P_1 *Mai* **44** *post* 22 H **45** Egoceron: Egoceros P_1 / rhinoceron: rinoceros P_1 **46** *om.* P_1 / egos: eglos H P_2

193 M.

47 Expes, sine spe. Ovidius solus inops expes, leto peneque relictus.

48 Educare, nutrire, fovere, nutricare, alere, alumnare.

49 Egerere, foras emittere vel evacuare.

50 Emancipes, a servitute liberati.

51 Emancipari, a servitute liberari.

52 Edecumare, excerpere.

53 Edecumatus, excerptus, unde Macrobius inveni iocos veterum virorum edecumatos.

54 Egestuosus, mendicus.

55 Egestus, foras emissus vel evacuatus. Statius Thebaidos egestas alternis mortibus urbes.

56 Exauctoratus, autoritate plenus. Quintilianus de causis exauctoratas manus labori agresti subegit.

57 Elices, fontes qui ex se aquam eliciunt.

58 Equinomia, dispensatio

59 Erogare, largiri, dispertiri, dispungere, impendere, distribuere, prorogare, dapinare.

60 Ergasterium, magisterium. Iohannes Chrysostomus per hoc ipsum quod ergasterium huius artis aperuit.

61 Eudoxia, claritas.

62 Eulogium, testimonium vel cantus. Martianus mixtis Eulogium modis coequans.

63 Elogium, ordo criminum vel vitiorum.

64 Eucaris, gratiosus, gratificus.

65 Epicaris, supergratiosus.

66 Ephemeris, tabula manualis. Iuvenalis in cuius manibus quasi pinguia succina cernis ephemerides.

---

47 Ov. *met*. XIV 217: solus inops exspes, leto poenaeque relictus **53** Macr. *Sat*. II 1, 8: inveni ut iocos veterum ac nobilium virorum edecumatos **55** Stat. *Theb*. I 37 **56** Ps. Quint. *decl*. III 3: exauctoratas armis manus agresti labore subegit **60** *non repperi* **62** Mart. Cap.] Prud. *perist*. VI 152 **66** Iuv. VI 573-74: in cuius manibus ceu pinguia sucina tritas | cernis ephemeridas

---

47 Expes: Exspes P_2 / sine spe: extra spem P_1 / Ovidius ... relictus *om*. P_1 / leto (*Mai*): lecto V_1 **48-49** *post* 50 P_2 **48** Educare ... alumnare *alio ordine* H / fovere, nutricare *in marg*. P_2 / alumnare (*Mai*): aluminare V_1 **49-52** *om*. H **49** Egerere: Egere P_1 / emittere: mittere P_2 / evacuare: vacuare I **50-55** *om*. P_1 **51** *om*. *Mai* / liberari: liberare I **52** *post* 57 P_2 **53** veterum: ventum V_1 centum P_2 *om*. *Mai* / edecumatos: educamentos V_1 *om*. *Mai* **55** *post* 87 P_2 / evacuatus: vacuatus P_1 / Thebaidos *om*. π P_2 / mortibus (*Mai*): moribus V_1 **56** *post* 58 P_2 / Quintilianus ... subegit *om*. P_1 / de causis *om*. I P_2 *Mai* **57** *post* P_1 / eliciunt ⟨quod ... *vix legitur*⟩ I ⟨fulci, aquarii per quos aqua collecta educitur, elitis (*vix recte*)⟩ P_1 **58** *om*. I / Equinomia: Equinomina V_1P_2 Equonomia P_2P_1 Oeconomia *Mai* **59** *post* 56 P_2 *om*. P_1 **59** prorogare *om*. H / dapinare: dampnare V_1P_2 *ante corr*. *om*. H **60** Ergasterium: Ergastulum I *Mai* / ergasterium: ergastium I / huius artis *om*. P_1 **61** claritas: caritas P_1 **62-63** *mutato ordine* P_2 **62** vel ... coequans *om*. P_1 / mixtis: emixtum I / modis: modum V_1 **63** Elogium: Eulogium I / vel vitiorum *om*. P_1 ⟨deorum misterium⟩ P_1 **64** gratificus *om*. H **66** Ephemeris: Ephimerịs H / in cuius: lucus P_1 / succina: sucina H lucina P_1 ⟨terras⟩ I ⟨tritas⟩ P_1 / ephemerides: ephimerides H ephimeridas P_1

67 Erumna, miseria, inedia, penuria, calamitas, inopia.
68 Erumpnare, inopem efficere.
69 Erumpnatus, inops factus. Plautus erumpnatus et deartuatus sum miser.
70 Ephebus, iuvenis, impubes, pubeta, investiceps, nefrendines, imberbis, primipilus, adolescens, puellus, iuvenculus.
71 Encenia, dedicationes.
72 Excrementum, quod supercrescit, sicut ungues. Lucanus rodit excrementa manus.
73 Emorrogius, qui sanguinem mingit pro urina.
74 Eges, scutum. Ovidius defenditur egide pectus.
75 Edulium, cibus, epulum, cibarium, dapis.
76 Effibulare, pallium dissolvere. Prudentius avulsis effibulat ilia zonis.
77 Expergiscor, evigilo.
78 Enicto, as, pernocto, as.
79 Experrectus, per se evigilatus.
80 Expergitus, quem alius evigilat.
81 Enodis, extra nodum. Ovidius enodisque abies curvataque glandibus ilex.
82 Elicere, foras emittere.
83 Erumpere, scaturire, scatere.
84 Electare, elicere.
85 Echinada, insula quelibet. Lucanus pene gener crassis oblimet Echinadas undis.
86 Elecebra, meretrix ab eliciendo.
87 Elucus, semisomnis vel languidus.

---

69 Plaut. *capt.* 641: deruncinatus, (aerumnatus *var. l.*) deartuatus sum miser **72** Lucan. VI 542-543 **74** Ov. *met.* VI 79 **76** Prud. *psych.* 633: avulsis exfibulat ilia zonis **81** Ov. *met.* X 94 **85** Lucan. VI 364

67-68 *mutato ordine* P_2 **67** Erumna: Erumpno P_1 / inedia, penuria *om.* P_1 / inopia *om.* P_1 **68** inopem: miserum P_2 / efficere: facere V_1 H ⟨efficere miserum⟩ P_2 **69** factus: effectus H / sum miser: summissus P_1 / miser *om.* P_2 **70** impubes: impubis P_1 / pubeta *om.* P_1 / nefrendines: nephrendines V_1 nefredus P_1 ⟨impuberes⟩ H / imberbis ... iuvenculus *om.* P_1 *Mai* / adolescens ... iuvenculus *om.* H **71** *post* 219 H **72** sicut: super P_1 / ungues (*Mai*): unges V_1 ungens P_1 / rodit: erodit I **73** Emorrogius: Emorogius V_1P_1 Emgrogius P_2 Hemorroidus *s.l.* H Haemorrhogius *Mai* / pro urina: per ueretrum P_1 **74** scutum (*Mai*): cscutum V_1 / Ovidius ... pectus *om. Mai* **75** dapis *om.* P_1 **76** dissolvere: solvere P_2 / effibulat: exfibulat V_1H **77** *om.* P_1 / evigilo ⟨elucubro⟩ I **78** pernocto: elucubro P_1 **79** evigilatus: evigilans I vigilatus ⟨Expergefactus ab alio excitatus⟩ P_1 **80** quem: quando I P_1 / alius: alter I **81** ilex: ylex P_2 *om.* P_1 **82-83** *in unum coegerunt* I P_2P_1 *post* 84 P_2 **82** emittere ⟨erumpere, scaturire, scatere⟩ I P_2 ⟨scaturire⟩ P_1 **83** Erumpere *om.* P_1 / scatere *om.* P_1 **85** Echinada: Echinnada H Echinna V_1 Ethumida I Echumada P_2 / pene ... crassis *om.* P_1 / crassis: c̃arsis I / Echinadas: Ethumias I **86-87** *mutato ordine* P_1 **86** meretrix: meretrices ⟨argentarie⟩ P_1 / eliciendo ⟨argento dicte. Electabo, eliciam⟩ P_1 **87** *post* 26 P_1 **87** Elucus ... languidus: Elucum ⟨significat⟩ languidum et semisompnum, ⟨vel ut alii volunt alucinatorem et nugarum amatorem, similiter alonem .i. externo vino languentem quod colon vocant Greci⟩ P_1

194 M.

88 Eliquare, glutire, sorbere. Persius eliquat ac tenero supplantat verba palato.
89 Eliquus, purus.
90 Enervare, denodare, vel debilem facere. Ovidius enervant animos citareque lireque iocique.
91 Exaggeratim, cumulanter.
92 Experimentum, probamentum.
93 Egrimonia, egritudo.
94 Edentulus, sine dentibus.
95 Enucleare, declarare, exponere, reserare, propalare.
96 Enervare, deflorare, enodare.
97 Enucleatim, pure et aperte, clare, perspicue.
98 Eliquide, luculenter, floride.
99 Etheroclitum, diversiclinium ubi diverse sunt vie. Plautus tute scis que sint etheroclita.
100 Exenterare, eviscerare, aperire.
101 Enteria, intestina, exta, viscera, vitalia.
102 Efferbere, effervere, calefacere, ebullire.
103 Effecatus, purus, limpidus, splendidus, coruscus, conspicuus, stelleus, gemmeus, vernus, prelustris, precluis, rutilus, perspicuus, fulgidus, clarus.
104 Effeminare, debilitare vel devirginare.
105 Emitheus, dimidius deus. Martianus quosque emitheos quosque Latine Semones dicunt.
106 Elegans, clarus, quasi ab aliis electus.
107 Elegantia, excellentia, extollentia.
108 Eluere, lavare, diluere, colluere, proluere.
109 Eluvies, macula, sordes, colluvio, piaculum, colluvium, colluvies, labes.

---

88 Pers. I 35 **90** Ov. *rem.* 753: enervant animos citharae lotosque (citharaeque iocique *var. l.*) lyraeque **99** Plaut.] Prisc. *G.L.K.* II 229, 2-5 *H.*: Plautus in mercatore... Naevius in Lycurgo: 'Ignoti iteris sumus, tute scis', quae sunt heteroclita **105** Mart. Cap. II 156: quos hemitheos dicunt quosque latine Semones

---

88 Eliquare: Elicare P_1 / glutire: gluttire P_2 glitare I P_1 / sorbere *om.* P_1 / eliquat (*Mai*): elicat V_1 / ac tenero: arte vera I / ac *om.* P_1 / tenero (*Mai*): tenera V_1 / palato *om.* V_1 *supplevit Mai* **90** animos ... iocique: cithareque lire animosque P_1 / lireque *om. Mai* **91** cumulanter: cumulatim P_1 **94** dentibus: dente P_1 **95-96** *in unum coegerunt* V_1IP_2 **95** exponere ⟨resarcire, deflorare⟩ P_1 / reserare *om.* P_1 / propalare *om.* HP_1 **96** *om.* P_1 **97-98** *in unum coegit* P_2 **97** clare *om.* P_1 / perspicue ⟨liquide⟩ H *om.* P_1 **98** Eliquide: liquide P_2 **99** Etheroclitum: Heteroclitum *Mai* / ubi ... vie *om.* P_1 / etheroclita: heteroclita *Mai* **100-101** *post* 102 P_2 **100** aperire *om.* P_1 **101** viscera *om.* P_1 / vitalia *om.* HP_1 **102** Efferbere: Efferre V_1 *om.* P_2 / calefacere: calfacere V_1 calescere P_1 *om.* H / ebullire ⟨scaturire⟩ H *om.* P_1 **103** purus ... clarus: clarus, limpidus vel purgatus H / splendidus ... gemmeus *om.* P_1 / prelustris ... clarus ⟨Effetus sine fetu, sine fortitudine⟩ H *om.* P_1 **10** vel devirginare *om.* P_1 **105** Emitheus: Eunucheus P_1 Hemitheus *Mai* / dimidius: divinus P_1 / Martianus ... dicunt: Marcus quoque emitheos P_1 / Semones (*Mai*): sermones V_1 **107** *ante* 105 P_1 **107** extollentia *om.* P_1 **108** *post* 105 P_1 **108-109** *om.* P_2 **108** proluere: perluere *Mai om.* HP_1 **109** sordes ... labes *om.* H / colluvio *om. Mai* / piaculum *om.* I / colluvies labes *om.* P_1

194 / 195 M.

110 Elixare, coquere in aqua.

111 Elixatura, decoctio.

112 Elixus, coctus vel emollitus. Iuvenalis quis tecum sectile porrum sutor et elixi vervecis labra comedit?

113 Elumbis, debilis vel luxuriosus, mollis, impudicus, impudicatus, delumbis.

114 Enervis, effeminatus.

115 Enchiridion, liber manualis.

116 Emolumentum, lucrum.

117 Exinmutuare, facere pauperem ex censu sepe mutuato.

118 Echinus, piscis est navis retinens. Lucanus in sexto non puppim retinens euro tendente rudentes in mediis echinus aquis.

119 Emembris, debilis.

120 Energia, animi anxietas. Fulgentius demones per energiam non credimus illabi anime.

121 Emungere, purgare, eruderare, sicut nasum facimus.

122 Emunctorium, ferrum unde candelam emungimus.

123 Elimare, purgare, eruderare.

124 Elimate, purgate et enucleate.

125 Emblemata, pavimenti varietates, et pro copia dicitur. Prudentius sordent argenti emblemata.

126 Elimamentum, purgamentum.

127 Exoletus, excretus. Plautus domi reliqui virginem exoletam. Dicitur etiam exoletus pro eo quod est fetidus. Prudentius Ganymedem exoletum qui tyranno prodidit.

128 Exodiarius, delectabilis turpitudo.

129 Erudimentum, doctrina, eruditio.

130 Expilare, rapere. Salustius tacitis animis dedignamini erarium expilari.

---

112 Iuv. III 293-294 **118** Lucan. VI 674-675: non puppim retinens euro tendente rudentis | in mediis echenais (echinus *var. l.*) aquis **120** Fulg.] Gennad. *dogm.* 50 [83]: daemones per ἐνέργειαν non credimus substantialiter illabi animae *PL* 42 col. 1221; *ibid.* 58 col. 999 **125** Prud. *psych.* 527 **127** Plaut. *paras. med.* fr. 4: domi reliqui exoletam virginem Prud. *perist.* X 234-235: armiger | leno, exoletum qui tyranno pertulit **130** Sall. *Iug.* XXXI 9

---

110 Elixare: Elixere HP_2 **111** decoctio ⟨per aquam⟩ P_1 **112** emollitus: emolitus V_1P_1 / Iuvenalis ... comedit *om. Mai* / quis: qui V_1 / quis ... et *om.* P_1 / elixi: elixa P_1 / comedit: momordit P_1 **113-114** *et* **119** *in unum coegit* P_1 (Elumbis ... effeminatus: Eviratus, debilis, delumbis, enervis, effeminatus, ⟨emembris⟩ P_1) **113-114** *mutato ordine* P_2 **113** debilis *in marg.* P_2 / mollis ... delumbis *om.* H **114** *om.* H / effeminatus ⟨emembris⟩ P_1 **115** Enchiridion: Enchridion *et s.l.* vel Enchiridion H **117** *om.* P_1 / mutuato: mutuatio V_1 mutato P_2 minutuatio I **118** navis: navem IP_2 navim P_1 / in sexto *om.* P_1 / non ⟨illum⟩ HP_1 / puppim retinens: retinens pupim HP_1 / tendente: tendentes P_2 **119** *om.* P_2 **120** illabi: elabi I **121** *om.* P_1 / eruderare *om.* V_1 *supplevit Mai* / sicut nasum facimus *om. Mai* / ⟨ad⟩ nasum V_1 / facimus: emungimus *et s.l.* vel facimus H **123** *om.* V_1 I / eruderare *om.* H **124** *om.* I P_2 **124** purgate: pure H **125** argenti: argenta P_1 **127** quod: qui P_1 / dicitur... prodidit *om.* H / Prudentius ... prodidit *om.* P_1 **128** *post* 173 π *om.* P_1 **129** eruditio *om.* H **130** tacitis animis *om.* P_1

195 / 196 M.

131 Expertim, experte, probate.
132 Enydris, serpens in aqua.
133 Expeditio, sicut dicitur aliquem isse in expeditionem militum, ubi milites prompti sunt ad bellandum.
134 Eruderare, purgare, quasi rudera auferre.
135 Emisperium, dimidia spera.
136 Exertare, denudare. Statius exertare humeros.
137 Extuberare, purgare vel aquare.
138 Extricare, exsolvere.
139 Exulcerare, sauciare, vulnerare, plagiare.
140 Extorris, expers.
141 Exin, deinde. Homerus exin deducit letos ex hoste triumphos.
142 Emelicus, mimus, ioculator. Iohannes Chrysostomus inter ipsos emelicos, qui agunt ludibria, fit zelus.
143 Epibata, qui superveniens dato naulo transit.
144 Embolismus, superaugmentum.
145 Epistola, missa.
146 Estimatus us, estimatio. Macrobius de Saturnalibus que consentiunt estimatu etatis vera pacta depromunt.
147 Epitaphista, epistolarum scriptor.
148 Empacta, adiectio.
149 Exorcismus, coniuratio.
150 Efficaciter, fortiter.
151 Emissicius, qui sepe emittitur. Plautus circum spectatrix cum oculis emissiciis.
152 Epar, iecur.
153 Epatiarius, quod ad epar attinet. Plautus tum te morbus agitat epatiarius.

---

136 Stat. *Theb.* I 413: exsertare umeros **141** Hom. Lat. 541: et vivo ducat ex hoste triumphos **142** *non repperi* **146** Macr. *Sat.* I 16,31: qui contra sentiunt aestimatu ... vetatis uera depromunt **151** Plaut. *aul.* 41: circumspectatrix cum oculis emissiciis **153** Plaut. *Curc.* 239: tum te igitur morbus agitat hepatiarius

---

131-133 *om.* H **132** *om.* P_2 / Enydris (*Mai*): Eindris V_1 **133** militum *om.* P_1 / milites *om.* P_1 **134** rudera auferre: extra rudera P_2 est auferre P_1 / rudera: rudem V_1 *om.* P_1 **135** Emisperium: Hemisphaerium *Mai* / spera: sphaera *Mai* **136-137** *mutato ordine* P_1 **136** Exertare: Excertare P_1 **137** Extuberare: Excubare P_1 / purgare: cubare P_1 / aquare (*Mai*): equare πP_1 **139** vulnerare *om.* P_1 / plagiare: plagare P_2 *om.* P_1 **141** Exin: Exinde P_2 **142** Emelicus: Emdicus P_1 / emelicos: emdicos P_1 **144** Embolismus: Ebolismus V_1 / superaugmentum: superaccrescens P_1 **145** missa *et s.l.* ⟨vel supermissio⟩ H ⟨missio⟩ I **146** *om.* P_1 / que: qui P_2 / vera pacta depromunt *om. Mai* / pacta *om.* H **147** Epitaphista: Epistolista P_2 Epistafista H **148** *om.* P_2 / Empacta: Epacta (*in marg.* Empacta) V_1 **149** Exorcismus (*Mai*): Excorcismus V_1 / coniuratio: coniurator P_1 ⟨vel sermo coniurationis⟩ H **151** Emissicius: Emicius P_1 / emissiciis: emiciis P_1 *ante corr.* **152-153** *om.* P_1 **152** Epar: Hepar *Mai* **153** Epatiarius: Hepatiarius *Mai* / epatiarius: epaticius I hepatiarius *Mai* ⟨Epaticus, qui patitur in epare ⟩ P_2 / epar: hepar *Mai*

196 M.

[154] Enoforum, vas vinarium. Iuvenalis illa venit rubicundula enoforum sitiens.
[155] Edentatus, absque dentibus.
[156] Ephippia, ornatus equorum. Horatius optat ephippia bos piger.
[157] Egeator, hortator navis, a mare Egeo.
[158] Elitores, hortolani ab aqua elicienda.
[159] Enervitus, enerviter, debiliter, molliter, delicate, effeminate, fragiliter.
[160] Epitoma, abbreviatio.
[161] Epitomarius, qui breviter loquitur.
[162] Endromadis, duplex pallium, vel palla villosa. Iuvenalis igniculum brume si tempore poscis, accipit endromadem.
[163] Exquisitim, exquisite.
[164] Exomologesis, confessio.
[165] Exolare, exulari, quasi extra solum proprium ire.
[166] Explodere, excludere, repercutere, complodere, concussare, concutere.
[167] Exrogare, aliquid de veteri in novam legem transferre.
[168] Endecasillabus, duodecim syllabarum. Prudentius in ymnis dulces hendecasyllabos revolvo.
[169] Essedum, genus curruum. Horatius esseda festinant.
[170] Exuberes, infantes ab ubere extracti.
[171] Evestigio, cito revolvo.
[172] Eiectare, foras emittere.
[173] Exensis, extra sensum.
[174] Edulianum, quoddam genus piri, eo quod pre omnibus aptum sit ad edendum. Et quia de piris fecimus mentionem, libet hic interserere quot modis dicuntur. [175] Est pirum anicianum, eo quod cetera sapore suo vincat, nam [175a] anicos victor dicitur, [176] est et pirum cucurbitinum, eo quod ad instar cucurbite cito crescat, [177] est et pirum cirritum, eo quod molle sit sicut cirris id est crinis, [178] est et calculosum pirum, eo quod

---

154 Iuv. VI 425-426: illa venit rubicundula, totum | oenophorum sitiens **156** Hor. *epist.* I 14, 43 **162** Iuv. III 102-103: igniculum brumae si tempore poscas, | accipit endromidem **168** Prud. *perist.* VI 162: dulces hendecasyllabos revolvens **169** Hor. *epist.* II 1, 192

---

154 Enoforum: Oenophorum *Mai* / vas vinarium *om.* I / illa *om.* P_1 / enoforum sitiens: totus con *vix legitur* P_1 **155** *om.* P_1 **156** Ephippia (*Mai*): Epiphia V_1P_2 Ephibia HI ⟨Ephicia vel⟩ Ephibia P_1 / ornatus equorum: ⟨scilicet⟩ equorum ⟨frena et⟩ ornamenta H / ephipia: epiphia P_2 / piger *om.* P_1 **157** *om.* P_2 / hortator: rector P_1 **158** Elitores: Elicores *Mai* **159** *om.* P_1 **160** *post* 246 H **160** Epitoma: Epithoma P_1 / abbreviatio ⟨sermonis⟩ H **161** Epitomarius: Epithomatarius V_1 / qui *om.* P_1 / loquitur: loquens P_1 **162** pallium *om.* P_1 / palla villosa *om.* P_1 / igniculum ... brume: igniculum si tempore brume P_2 *om.* P_1 / poscas: poscis $V_1P_2P_1$ / endromadem: endromade ⟨pallium⟩ P_1 **163** *om.* P_1 **165** exulari: ⟨quasi⟩ exulare P_1 **166** excludere *om.* P_1 / complodere *om.* HP_1 / concussare *om.* HP_1 / concutere *om.* HP_1 **167** *om.* P_2 / de... legem: de veteri lege in novam I P_1 **168** in ymnis *om.* *Mai* / dulces ... revolvo: endecassillabas P_1 **169** Essedum: Esedum V_1 Esedalia I / esseda: eseda *Mai* / festinant ⟨pilenta, petorita⟩ H **170-173** *post* 127 H **171** *om.* *Mai* **172** Eiectare: Electare V_1H **173** Exensis: Exsensis P_1 **174** De piris *in marg.* H / Edulianum: Endulianum P_1 / dicuntur *om.* *Mai* **175** anicos: ἀνίκετος *Mai* **177** cirris: cirrus H / id est crinis *om.* P_1

196 / 197 M.

sit minutum ut calculus, [179] est et crustuminum pirum, eo quod duram habeat corticis crustam, [180] est et decimanum pirum, tam minutum scilicet, ut decem possint contineri in manu, [181] est et lanuinum, eo quod veniant spisse sicut lanugo, [182] est et laterisianum pirum, propter eius plurima latera ita dictum, [183] est et laureum pirum, eo quod sit viridis coloris sicut laurus, [184] est et lollianum pirum eo quod sit minutum sicut loligines qui sunt pisces parvi, unde Plautus loligunculos minutos fabulare credas. [185] Est et turrianum pirum, eo quod in longum protendatur ut turris, [186] est et volenium pirum, scilicet quod vix in vola concluditur, [187] est et sementivum pirum, eo quod ex satis pipinis proveniat. [188] Mala quoque multis modis dicuntur, est namque malum amerinum, eo quod amari sit saporis, [189] est et malum coccimellum, eo quod dulce sit et purum quasi coctum melle. [190] Est et malum conditivum, eo quod conditi sit saporis, [191] est et malum musteum, eo quod musto habundet, [192] est et malum orbiculatum, eo quod sit pre ceteris rotundum, [193] est et malum precox, eo quod cito maturescat, [194] est et malum puniceum, eo quod rubeum sit tegumen, [195] est et malum panniceum eo quod sit rubeum et intus et foris, nam [195a] pan dicitur totum, [196] est et malum quirianum, eo quod sit militibus congruum, nam quirites sunt milites, [197] est et malum scantianum, eo quod in longum scandat, multa quoque trahunt nomina ex locis et ex insertoribus. Sed nunc ad proposita, unde sumus digressi, redeamus.

[198] Epicus, laudabilis. Martianus epica vulgo lyricaque pagina consonaret.

[199] Empyrius, igneus.

[200] Erippitare, oscitare.

[201] Everriator, qui facit everras .i. munditias circa mortuos.

[202] Ebiones, pauperes piscatores.

[203] Eboratus, ex ebore factus.

[204] Emicatim, resplendenter. Sidonius vix solutus emicatimque prosiliens.

[205] Elucidare, aperire.

[206] Exsors, extra sortem.

[207] Edissertare, disserere.

---

184 Plaut. *rud.* 1325: curculiunculos minutos fabulare **198** Mart. Cap. I 3: epica vulgo lyricaque pagina consonarent **204** Sidon. *epist.* II 13, 8: vix absolutus Damocles emicatimque prosiliens

---

179 duram habeat corticis crustam: durum sit cortice P_1 **181** lanuinum: laminum V_1 **182** laterisianum: latissanum V_1 **183-184** viridis ... sit *om.* V_1 **185** turrianum: turranianum V_1 turrimanum P_2 **186** volenium (*Mai*): volenius P_2P_1 **188** de pomis *in marg.* H **189** coccimellum: cucumellum P_1 **194** puniceum ⟨vel punicum⟩ H / rubeum sit: rubet P_1 / tegumen ... rubeum *om.* V_1 **195** nam ... totum *om.* V_1 **197** scantianum: scansianum P_1 **198** *om.* V_1 / Martianus: Marcus H / consonaret: consonare P_2 **199** Empyrius (*Mai*): Inpirius V_1 Epireus P_1 **200** Erippitare: Epiritare P_1 **202** piscatores ⟨qui faciunt immunditias circa mortuos⟩ P_1 **206-207** *mutato ordine* H

197 / 198 M.

208 Exulanus, exul.
209 Edentare, dentes excutere.
210 Edentatus, edentulus, dentifragus.
211 Edissecare, dividere, discindere, digladiare, dilancinare, diverberare, exossare, excarnificare, dilacerare.
212 Edurus, valde durus, predurus, quamdurus.
213 Edormire, vigilare, nictare.
214 Excubitare, expergisci, nictitare, pernoctare, elucubrare.
215 Eviratus, effeminatus, debilitatus, imbecillatus, delumbis, elumbis, enervis, enervatus.
216 Effeminatorium, domus meretricum.
217 Effamina, loquela, verba, famina.
218 Emembrare, extra membra ponere.
219 Egestare, egerere, foras emittere.
220 Efferre, proferre, emittere, elicere.
221 Exportare, evehere, foras portare.
222 Exinanire, humiliare, deprimere, submittere, evacuare.
223 Exinanitus, humiliatus, evacuatus.
224 Efficientia, effectus.
225 Effectivus, facilis ad efficiendum.
226 Efficax, fortis, vehemens, virilis, virtuosus, lacertosus, agilis, promtus.
227 Effontire, venenose loqui vel foras emittere.
228 Equilibris, equaliter libratus.
229 Equimanus, ambidexter, equaliter utraque manu utens.
230 Equidiales, equinoctiales.
231 Erumnosus, mendicus, pauper, egens, egenus, exeredatus, inops, egestuosus, miser, calamitosus, erumpnatus.
232 Equamen, equamentum, equitas, equalitas.
233 Equipollentia, similium rerum equalitas.
234 Equipollere, equiparare, comparare, assimilare, parificare, equare, conferre.
235 Equipollenter, equaliter, comparanter, comparative.
236 Ethimologia, cause redditio vel cause ratio.
237 Ethimologicus, tropicus, figuratus.
238 Enigmaticus, expositivus, ad exponendum obscurus.
239 Ephot, superindumentum, erat enim pallium superhumerale ex quattuor coloribus, aurum habens inductum et in coloribus intermixtum.

---

208 *om.* H **209** *post* 206 H **211** *inde a* dilancinare *distinxit* H / dilancinare *om.* V_1P_1 / diverberare ... dilacerare *om.* P_1 **212** predurus, quamdurus *om.* P_1 **214** Excubitare: Excubare H / nictitare *om.* H **215** enervatus *om.* P_2 **217** famina *om.* P_1 **219** emittere: mittere P_1 **220** elicere *om.* P_1 **221** portare ⟨emittere, evacuare⟩ P_2 **222** *om.* *Mai* / submittere *om.* P_2 / evacuare *om.* V_1 **223-224** *om.* P_1 **226** agilis, promtus *om.* HP_1 **227-228** *mutato ordine* P_2 **227** Effontire: Effutire P_2 / vel foras emittere *om.* P_1 **229** equaliter ... utens *om.* P_1 **230** *om.* P_1 **231** egens *om.* P_1 / exeredatus, inops *om.* P_1 / miser, calamitosus, erumpnatus *om.* P_1 **233** *om.* V_1 **234** equare, conferre *om.* P_1 **235** comparanter *om.* P_1 **237** figuratus: figurativus H **237-238** *in unum coegit* H **237-238** Ethymologicus ... obscurus: Ethymologicus, tropicus, enigmaticus P_1

198 / 199 M.

240 Epudorius, impudens, inverecundus, infrontuosus, irreverens, impudoratus.
241 Epulonus, vel epulo, gluto, epulator.
242 Equipensare, eque cogitare vel eque iudicare.
243 Ebilare, mutilare, detruncare.
244 Ebetare, obdurescere, obtundere.
245 Ebetatus, obtunsus, obduratus.
246 Educamen, nutrimen, fomen, fomentum, nutrimentum, alimentum, alimonia, nutricamen.
247 Educatorius, nutritor, confotor, nutricator.
248 Expalmare, expellere, dispungere, detrudere.
249 Epultare, extrudere.
250 Exlex, sine lege, dissolutus.
251 Ephebian, locus ubi iuvenes prostituebantur.
252 Enceniare, sollempnizare, celebrare, dedicare, inde incenia, dedicationes.
253 Epicerna, anathema.
254 Eminens, excelsus, altus, sublimis, prepollens, excellens, editus.
255 Eminentia, celsitudo, sublimitas, prepollentia, excellentia, apex, fastigium, altitudo.
256 Excretus, exputus, emissus, elicitus.
257 Epudoratus, extra pudorem, impudens, inverecundus.
258 Emicanter, splendenter, radianter, emicatim.
259 Emicare, fulgere, splendere, coruscare, radiare, cluere, nitere, nitescere, gliscere, fulgurare, clarere, stellare.
260 Effetus, laxus, detritus, veternosus.
261 Exterminare, extra terminos ponere.
262 Expatriare, extra patriam ducere vel eicere.
263 Exterminium, exilium, destructio, desolatio.
264 Exprior, extra prioratum eiectus.
265 Eiectare, eicere, foras proicere.
266 Eleganter, electe.
267 Elegantissime, electissime.
268 Expolire, ornare, elimare, sculpere, vernare, devenustare, deflorare.
269 Excommunicare, extra communionem ponere.
270 Ephebiare, equum ornare.

---

240 Epudorius: Epudorus HP_1 *et s.l.* epudoratus P_1 **241-242** *om.* P_1 **242-245** *post* 246 P_2 **242** Equipensare: Epensare V_1 **243** detruncare *om.* P_1 **244** obtundere *om.* P_1 **245** obtunsus: obtusus HP_1 **246** fomentum, nutrimentum, alimentum *om.* P_1 / alimonia, nutricamen *om.* V_1 **247** Educatorius: Educarius HP_1 / nutritor *om.* V_1 **249** Epultare: pultare HP_2 **251** *post* 70 H **253** *post* 153 H **254** editus *om.* H **255** sublimitas: sullimitas H / prepollentia, excellentia *om.* P_1 / altitudo *om.* P_1 **257** *om.* P_2 / extra ... inverecundus: iniucundus P_1 **259** fulgere ⟨elucere⟩ P_1 / radiare ⟨rutilare⟩ H / stellare *om.* P_1 **260** veternosus ⟨epudoratus⟩ P_1 **262** vel eicere *om.* P_1 **263** destructio *om.* H / desolatio *om.* HP_1 **265** *om.* P_1 **266-267** *in unum coegit* H **268-269** *mutato ordine* P_1 **268** Expolire: Expoliare P_1 / elimare ⟨eliminare, exterminare⟩ P_1 / vernare, devenustare, deflorare *om.* P_1 **269** comunionem: comunem P_1 **270** Ephebiare: Exphebiare H Effebiare P_1 Ephippiare *Mai*

199 / 200 M.

271 Effigiare, imaginare, formare, figurare.
272 Exliminare, exulare, exterminare.
273 Efflagitare, rogare, precari, orare.
274 Eruncare, evellere, vellicare.
275 Egerie, nymphe.
276 Egertosus, medicus.
277 Egestuare, fluctuare, egerere.
278 Effugium, fuga, diffugium.
279 Exgrex, extra gregem aliorum, nobilis, celticus, illustris, egregius, augustus, prelustris, authenticus, segrex, insignis, inclytus, heroicus.
280 Elucubrare, vigilare.
281 Embolismus, magnus annus vel superaugmentum.
282 Emisticum, media statio vel medius versus.
283 Emitogium, dimidia toga.
284 Emoliri, machinari.
285 Emotus, semotus, amotus, divisus, segregatus, sepositus, separatus, disparatus, seiunctus, disiunctus.
286 Exlex, extra legem positus.
287 Emutire, tacere, obmutescere, reticere.
288 Emortuus, ex parte mortuus.
289 Emigraneus, vermis in capite, unde et dicimus dolorem capitis emigraneum esse.
290 Eminet, apparet.
291 Eminare, erumpere, effluere, decurrere, emanare, scaturire, effontire, emergere, ebullire, sentinare, prodire, carinare.
292 Enervis, debilis, quasi extra nervos.
293 Emorroides, sanguinem evomentes, quia [293a] emoros sanguis dicitur.
294 Eminus, in promptu, in aperto, palam, in propatulo, coram, sub divo.
295 Empos, impotens, cui adimitur potestas, et sic dicitur impos non potens, et prepos, valde potens, sic intelligitur empos .i. adempta potestate imminutus.
296 Emulcere, lenire, mitigare, blandiri, demitigare, demulcere, palpare.

---

272 *om.* H *Mai* **273** *post* 275 P_1 / precari, orare *om.* P_1 **274-277** *post* 278 H **277** Egestuare: Egestare V_1 **278-279** *mutato ordine* P_2 **278** *post* 273 H / Effugium: Effugiam P_1 **279** *post* 277 H / nobilis *om.* H / illustris *om.* V_1H / egregius, augustus, prelustris *om.* P_1 / segrex *om.* P_1 **280-281** *mutato ordine* P_2 **281-282** *om.* P_1 **282** Emisticum: Emisticium HP_2 Emistidium P_2 / vel medius versus *om.* P_1 **284** machinari: machinare P_1 H *ante corr.* **285** *om.* P_1 **286** *om.* P_2 **287** reticere *om.* P_1 **289** Emigraneus: Emicraneus V_1 / emigraneum ⟨Si una pars capitis in acutum dolorem venit, quod Greci monopagiam dicunt .i. unam regionem capitis vel partem si et oculus simul cum media pars capitis doluerit emigraneum ab eis dicitur⟩ P_1 **290** *om.* P_1 **291** effontire: effutire P_2 / emergere, ebullire *om.* P_1 / sentinare: sentire P_2 / prodire, carinare *om.* P_1 **293** Emorroides ... dicitur: Emorroide dicuntur ab emat quod est sanguis ⟨et rois quod est fluxus versus̃ (*vix legitur*) venes tendentes a capite usque ad anum et post egestionem per eas sanguis defluit et illa infirmitas dicitur *s.l.* emorroi⟩ P_1 / emoros: emorro P_1 αἷμα *Mai* **294** in ... divo *alio ordine* HP_2 / in aperto *om.* P_1 / palam . *P_2* **295** sic: sicut P_2 / non potens: impotens P_1 / prepos: prepotens P_1 / intelligitur: dicitur P_1 / potestate: possessione P_2 **296** blandiri ... palpare *om.* P_1

200 / 201 M.

297 Emonsus, purgatus, ab emungendo dictum.
298 Enervatio, pigritia, exinanitio, evacuatio.
299 Excubitores, vigiles, manubie.
300 Excubie, elucubratores.
301 Enigma, obscura locutio, similitudo.
302 Enodabilis, solubilis, extricabilis, explicabilis, deflorabilis, interpretabilis, intelligibilis, advertibilis, scibilis, cognoscibilis.
303 Enimvero, certe, nempte, etenim.
304 Epacte, adiectiones, concurrentes.
305 Epiphania, manifestatio vel superapparitio.
306 Eptatichus, vetus testamentum, quinque libri Moysi, sextus Iosue, septimus iudicum.
307 Epulaticius, epulis plenus.
308 Ergastulum, locus dampnatorum, carcer.
309 Erinatius, lepus vel gens invalida.
310 Eruptus, egestus, emissus.
311 Estuosus, estu plenus.
312 Evergere, inclinare.
313 Euphonia, dulcis sonus vel bonus sonus.
314 Euge, bene gaude.
315 Eulogie, benedictiones, salutationes, donationes.
316 Exedra, cathedra, absida, sedes, subsellium, thronus, suggestus, sella.
317 Expiscari, omnes pisces capere.
318 Exquisitor, cognitor, curiosus.
319 Extricare, solvere vel eliminare.
320 Extricabilis, solubilis, inextricabilis, insolubilis.
321 Excreare, sputum proicere.
322 Excreamentum, sputum.
323 Exfretare, navigare, transfretare.
324 Expectaculum, expectatio.
325 Expedit, utile est, prodest, proficit.
326 Exceptare, tractare, commentari, comminisci.
327 Exorcismus, sermo, coniuratio.
328 Exorcizare, coniurare.
329 Exorcista, coniuratus.

---

297 *post* 312 P_2 / Emonsus: Emunctus P_2 / emungendo: emingendo P_1 / dictum: dicimus H *om.* P_1 **300-301** *om.* P_1 **300** elucubratores: elucubrationes P_2 **301** locutio ⟨vel questio⟩ H **302** interpretabilis ... cognoscibilis *om.* P_1 **303** *om.* P_1 **303** etenim *om.* H **304** concurrentes *om.* P_1 **305** Epiphania: Epiphia P_1 / vel superapparitio *om.* P_1 **307-308** *mutato ordine* P_2 **308** ⟨vel⟩ carcer *in marg.* P_2 *om.* P_1 **309** gens invalida: ⟨est⟩ verialida gens P_1 **312** inclinare: molinare P_1 **313** *post* 311 P_2 / vel bonus sonus *om.* P_2P_1 **315** salutationes *om.* P_1 / donationes *om.* P_1 **316** absida: V_1 / sedes ... sella *om.* P_1 **317** Expiscari: Expicari P_1 / capere: facere P_1 **319-322** *om. Mai* **319-320** *post* 321 P_2 **319** Extricare: Extricari H / eliminare: terminare HP_2P_1 **320** inextricabilis *om.* P_1 / insolubilis *om.* V_1IP_1 **321** *post* 318 P_2 **322** *om.* P_1 **323** Exfretare: Exfrenare V_1 **324** Expectatio, expectaculum: Expectaculum, expectatio P_1 **325** proficit *om.* P_1 **326** commentari, comminisci *om.* P_1 **327** coniuratio: adiurationis P_1 **328-329** *mutato ordine* H **329** coniuratus: coniurator P_2P_1

201 M.

330 Exolescere, crescere.
331 Exsigniter, insigniter.
332 Expudiare, repudiare.
333 Epis, supra.
334 Epilema, emplastrum. Martianus quevis epilematis vice procrearet.
335 Episcopus, superpositus, superintendens.
336 Episcopium, episcopatus.
337 Epitafium, mortuorum supertitulatio.
338 Epigrama, alicuius rei superscriptio.
339 Extergifacium, mappa, togilla, gausape, facitergium.
340 Extergimentarium, manutergium, manupiarium.
341 Epigramista, epigramatis scriptor.
342 Epilogus, alicuius rei superscriptio.
343 Epilogare, proloquium facere.
344 Epistilium, trabs super columpnas posita.
345 Epicrocolum, pallium meretricale, quasi super tinctum.
346 Epitalamium, carmen nuptiale.
347 Epiphora, lippido oculorum, quando scilicet pellis quedam superducitur.
348 Exter, ultimus. Statius Tebaidos sed quid apud tales quis nec sua pignora cure, exter honos?
349 Exterus, extraneus, externus, peregrinus, exoticus.
350 Externare, alienare.
351 Extraneus, extra terram suam positus.
352 Exsolanus, extra solum proprium positus.
353 Exsulanus, exul effectus.
354 Experitus, imperitus, quasi extra peritiam positus.
355 Excipulum, venabulum, eo quod aprum excipiat.
356 Exoticus, peregrinus, quod in Prudentio reperies.
357 Expertius, expers, extorris, immunis.
358 Examussim, regulariter, nam amussis dicitur regula per quam examinatur an rectus opus surgat.
359 Expolia, preda, ab expoliando.

---

334 Mart. Cap. III 225: quae vis epithematis licet memoriam intentionemque procuraret **348** Stat. *Theb.* XI 427-428: sed quid apud talis, quis (quae *Prisc.*) nec sua pignora curae, | exter honos? **356** cf. Prud. *psych.* 759-760: ne secta exotica tectis | nascatur conflata odis

---

333-364 *post* 204 H **333** *om.* P_1 **334** emplastrum: emplaustrum *ante corr.* P_2 / procrearet: daret P_1 **339-340** *post* 341 P_2 / *in unum coegerunt* P_2P_1 **339** Extergifacium: Expergifacium P_1 **340** manutergium *om.* P_2P_1 / manupiarium ⟨manumundium⟩ P_2 *om.* P_1 **342** *post* 340 P_2 **342** superscriptio: superscriptor P_1 **343** proloquium facere: supradicta compendiose repetere P_2 **345** quasi super tinctum *om.* P_1 **347** scilicet *om.* V_1 / pellis: pellicula P_2 / superducitur: superdicitur *Mai* **348** Tebaidos *om.* P_1 / apud *om. Mai* / honos: honus *Mai* **349** Exterus *om.* P_1 / exoticus ⟨discolus⟩ P_2 **351** Extraneus: Exterraneus H **352** *om.* P_1 **357** Expertius: Experticus P_1 / extorris *om.* V_1 **359** expoliando ⟨dicta⟩ P_1

360 Excreare, expuere, exputare.

361 Expapillare, denudare, expectorare, exertare, exerere.

362 Extimus, ultimus. Prudentius in sicomachia stridensque per extima calcis.

363 Ebriolus, aliquantulum ebrius. Nevius tristes atque ebrioli incedunt.

364 Egloga, sermo de capris.

365 Egilopa, caro que nascitur in angulis oculorum. Macer egilopas curat si quis conmasticat.

366 Eudolia, bonum servitium.

367 Eritudo, dominatio.

368 Extestinus, alienigena.

369 Exulaticus, exul, exterminatus, exsolanus.

370 Epitimum, turibulum, timianterium, turicremulum.

371 Efflictim, cruciabiliter. Plautus hic te efflictim deperit.

372 Exalare, foras emittere.

373 Endecapolis, civitas que decem habet sub se.

374 Enervis, debilis, sine virtute.

375 Exoffare, laniare.

376 Eniti, cogere, parere.

377 Exodium, inceptio, cantus.

378 Exoccupare, expedire, liberare.

379 Exasciare, dolare.

380 Exauctorare, extra auctoritatem ponere.

381 Emissarius, ad mittendum aptum.

382 Emicadium, vas olearium.

383 Evidens, apertus.

384 Evidentia, claritas, apertio.

385 Excidium, destructio.

386 Excidiosus, excidio plenus.

387 Equipollere, equiparare.

388 Equipollentia, equitas, equa similitudo.

389 Equiponderare, librare.

390 Excantare, discantare.

---

362 Prud. *psych.* 653 **363** Naev.] Plaut. *Curc.* 294 **365** Macer = Odo Magd. 584 **371** Plaut. *Amph.* 517: hic te ecflictim deperit

---

361 expectorare: expeculare P_1 / *inde ab* exertare *distinxit* P_1 **363-364** *mutato ordine* P_2 **363-365** *om.* P_1 **365** Macer ... conmasticat *om. Mai* **366** Eudolia: Eudulia V_1P_2 **367** Eritudo: Heritudo *Mai* **369-370** *mutato ordine* P_2 **369** exterminatus: exterminaticus P_1 **370** Epitimum: Epitamum P_1 / timianterium: timiamanterium P_1 / turicremulum (*Mai*): turicermulum V_1 **371** cruciabiliter: excruciabiliter P_1 / Plautus hic te *om.* P_1 **372-373** *om.* V_1 **373** decem: XI P_1 ⟨civitates⟩ P_2P_1 **375** laniare *om.* V_1 **378** liberare *om.* P_1 **381** mittendum: inmittendum H / aptum: aptus P_1 **382** Emicadium: Emicandium P_2 / Hemicadium *Mai* **386-387** *om.* P_1 *spatio relicto* **385** Excidium: Excitium P_1 **388** equitas *om.* P_1 **389-392** *om.* P_1 **389** librare ⟨trutinare⟩ H

202 M.

391 Excellere, superare, pre esse.
392 Excolentissimus, purus, deliciosus.
393 Exciduus, quod facile cadit.
394 Excrementum, illud quod excrescit.
395 Excarnificare, dilacerare.
396 Exartuare, diminuere.
397 Enecare, occidere.
398 Erumnatus, miser effectus.
399 Enectus, in aqua occisus. Horatius bos est enectus arando.
400 Exosus, odiosus.
401 Exoptare, optare, desiderare.
402 Exoptanter, desideranter.
403 Exanculare, haurire.
404 Emina, quedam mensura.
405 Enimvero, certe.
406 Evectare, portare.
407 Extollentia, superbia.
408 Extollenter, arroganter.
409 Evirare, debilitare.
410 Expiare, purgare.
411 Expectorare, exsolvere.
412 Exputescere, fetere.
413 Epotus, bene potatus.
414 Explorare, exquirere.
415 Excubie, vigiles.
416 Excubitare, vigilare.
417 Excolitus, bene cultus.
418 Excors, sine corde.
419 Exclusorius, ianitor.
420 Efferus, sevus.
421 Efferatus, in sevitia elatus.
422 Efferare, sevire.

---

399 Hor. *epist.* I 7,87

---

391 pre esse *om.* P_2 **392** *om.* P_2 **393** quod: qui P_2P_1 **394** *om.* P_1 **395** Excarnificare: Excarificare P_1 **396** Exartuare: Extuare V_1P_1 Extenuare *Mai* / diminuere: dividere P_2 **397** *post* 403 P_1 / occidere ⟨in aqua⟩ H ⟨Horatius [*epist.* I 7,87] Bos est enectus arando⟩ P_1 **398-402** *om.* P_1 **398** *om.* H **399** in aqua: vi aliqua P_2 **403** Exanculare: Exanclare HP_2 Exaudire P_1 **404** *om.* P_1 / Emina: Hemina *Mai* **405-406** *mutato ordine* V_1HP_2 **406** *post* 397 P_1 **407** ⟨Extollens superbus⟩ Extollentia H / superbia ⟨arrogantia⟩ H **408** ⟨superbe⟩ arroganter H **411** Expectorare: Exportare V_1 **413** potatus: potus P_1 **415-416** *om.* H **415** Excubie: Excure P_1 **417** Excolitus: Excultus P_1 **419** ianitor: navigator P_1 ⟨Epitomari ... Extinspex, augur qui inspicit exta⟩ H **420-422** *om.* H

Explicit tractatus secundus super 6^am^ [*sic*] litteram que est -E- H